

INGMAR BERGMAN:

A LEGJOBB SZÁNDÉKOK

Előszó

AZ ÁKERBLOM CSALÁDBAN mindig nagy becsben állt a fotográfia. Apám és anyám halála után jó néhány album maradt rám; az első képek még a múlt század közepén készültek, az utolsók az ezerkilencszázhatvanas években. Kétségtelenül nagy varázserejük van ezeknek a képeknek, kivált ha egy óriási nagyító alatt nézem őket: arcok, arcok, kezek, testtartások, ruhák, ékszerek, arcok, állatok, tájak, fények, arcok, függönyök, festmények, szőnyegek, mezei virágok, nyírfák, folyók, frizurák, mérges pattanások, bimbózó keblek, impozáns bajuszok és folytathatnám a végtelenségig, legjobb, ha abbahagyom. De legfőképpen arcok. Behatolok a képekbe, és megérintem az embereket, akikre emlékszem, és akikről nem tudok semmit. Szinte jobb mulatság, mint régi némafilmeket nézni, melyekből hiányzanak a magyarázó feliratok. Szabadon szöhetem köréjük a magam történeteit.

Önéletrajzom, a *Laterna magica* megírása óta gondolok arra, hogy filmet csináljak szüleim fiatal éveiről, a házasságuk első időszakáról, a reményeikről, a kudarcaikról és a „jó szándékaikról”. Nézem a fényképeket, és erős vonzódást érzek ez iránt a két ember iránt, akik szinte semmiben sem hasonlítanak a gyerekkoromat és ifjú éveimet domináló megközelíthetetlen és mitikusan felnagyított lényekre.

Mivel a sajátos kifejezőeszközöm a film és a kép, meglehetősen céltalanul fogtam bele egy cselekménysor felvázolásába a különféle emlékek, dokumentumok és az említett fényképek alapján. Képzeletben bejártam Upsalát, az egykori Upsalát, a csendes, álmos kis egyetemi várost. Elmentem a dalarnai Dufnäsbe is, ahol a főutaktól távol eső Vároms, anyai nagyszüleim nyaralója még mindig a paradicsomi béke illúzióját kelti.

Ugy írtam, ahogy már ötven éve írok: kinematográfiai, drámai formában. Képzeletemben a színészek egy erősen megvilágított színpadon mondták el szövegüket kissé halovány, de meglepően tisztán látható díszletek között. E nagyszabású előadás középpontjában apámat és anyámat láttam Pernilla Östergren és Samuel Fröler alakításában.

Nem állíthatom, hogy történeteim igazságtartalma minden esetben teljes értékű. Fabulátok, toldozok, foldozok, és amint az az ilyesféle játékoknál lenni szokott, a játék ettől alkalmasint egyértelműbbé válik, mint a valóság.

Minthogy minden keserűség nélkül számot vettem azzal, hogy nem fogom megrendezni ezt a történetemet, rendkívül pontosan írtam le mindent, beleértve az egészen jelentéktelen részleteket, olyanokat is, melyeket a

kamera soha nem regisztrál, de amelyek esetleg támpontokat nyújthatnak a színészeknek.

Így bomlott ki a történet egy nyár folyamán Fárö szigetén. Óvatosan megérintettem szüleim arcát és sorsát, és úgy éreztem, hogy közben sok mindent megtudok magamról. Olyasmiket, amiket eddig beporosodott elfojtások és tartalmatlan megbocsátások tettek láthatatlanná.

Ez a könyv semmilyen módon nem igazodik az elkészült filmhez. Úgy maradt, ahogy megírtam: a szavak önmagukért beszélnek, és remélhetőleg élnek a maguk életét, megteremtik a maguk világát az olvasó képzeletében.

Fárö, 1991. augusztus 25.

Ingmar Bergman

I.

KORA TAVASZI NAPOT választok 1909. április elejéről. Henrik Bergman most töltötte be huszonharmadik évét, és teológiát tanul az uppsalai egyetemen. Megy végig az Östra Slottsгатán a Drottninggata és a Nagyszálló felé, ahol találkozni fog apai nagyapjával. A Kastélydomb oldalát még hó borítja, de az olvadó hólet már zubogva nyelik a kanálisok, s az égen sebesen vonulnak a felhők.

A szálló hosszú, egyemeletes épület a Nagytemplom árnyékában. Csókák

repkednek rikoztva a tornyok körül, a lejtőn aprócska kék villamos ereszkedik óvatosan lefelé. Szombat reggel van, a diákok alszanak, a professzorok készülnek az előadásaikra.

A portáspult mögött egy méltóságteljes öregúr az *Upsala Nya Tidning-et* olvassa. A kellő ideig megvárakoztatja Henriket, majd leengedi az újságot, és kimért orrhangon közli, hogy igen, a teológus úr nagyapja már várja a teológus urat a tizenhetes szobában, balra az első lépcső. Aztán megigazítja a csíptetőjét, és folytatja az olvasást. A konyha felől női hangok hallatszanak és csörömpölés. Állott, savanyú szivarszag terjeng a levegőben, egyesülve a sült hering és a sarokban duruzsoló hatalmas vaskályha forró illatával.

Henrik legszívesebben elmenekülne, de a lába viszi fölfelé a szőnyeggel borított, nyikorgó falépcsőn és előre a sziirkéssárga folyosón egészen a tizenhetes számú ajtóig. A küszöbnél ott áll a nagypapa frissen kipucolt bakancsa. Henrik mély levegőt vesz, kifújja, aztán bekopog. Erőteljes, meglehetősen tiszta hang szól ki, hogy bejöhet, nyitva az ajtó.

A tágas szoba három ablakkal néz a kövezett udvarra, az istállókra és a még csupasz szilfákra. Az egyik végében két mahagóniágy áll, a másik oldalon pedig hatalmas komód a lavórral, vizeskancsókkal és pirossal himzett törülközőkkel. A bútort az egy szalongoarnitúra és egy kerek kisasztal teszi teljessé, melyen még ott van a tálca a reggelivel. A padló göcsörtös deszkáit kopott, keleties szőnyeg borítja. A halványan mintázott, barna tapétával burkolt falakon vadászjeleneteket ábrázoló rézmetszetek lógnak.

Fredrik Bergman nehézkesen feláll a karosszékből, és unokája elé megy. Széles, csontos, szálfatermetű férfi, magasabb Henriknél, nagy orra és rövidre nyírt őszes haja van, pofaszakáll hord, de nincs se bajusza, se szakáll. Aranykeretes szemüveget visel, szeme sötétkék, szemhéja enyhén kivörösödött. Keze, melyet most kinyújt, erős, körmei töredezetek, de tiszták. A két férfi mosoly nélkül üdvözli egymást. A nagyapa hellyel kínálja unokáját egy kopott huzatú, faragott lábú széken.

Fredrik Bergman állva marad, és szenttelen kíváncsisággal méregeti Henriket. Henrik kifelé néz az ablakon. Kétlovas társzekér dübörög át az udvaron. Mikor a zaj elül, a nagyapa beszélni kezd. Tisztán és tagoltan ejti a szavakat, mint aki megszokta, hogy figyelnek rá és engedelmeskednek neki.

Fredrik Bergman: Bizonyára értesültél már róla, hogy nagyanyád beteg. Néhány nappal ezelőtt Oldenburg professzor megoperálta az Egyetemi Klinikán. Azt mondja, nincs remény.

Fredrik Bergman elhallgat, és leül. Botjával rajzolgat, a szőnyeg

mintázatát követi, ez láthatólag leköti. Henrik megkeményíti a szívét, és közönyösséget erőltet magára. Szép arca nyugodt, nagy szeme kéken fénylik, de száját a csinos bajusz alatt keményen összeszorítja: nem mondok semmit, hallgatók, ez az ember semmi fontosat nem mondhat nekem. A nagypapa megköszörüli a torkát, és nyugodt hangon, lassan és érthetően folytatja.

Fredrik Bergman: Az utóbbi napokban sokat beszéltünk rólad nagyanyáddal.

A folyosóról nevetés hallatszik be és gyors léptek koppanása. Valahol egy óra háromnegyedet üt.

Fredrik Bergman: Nagyanyád most is azt mondja, amit már évek óta, hogy igazságtalanok voltunk veled és anyáddal szemben. En úgy vélem, hogy mindenki maga felel az életéért és a tetteiért. Apád szakított velünk, és a családjával együtt elköltözött tőlünk. Maga döntött így a maga felelősségére. Nagyanyád azt mondja, és mindig is azt mondta, hogy magunkhoz kellett volna vennünk téged és anyádat, amikor apád meghalt. Én úgy véltem, hogy apád döntése egyaránt vonatkozott önmagára és a családjára. Ezen a halál nem változtat semmit. Nagyanyád mindig azt mondja, hogy nincs bennünk könyörület, hogy nem viselkedtünk keresztény emberhez méltóan. Ezt az érvelést nem értem.

Henrik (hirtelen): Ha nagyapám azért hívatott, hogy tisztázza hozzám és anyámhoz fűződő viszonyát, meg kell mondanom, hogy én ezzel tisztában vagyok, amióta az eszemet tudom. Mindenki önmagáért felel. És a tetteiért. Ebben egyetértünk. De én most inkább elmennék. Vizsgára készülök ugyanis. Szomorú hír, hogy nagymama beteg. Üdvözetemet küldöm neki.

Henrik feláll, és nyugodt tekintettel és leplezetlen megvetéssel néz nagyapjára. Fredrik Bergman türelmetlen mozdulatot tesz, amely megremegetteti az egész, nagy testet.

Fredrik Bergman: Ül le, és hagyd, hogy végigmondjam. Rövid leszek. Ül le, azt mondtam! Lehet, hogy nincs semmi okod rá, hogy szeress, de ez nem jelenti azt, hogy udvariatlanul kell viselkedned.

Henrik (leül): Tehát... ?

Fredrik Bergman: Nagyanyád megkért, hogy keresselek fel. Azt mondja, hogy ez az utolsó kívánsága. Kér, hogy látogasd meg a kórházban. Azt mondja, hogy bocsánatot akar kérni tőled mindazokért a nehézségekért, melyeket én és ő és a családjuk okozott neked és anyádnak.

Henrik: Még újszülött voltam, amikor anyám megözvegyült, és amikor megtettük azt a hosszú utat Kalmarból nagyapáék házáig, hogy segítséget

kérjünk. Két kis szoba lett az eredménye Söderhamnbán és havi harminckoronás járadék.

Fredrik Bergman: A gyakorlati dolgokat a bátyám, Hindrich intézte. Nekem semmi közöm nem volt az anyagiakhoz. A parlamenti ülések idején nagyanyáddal együtt Stockholmban laktam.

Henrik: Ennek a beszélgetésnek az égvilágon semmi értelme. Ráadásul kínos látnom, hogy egy idős ember, akit mindig az embertelenségéért respektáltam, hirtelen kiesik a szerepéből, és érzélgőssé válik.

Fredrik Bergman feláll, és az unokája elé lép. Dühös mozdulattal lekapja orráról aranykeretes szemüvegét.

Fredrik Bergman: Nem mehetek vissza a nagyanyádhoz azzal, hogy elutasítottál. Nem mehetek vissza hozzá azzal, hogy nem akard meglátogatni.

Henrik: Pedig azt hiszem, ez elkerülhetetlen.

Fredrik Bergman: Van egy ajánlatom. Tudom, hogy az elfviki nénied kölcsönt folyósítanak számodra, hogy biztosítva legyen a megélhetésed itt Upsalában. Tudom azt is, hogy anyád zongoratanítással tartja el magát. Felajánlom, hogy kiváltom a kölcsönödet. Felajánlok neked és anyádnak egy tisztas járadékot.

Henrik nem válaszol. Nézi az idős ember homlokát, az arcát, az állát, az állán a kis sebhelyet, a reggeli borotválkozás nyomát. Nézi a nagy fülét, a nyakát, a merev gallér fölött kidagadó és lüktető eret.

Henrik: Mit kívánsz, nagyapa, mit válaszoljak?

Fredrik Bergman: Nagyon hasonlítasz az apádra, Henrik, tudod?

Henrik: Igen, mondják. Anyám is mondja.

Fredrik Bergman: Soha nem értettem, miért gyűlölt engem olyan rettenetesen.

Henrik: Megértem, hogy nagyapa ezt soha nem értette.

Fredrik Bergman: Belőlem paraszt lett, a bátyámból pap. Senki nem kérdezte tőlünk, hogy mit szeretnénk, vagy mit nem szeretnénk. Miért kell ennek olyan nagy jelentőséget tulajdonítani?

Henrik: Jelentőséget?

Fredrik Bergman: Soha nem éreztem gyűlöletet vagy keserűséget a szüleimmel szemben. Vagy ha igen, hát elfelejtettem.

Henrik: Gyakorlatias megoldás.

Fredrik Bergman: Mit mondsz? Hogy gyakorlatias? Hát igen, lehet. Apádnak nagyon határozott elképzelései voltak a szabadságról. Mindig arról beszélt, hogy neki „szabadnak kell lennie”. Aztán patikus lett Ölandon, és tönkrement. Ennyit ért a szabadsága.

Henrik: Nagyapa gúnyt űz belőle. *(Csend)*

Fredrik Bergman: Mit szólsz az ajánlatomhoz? Fizetem a tandíjadat, havi életjáradékot adok anyádnak, és visszafizetem a kölcsönödet. Egyetlen dolgot kell tenned ezért: elmégy az Egyetemi Klinika tizenkettes számú osztályára, és kibékülsz a nagyanyáddal.

Henrik: Honnan tudjam, hogy nagyapám nem fog becsapni?

Fredrik Bergman kurtán felnevet. Nevetése nem barátságos, de van benne némi elismerés.

Fredrik Bergman: A szavamat adom, Henrik. *(Szünet)* Írásba adom. *(Derűsen)* Kössünk szerződést. Te állapíthatod meg az összegeket, és én aláírom. Na, ehhez mit szólsz, Henrik? *(Hirtelen)* Csaknem negyven éve élek együtt a nagyanyáddal. Ez most fáj, Henrik. Rettenetesen fáj. Iszonyatos a testi szenvedése, de a kórházban azt enyhíteni tudják, legalábbis időlegesen. A szörnyű az, hogy lelkileg szenved. Kérlek, légy egy pillanatra könyörületes. Ne velem, nekem erre nincs szükségem. Hanem vele. Belőled, ugye, pap lesz, Henrik? Akkor neked tudnod kell valamit a szeretetről, úgy értem, a keresztényi szeretetről. Számomra ez csak üres szólam és kibúvó, de neked ez a szó valami valóságos dolgot kell hogy jelentsen. Könyörülj meg ezen a beteg és meggyötört emberen. Mindent megadok, amit kérsz. Te határozhatod meg az összeget. Nem alkuszom. De segítened kell szenvedő nagyanyádon. *(Szünet)* Hallod, amit mondok?

Henrik: Menj vissza ehhez az asszonyhoz, aki állítólag a nagyanyám, és mondd meg neki, hogy úgy élte le egész életét férje mellett, hogy nem segített anyámon és rajtam. Hogy nem szállt szembe nagyapámmal. Tudta, milyen nyomorúságban élünk, és apró ajándékokat küldött karácsonykor és a születésnapjainkra. Mondd meg ennek az asszonynak, hogy maga választotta ezt az életet és ezt a halált. Én nem bocsátok meg neki soha. Mondd meg neki, hogy megvetem, anyám miatt és magam miatt is, mint ahogy undorodom tőled is és a hozzád hasonlóktól. Soha nem leszek olyan, mint te.

Fredrik Bergman keményen megragadja unokája karját, és lassan megrázza a fiút. Henrik most a szemébe néz.

Henrik: Meg akarsz ütni, nagyapa?

Kiszabadítja magát nagyapja markából, és lassú léptekkel elindul kifelé, csendben becsukja maga mögött az ajtót. és végigmegy a sötét folyosón. A gyengülő nappali fényben gázlámpák pislákolása szűrődik ki a magasban, a tető alatt derengő három piszkos emeleti ablakból.

Május első hetében Henriknek egyháztörténetből kell vizsgáznia a rettegett

Sundelius professzornál.

Hétfő reggel van, fél hat. A nap már erősen süti az igénytelen diákszállás ablakában a szakadozott rolettát. A szoba bútorzata a kifeküdt ágyból, a könyvek és kompendiumok alatt roskadozó ócska asztalból, egy írópultból és egy zsúfoltan megrakott könyvespolcból áll, mely jobb napokat látott már ugyan, de jobb könyveket soha. Van még benne egy mosdóállvány a hozzá tartozó repedezett lavórral és kannával, egy vödör és egy éjjeliedény, valamint egy háromlábú fotel, melynek hiányzó lábát Malmström négykötetes olvashatatlan exegézise pótolja. A két petróleumlámpa (meglepő fényűzés!) közül az egyik a nyirokfoltos, alacsony mennyezetről lóg le, a másik az íróasztalon örökdió két fénykép felett: az egyik a még szép és fiatal anya képe, a másik a mosolygó, telt ajkú, csillogó szemű, szőke menyasszonyé. A lejtős padlót elnyúlhatetlen rongyszőnyegek takarják. A falon, a táskás tapétán ótestamentumi jeleneteket ábrázoló reprodukciók lógnak. Az ajtó melletti sarokban virágmintás, keskeny cserépkályha áll. A szoba minden szegletét átítatja a zöld szappan és a savanyú pipafüst szaga, a szegénység és a lutheránus tisztaság lehelete. Az udvarra nyíló ablakból egy tűzfalra nyílik kilátás, melynek tövében egymásnak és a falnak támaszkodva hét árnyékszék sorakozik. A már szinte teljesen kiszáradt orgonabokrok ágain verebek zshivajognak. Az öreg fásember a pincében már javában fűrészel. Éhes csecsemő sír valahol. Fél hat van tehát, és Henrik gyomra ébredéskor görcsbe rándul: vizsga egyháztörténetből. A félelmetes Sundelius professzor.

Justus Bark lép be kopogtatás nélkül. Köpcös, fekete szemű, nagy orrú, sötét hajú fiú, egyidős Henrikkel. Hälsinglandi tájszólásban beszél, rosszak a fogai. Most szépen ki van öltözve, sötét öltöny, fehér ing, keményített gallér és kézelő és fekete nyakkendő van rajta, a lábán kopott, de csillogóra kifényesített cipő.

Justus: Ecclesia invisibilis, ecclesia militans, ecclesia pressa, ecclesia regnans és végül, de nem utolsósorban, ecclesia triumphans.* Tudod, mi a legrosszabb az öreg Sundeliusban? Gyllen mesélte tegnap este. Gyllen megbukott 6kumenikából, mert nem tudta, hogy a római katolikus egyház húsz zsinatot tartott, de a görög katolikus egyház ebből csak a hét elsőt ismerte el. Na, melyek voltak ezek?

Henrik: A nikaiai 325-ben, a konstantinápolyi 381-ben, az epheszoszi 431-ben, a khalkédóni 451-ben. Aztán még két konstantinápolyi 553-ban és 680-ban, valamint a 787-es nikaiai.

Justus: Bravó, teológus úr. Ez az, ami Gyllennek nem ment, és Sundelius azonnal ki is rúgta. Első kérdés, első rossz válasz, már mehet is. Most aztán reszkethetünk, barátom, ugyancsak reszkethetünk. Túl sok kávé ittam, vagyis túl sokat ebből a kávénak nevezett lötyyből. Nem tudsz kölcsönadni

* Láthatatlan, harcos, elnyomott, uralkodó és győzedelmes egyház. (latin)

egy kis teát? Pokolian ég a gyomrom.

Henrik: Ott van a szekrényben, Justus. Tíz perc múlva találkozunk. Lent a kapuban. Szedd össze magad.

Justus: Gyllen jó módú. Sundelius kirúgja három perc alatt, mire ő csak vállat von, és az évváró bál után elmegy vakációzni. Az egyháztörténetet elhalasztja karácsonyig. Ha szükséged volna...

Henrik: Nem, köszönöm. Amicus.*

Justus: Mi az a kék folt a melleden?

Henrik: Frida. Harap.

Justus: Akkor tíz perc múlva.

Henrik: Pax tecum.*

Miután Justus kimegy a szobából, Henrik néhány pillanatig meztelenül áll a napfényben, megpróbál mélyeket lélegezni, aztán egészen halkán ezt mondja: Istenem, segíts. Ha ma nem sikerül, az katasztrófa lesz. Az öreg Sundelius gyengélkedhetne egy kicsit, és elküldhetné maga helyett azt a jóindulatú docens urat. Ez már máskor is előfordult.

De ezen a reggelen a rettegett Sundelius professzor egyáltalán nem gyengélkedik, sőt. Nyolc előtt tíz perccel a három teológus már ott ül a tágas előszobában, és vár. A professzor úr ugyanis érdekből házasodott, és egy hatalmas, tizenkét szobás lakásban lakik a Vaksala téren. Az ebédlő ajtaja tárva-nyitva, két kékbe-fehérbe öltözött szobalány most szedi le az asztalt reggeli után. Egy pillanatra feltűnik a ház méltóságteljes úrnője is, aki sánta. Lornyonján át végigfuttatja tekintetét a vizsgázók sápadt arcán. A fiúk felállnak, tisztelettudóan meghajolnak, és készségesen mosolyognak - mintha az segítene rajtuk. Az állóóra most üti el tompán a nyolcat: „a hang, mely idekongott, az eget nyitja eléd, vagy a poklot”, idézi magában Henrik a Macbeth második felvonásának első jelenetéből. A professzor titkára (mert az is van neki, nagyon jó módú, mondják, még miniszter is lehet belőle a legközelebbi kormányátalakításkor), a titkára tehát, ez a vizenyős szemű, bőrbeteg, meglehetősen szürke ember titokban még élvezi is, milyen rettegést kelt, amikor udvarias hangon a professzor úr dolgozószobájába invitálja a három fiatalembert.

Sundelius professzor az ötvenes éveiben járó, délceg termetű, nyílt arcú, pirospozsgás férfi őszülő hajjal és szakállal. Jól szabott szalonkabátot visel, mely kiemeli arányos idomait. Gyors léptekkel jön közelebb a keleti szőnyegeken, mosolyogva nyújtja előre izmos kezét, és szívélyesen üdvözlí a delikvenseket.

A dolgozószoba tágas, de félhomályos. Súlyos függönyök rekesztik ki a ragyogó tavaszi fényt. Idebent a könyvek illata és csendje uralkodik.

· Barátom. (latin)

* Béke veled. (latin)

Hatalmas, várszerű íróasztal. Bőrrel behúzott bútorok. Három, sorba állított, egyenes támlájú, nádazott szék, fényes csillárok, sötét tónusú képeken halványan derengő női idomok aranykeretekben.

A professzor úr leül az íróasztalhoz, és helytel kínálja a fiúkat a kikészített három széken. Kiválaszt magának egy szivart (az elsőt reggeli után) egy ezüstdobozból, gondosan lecsípi a végét, és rágyújt.

Sundelius professzor: Nincs jobb a reggeli szivarnál. Elárulhatom maguknak, hogy ez igazi kubai szivar. Látják, milyen nemesen parázslík? Látják, hogy szívja magába a dohánylevél erezete a tüzet, és milyen finoman válik hamuvá?

A professzor úr és a vizsgázók néhány másodpercig eltöprengenek a szivarozás szépségén, majd Sundelius előrehajol, és kérően kinyújtja a kezét. A fiúk nyomban megértik, hogy át kell nyújtaniuk a leckeönyvüket. A professzor sorban maga elé teszi őket az írómappára.

Sundelius professzor: Ki akarja az urak közül kezdeni? Ki védi ki az első csapást? Az urak bizonyára tudják, hogy sokat szoktam követelni. Nem akadékoskodásból, hanem azért, mert alapos okom van rá, amivel persze az évek folyamán néhány nem éppen hízelgő jelzöt szereztem magamnak. De ezt hagyjuk. Túl sok a lusta, ostoba és műveletlen teológus. A megfelelő követelmények támasztásával hozzájárulhatok a maguk tekintélyének növeléséhez. Gyakran szokták mondani: a pap a lelkek pásztora, miért jó az a híveinek, ha tud egyet s mást VII. Bonifácról és viselt dolgairól? Ez mutatós, de hibás okfejtés. Az egyháztörténeti tudás megszerzéséhez szorgalomra, érdeklődésre, áttekintő képességre, jó memóriára és nagy önfegyelemre van szükség. Csupa fontos tulajdonság egy pap számára. Én szűrőt tartok a hallgatók elé, és mindent megteszek, hogy a hülyék, a lusták és a zavaros fejűek fennakadjanak rajta. Ez is valami, nem igaz, uraim?

Három félénk mosoly és néhány erőtlén, helyeslő mormogás. Aztán csend. Baltsar, a harmadik vizsgázó, megköszöri a torkát. Róla nem sokat lehet tudni. O is a „Kalla Märtá”-ba szokott járni, sovány, betegesen sárgás bőrű fiú, fénytelen, kidülledő szeme van, és rossz szagú a lehelete. Baltsar már nincs az élők sorában. Néhány évvel ez után a nap után dinamitpatront vesz a szájába, és felrobbantja magát a város híres kockásliliomai között, melyek épp szirmaikat bontogatták. Alig maradt belőle valami, amit el lehetett temetni.

Sundelius professzor: (vidáman) Helyes, helyes, Bejer úr. Mit szólna, ha a skolasztikáról beszélgetnénk? Nagy és épületes témakör. Ezen belül pedig a korai skolasztikáról, melynek legkiválóbb képviselői... kik is

voltak?

Baltsar: Johannes Scotus Erigena és Canterburyi Anselmus. Korai középkor. Tizedik század.

Sundelius professzor: Körülbelül. Na és mivel tudná jellemezni ezt a két urat?

Baltsar: Johannes Erigena azt állította, hogy az igaz vallás és az igaz filozófia azonos fogalmak. Canterburyi Anselmus szerint az általános fogalmak, vagyis az ideák valóságos dolgok, nem csupán szavak. Credo ut intelligam.*

Sundelius professzor: Nihil credendum nisi intellectum.*

Baltsar: Ezt nem Anselmus mondta, hanem Abailard, aki bizonyos szempontból szemben állt az ő felfogásával. Számára ugyanis az észnek döntő jelentősége volt. Korlátozni akarta a tekintélyelvű hitet, melyet ingatagnak tartott. Ezzel hatalmas ellenségeket szerzett magának.

Sundelius professzor: Mindjárt rátérünk az érett skolasztikára és Aquinói Tamásra. Bergman úr, a maga témája az „apostoliság”. Nevezzen meg néhányat az apostoli atyák közül. Mely szerzőket tekintették az apostolok közvetlen tanítványainak?

Henrik: Barnabást.

Sundelius professzor: Helyes. De van rajta kívül még néhány *nagyon* fontos név.

Henrik: Római Kelemen. *(Szünet)* Polükárposz. *Sundelius*

professzor: Még három van, Bergman úr. *Henrik:* Nem tudok többet.

Sundelius professzor: Mit nevezünk apostoli gyülekezetnek?

Henrik: Azokat a gyülekezeteket, melyeket maguk az apostolok alapítottak Rómában, Epheszoszban és Korinthoszban.

Sundelius professzor: És még?

Henrik: Epheszoszban.

Sundelius professzor: Epheszoszt már mondta. *Henrik:* Alexandriában.

Sundelius professzor: Nem, hanem Antióchiában. És Jeruzsálemben.

Henrik: Igen.

Sundelius professzor: Mi az az apostoli szimbólum?

Henrik: A hitvallással van kapcsolatban. Többet nem tudok róla.

Henrik a körmét nézi. A katasztrófa bekövetkezett. Baltsar és Justus nem vesz levegőt. Sundelius professzor hallgat. Álmos tavaszi légy zümmög a súlyos függönyök között beeső fénycsíokban.

Majdnem egy egész perc száll így el az öröklétbe. A professzor

· Hiszek, hogy értsek. (latin)

* Csak azt hidd, amit értesz. (latin)

figyelmesen nézi Bergman nevű vizsgázóját. Aztán az íróasztal felé fordul, belelapoz a leckekönyvbe, majd átnyújtja Henriknek.

Sundelius professzor: Menjen, teológus úr, és sétáljon egyet a fűvészkertben. Sok csodálatos dolgot lehet ott látni ilyenkor tavasszal. Akár hisz valaki Isten végtelen bölcsességében, akár nem. Ég önnel, Bergman úr, és viszontlátásra november végén. Talán még annyit, hogy amit előljáróban mondtam, az önre nem vonatkozik. Azt hiszem, önből jó pap lesz, függetlenül a szimbólumoktól és az apostoli atyáktól is.

A professzor bólintással jelzi, hogy Henrik eltávozhat. Azt ugyan nem lehet állítani a Rettegett Professzorról, hogy mosolyogna, de kétségtelenül valamiféle kíváncsisággal a szemében nézi Henrik Bergmant. Aztán nincs tovább. Ki kell menni az ajtón, át az ebédlőn, ahol épp a parkettát fényesítik, és ki az előszobába, ahol a diáksapka lóg a fogason. Aztán le a márványlépcsőkön, a visszhangos lépcsőházban. Az óriási kapu dördülve csukódik. Az utca közepén teljes hangerővel játszó fűvószenekar vonul, vakítóan süt a nap, az emberek báméjszkodva álldogálnak vagy masíroznak a zenekar után. Egy hórihorgas, fedetlen fejű, de sötét hajú, sötét szemű és gondozott bajuszt viselő fiatalember megáll Henrik előtt, és elegáns sétapálcájával megérinti Henrik karját.

Ernst: Szervusz, Bergman. Remélem nem felejtetted el, hogy ma este kóruspróba van. Hugo Alfvén is ott lesz. Utána átmegyünk a Zwycckbe.

Biccent, és eltűnik.

Most mondjunk valamit Frida Strandbergről, aki már második éve Henrik menyasszonya. Kétségkívül rendkívül titkos jegyességről van szó, melyről csak a legközelebbi barátok szereztek tudomást; Henrik anyja és elfviki nénjei nem tudnak róla semmit. A lány ángermandi rokonai sem értesültek róla. De azért az eljegyzés igazi eljegyzés volt gyűrűvel, gyertyafénnyel, szent ígéretekkel és gyengéd csókokkal.

Frida három évvel idősebb vőlegényénél, és a Gilletben, a város legelőkelőbb szállodájában dolgozik mint felszolgáló. A személyzet több tagjához hasonlóan ő is egy nyomorúságos, huzatos odúban lakik a hatalmas épület padlásterében. A férfiak és nők együttlakásának erkölcsi következményei nem izgatják a szálloda vezetését, de az éjszakai kijárási tilos. Az egyetlen személyzeti bejáratot egy Cerberus őrzi a feleségével. A közhit szerint abnormálisan kicsi az alvásszükségletük.

Frida kissé csontos, de arányos testalkatú, szép nő, formás melle van, és a hosszú, szűk szoknyában szépen domborodik a csípője. Hamvasszőke haja

össze van fonva és a feje tetején egyszerű kontyba van csavarva. Szeme nagy, szinte kerek, tekintete élénk, átható és kíáncsi. Gyakran és meglepően nagyokat nevet, ajka ívelt, de vékony, álla gömbölyű és határozott, valamiféle elszántságot sugároz. Orra hosszú és nemes vonalú. Gyorsan beszél, erős tájszólásban, mozgása fürge és kecses, akkor is, amikor a nehéz tálcákat viszi a szálló éttermében, és akkor is, amikor vasárnaponként a Fyris-parkban sétálgat a vőlegényével.

Véletlenül ismerkedtek össze. A „Kalla Märta”-beli asztaltársaság egyik tagja örökölt egy kis pénzt a nagynénje után, és ezt meg akarta ünnepelni. A Kaptár nevű vendéglőbe mentek a Svandammennél. Frida itt dolgozott ezen a nyáron, helyettesített valakit az emeleti különtermekben. Meleg éjszaka volt, balzsamos illatok és a távoli katonazene hangjai áradtak be a kitért ablakokon.

Mindenki berúgott, de legjobban Henrik. Amikor a társaság felkerekedett, és elindult a Svartbäckenben lévő bordélyházba, a teológust már nem bírták talpra állítani, és sorsára hagyták, pontosabban Fridára, aki (miután éjjel kettőkor befejezte szolgálatát) szerzett egy bérkocsit. Sikerült valahogy kiszednie Henrikből a lakcímét, hazavitte, és a kocsis segítségével felvonszolta a még mindig magatehetetlen diákot a szobájába. Azon az éjszakán csupán annyi történt, hogy Henrik lehányta Frida szoknyáját, és bevverte a fejét az asztal sarkába, amitől erősen vérzett.

Két nap múlva Henrik egy csokor drága virággal elment a Kaptárba. Fridát a lomtárnak használt hátsó udvaron találta meg, ahol a lány épp pihenőt tartott egy csésze kávéval és egy szivar cigarettával a kezében. Mindketten mélyen zavarba jöttek. Henrik bocsánatot kért helytelen viselkedéséért, és kijelentette, hogy meg akarja téríteni Frida szoknyájának tisztítási költségeit. A lány nem tudta, mit válaszoljon, mivel a szoknyából nem lehetett kivenni a foltot, teljesen tönkrement. Láttá viszont, hogy Henriknek aligha állna módjában új szoknyát vásárolni.

Kiitta a kávéját, elnyomta a szivarját, és a csutkáját betette egy kis bádogdobozba. Aztán felállt, és azt mondta, hogy a pihenőjének mindjárt vége - de ha Henrik találkozni akar vele, kettőig dolgozik, utána ráér. Kint, az egyik nagy orgonalugasban Henrik leült egy kerek márványasztalhoz, rendelt egy ásványvizet, nézte az embereket, és hallgatta a térzenét, a kacsák hápogását és a víz zubogását az Island híd alatt.

Amikor aztán Frida befejezte a munkát, hazakísérte a lányt a szállodába, és megcsókolta a kezét, ahogy arra anyja tanította. Azonkívül kifejtette neki, hogy magányosnak érzi magát Upsalában, Svédországban, a földön és a világegyetemben. Frida csodálkozva, de kissé aggodalmasan nevetett, és javasolta, hogy menjenek el kirándulni Granebergbe. A következő vasárnap szabadnapja lesz.

Így kezdődött a kapcsolat, amelyből rövid idő alatt viszony lett. Henriket

állandó büntudat, kéjvágy és zabolázhatatlan féltékenység gyötörte. Frida ravaszsággal, bölcsességgel, ártatlan hazugságokkal és mesterkedésekkel igyekezett megnyugtatni a felzaklatott és megzavart gyermeket. Megtanította továbbá arra is, hogyan lehet védekezni a nem kívánt következmények ellen, ami aztán visszamenőleges féltékenységi rohamokhoz vezetett. Frida titkolózott, és Henrik dühöngött. Hamarosan elválaszthatatlanok lettek.

Rövid idő múlva eljegyezték egymást - titokban. Henrik nem merte Fridát bemutatni az anyjának, és Frida nem követelőzött. Úgy gondolta, kivárja az idejét. Jól szituált papnénak lenni komoly jövő. Szívesen és gyakran álmodozott ilyen életről, de az álmait megtartotta magának. Frida sok mindent tudott az életről, tisztában volt a lehetőségeivel és lehetőségeinek határaival. Henrik viszont nem tudott semmit, mert az elvárások és követelmények tömege elzárta előle a kilátást. Falként vették körül az önmagával szemben támasztott követelmények és a mások elvárásai. Fridával kettesben időnként átcsaptak rajta a boldogság váratlan hullámai, az az ismeretlen érzés, melyet nem tudott minek nevezni, de amely ámulatba ejtette, és forró könnyeket facsart a szeméből.

Késő este volt már, amikor Frida a vizsga napján átment Henrikhez. A főpincér kegyes hozzájárulásával sikerült elcserélnie valakivel az esti műszakot. Amikor megérkezett, a Nagytemplom harangja éppen tízet ütött, az ajtó tárva-nyitva állt, és a szobában szinte átláthatatlan volt a sötétség. Henrik, karjával eltakarva arcát, az ágyon feküdt. Amint Frida óvatosan közelebb lépett hozzá, felült.

Frida: Justus bejött, és elmondta. Ettél már? Egész nap nem ettél semmit? Gondoltam. Hoztam is magammal egy üveg sört és egy kis felvágottat a konyháról. Hilda kisaszszony üdvözlését küldi - tudod, ő az, akivel a koncerten találkoztunk a Szentháromság-templomban. Azt mondja, csinos fiú vagy, csak szörnyen sovány. Meggyújtanám a lámpát, hogy megteríthessek... ugye, ezeket a könyveket odébb tolhatom egy kicsit?

Frida csendben és határozottan rendezkedik. Henrik nézi, ólmos fáradtságot érez a tagjaiban, de megkönnyebbülést is, és feszítő vizeleési ingert.

Henrik: Le kell mennem pisilni. Ma még egyszer sem voltam kinn.

Frida: Hát ennyire azért senki nem bánkódhat!

Henrik halványan elmosolyodik, kimegy és eltűnik a sötét folyosón, aztán léptei már a lépcsőkön dobbannak. Frida sört tölt a fogmosó pohárba, leül az asztalhoz, rágyújt egy szivar cigarettára, és Henrik anyjának fényképét nézi. Tekintete aztán kiteved az ablakon, végigsiklik a tűzfalon, le az

udvarra. A kapualjban világító lámpa halvány fényében ott áll Henrik. A nadrágját gombolja, és mivel valószínűleg érzi, hogy Frida látja, arcát az ablak felé fordítja, és nézi a sárga négyszög fényében a lányt. Frida mosolyog, de Henrik nem viszonzza a mosolyt. Frida ekkor int neki, hogy jöjjön vissza, felemeli a poharat, és iszik. Aztán kigombolja a blúzáét, félrehúzza az alsóingét, és kiszabadítja az egyik mellét.

Frida hajnalban felkel, és készülődni kezd.

Frida: Nem, te csak maradj. Mindjárt kivilágosodik, és szeretek ilyenkor végigmenni a folyóparton, amikor a város néma és néptelen.

Henrik: Jövő héten haza kell utaznom. És tudod, mi lesz? Az én terebélyes anyám izgatottan vár majd az állomáson. És én odamegyek hozzá, és azt mondom neki, hogy a vizsgám nem sikerült, megbuktam. Mire ő elsírja magát.

Frida: Szegény Henrik! Bárcsak én is veled mehetnék.

Kissé kényszeredetten nevetnek a képtelen ötleten. Henrik gyorsan kipattan az ágyból, és felöltözik. Aztán már kinn is vannak a mozdulatlan, hűvös májusi pirkadatban. A Nybrónál megállnak, és nézik a mélyben kavargó, erős sodrású, sötéten csillogó vizet.

Henrik: Gyerekkoromban anyám csináltatott az asztalossal egy kis oltárt. Varrt hozzá egy csipkés terítőt, megvette Thorvaldsen Krisztusának gipszmásolatát, és kihozott mellé az ebédlőből két ón gyertyatartót. Vasárnaponként istentiszteletet tartottunk, én voltam a pap talárban, gallérban. Anyám és egy öreg nagynéném az aggok házából volt a gyülekezet. Anyám orgonált, és zsoltárokat énekeltünk. Még úrvacsorát is vettünk, képzeld el! Később már kértem anyámat, hogy hagyjuk abba ezt a kellemetlen színjátékot. Kezdtém úgy érezni, hogy szörnyű bünt követünk el - hiszen az egész olyan nevetséges és megalázó volt -, és azt hittem, Isten megbüntet érte. Anyám bizonyos módon meg gondolatlanul viselkedett. És persze megbántódott. Hiszen az egészet az én kedvemért csinálta, én pedig, legalábbis az utolsó években, az övéért. Bizony, szánalmas dolog volt. És egy ilyen nap, mint a mai, azon tanakodom, hogy vajon nem anyám kedvéért akarok-e pap lenni, na meg azért, mert apám nem akart pap lenni, annak ellenére, hogy az egész rokonság azt szerette volna. És kíváncsi vagyok, miért hagyta félbe ígéretesen induló tanulmányait. Milyen megfontolásból? És miért lett belőle gyógyszerész, éppen gyógyszerész? Képzelheted nagyapámat meg a rokonokat! És azt a szegényt!

Frida: Miért ne lehetnél te pap, Henrik? Nagyon jó foglalkozás. Rendes, becsületes, tisztességes. Eltarthatod vele magadat, a családodat, és nem utolsósorban anyádat is.

Frida ironizál, semmi kétség. Bár lehet, hogy csak a tájszólása miatt hangzik a probléma jelentéktelennek. Vagy talán maga is úgy véli, hogy a teológusa bajban van. Nem lehet pontosan tudni.

Johan Ákerblom forgalmi főnök, vasúti főtanácsos pihenteti a szemét. Ez azt jelenti, hogy egy kis szunyókálással méltóságteljes módon megrövidíti a délután unalmát. A főtanácsos úr erre a szempihentetésre egyébként a legnagyobb mértékben rá is szolgált. Elmúlt hetvenéves, és már nem foglalkozott a vasúti hidakkal, rendező pályaudvarokkal és jelzőrendszerekkel, melyeket a vasúti közlekedés intenzív fejlődésének időszakában terveztek és építettek. Fiatalon, mérnöki diplomájának megszerzése után került az Államvasutakhoz, ahol értelmes és praktikus ötletei miatt hamar fölfigyeltek rá. A ranglétrát könnyen és gyorsan mászta meg. Huszonnégy éves korában feleségül vette egy jómódú nagykereskedő lányát, megvette a Trädgårdsgata tizenkettő alatt épült új házat, és beköltözött az emeleten lévő tízszobás lakásba. A házasságból gyors egymásutánban három fia született: Oscar, Gustav és Carl. Húszévesnyi sikeres szakmai pályafutás és kevésbé sikeres házaseset után meghalt a felesége, aki már régóta betegeskedett. Johan Ákerblom magára maradt a három szigorúan nevelt kamasz fiúval, és nem tudta, mit tegyen. A háztartást házvezetőnők gondjára bízta, és a családi élet gyors bomlásnak indult.

A főtanácsos úr szabad idejében gordonkázott, és sok időt töltött a Calwagen család körében, melynek feje írta azt a német nyelvtankönyvet, mely évtizedeken át megkeserítette a svéd iskolás gyerekek életét: „Die Heeringe der Ostsee sind magerer als die der Nordsee”.^{*} És így tovább.

A család a főtanácsos részvételével vonósnégyest alakított, melyet, ha kellett, kvintetté bővíthettek a legidősebb lány, Karin bevonásával, aki nagy buzgalommal tanult zongorázni, és muzikalitásának hiányosságait lelkesedéssel és elszántsággal pótolta. Karin mélyen együtt érzett a nála majdnem harminc évvel idősebb özvegy férfival. Világosan látta, hogy az asszony halála óta szétesés fenyegeti a főtanácsos otthonát. Egy tavaszi napon minden kertelés nélkül azt javasolta Johannak, hogy házasodjanak össze. Nagylelkűsége és tettekkészsége annyira lenyűgözte a férfit, hogy dadogva és meghatottan nyomban igent mondott. Fél év múlva egybekeltek, és a Halléban, az újjáépített vasúti csomóponton töltött rendkívül rövid nászút után a huszonnégy éves és csupa jó szándék Karin beköltözött a trädgårdsgatai tízszobás lakásba.

A három, vele nagyjából egyidős fiú elutasító gyanakvással fogadta, és

* A keleti-tengeri heringek soványabbak, mint az északi-tengeriek.

finoman gonoszkodtak vele, ahogy a túlságosan rövid pórázon tartott gyerekek szoktak. Lélekben ugyan egymás ellenfelei voltak, de most hirtelen összefoghattak egy közös ellenséggel szemben, aki láthatóan meg akarta fosztani őket szabadságuktól. Néhány hónap alatt azonban rá kellett jönniük, hogy emberükre akadtak. Sorozatosan a rövidebbet húzták, és egy idő után jobbnak látták, ha leteszik a fegyvert, és feltétel nélkül megadják magukat. Karin már fiatal korában is ügyes stratégia volt, és tudta jól, hogy fölényét nem szabad arra használnia, hogy megalázza ellenfeleit. Éppen ellenkezőleg. Elhalmozta őket jóindulatának megnyilvánulásaival, és ebben nemcsak az eszére hallgatott, hanem a szívére is. Szerette a mostohafiait, ezeket a kedves, zavarodott mamlaszokat, és nyiladozó vonzalmukat egyszerű és derűs gyengédséggel viszonzta.

Karin most negyvennégy éves, és van két saját gyermeke is, Ernst és Anna, mindketten elmúltak már húszévesek.

Négy alkalmazott dolgozik a házban, nagy társasági életet élnek. A két legidősebb fiú már megnősült, családot alapított, és ők is gyakran jönnek látogatóba.

Karin tanítónőnek készült, és abbahagyta tanulmányait, amikor férjhez ment, de soha nem került olyan helyzetbe, hogy megbánja ezt a lépését. Az élet örökösen ellátta tennivalókkal. Jó emberismerő volt, és tisztán látó, szellemes, barátságos ember, telve derűvel és energiával. De ugyanakkor indulatos, kötekedő és kíméletlen is tudott lenni, és nem tűrte az ellentmondást. Nem volt különösebben szépnek mondható, de egész kis lényéből sugárzott a báj és a testi vitalitás. Nem valószínű, hogy a főtanácsos és a nála harminc évvel fiatalabb asszony a szó köznapi értelmében szerette volna egymást, de vonakodás nélkül alakították szerepeiket, és lassanként barátok lettek.

Johan ÅKERBLOM tehát pihenteti a szemét. Protestáns neveltetése nem engedi, hogy levetkőzve, kényelmesen ágyba feküdjön, és kinyújtóztassa hátát és fájó csípőjét. Nem, ő elegáns, rövid házikabátjában a nagy fotelben ül, melyben olvasni szokott, karnyújtásnyira egy tudományos értekezéstől. Csak éppen a szemüvegét tolja fel a homlokára. A fotel melletti kisasztalra ki van készítve a délutáni pipa, a dohányosszelence és a kis pohár abszint. Lába alatt zsámoly hímzett párnával, térdén takaró. A nagy, világos szoba az udvarra néz, azért ilyen csöndes. Az ablak előtt hatalmas fa áll, mely lombkoronájával megszűri a napfényt, és vibráló, zöldes árnyékba burkolja a könyvespolcokat és az itáliai témákat ábrázoló festményeket. A méltóságteljes állóóra finom, lassú ketyegéssel jelzi az idő múlását. A padlót halvány színekkel szőtt, derűs mintázatú keleti szőnyeg borítja.

Most azonban nyílik az ajtó, egészen óvatosan, és belép rajta halkán ennek a történetnek a másik főszereplője.

Fiatal nő, Anna a neve, most múlt húszéves, alacsony, de arányos testalkatú, hosszú, barna haja van, mely alul enyhén vörösbe játszik. Szeme barna, tekintete meleg, orra finoman formált, ajka érzékenyen ívelt, orcája gyermekien telt és kerek. Drága csipkés blúzt és elegáns szabású, könnyű gyapjúból készült hosszú szoknyát visel, karcsú derekát széles öv fogja össze. Ékszer nincs rajta, csak egy pár könnyű, gyémántos fülbevaló. Divatos, magas sarkú, hosszú szárú cipő van a lábán.

Így jelenik meg Anna - akit a valóságban Karinnak hívtak. Nem akarom és nem is tudom megmagyarázni, miért tartom ilyen fontosnak, hogy összekeverjem és megváltoztassam a neveket: hiszen apámat Eriknek hívták, Anna pedig valójában a nagyanyám neve volt. Persze lehet, hogy ez hozzátartozik a játékhoz - hiszen ez az: játék.

Anna: Alszik, édesapa?

Johan ÅKERBLOM: Hát persze. Alszom, és azt álmodom, hogy alszom. És azt álmodom, hogy a dolgozószobámban ülök, és alszom. És nyílik az ajtó, és bejön rajta a legszebb - a legszeretreméltóbb, a leggyengédebb emberi lény. És odajön hozzám, és rám fúj illatos leheletével, és azt kérdezi, alszik, édesapa? És akkor azt álmodom, hogy azt gondolom: ilyen lehet felébredni a paradicsomban.

Anna: Édesapának meg kell tanulnia, hogy pihenéskor a szemüveget le kell venni. Különben leeshet, és összetörik.

Johan ÅKERBLOM: Te is éppolyan okoskodó vagy, mint az anyád. Tudhatnád, hogy mindent meg szoktam gondolni, hogy mindig tudom, mit miért csinálok. Ha a szemüvegemet feltolom a homlokomra, amikor délután pihenek egy kicsit, akkor ezzel azt a benyomást keltem, hogy alkotok, hogy csukott szemmel gondolkodom. Senki nem lepheti meg - rajtad kívül - Johan Åkerblomot úgy, hogy csüng az álla, és tátva a szája.

Anna: Nem bizony. Édesapa most is rendesen, szépen és fegyelmezetten aludt. Mint mindig.

Johan ÅKERBLOM: Na, miért jöttél, angyalom?

Anna: Pár perc múlva vacsorázunk. Megkóstolhatom édesapa abszintjét? Igaz, hogy romlásba dönti az embert? Christian Krohg meg a többi zseniális norvég művész állítólag az abszinttól tébolyodott meg. *(Megkóstolja)* Aki abszintot iszik, annak egy kicsit már romlottnak kell lennie, különben hogy tudná rászánni magát, hogy abszintot igyon? Várjon, édesapa, mindjárt jövök, és megfésülöm, hogy szép legyen.

Anna kiszalad a szomszéd szobába, és mindjárt vissza is jön a fésűvel és kefével.

Johan ÅKERBLOM: Nem ma várunk valami vendéget vacsorára? Mintha Ernst mondta volna, hogy...

Anna: Ernst egyik barátja az. Együtt énekelnek az egyetemi kórusban. Ernst azt mondja, hogy teológiát tanul.

Johan ÅKERBLOM: Micsoda? Papnak készül? A mi Ernstünk egy papnövéndéssel barátkozik? Akkor hamarosan itt a világvége...

Anna: Ugyan, miket mond, édesapa. Ernst állítja, hogy ez a fiú - a nevét elfelejtettem - nagyon kedves. Kicsit szégyenlős, de nagyon kedves. És állítólag borzasztóan szegény. De szép.

Johan ÅKERBLOM: Aha. Akkor már értem, miért tanúsítasz ilyen meglepő érdeklődést bátyád legújabb barátja iránt.

Anna: Már megint miket mond, édesapa. Hiszen én Ernsthez fogok feleségül menni. Nekem ő az Egyetlen. *Johan ÅKERBLOM:* És én?

Anna: Na és persze édesapa! De nem megmondta anya, hogy vágassa ki a szörszálakat a füléből? Hát hogy tud hallani édesapa ennyi szörszállal a fülében?

Johan ÅKERBLOM: Azok rendkívül finom, úgynevezett *hallószőrök*, azokhoz senki nem nyúlhat! A hallószörszálaim jóvoltából különleges hallóképességgel rendelkezem : hallom, amit az emberek gondolnak. A legtöbb ember ugyanis nem ugyanazt mondja, mint amit gondol. És én ezt a szörszálaim segítségével rögtön meghallom.

Anna: Meg tudja mondani, édesapa, hogy most mire gondolok?

Johan ÅKERBLOM: Túl közel vagy. Erre nagyon érzékenyek a hallószörszálaim. Állj csak oda abba a napcsíkba, akkor mindjárt megmondom, mire gondolsz.

Anna: *(nevetve odaáll)* Na tessék, itt vagyok!

Johan ÅKERBLOM: Nagyon elégedett vagy magaddal. Azonkívül nagyon elégedett vagy azzal is, hogy szeret az apád.

Amikor a Nagytemplom harangja, az ebédlőben álló óra, az előszoba faliórája és a dolgozószoba mogorva állóórája elüti az ötöt, az ajtó kinyílik, és a főtanácsos Annával az oldalán belép a szalonba. Jobb karjával átfogja Anna vállát, baljával botra támaszkodik.

Mindenki felállva üdvözli a családfőt. Talán ez a legjobb pillanat, hogy bemutassam a jelenlevőket: Karinról már beszéltünk, valamint a kedvenc fiúról, Ernstről is, aki egyidős Henrikkel. A három fivér, Oscar, Gustav és Carl kissé félrehúzódva áll, és Carl valamelyik éppen aktuális váltóügyletét próbálják rendbe hozni. Egymás szavába vágva vitatkoznak. Amikor apjuk belép a szobába, nyomban elhallgatnak, és udvarias mosollyal fordulnak feléje.

Oscar az apjára hasonlít, jómódú nagykereskedő, kevés beszédű, magabiztos viselkedésű ember. Felesége magas, sovány, betegesnek látszó asszony, vastag szemüvege mögül fájdalmas tekintettel néz a világba. Mindig halálos beteg. Minden ősszel elutazik kúrátatni magát valamelyik délnémet vagy svájci fürdőhelyre, ahonnan minden tavasszal

görnyedten és bizonytalan járással érkezik vissza, ajkán elkínzott és bocsánatkérő mosollyal: most se haltam meg, várjatok még egy kicsit.

Gustav a római jog professzora, és végtelenül unalmas ember, amit a környezete gyakran szóvá is tesz. Wdekezésül tekintélyes pocakot növesztett, és elnéző nevetéssel és féjcsóválással ismeri be tulajdon unalmasságát. Martha, a felesége jó kedélyű asszony, orosz születésű, erős akcentussal beszél svédül. Férjével együtt bensőséges szeretettel hódol a táplálkozás örömeinek. Van két szép, kissé elkapotott, serdülő lányuk.

Carl mérnök és botcsinálta feltaláló; sokak szerint a család eltévedt báránya. Eszes és emberkerülő, agglegény, és nem különösebben tiszta sem lélekben, sem testben. Ez utóbbival kivált megkeseríti mostohaanya életét. Igen, Carllal valami nincs rendben; hozzá később még visszatérek.

Jelen van még továbbá Torsten Bohlín, a család kedvence, a hanyag eleganciával öltözködő, hosszú hajú és merész lelkületű ifjú titán is. Huszonnégyszévesen most írja doktori értekezését (a gregorián énekről a korai protestáns korálban, ahogy az a skattungbyi templom felújításakor 1898-ban előkerült énekeskönyvben megjelenik). Az ifjú Bohlín nem utolsósorban mint Anna jövődöbelije van jelen. A két fiatal állítólag láthatóan vonzódik egymáshoz.

A derék Siri kisasszony jelenik meg kissé tanácstalanul az ebédlő ajtajában. Karin Åkerblom a szoba túlsó végéből szól át neki: az egyik vendégünk még nem érkezett meg. Várunk még néhány percig, hátha megjön.

Karin: (Ernstnek) Biztos, hogy megmondtad a barátodnak, hogy ötkor vacsorázunk?

Ernst: Felhívtam rá a figyelmét, hogy ebben a családban betegesen pontosak vagyunk. Erre azt mondta, hogy ő maga is kínosan ügyelni szokott a pontosságra.

Johan ÅKERBLOM: Miféle alak ez?

Ernst: Ez az „alak”, kedves papa, teológus, és ha Isten is úgy akarja, pap lesz belőle.

Carl: Pap? Mi a kő? Elkelné egy pap a családukban is. A sok amatőr mellett lenne egy hívatásos álszentünk is.

Martha: Van ennek a csodalénynek neve is?

Ernst: Henrik Bergman. A Gästrike-Hälsinge diákegyletbe tartozik. Együtt éneklünk az egyetemi kórusban. Bariton, nagyszerű hangja van, azonkívül van három nagynénje is, mind vénlány.

Oscar: Az elfviki öreglányok.

Ernst: Az elfviki Bergman lányok.

Johan ÅKERBLOM: Akkor Fredrik Bergman, a képviselő valószínűleg a nagyapja.

Karin: Ismerjük?

Johan ÅKERBLOM: Ravasz, öreg róka. Azon buzgólkodik, hogy összehozzon valamilyen sajátos szövetséget - valami parasztpártot. Jól néznénk ki, ha sikerülne neki. Még nagyobb lenne a viszály és széthúzás. Állítólag szegrőlvégről rokonok vagyunk. Másod-unokatestvérek vagy valami hasonló.

Ez derűtséget kelt, ami elhalkul, amikor megszólal a csengő. Majd én beengedem, mondja Anna határozottan. Megállítja Siri kisasszonyt, aki olyan sajátos, rosszalló arckifejezéssel indulna ajtót nyitni, amellyel mindenkit megrémisztene. Anna megy ki az előszobába. Az ajtóban, dermedten a réműlettől, ott áll Henrik Bergman.

Henrik: Elkéstem. Tudom.

Anna: Azért vacsorát még kaphat. Bár a konyhában kell megennie.

Henrik: Ezt én rettenetesen... Én máskülönben mindig...

Anna: ...maga a megtestesült pontosság. Tudjuk. Na, jöjjön már be. Különben még tovább kell várnunk a vacsorával.

Henrik: Nem, azt hiszem, nem merek bemenni.

Henrik sarkon fordul, és gyors léptekkel elindul a lépcső felé. Anna utána megy, és megfogja a karját. Alig bírja legyűrni magában a nevetést.

Anna: Az kétségtelen, hogy így együtt mint család eléggé ijesztőek vagyunk, különösen, ha a megfelelő időpontban nem kapunk enni. Mégis, arra kérem, szedje össze a bátorságát. Nagyon finom vacsora lesz, az édességet magam csináltam. Jöjjön. Az *én* kedvemért.

Leveszi Henrik fejről a diáksapkát, és kezével megigazítja a fiú haját; így ni, most már jöhet a teológus úr, és maga előtt tolva bevezeti a fiút a szalonba.

Anna: Bergman úr elnézésünket kéri. Beteg barátját látogatta meg, és el kellett mennie a patikába, ahol hosszú sor állt. Ezért késett el.

Karin: Jó estét, teológus úr. Isten hozta. Remélem, a barátjával nincs komolyabb baj...

Henrik: Ó, nem... dehogy. Csak...

Anna: Eltörte a lábát. Ez itt édesapám.

Johan ÅKERBLOM: Isten hozta. Úgy látom, nagyon hasonlít a nagyapjára.

Henrik: Igen, azt mondják.

Anna: Ezek itt a bátyáim, Gustav, Oscar és Carl, ez Martha, aki Gustav felesége, és ez Svea, Oscar felesége; a lányok Gustav és Martha lányai, ez

pedig itt Torsten Bohlin, aki, ha hinni lehet a szóbeszédnek, az én jövődöbelim. Így most már mindenkit ismer.

Karin: Akkor javaslom, hogy végre ülünk asztalhoz.

Ernst: Alászolgája, Henrik.

Henrik: Szervusz.

Ernst: Ki törte el a lábát?

Henrik: Senki. Ezt csak a húgod...

Ernst: Értem, értem. Óvakodj tőle.

Henrik: De hát nincs is szándékomban...

Karin: *(félbeszakítja)* Bergman úr, legyen szíves, üljön oda Martha asszony mellé. Torsten pedig ide, Anna mellé.

És most mondjuk el az asztali áldást.

Mind: Édes Jézus, légy vendégünk. Áldd meg, amit adtál nekünk.

Mindenki gyorsan fejet és térdet hajt. Aztán élénk csevegésbe merülve helyet foglalnak. A fekete ruhát, fehér kötényt és keményített fityulát viselő Siri és Lisen friss spárgát és ásványvizet szolgál föl.

Henrik Bergmanra most újabb megpróbáltatások várnak. Soha nem látott még spárgát. Soha nem evett még négyfogásos vacsorát, soha nem ivott étkezéshez mást, mint vizet, sört vagy pálinkát, soha életében nem látott még kézöblítő tálát, melynek vizében kis piros virág úszik, soha nem látott még ennyi kést és villát, soha nem társalgott még egy csípős humorú és jó kedélyű asszonnyal, aki erős orosz akcentussal ejti a szavakat. Falak magasodnak eléje, vermek nyílnak meg a lába előtt.

Martha: Szentpétervárról jöttem. A családom most is ott él egy nagy házban a Sándor-park mellett. Szentpétervár nagyon szép, különösen ősszel. Teológus úr már járt Szentpétervárott? Minden évben hazautazom, szeptemberben, az a legszebb hónap, olyankor jön haza mindenki a nyaralásból, és olyankor kezdődik a szezon, az estélyek, a színházak, a hangversenyek. A teológus úrból pap lesz, ugye? A kiülése nagyon előnyös. Szép, szomorú szeme van, a nők bizonyára el vannak ragadtatva magától. De a haját ki kell fésülnie a homlokából, ha már ilyen szép, fiatal, nemes homloka van. Így ni, hadd segítsek! A . T n, Gustav, az a kedves, pocakos alak ott a másik oldalon, igen, igen ! rólad beszélek, drágám! a római jog professzora, a külseje alapján ugye nem is hinné róla az ember *(önfeledten kacag)* - már majdnem húsz éve élek Svédországban, szeretem az országukat, de orosz vagyok, igen, Gustav úgy néz ki, mint egy pék, de nagyon jó szíve van. Szentpétervárott járt egyszer látogatóban, egy jótékonyági bálon találkoztunk, még aznap este udvarolni kezdett nekem, én meg azt mondtam magamban: Martha, ne légy ostoba, szebb férfit biztosan találnál magadnak, de ennek aranyból van a szíve, úgyhogy egy év múlva összeházasodtunk, és néha ugyan nem értem ezt az országot és ezeket a furcsa embereket, de

igazából soha nem bántam meg, amit tettem. Egyébként sem vagyok megbánós, nem olyan a természetem. A teológus úr meg szokta bánni, amit tesz? *(Nevet, aztán elkomolyodik)* Szegények a templomok ebben az országban, szegényesek az énekek is, nincsenek nagy pillanatok. Néha az az érzésem, kedves barátom, hogy két külön Istent imádunk. *(Halkan nevet)* Na, várjon csak, megmutatom magának, hogyan kell enni a spárgát, nézze, ez itt a feje, ez a legfinomabb, a szárát meg szabad fogni kézzel, így jobb íze van - több benne az élvezet, aztán a szájához emeli, így, és beleharap, de *óvatosan*. És aztán a kezét leöblíti ebben a tálban, így, nézze csak.

Az étrendben a spárga után lazacpüré következik zöldmártással, aztán (bonyolultan fogyasztható) tavaszi csirke, végül pedig Anna mesterműve, a remegő karamellpuding.

A kávé után a szalonban zenélni kezdenek. Odakint sötétedik. Gyertyákat gyújtanak a zenészek körül, akik Beethoven utolsó vonósnégyesének lassú tételét játsszák. Johan ÅKERBLOM csellózik, Carl ügyes amatőr hegedűs, az egyetemi zenekar tagja. Ernst a másodhegedűs, nagy érzéssel, de kissé ügyetlenül játszik. A kávéhoz és a groghoz csatlakozik a második emeleten lakó öreg zenész, az operazenekar nyugalmazott brácsása, halk szavú, szeretetre méltó ember, aki alig titkolt leereszkedéssel ül be közéjük. Nehezen viseli el, hogy ilyen társaságban kell muzsikálnia, de szenvedésének határt szab az a tudat, hogy a főtanácsos úr időnként aláírja a váltóit.

Zene és alkonyat. Henrik elmerül: minden álomszerű, kívül és távol van az ő szürke hétköznapjaitól. Anna az ablaknál ül, szemét a muzsikusra függeszti, figyelmesen hallgatja a zenét. Profilja kirajzolódik az alkonyi fényben. Érzi, hogy nézik, az első, ösztönös reakciót még leküzdí magában, de aztán enged, és tekintetét Henrik felé fordítja. Henrik komoly arccal nézi, Anna kicsit formálisan, kicsit ironikusan elmosolyodik, de aztán elkomolyodik, viszonzozza Henrik komolyságát; látlak én is. Látlak.

Most szedelőzködés van és búcsúzkodás. Henrikjobbrabalra hajlong. Köszöni a meghívást, aztán egyszerre csak ott áll előtte Anna. Lábujjhegyre emelkedik, és gyorsan a fülébe súg valamit, a haja illatos, érinti az arcát.

Anna: Anna vagyok. Te pedig Henrik, ugye?

Rögtön tovább is perdül, odaáll apja mellé, beléje karol, fejét apja vállára hajtja, színjáték az egész, de kedves és nem tehetségtelen.

Henrik szédülten áll (igen, banális, de nincs most erre jobb szó: szédülten). Henrik tehát szédülten áll a Trädgårdsgata és a kis Agata sarkán, haza kellene mennie, és meg kellene írnia anyjának azt a kellemetlen levelet, de

még korán van, és magányosnak érzi magát. Ernst barátja valami multságba igyekezett, sietve elköszönt tőle, és elviharzott lefelé a Drottninggatán, a kabátja szárnya csak úgy repkedett a háta mögött.

A gesztenyefák már virágba öltöztek, a városi parkban rezesbanda muzsikál. A Nagytemplom harangja kilencet üt, s a magasból a Gunilla-harang tompa kongása válaszol neki.

Valaki megérinti Henrik vállát. Carl az. Barátságosan csillog a szeme, lehelete konyakszagú.

Carl: Hová, hová, teológus úr? Megengedi, hogy csatlakozzam önhöz? Menjünk le ezen az utcán a Svandammenhez, és nézzük meg, ott van-e a három fiatal hattyú, Cyg-Nus Ocor vagy a fekete hattyú, Chenopsis Atrata, amelyet most importáltak Ausztráliából? Vagy sétáljunk tovább ezen az úton pontosan száz métert, igyunk egy pohár puncsot és - nem utolsósorban, nézzük meg a három vadonatúj kurvát, akiket most hoztak Koppenhágából? Gyerünk inkább a Kaptárba, teológus úr. Irány a Kaptár!

Carl diadalmasan nevet, és puha kis kezével megveregeti Henrik arcát.

A Kaptár üvegezett verandáján ülnek, csendes este van, a vendégek nagy része az enyhe tavaszi időben kint telepedett le a szabadban. Csupán néhány koszlott ruhájú tanár gubbaszt odabent, és mered keserű magányban a pohár fenekére. Karcsú, feltűnően csinos felszolgáló jön az asztalukhoz, hogy felvegye a rendelést. Kis meghajlással ismerősként köszönti őket.

Frida: Jó estét, mérnök úr, jó estét, teológus úr, mivel szolgálhatok ma este?

Carl: Fél liter puncsot kérünk, Frida kisasszony, a szokásosból - és szivart.

Frida: Mindjárt küldöm a szivarost.

Bólint, és sarkon fordul. Carl nézi a távolodó lányt, kék szeme megvillan a csíptető mögött.

Carl: Ha jól látom, teológus úr ismeri Frida kisasszonyt.

Henrik: Nem, nem ismerem. A barátaimmal kijövünk ide néha, amikor van pénzünk. De amúgy nem ismerem.

Carl: (éles szeműen) A tiszteletes úr arcszíne mintha mást mondana. Tagadni akarna valatnit? Mielőtt megszólal a kakas?

Henrik: Csak annyit tudok, hogy Fridának hívják, és Angermanlandba való. (Összeszedi magát) Csinos lány.

Carl: Csinos, nagyon csinos. De a híre nem makulátlan. Vagy nem így van, teológus úr? Az ön tanulmányai állítólag fogékonyabbá teszik az embert a gyarlóságok felismerése iránt, élesebbé teszik a látást. Vagy inkább a

szaglást?

Jön a szivaráros lány a tálcájával, és ellátja az urakat a kívánt havannákkal. Carl fizet, jókora borralalót ad. A lány levágja a szivarvégeket, és tüzet ad. Az urak hátradőlnek székükben, és eregetik a füstöt.

Carl: Na, hogy érezte magát ma este, teológus úr? *Henrik:* Mire gondol, mérnök úr?

Carl: Csak azt akarom tudni, hogy mi a véleménye rólunk.

Henrik: Soha nem ettem még négyfogásos vacsorát háromféle borral. Mintha színházban lettem volna. Benne ültem a maguk színdarabjában, nekem is játszanom kellett volna, de nem tudtam a szöveget.

Carl: Nagyszerűen fogalmazza meg!

Henrik: Az egész nagyon vonzó volt, de egyúttal taszító is. Pontosabban szólva, megközelíthetetlen, hiszen ezzel nem valami rosszat akarok mondani róla.

Carl: Megközelíthetetlen?

Henrik: Ha be akarnék hatolni a maguk világába, ha játszani szeretnék a maguk színjátékában, az számomra egyszerűen lehetetlen volna.

Frida most hozza ki jégtartóban a puncsot és a párás, jegelt puncsospoharakat. Carl tartózkodó kíváncsisággal figyeli Henriket. Henrik nem mer Frida szemébe nézni. Mi volna, ha szájon csókolna, vagy megsimogatná a fejemet? Mit számítana az? Voltaképpen az ő világa is megközelíthetetlen számomra. Lehet, hogy előttem minden út el van zárva? Hogy kívül vagyok?, gondolja Henrik keserű elégtétellel. Kívül?

Carl: A mi jelentéktelen kis családi drámánkban a mostohaanyám, Karin Calwagen játssza a főszerepet. Mamuska jelentékeny személyiség, lényegesen többre hivatott, mint amennyit a körülményei megkívánnak tőle. Erős ember, aki vaskézzel irányítja családjának tagjait. Egyesek szerint ez a szerencsénk, mások szerint viszont a mi mamuskánk minden hájjal megkent gonosz boszorkány. Ha *engem* kérdeznének, én azt mondanám, hogy jót akar, de gonoszt cselekszik, ahogy ez, ugye, Pál apostolnál olvasható. Arra törekszik, hogy összetartsa a családot, még akkor is, ha ennek semmi értelme. Ha valami kilóg ebből a képletből, akkor ő azt hajlandó lenyesni, amputálni, deformálni. Ért hozzá a bájos kis asszonyka.

Carl megemeli poharát, Henrik viszonozza a jelképes koccintást. A két férfi növekvő szimpátiával nézi egymást.

Carl: Azt javaslom, hogy tegeződjünk. Én vagyok az idősebb. Carl Eberhard vagyok, nyolcvankilences. Szervusz.

Henrik: Erik Henrik Fredrik vagyok, nullahatos. Szervusz.

A pertu szertartása után a két férfi a fontos eseménynek kijáró megilletődöttséggel egy darabig ünnepélyesen hallgat.

Carl: Én voltaképpen feltaláló vagyok; van néhány bejegyzett találmányom a Királyi Szabadalmi Hivatalnál. A családom úgy látja, hogy eltékozlom, elrontom az életem. Voltam már néhányszor elmeógyógyintézetben is. Nem vagyok bolondabb az átlagnál, csak állítólag nincs minden a helyén bennem. A családom olyan átkozottul normális, hogy valakinek egy kis örületet is produkálnia kellett, és ez én vagyok. *Azonkívül* a törvénnyel is összeütközésbe kerültem néhány évvel ezelőtt, túlságosan jól tudom utánozni mások kézírását. Aki pap akar lenni, annak hinnie kell valamiféle istenben, ez alapvető feltétel, ugye?

Henrik: Igen, ez alapvető feltétel.

Carl: Hogy az ördögbe tud egy fiatalember manapság hinni Istenben? Már bocsánat a megfogalmazás szán&kolt tapintatlanságáért!

Henrik: Ezt így nehéz megmagyarázni.

Carl: Valami belső hang? Az érzés, hogy valaki a kezében tart? Hogy nem vagyok elhagyatva és kiszolgáltatva? Meleg lehelet az arcon? Aprócska szívdobbanásnak lenni egy beláthatatlan véráramban? De azért nem jelentéktelen szívdobbanásnak, bármily hatalmas is az az érrendszer? Értelem, minta, a kegyelem pillanatai? Nem, nem vagyok ironikus, maguktól tolnak fel a torkomon az ilyen szarkasztikus bőföggések. Rettentően komolyan gondolom, amit mondok, fiatal barátom.

Henrik: Miért kérdezed, ha tudod?

Carl: Azt hiszem, ha valaki vakon születik, nagyon jól el tudja képzelni magának, milyen a vörös, a kék, a sárga.

Henrik: Én bizonytalan vagyok. Talán azt képzelem, hogy a papi talár jó fűző lesz számomra. Valószínűleg magam miatt leszek pap. Nem a többi ember miatt.

Frida visszajön, számlát tesz le az asztalra Carl mellé. A szeme sarkából Henrikre pillant.

Frida: Bocsánat, hogy már a számlát hozom, de az urak bizonyára látták odalent a kiírást, hogy ma korábban zárunk. Holnap itt reggelizik a konzisztórium, és minden asztalt meg kell terítenünk.

Carl: Akkor tehát Frida kisasszony...

Frida: ...ma este nem ér rá? (Nevet) Így is mondhatjuk.

Miközben Carl fizet, és körülményes mozdulatokkal zsebre teszi a tárcáját, Frida Henrik háta mögé hajol, és megcsípi a fiú fülét. Gyorsan és észrevétlenül. Izzadságának és rózsavízének finom, fanyar illata van.

Carl ÅKERBLOM és Henrik Bergman a Svandammen korlátjánál áll, és nézi az álomszerűen lebegő fekete hattyút a sötétben villódzó víz felszínén. Szemerkélni kezd az eső.

Henrik: (hosszú csend után) És a féltestvéred? Anna?

Carl: Anna? Ő most lesz húszéves. De hát láttad magad is.

Henrik: Igen. (Bólint) Hát persze.

Carl: A Sophia-kórház nővérképzőjébe jár. Mamuskánk szerint a fiatal nőknek tanulniuk kell. Hogy meg tudjanak állni a saját lábukon, meg hasonlók. Mamuskánk ezt komolyan gondolja. Ő maga tanítónőképzőbe járt, amikor férjhez ment.

Henrik: A kishúgod nagyon...

Carl: ...vonzó. Igen. Sok udvarló megfordult már a házunkban, de apámuram elijesztette őket a maga kellemetlen, ám fölöttébb kifinomult féltékenységével, anyámasszony pedig, ha lehet, még jobban elijesztette őket azzal a nem túlságosan csábító kilátással, hogy Karin ÅKERBLOM lesz az anyósuk. Most éppen az ifjú titán, Torsten Bohlin jár a házunkba. Róla mintha minden leperegne, és az ő jelenlétét valahogy jobban el is tűrik, mint másokét. De persze ő a jövő embere. Miniszter lesz belőle vagy püspök, ez szinte magától értetődik. Annát láthatólag nagyon mulattatja az udvarlása. Bár az én elméletem szerint Anna sorsa másképp fog alakulni.

Henrik: Nézd csak, most jön ki a másik fekete hattyú a házból. Kellemes ez az eső.

Carl: Kivált így szárazság után, igen. Anna sorsa valószínűleg az lesz, hogy egy örültet fog szeretni, vagy egy kéjgyilkost, vagy egy senkit.

Henrik: Miből gondolod ezt?

Carl: A mi kis királykisasszonyunk olyan jól nevelt és okos és tisztaszívű és gyengéd, és annyira tele van szeretettel, hogy az már minden határon túl van.

Henrik: Ez nagyon jól hangzik. Ez minden? Vagy van más is?

Carl: Tudod, barátom, benne szilánkok vannak. Éles szilánkok, melyek sebezni tudnak. (Nevet) Most megijedtél, ugye?

Henrik: Nem értem, miről beszélsz.

Carl: Ez nem is olyasmi, amit olyan könnyen meg lehet ne érteni. De én ismerem Annát. Ráismerek.

Henrik: Ez úgy hangzik, mintha valami regényből idéznél.

Carl: Hát persze, Henrik. Persze.

Henrik: Mennünk kellene. Egész jól rákezdte az eső.

Carl: Megosztozhatunk az esernyőmön. Mivel én a világ dolgait kifejezetten tragikus nézőpontból szemlélem, mindig hordok magamnál esernyőt. Hogy aztán használok-e vagy sem, az már az én szuverén döntésemtől függ. Így tudok én ravaszul kibabrálni a determinizmussal, és így tudom kijátszani a véletlenszerűséget.

Henrik: (mosolyog) Én érthető okoknál fogva nem oszthatom...

Carl: ... a nézeteimet, ugye ezt akartad mondani. Nekem nincsenek nézeteim, én csak fecsegek. Tudod, mit mondok neked, Henrik? Szerintem Frida kisasszonyból egészen *nagyszerű* papné lenne.

Henrik erre nem válaszol_ Egyszerűen nem tud válaszolni.

A félév véget ért, Henrik hazautazik.

Június közepe van, az idő meleg, a vonat lassan, küszködve halad előre a kora nyári tájban, hosszan elidőz minden állomáson. Csend, légyzümögés. Virágzó gesztenyefák nyújtogatják ágaikat a kupé csukott ablaka felé. Sehol egy ember, sem a vonaton, sem a peronokon. Aztán pöfög tovább a szerelvény, előbb egy fenyőerdőn át, aztán a tengerpart mentén. Egy egész nap az út személyvonaton Upsalától Söderhamnig.

Henrik este nyolc óra huszonhét perckor érkezik meg a nyugati állomásra. Anyja, Alma a bejárat ajtónál várja. Henrik azonnal észreveszi - valamilyen szomorú elhagyatottság lengi körül az asszony impozáns alakját. Odamegy hozzá, leteszi a táskáját, és átöleli anyját.

Alma kövér, legalább száz kiló. Arca kerek, tágra nyílt szemében aggodalom tükröződik, orra kicsi és pisze, szája nagy és érzéki, nyaka rövid. Szűk, meglehetősen kopott nyári ruhát visel, hiányzik róla egy gomb. Toldíszes fekete kalapja az ölelés közben félrecsúszik a fején. Nevet és sír kétségbeesetten. Henrik igyekszik viszonzni anyja gyengédségének megnyilvánulásait. Almának savanyú izzadságszaga van, és asztmásan lélegzik. Hadd nézzelek meg fiacskám, milyen sápadt vagy, és milyen sovány, nem ettél rendesen, ugye! Szép tőled, hogy meglátogatod öreg anyádat néhány napra. Tényleg bajuszt akarsz növeszteni? Ezzel nem nagyon fogod anyádat elbűvölni, inkább le kellene vágatnod, hogy megint az én egyetlen fiacskám lehessél.

Alma Bergman szűk kis háromszobás lakásban lakik a Norralagata és Köpmangata sarkán álló ház udvari szárnyának legfelső szintjén. Az egyik szoba Henriké, télen albérlő lakik benne.

A másik kicsi szoba Alma hálószobája, a harmadik az ebédlő, amelyet szabálytalan átjáró köt össze a tágas konyhával. A lakás zsúfoltan van

berendezve, mintha lakóinak hirtelen kellett volna egy nagyobb lakásból ideköltözniük, s nem lett volna szívük megválni terjedelmes bútoraiktól, képeiktől és egyéb tárgyaiktól.

Mindent belep a szegénység láthatatlan lepedéke. A tehetetlenség és a lemondás. A reménytelenség és a szenvedés.

Amíg Alma megteríti az asztalt, Henrik bemegy gyerekkori szobájába. Ismerős kép fogadja: a keskeny, kifeküdt ágy. A rogyadozó nádszék a párnákkal, az ütött-kopott íróasztal a tollkés sebhelyeivel, a roskatag székek. A szekrény a repedt tükörrel, a könyvespolc, a rojtosra olvasott könyvek, a mosdóállvány, a horpadt lavór és vizeskanna, az elvékonyodott törülközők. A piszkos ablak, a rúdjáról lefoszló keresztfüggöny. A gyerekszoba bibliai tárgyú képei: Jézus a gyermekekkel. A tékozló fiú hazatérése. Az ágy fölött apja fényképe lóg. Fiatal, szép arc, hátrafésült, vékony szálú haj, magas homlok, nagy, kék szem, leheletnyi, öntudatos mosoly: büszkeség, sebezhetőség, integritás és szenvedély, egy színész arcvonásai.

Az ablak melletti sarokban, kissé beszorítva áll a leterített oltár, a két ón gyertyatartó, Thorvaldsen jézusa és a nyitott imakönyv. Az oltár előtt zölddel és arannyal hímzett imazsámoly áll. Az antependium lila alapon mélyvörös kereszt. Jézus lába előtt egy csokor frissen szedett tavaszi kankalin díszeleg.

Henrik leül az egyik roskatag székre. Arcát a kezébe temeti, és mélyeket lélegzik, mintha nehezen kapna levegőt.

Az ételt alig bírja lenyelni, pedig éhes lehet, hiszen a hosszú úton csak néhány szendvicset evett. Anyjával szemben ül az ebédlőasztalnál, ég a petróleumlámpa, az ablak négyszöge mögött sötétedik az ég.

Alma: Az utóbbi időben minden drágább lett. *Neked* persze nem kell ilyesmivel törődnöd, de én nem is tudom, hogy fogok kijönni. Gondold csak el: a petróleum ára három örével emelkedett, öt kiló krumpli pedig harminckét örébe kerül. A rendes marhahúst manapság már nem tudom megvenni, legfeljebb levesnek valót vagy valami disznóhúst. És a szén - mert nem is sejted, mennyi fogy egy ilyen télen -, szóval a szén és a tűzifa ára pont a duplájára ment fel. Már nem tudtam, mit vegyek magamra, hogy ne fázzak, bár azért fűtenem is kellett a zongoraórák miatt, és az rém sokba került. Mi van veled, Henrik? Olyan szomorúnak látszol. Történt valami? Tudod, hogy öreg anyádnak mindent elmondhatsz.

Henrik: Vizsgáznom kellett egyháztörténetből, és megbuktam.

Gyámoltalan kézmozdulatot tesz, és valahova anyja füle tájékára néz. Alma óvatosan leteszi a teáscsészét, pufók kis kezét a terítőre fekteti, vastag jeggyűrűi tompán fénylenek.

Alma: Ez mikor történt?

Henrik: Néhány hete. Április végén.

Alma: És akkor most mi lesz?

Henrik: Újra kell vizsgáznom november végén. Sundelius professzor nem engedi, hogy hamarabb megpróbáljam.

Alma: Akkor ugye minden eltolódik?

Henrik: Igen, fél évvel.

Alma: Hogy fogjuk ezt bírni anyagilag, Henrik? A kölcsönből már alig van valami, és minden megdrágult. És akkor kell még a félévi tandíjra, a könyvekre és a te ellátásodra is. Nem tudom, mit csináljak. Soha nem értetem a pénzhez.

Henrik: Én se.

Alma: És megígértük, hogy a kölcsönt is visszafizetjük, amint felszentelnek.

Henrik: Tudom, mama.

Alma: Megpróbálok több tanítványt szerezni, de ebben a drágaságban persze mindenki a zongoraórákkal kezdi a spórolást. Ezt meg lehet érteni.

Henrik: Meg lehet érteni, igen.

Alma: Újra vállalom kellene takarítást is, csak közben rosszabb lett az asztnám, és a szívem is fáj néha.

Henrik: Drága mama, nem kell, hogy takaríts.

Alma sóhajtva feláll, elönti a gyengédség. Átöleli fiát, és csókokkal árasztja el. Közben gügyögve beszél hozzá: - Kicsi fiam, drága, egyetlen fiacskám! Te vagy az én mindenem, én csak miattad élek, segítenünk kell egymásnak, nem szabad soha cserbenhagynunk egymást, ugye nem, drága fiacskám, ugye nem?

Henrik szelíden kifejti magát anyja öleléséből, és leülteti Almát egy székre. Megfogja anyja két karját, és belenéz könnyes, tiszta szemébe.

Henrik: Abbahagyom a tanulást, mama. Abbahagyom, munkát keresek, és hazaköltözöm. És először is azon leszünk, hogy visszafizessük az elfviki nénikémnek a kölcsönt. És ha összegyűjtök annyi pénzt, hogy el tudom tartani magam, és nem vagyok senkinek a terhére, akkor talán majd folytatom a tanulmányaimat.

Ekkor Alma nevetni kezd hangosan, vidáman, kivillannak a fogai is. Puha kezével megsimogatja fia arcát.

Alma: Szegény fiacskám, te még nálam is butább vagy. Csak nem képzeled, hogy hagyjuk magunkat megállítani, mikor már ilyen közel a cél? Csak nem képzeled, hogy hagyom, hogy távirászinás legyél itt nekem

vagy segédtanító? Te, akiből pap lesz. Az *én* papom!

Újra felnevet, és fürgén feláll, mintha új erő költözött volna belé. Odamegy a két ablak között terpeszkedő rút tálalószekrényhez, kivesz belőle egy üveg portói bort, két poharat, és tölt. Henrik is nevetni kezd - ismerős helyzet, különös biztonságérzés lesz úrrá rajtuk: anyját és őt elkapja a mámor, hirtelen kitör belőlük a nevetés, ellenállhatatlanul, mama nevet - akkor nincs nagy baj. Koccintanak, és isznak. Alma közelebb hajol hozzá, és felsóhajt.

Alma: Úgy tudom, hogy az igazán nagystílű szélhámosok nem szoktak aprópénzzel bajlódni. Csak a nagy dohány érdeklí őket. Ettől valahogy szavahihetőbbnek látszanak, és így még több pénzt tudnak szerezni.

Henrik: Nem értem.

Alma: Nem érted? Túl szerények voltunk! Itt az ideje, hogy a nénikéid egyszer rendesen a zsebükbe nyúljanak. Meglátogatjuk őket, Henrik. Már holnap.

A három titokzatos néni, Henrik nagyapjának nővérei, a Ljusnan partján lakik egy fából épült villában, Bollnästől déli irányban kétmérföldnyire. Jól benne járnak már a korban, nagyapa, a kései gyerek, a kisöccsük volt. A nevük, kor szerinti sorrendben Ebba, Beda és Blenda.

Történetük röviden a következő: dédnagypapa jó üzleti érzékkel megáldott ember volt, földek és erdők tulajdonosa. Amikor Norrlandon komoly mértékben megindult a fakitermelés, az élelmes Leonhard tekintélyes vagyona tett szert. Halálakor szép örökséget hagyott maga után. Bergman nagyapa úgy gondolta, hogy a családi birtokot és vállalkozást meg kell hagyni érintetlenül, mert a vagyon úgy gyarapodik legjobban. Senki nem mert neki ellentmondani, csak Blenda, aki követelte, hogy a vagyont osszák meg, és hogy neki magának és nővéreinek adják ki az őket megillető örökséget. Fredrik tiltakozott, Blenda azonban a gävlei járásbíróság elé vitte az ügyet. Fredrik Bergman végül is nem várta meg a botrány kipattanását, hanem engedett, és kénytelen-kelletlen kifizette - gyűlölettől remegő kézzel - hajadon nővéreinek az örökség őket megillető részét. Ettől kezdve azonban nem állt szóba velük, és az egymás iránti gyűlölet mindkét részről megszilárdult. A kölcsönös keserűséget nem tudták feloldani sem a születések, sem a menyegzők, sem a halálesetek.

Blenda, a legfiatalabb nővér, aki a viszályban annyi erélyt mutatott, átvette a gazdaság ügyeinek intézését. Eszével és jó üzleti érzékével tovább gyarapította a vagyont. Méltóságteljes villát építtetett, melyből a Ljusnan legfestőibb szakaszára nyílt kilátás. A fából épült házat az akkori idők legkényelmesebb bútoraival rendezte be, falait pedig a századforduló

legízléstelenebb tapétaival, faliszőnyegeivel és festményeivel dekorálta ki.

A villához szinte park méretű kert tartozik, mely teraszosan lejt a folyó felé. Itt dolgozik a három nővér minden tavasszal, nyáron és ősszel fehér vászonruhában, munkaköpenyben, széles karimájú kalapban, kesztyűben és facipőben. Minden szeretetüket, gyengédségüket, találékonyságukat - melyből sok van bennük, de nem egymás iránt - a kertre pazarolják. A kert dúsán zöldellő bokrokkal, terméstől roskadó gyümölcsfákkal és pompás virágágyásokkal viszonzozza érzelmeiket.

Ebba, a legidősebb, mindig olyan volt, mintha nem egészen ezen a világon élne. Azonkívül süket, keveset beszél, és van egy hű barátja, egy öreg, köszvényes labrador. Ebba arca olyan, mint a hervadó rózsaszírom, valamikor szép lány lehetett.

Bedának, kora ellenére, még sötét a haja, fekete a szeme, és tragikus az életszemlélete. Regényeket olvas, Chopintjátszik - inkább szenvedéllyel, mint érzéssel -, gyakran veszekszik, és legtöbbször semmi sem elég jó neki. Időnként összepakol és elmegy, de mindig visszajön. Távozásai látványosak, érkezései köznapiak. Nővéreivel ellentétben - állítólag - megélt egy szerelmet.

Blenda, végezetül, kicsi, fürgé és fegyelmezett. Közismerten erős akarata van. Haja ősz, homloka alacsony és széles, orra nagy és kissé vöröses, szája szarkasztikusan lefelé görbül, mindig készen a sistergő dührohamokra és az ironikus piszkálódásra.

Évente egyszer a nővérek elutaznak a fővárosba, társaságba, koncertekre és színházba járnak, és mindenféle drága és modern holmit rendelnek maguknak a város legjobb divatszalonjában. Néhanapján pedig valamelyik délnémet vagy osztrák fürdőhelyre utaznak, és kúráltatják magukat.

Ilyenek tehát, röviden, az elfviki Bergman lányok.

A nővérek hálósobái kinek-kinek ízlése szerint vannak berendezve, de mind nagyon zsúfolt. Ebbáé halovány és virágdíszes, Bedáé lila és szecessziós, Blendáé pedig kék, világoskék, sötétkék, azúrkék. Pillanatnyilag nagy az izgalom. Vacsorához öltözködnek, és közben tanakodnak, vitatkoznak, segítenek egymásnak. A szobák egymásba nyílnak, de a többnyire zárva tartott ajtók most tárva-nyitva állnak.

Blenda: Látod őket?

Beda: Mit csinálnak?

Ebba: Szentséges atyám! Lementek a fürdőházba.

Blenda: Micsoda? A folyóban akarnak fürdeni?

Ebba: Szentséges atyám! Ezek fürdeni akarnak!

Blenda: Hát ez nevetséges. Alma, ez a kövér disznó? Hát ez nevetséges

Beda: Vigyázz innen, hadd nézzem én is.

Blenda: Most mennek be a házba.

Ebba: Akkor biztos a vízbe is bemennek.

Beda: Ilyenkor! Nem hinném, hogy a víz tíz foknál melegebb volna.

Blenda: Felvehetem a világoskéket?

Bella: Nem túl elegáns? Alma póriasnak fogja érezni

magát melletted. Nyilván csak valami fekete ruhája van. *Blenda:* Akkor a világosszürkét veszem fel.

Bella: Drágaságom, hiszen az még elegánsabb.

Ebba: *(rikkantva)* Szentséges atyám! Kiárad a Ljusnan. *Blenda:* Mit beszélsz?

Ebba: Ez a hájtömeg Alma bement a vízbe.

Bella: Ne bámulj már annyit, vedd fel inkább a fűződet, hogy beköthessem.

Ebba: Mi az? Ott a kis Henrik meztelenül!

Bella: Na ezt már én is megnézem!

Blenda: Na, ne lökdössetek. Istenem, de édes ez a gyerek!

Ebba: Jézusom, milyen sovány.

Bella: De szép a válla. És arányos alakja van.

Blenda: Kíváncsi vagyok, minek köszönhetjük a látogatást.

Bella: Hát azt nem nehéz kitalálni.

Ebba: Jól úszik.

Bella: Tényleg a világosszürkét akarod felvenni? *Blenda:*

Képzeld, igen, ez a szándékom.

Bella: Jól megy a vörös orrodhoz, az biztos.

Ebba: Most úsznak vissza a ház felé. Uram, teremtőm, mit csinálunk, ha elragadja őket a víz?

Blenda: Gondolom, fizetjük a temetést.

Bella: Ebba, gyere, feladom a ruhád.

Ebba: Nem, nem, látni akarom, amikor kijönnek a vízből.

Bella: Most jönnek ki?

Ebba: Nahát! Jönnek ki a partra, és fogják egymás kezét!

Blenda: Sejtem én, hogy miért jöttek.

Bella: Hát aztán!? Félted a pénzed?

Blenda: Tőlem aztán nem kapnak egy árva fillért sem, ezt előre megmondom. Egy árva fillért sem! Megkapták már a kölcsönöket, amit akkor kell csak visszafizetniük, amikor Henrik pap lesz.

Ebba: Bájjos gyerek ez a Henrik! De azért furcsa, hogy így meztelenül mutogatják magukat.

Bella: *(Ebbának)* A rózsaszínt vettem elő. *(Remeg)* A ró

zsaszínt!

Ebba: Nem, azt nem akarom felvenni. A virágmintásat kérem. Amelyiken a rózsák vannak, meg a csipkék.

Bella: Miért? Még jobban el akarod csúfítani magad?

Ebba: Most valami csúnyát mondtál, látom rajtad.

Blenda: Ó mindenesetre úgy kinyalja magát, mintha az Operában kellene fellépnie.

Bella: Mi bajod van ezzel a ruhával, ha szabad kérdez nem.

Blenda: Éppenséggel nem a ruhában van a hiba.

Bella: Kicsinosítom magam ennek a fiúnak. Nem árt neki, ha lát egy kis szépséget és eleganciát.

Blenda: (gúnyosan nevet) Ha-ha!

Ebba: Ki vette el a parfümömet? (Kiabál) Hol a parfümöm?

Bella: Egy ilyen vén madárijesztő ne használjon parfümöt. Ez gusztustalan

Ebba: Most megint valami csúnyát mondtál. Hol a hallócsövem?

Bella: Ha tényleg pénzről volna szó, muszáj, hogy ilyen Undokok legyünk?

Blenda: A legnagyobb mértékben, Bella drágám! Nehéz időket élünk, és mindenkinek meg kell tanulnia, hogy csak addig nyújtózkodhat, ameddig a takarója ér.

Bella: Ahogy elnézem őket, nem állhatnak valami jól.

Blenda: Alma soha nem tudott bánni a pénzzel. Emlékszel, hogy küldtünk neki ötven koronát, amikor Henrik apja meghalt? Tudod, mit vett belőle? Egy pár elegáns cipőt a gyászruhájához. Ezt ő maga mesélte el! Hát lehet ezt beosztásnak nevezni, kérdem én?

Ebba: Most jönnek ki a fürdőházból. Istenem, milyen kedvesen néz az anyjára. Aranyos gyerek.

A nappali és az ebédlő egymásba nyíló két sarokszoba, nagy ablakaiból látni a naplementét. Itt a világos színek dominálnak: könnyű, nyári függönyök, Carl Larsson stílusát idéző, fehérre festett bútorok, sárgás tapéták, öblös, fonott karosszékek, pianínó, hársfavirág színű tálalószekrény és élénk színekben pompázó rongyszőnyegek a tisztára sikált, széles padlódeszkákon. A falakon valamiféle modern művészet: virágszerű nők és nőszerű virágok, fehérbe öltözött fiatal, falusi lányok, amint tekintetük a ragyogó jövőbe réved.

A nővérek libasorban vonulnak be: Ebba, Beda és Blenda. Alma és Henrik már ott van, Alma feszesen szűk, lila selyemruhában, fájóan szorosra húzott fűzőben, Henrik csinos, de fényesre koptatott öltönyben, keménygallérban és nyakkendőben. Blenda mindjárt az asztalhoz invitálja őket, s mihelyt elhelyezkednek, megnyomja egy villanycsengő rejtett gombját. Azon

nyomban megjelenik két fiatal szolgáló egy gőzölgő levesestállal és meleg tányérokkal: csalánleves félbevágott tojásokkal.

Vacsora után a kávé a verandán isszák meg. Alma és Henrik a fonott pamlagon ül, Blenda pedig, stratégiai megfontolásból, a hintaszékben foglal helyet, hogy a szinte vízszintes napsugarak ne süthessenek a szemébe. Beda a terasz lépcsőjére telepszik le elegáns szipkába dugott cigarettával a kezében. Ebba háttal ül a kilátásnak, hallócsövét a keze ügyében tartja.

Elérkezett tehát a pillanat. Alma kissé fújtatva lélegzik, talán izgatottságában, vagy talán a jóllakottságtól és a pompás bortól, nem lehet tudni. Henrik sápadtan ül, ujjait görcsösen egymásba fonja.

Blenda: Gondolom, Almát és Henriket nem csak a rokoni szeretet sarkallta arra, hogy megtegyék hozzánk ezt a hosszú utat. Hiszen már három éve nem jártak nálunk. Annak idején a kölcsön miatt jöttek, amelyet Henrik tanulmányainak fedezésére kértek.

Blenda finoman hintáztatja székét, és hűvös előzékenységgel néz Almára. Beda lehunyja szemét, és sütteti magát a lemenő nap utolsó sugaraival. Ebba a hallócsövét babrálja, és a műfogsorát igazgatja.

Alma: A pénz elfogyott. Egyszerűen erről van szó.

Blenda: Értem. Szóval elfogyott. Pedig négy évig kellett volna kitartania, és még csak alig három telt el.

Alma: Minden megdrágult.

Blenda: Alma maga szabhatta meg, mekkora legyen a kölcsön. Én, ha jól emlékszem, nem vitatkoztam.

Alma: Nem, ez kétségtelen. Blenda néni nagyvonalú volt.

Blenda: És a pénz most elfogyott?

Alma: Arra számítottam, hogy Henrik nagyapja támogatni fog minket, elvégre Henrik mégiscsak a családi hagyományokat követi, és pap lesz belőle.

Blenda: És Henrik nagyapja nem segített?

Alma: Nem. Egy álló napon át könyörögtünk neki. De csak tizenkét koronát kaptunk tőle a vasútjegyre. Hogy haza tudjunk utazni Söderhamnba.

Blenda: Hát ez igazán szép volt tőle.

Alma: Nehéz időket élünk, Blenda néni. Zongoraórákat adok, de nem sokat keresek vele, és nincsenek új tanítványaim.

Blenda: És most újabb kölcsönt akar kérni?

Alma: Hosszas töprengés után Henrikkel arra gondoltunk, hogy abbahagyja a tanulmányait, és megpróbál elhelyezkedni a söderhamni *Nya Telegraf-nál*. Nem láttunk más megoldást. De ekkor történt valami.

Ebba: Mi?

Alma: Történt valami.

Beda: Éspedig?

Alma: Valami örvendetes dolog.

Ebba: Mit mond?

Blenda: Hogy valami örvendetes dolog történt.

Alma: Azt hiszem, jobb, ha ezt Henrik maga meséli el.

Henrik: Vizsgáznom kellett egyháztörténetből a félelmetes hírű Sundelius professzornál. Hárman vizsgáztunk, és egyedül nekem sikerült. A vizsga után a professzor úr négyszemközt akart beszélni velem. Szivarral kínált, és rendkívül szívélyesen beszélt velem. Nem a szokott, szarkasztikus stílusában.

Alma: (izgatottan) Szivarral kínálta Henriket.

Henrik: De hisz épp most mondtam, mama.

Alma: Bocsánat, bocsánat.

Henrik: Egy ideig csak úgy mindenféléről beszélgettünk. Azt mondta, többek között, hogy egyháztörténetből csak az lehet jó, akiben van szorgalom és önfegyelem, és akinek jó a memóriája. Úgy vélte, hogy rendkívüli adottságokról tettem tanúbizonyságot, amikor, egyebek között, az apostoli szimbolikát elemeztem. Eléggé bonyolult ugyanis, és némi tudományos rendszerezőképessegre van hozzá szükség.

Ebba: Mit mond, Blenda?

Blenda: Most nem, Ebba, (kiabál) majd később.

Henrik: Azt javasolta, hogy lépjek elméleti pályára. Hogy írjak doktori értekezést. A professzor úr felajánlotta, hogy ő lesz a témavezetőm. Azt mondta, hogy egyszer még teológiai tanár lehet belőlem. Szerinte a teológusok többsége hülye, és a tehetséges hallgatókat, azt a néhányat, aki van, pártfogolni kell.

Alma: Ez nagyon hízelgő Henrikre nézve, Blenda néni. Könnyen lehet, hogy Sundelius professzor úrból egyszer csak püspök vagy miniszter lesz.

Henrik: Akkor én megmondtam nyíltan, hogy nekem erre nincs lehetőségem. Annyi pénzem sincs, hogy eljussak a záróvizsgámig. Erre a professzor úr azt felelte, hogy ha az első néhány évet a magam erejéből át tudom vészelní, akkor később kaphatok valami olyasmit, amit doktori ösztöndíjnak hívnak. Az eléggé sok pénzt jelent, tudja, Blenda néni. A doktorandusok majdnem mind családós emberek, gyerekeik vannak, személyzetet tartanak.

Blenda: Megáll az ész !

Alma: (közbevág) Azért jöttünk most ide, hogy egy további, hatezer koronás, kamatmentes kölcsönt kérjünk. Sundelius professzor úr szerint körülbelül ennyire van szükség.

Blenda: Megáll az ész.

Alma: Úgy gondoltuk, hogy Henrik nénejihez fordulunk *elsőként*. Úgy

értem, mielőtt elmennénk az Upplandi Bankhoz. A professzor úr megígérte, hogy ajánlólevelet ír. Még a kezességet is elvállalná, azt mondta.

Blenda: Mit szólsz ehhez, Beda?

Blenda: (nevet) Nem találok szavakat.

Ebba: Miről beszéltek? Pénzről?

Blenda: Henrikből professzor lesz ! És hatezer koronára volna szüksége azon a kétezren kívül, amit már kölcsönkapott. Érted?

Ebba: Van ennyi pénzünk?

Blenda: Ez itt a nagy kérdés.

Blenda reszelős hangon nevet. Beda hosszú, sötét szempil-

lája alól mosolyogva nézi Henriket. Henrik egyre jobban elvörösödik. Alma fűjtatva lélegzik. Blenda hirtelen feláll, és összecsapja a tenyerét.

Blenda: Ha akarunk valamit csinálni, legjobb, ha mindjárt átesünk rajta. Alma és Henrik jöjjenek velem, menjünk át a dolgozószobámba.

Blenda dolgozószobája az előtérből nyílik, meglehetősen szűk és zsúfolt. A polcokon üzleti könyvek sorakoznak. A szoba közepén írópolc áll, az ablaknál íróasztal és néhány sötétre pácolt szék. Az egyik sarokban bőrdívány, fotel és egy kerek, rézlapos asztal szivarokkal és cigarettával. Blenda felgyújtja a villanyt, arany nyakláncáról levesz egy kis kulcsot, kinyitja vele az íróasztal középső fiókját, kivesz belőle néhány kifényesedett, nagyobb kulcsot, és kinyitja a pénzszekrényt, amely az ajtó közelében, egy spanyolfal mögött áll.

Sem Alma, sem Henrik nem látja, mit csinál a spanyolfal mögött. Amikor megjelenik, jobb kezében bankjegyköteget tart. A pénzt az asztalra teszi, elzárja a pénzszekrény kulcsait, a fiókkulcsot pedig visszaakasztja a vastag aranyláncra. Aztán számolni kezd: hatezer korona bankjegyekben. Amikor végre befejezi a számolást, a pénzt átnyújtja Almának, aki úgy áll ott, mintha villám sújtotta volna.

Alma: Nyugtát kellene írnom, ugye?

Blenda: Henriket megkérem, hogy menjen vissza a nénjeihez. Négyszemközt szeretnék beszélni az édesanyjával.

Henrik bólint, és elindul az ajtó felé. Az a kényelmetlen érzése támad, hogy valami nincs rendjén. Miután kimegy, Blenda hellyel kínálja Almát, majd lapozgatni kezd egy telefonkönyvben.

Blenda: Véletlenül van itt az irodában egy upsalai telefonkönyvünk. Azon gondolkodom, hogy fölhívom Sundelius professzor urat, és a

rokonság nevében megköszönöm jóságát, melyet családunk ifjú reménysége iránt tanúsít. Aha, itt is a száma, tizenöt-negyvenhárom.

Felemeli a kagylót, és mosolyogva néz Almára. Alma arca hamuszürkévé változik, tiszta, kék tekintetét könnyek homályosítják el. Blenda lassan visszateszi a kagylót a helyére.

Blenda: Inkább egy másik nap hívom majd föl. Nem illik egy ilyen fontos embert este nyolc után zavarni.

Blenda leül Almával szemben, és tekintetében valami olyasmi bujkál, amit leginkább gyöngéd iróniának lehetne nevezni.

Blenda: Remélem, tudja, kedvesem, hogy én és a nővéreim büszkék vagyunk arra, hogy segíthetünk Henriknek fényes céljai elérésében.

Megveregeti Alma gömbölyded térdét és gömbölyded arcát, melyen épp egy könnycsepp gördül lefelé. Alma motyogva mond valamit arról, hogy mennyire hálás.

Blenda: Nem kell hálálkodnia, kedvesem. Azért teszem, mert a fia ilyen csodálatosan tehetséges. Vagy nem azért? Semmiért? Azért, mert Alma szereti a fiát? Nem tudom. Ne menjünk vissza a többiekhez? Azt hiszem, ezt az eseményt meg kell ünnepelnünk egy üveg pezsgővel! Jöjjön, kedvesem! *Ne sírjon.* Nekem azóta nem volt ilyen jó kedvem, amióta az öcsénk elvesztette a pert az örökség ügyében.

A főtanácsos úr még fiatalabb korában építtetett magának egy nyaralót a folyók, a tavak, az erdők és a szelíden kéklő hegyek közelében. Június közepén minden évben a család kiköltözik a nyaralóba; a hatalmas hadműveletet tapasztalt stratégák irányítják. Leszedik a függönyöket, molyirtóval megszórják és újságpapírba csavarják a szőnyeget, a bútorokat kísértetiesen sárgálló lepedőkkel vonják be, az üvegsillárokat tarlatánba bugyolálják, és egy tehervagonra felpakolják a legszükségesebb holmikat, melyek között Johan ÅKERBLOM különleges ágyának és különleges párnáinak éppúgy helye van, mint a lányok babaszobájának, Siri kisasszony páratlan tortaformáinak vagy Martha asszony ecsetjeinek és Anna regényeinek.

Most július eleje van, csendes álmoság és perzselő hőség telepszik az emberekre és a víztükrökre. A krokett golyója lustán gurul a fűben. Valaki zongorázik, Gade egyik érzelmes románcát játssza. Lisen kisasszony a kilátópadon bóbiskol, észre se veszi, hogy gombolyagja leesett a fűbe. Karin asszony, a ház úrnője az emeleti teraszon ül fehér ruhában és szelíd

hangulatban, széles karimájú kalap árnyékolja a szemét. Megkezdett levél fekszik előtte, de nem ír. Szürkés-kék szeme a távolba réved. Maga a főtanácsos úr szemüvegét a homlokára tolvá és könyvvel a hasán a függőágyban szunyókál. Egyedül a konyhában nem áll meg teljesen az élet.

Siri kisasszony és Anna epret csumáznak. Nagy halomról van szó természetesen, és jó ütemben haladnak a munkával. Meghitt hangulatban csinálják: beszélgetnek is, hallgatnak is. A légyfogó ragacsos, sárga papírján legyek zümmögnek, az ablakpárkányon álmosan nyújtózkodik a kövér macska.

Siri kisasszony: ... igen, akkor kerültem ide, amikor Annácska megszületett. Stavának kellett volna segítenem, de ő akkor már nem tudott dolgozni, úgyhogy kezdettől fogva mindent nekem kellett csinálnom. Stava többnyire benn maradt a szobájában, az ágyában, és onnan dirigált. Senki nem tudta, milyen beteg, és tudja, Annácska, még bizony haragudtak is rá. Aztán az egyik reggel halva találták. Én már akkor szinte mindenhez értettem, pedig alig múltam húszéves. Bizony, sok dolgom volt. És a nagyságos asszony sem volt sokkal idősebb. A fiúkra meg, mondhatom, ráfért volna akkoriban egy kis szigorúság. A főtanácsos úrnak nemigen jutott ideje rájuk. Nagyon elfoglalták a vasúti hídjai. Riken és Runa meg, nem mondom, készséges, derék lányok voltak, de annyi eszük volt, mint egy tyúknak. Úgyhogy a nagyságos asszonyra és rám maradt, hogy kézbe vegyük és rendbe hozzuk a dolgokat. És ezt meg is tettük, noha az asszonyom ismét áldott állapotba került. Akkoriban nagyon rosszul érezte magát, és én azt mondtam neki: ne hajszolja magát halálra, nagyságos asszony, csak pihenjen, amennyit tud, és mondja meg nekem, mit akar, majd én mindent elintézek. Így is lett. Aztán az asszonyom újra talpra állt, és a dolgok azóta is így mennek, ez itt a rend. A nagyságos asszony meg én nem mindenben értünk egyet, de egyikünk sem szereti a piszkot és a rendetlenséget. Nem tűrünk semmiféle rendetlenséget, ugye, érti, Annácska, mire gondolok. *(Szünet)* Így van ez rendjén.

Anna: Siri kisasszony soha nem volt szerelmes?

Siri kisasszony: Hát, kezdetben volt valaki, aki megpróbálta fejemre borítani a szoknyát. De nemigen jutott időm ilyesmire, úgyhogy soha nem tudtam meg, hogy komolyak voltak-e a szándékai.

Ernst fordul most be a konyhába, meghúzza nővére hajfonatát, csókot nyom Siri nyakára, megkérdezi, van-e narancsszörp, leül az asztalhoz, és mohón falni kezdi a meg-

tisztított epret. Siri kiszolgálja a fiút. Még a jégsekrény örökösen csöpögő jégrúdjából is lefarag neki egy darabot a szörpbe, és kirak mellé egy szelet

mazsolás kalácsot. Ernst ásítva bejelenti, hogy elmegy biciklivel a Gimmenhez. Kérdi Annát, nem akar-e vele tartani. Ebben a hőségben!?, rikoltja Anna, amikor öccse megcsiklandozza az oldalát. Majd fürdünk is; na, gyere, te lustaság! Szólunk anyának, aztán már mehetünk is.

Kimennek a lépcső aljába. Ernst felkiabál: Mama! Karin ÅKERBLOM felriad álmodozásából a megkezdett levél felett, kimegy a lépcsőhöz, és szigorúan leszól: Ernst, ne ordíts, felébreszted apádat. Elmegyünk a Gimmenhez fürdeni, mama nem jön velünk? Anna megkérdezte Siri kisasszonytól, hogy nincs-e valami tennivaló a konyhában? Most nincs semmi, mondja Anna. Egyébként a két lány is segíthetne néha egy kicsit. Most épp bezárkóztak

a gyerekszobába, és *a Paulette grófnő titkos szerelmei-t* olvasák. Mit csináljak, mondja Karin asszony rezignáltan, nem én nevelem őket, hanem Martha. Mi mindenesetre most elindulunk, mondja Ernst, és felszalad a lépcsőn, és megöleli anyját. Köszönöm, aranyos vagy, mondja Karin ÅKERBLOM, és megcibálja a fiú haját: meg kell már nyiratkoznod, nagyon megnőtt a bozontod.

Már karikáznak is a két csillogó biciklin. Néhány kilométer az országúton, aztán lekanyarodnak a fák közé. A tekervényes, homokos erdei út követi a sekély, köves Gimánt, melynek vize még a legmelegebb nyári hónapokban is vágatva folyik medrében.

A hosszú Gimmen tavat végtelen erdők veszik körül. Vize tiszta és jéghideg, partja köves, kezdetben enyhén lejt, aztán hirtelen mélyül.

A két testvér a megroggyant malomnál hagyja a két biciklit, és az égerfák és a szürkés nyírfatörzsek között vezető marhacsapáson folytatja az utat a tó felé. Fürdőhelyük keskeny, homokos partsáv a sűrű lombkorona árnyékában.

Fürdés után elfeleznek egy tábla félig szétolvadt csokoládét. Néhány kókadt légy repdes körülöttük, egyébként csend van, az ég felhőtlen, de a levegő fülledt, mintha a látóhatár mögött már készülődne a várva várt, de ijesztő égháború. Ernst kézen áll, ügyes tornász. Anna alsóíngben és alsószoknyában hanyatt fekszik a földön, hunyorogva nézi a fák lombját, egyik karját kinyújtja, és mutatóujjával követi az ágak rajzolatát a fehér égbolton.

Anna: Neked van valamilyen célod az életben?

Ernst: Mi?

Anna: Célod !

Ernst: Ostoba kérdés.

Anna: Jó, elismerem. De most mégis megkérdezem, és azt akarom, hogy válaszolj rá.

Ernst: Célom? Hát persze: sok pénz. Semmi munka. Izgalmas szeretők. Szép idő. Jó egészség. Halhatatlanság. Igen, halhatatlan akarok lenni, soha

nem akarok meghalni. A hírnevem halhatatlansága nem érdekel. Azt akarom, hogy akiket szeretek, azoknak éppolyan jó legyen, mint nekem. Nem akarok senkit se gyűlölni. Soha nem akarok megnősülni. De szeretném, ha sok gyerekem volna. Szóval mégiscsak van valami céloom az életben.

Anna: Te semmit nem veszel komolyan?

Ernst: Semmit, kicsi Annám, semmit. Hogyan vehetnék bármit is komolyan, ha egyszer látom, hogy milyen a világ. Az ép eszemet szeretném megőrizni, de nagyon. Ezért inkább nem erőltetem a gondolkodást. Ha gondolkodnék, „tüstént bolonddá lennék”, ahogy a költő mondja.

Anna: Az ápolónőképzőben sok elméleti tárgyunk van. Ezek legtöbbször nagyon unalmasak, de egyik-másik néha olyan lebilincselő és felkavaró, hogy...

Ernst: ...benned működik az együttérzés, bennem viszont nem. Ebben anyámkra ütöttem.

Anna: Egyik nap bejött egy orvosnő, aki gyerekgyógyász professzor. Előadást tartott, és eseteket ismertetett a praxisából. Főként rákos gyerekekről beszélt, akik olyan mérhetetlenül szenvednek, hogy alig bírtunk uralkodni magunkon: úgy éreztük, csak a sírás védhet meg ettől az iszonyattól. Olyan gyerekekről beszélt, akik borzalmas kínokat állnak ki. Kisgyerekekről, tudod, akik ezt nem értik, és akik csak tehetetlen felnőtteket látnak maguk körül. Megviselt, elgyötört, bátor, csendes, sztoikus gyerekekről. Akik meghalnak, mert nem lehet őket meggyógyítani. Néha a felismerhetetlenségig összekaszabolva. Az orvosnő teljes nyugalommal beszélt róluk. És mindvégig teljes együttérzéssel. Érted ezt, Ernst?

Ernst: (leheletnyi szarkazmussal) Nem, bogárkám. Mit akarsz, mit értsek én ebből?

Anna: Olyan akarok lenni, mint az az orvosnő. Ott akarok élni ebben a felfoghatatlan iszonyatban. Segíteni akarok, Ernst, enyhíteni a fájdalmat, és vigaszt nyújtani. Mindent tudni akarok, ami ehhez szükséges.

Ernst: Akkor nem is olyan rossz ez az ápolónőképző.

Anna: Nem. A társaság fele végzés után férjhez megy. Én többre vágyom, valami nagyobb feladatra. Tudod, Ernst, néha úgy érzem, hogy rendkívül erős vagyok. Azt képelem, hogy Istennek valami fontos célja van velem - olyasmi, ami másoknak is fontos.

Ernst: Szóval hiszel Istenben?

Anna: Nem, sajnos, nem hiszek semmiféle istenben. *Ernst:* Túl sokat gondolkozol. Ezért fáj a hasad.

Anna: Beszélni fogok apával és anyával. Arról, hogy orvos szeretnék lenni.

Ernst: Hát ez nem lesz könnyű, Annácskám. Gondolj csak Upsalára! Meg azokra az orvosokra, akiket ismersz. Meg a professzorokra!

Anna: Ami *nekik* sikerült, az nekem is fog.
Ernst: És mi lesz velem, ha te professzor leszel?
Anna: Összeházasodunk, és te vezeted a háztartást.
Ernst: De én gyerekeket akarok.
Anna: Arra vannak a szeretőd, te szemtelen.
Ernst: De akkor féltékeny leszel, és veszekedni fogsz.
Anna: Az igaz. Senki nem nyúlhat az én szeretteimhez.
Ernst: Kik a te szeretteid?
Anna: Szeretnéd tudni, mi? Hát a papa, természetesen.
 Meg te, természetesen. (*Elhallgat*)
Ernst: És Torsten Bohlin?
Anna: Jaj, hogy te milyen buta vagy. Torsten nem tartozik a szeretteim közé.
Ernst: De *valaki* csak igen?
Anna: Lehet. Bár nem is tudom.
Ernst: (*minden átmenet nélkül*) Egyébként volna kedved velem jönni pár napra Upsalába?
Anna: Nem hiszem, hogy a mama elengedne.
Ernst: Nyugi, azt bízd csak rám.
Anna: Mit akarsz csinálni Upsalában július közepén?
Ernst: Mostanában nyitják meg a meteorológiai intézetet. Beck professzor azt mondta, hogy látogassam meg.
Anna: És ez neked olyan nagy szórakozás?
Ernst: Miért ne? Lehet nézni az eget, a felhőket, kémlelni a látóhatárt, talán még repülni is lehet léggömbbel!
Anna: Nem bánom, beszélj a mamával. Nem hiszem, hogy elengedne.
Ernst: És ki fog nekem enni adni? Ki stoppolja meg a zoknijaimat? Ki fogja ellenőrizni, hogy a mama kicsi fiacskája esténként időben lefekszik? Hidd el, jól megvolnánk mi ott.

Anna: Hát nem mondom, csábító a lehetőség.
Ernst: Én biciklivel megyek, te pedig vonattal. És találkozunk otthon, a Trädgårdsgatában. Ez a nyári idill itt már kezd az agyamra menni.
Anna: (*megcsókolja*) Nagy kópé vagy te, Ernst.
Ernst: Te is nagy kópé vagy, angyalom. Csak másképpen.

Szünidei korrepetálás. Kelletlen, rosszkedvű diák, sebes a térde, álmos. Kelletlen, rosszkedvű tanár, fojtott düh fortyog benne, és érzéki fantáziákat szövöget. A júliusi nyárban az ablak tárva-nyitva áll. Messze, de még látótávolságon belül négy fiatal nő fürdik, sikoltoznak és nevetnek. A kert balzsamos illatokat lehel. Az Akerlund-birtok, az Akerlund-üzem Upsalától néhány mérföldnyire északnyugatra. A Lunda patak, az üzem, a zuhogó, a méhkasok, az eltévedt, méla tehének a rozsföldön. Szünidei korrepetálás.

Robert, az ifjú gróf savanyú képpel bámulja a nyitott német nyelvtankönyvet. Nemsokára fel kell mondania a Sein segédige alakjait jelen időben, imperfectumban és plusquamperfectumban és talán még futurumban is. Henrik nyakkendőben és ingujjban az asztal túlsó oldalán ül, és egyháztörténetet tanul. Időnként aláhúz valamit a könyvében egy ceruzacsonkkal. Robert és Henrik, két egymáshoz láncolt rab a tanulás gályapadján. A fürdőző lányok viháncolnak. Robert felemeli tekintetét, és kibámul az ablakon, melyen petyhüdtlen lóg a fehér függöny. Henrik leveszi az asztalról a lábát, és becsukja a könyvét.

Henrik: Na?

Robert: Mi az?

Henrik: Megtanultad?

Robert: Ne menjünk inkább fürdeni, teológus úr?

Henrik: Mit gondolsz, apád mit szólna hozzá?

Az ifjú gróf megemeli fél fenekét, hangosat szellent, és gyűlölködő pillantást vet kínzómasterére. Robert voltaképpen szép fiú, anyja kedvence, de most tehetetlenül vergődik apja büszkeségének és becsvágyának satujában.

Robert: A rohadt, bűdös életbe.

Henrik: Azt hiszed, ez nekem olyan kellemes itt? De ha már így van, vágjunk jó képet hozzá.

Robert: A teológus urat legalább megfizetik érte, az istenit neki. *(Megvakarja az ágyékát)*

Henrik: Gombold be a nadrágod, és dobd ide a könyvedet.

Robert átdobja Henriknek a könyvet, és kelleetlenül bedugja himbálózó, kékes színű fütyijét a nadrágjába. Aztán karját az asztalra fekteti, és fejét a karjára teszi, mintha aludna.

Henrik: Na, hát akkor halljuk a jelen időt.

Robert: *(hadarva)* Ich bin, du bist, er ist, wir sind, Ihr seid, Sie, sie sind.

Henrik: Bravó! Szabad kérnem az imperfectumot is? *Robert:* *(ugyanúgy hadarva)* Ich war, du warst, er war, wir waren, Ihr wart, Sie, sie waren.

Henrik: *(csodálkozva)* Na nézzenek oda! És aztán - mi is jön?

Robert: A perfectum, hogy az ördög vinné el. *Henrik:* Perfectum?

Robert: Ich habe gewesen. *(Csend)*

Henrik (bámul rá)

Robert: Du hast gewesen, er hat gewesen. *(Csend)*

Áldozat és kízója engesztelhetetlen utálattal nézi egymást. E másodpercben nehéz volna eldönteni, melyik szerep kié.

Henrik: Igen.

Robert: Wir haben gewesen.

Ebben a feszült pillanatban kopogás nélkül benyit a szobába az öreg gróf. Az is lehet, hogy kint hallgatózott. Svante Svantesson de Fäste a méreteivel, a hangjával, a pofaszakállával és az orrával szinte az egész szobát betölti. Szeme gyermekien kék, arcszíne vörös, lilás tónusokkal. Henrik feláll, és megigazítja ruháját. Robert behúzza a nyakát. Tudja, mi következik.

Svante gróf. Aha. Német nyelvtan. Na de mit is akartam mondani. Egy Ernst Ákerblom nevű ifjú úriember állított be hozzánk biciklin, és beszélni szeretne a teológus úrral. Közöltem vele, hogy a teológus úr egy óráig a fiammal foglalkozik, és felajánlottam, hogy addig töltsen az időt a lányainkkal a vízparton, amit látható örömmel el is fogadott. Ezt akartam csak mondani. Robertnek hogy megy a tanulás? Teljesen reménytelen eset? Vagy a teológus úrnak sikerült belevérnie valamit abból a műveltségből, amit a rendi országgyűlés megszüntetése óta elvárnak egy nemesembertől? Szóval, hogy megy?

Henrik: Ugy látom, Robert jó képességekkel rendelkezik, és szépen halad. Vannak persze még kisebb hiányosságok...

Svante gróf Hiányosságok? Nem inkább tátongó ürességet akart mondani?

Henrik: Vannak még hiányosságok, mint mondtam, de közös erőfeszítéssel sok mindent elérhetünk még az őszi iskolakezdésig.

Svante gróf. Valóban? Hát ez biztatóan hangzik. Te is így látod, Robert? He?

A gróf nyitott tenyérrel úgy nyakon csapja a fiát, hogy Robertnek összekoccannak a fogai. A mozdulatot bátorításnak szánja, de a fiú szipogni kezd, és maszatos arcán egy könnycsepp gördül végig.

Robert: Igen.

Svante gróf Mi van, sírsz?

Robert: Nem.

Svante gróf: Tévedtem, már megint. Fújd ki az orrod. Mi van, nincs zsebkendőd? Micsoda dolog ez! Nesze, itt az enyém. Ne böggj. Négyszemközt akarok beszélni a teológus úrral. Fogd a nyelvtanodat, és ülj ki tanulni a lugasba.

Robert kioldalog, maga a két lábon járó szerencsétlenség. Miután becsukja az ajtót, a gróf beleveti terjedelmes porhüvelyét az egyik rozoga karosszékre. Csak ül magába roskadva, és morog valamit.

Henrik: Beszélni akar velem a gróf úr?

Svante gróf: Az anyja azt mondja, igazságtalan vagyok. Meg hogy túl keményen bánok vele. Nem tudom. Azt mondja, nem szeretem. Nem tudom. Lehet, hogy abba kellene hagynunk ezt az állatkínzást. Mi a véleménye róla?

Henrik: Soha nem szabad feladni a reményt.

Svante gróf: Hagyja ezt a marhaságot, teológus úr! Az én Robert fiam reménytelen eset; ez egy tökkelütött hülye és egy lusta disznó. Egy pityergő hólyag. Ha felnő, semmi-

reke116, mihaszna fráter lesz belőle. Pont olyan, mint az anyai nagybátyja: rajta tanulmányozható, mi a végeredmény.

Henrik: Azért szánalmat is érdemel.

Svante gróf: Micsoda? Szánalmat? Ő, akinek mindene megvan? Akinek soha a legkisebb erőfeszítést sem kellett tennie semmiért? Aki az anyja dédelgetett kedvence? Ha ez szánalomra méltó, akkor minden ember az.

Henrik: Igen, talán minden ember szánalomra méltó.

Svante gróf: Micsoda átkozott ostobaságokat hord maga itt össze, teológus úr? Én az ilyen beteges elképzelésekből nem kérek. Ich habe gewesen ! Ugyan ! Az ember egy bűzölgő trágyadomb! Csak bemocskolja a természetet. Még szerencse, hogy lovak is vannak ezen a világon, teológus úr. Ha nem volnának lovaim, már rég golyót röpítettem volna a fejembe. *A lovak*, igen, azok valóban szánalomra méltók. Elkövették azt a nagy hibát, hogy az idők kezdetén szövetséget kötöttek az emberrel. Bűnhődnek is érte keserűen. *(Átmenet nélkül)* Akkor tehát megegyezhetünk, hogy nem áltatjuk magunkat tovább, és befejezzük Robert korrepetálását?

Henrik: Ezt a gróf úr dönti el.

Svante gróf: Úgy van, teológus úr. A gróf döntött. Elküldjük ezt a mamlaszt Hägerstába a nagyanyjához, ahol a sok öregasszony között kedvére kisírhatja magát. Ősszel meg visszamegy az iskolába, és osztályt ismétel. Milyen nap is van ma? Szombat, július kilencedike. Teológus úr a mai nappal, saját kérésére, befejezi a munkát, a bérét pedig péntekig, tizenötödikéig megkapja. Ha akar, marad, ha akar, elutazik, ahogy a kedve

tartja. Rendben van?

Henrik: Engedje meg, gróf úr, hogy emlékeztessenem rá, hogy a megbízásom szeptember elsejéig szól. Minthogy nincs más jövedelmem, ebből kell megélnem.

Svante gróf: A mindenit! Teológus úr úgy gondolja, hogy munka nélkül is jár a fizetés?

Henrik: Nyár közepén már lehetetlen másik állást találni, és valamiből élnem kell.

Svante gróf: Nem mondom, vannak igényei. És még szemtelen is. Ezt nem vártam volna egy papnövendéktől.

Henrik: Sajnálom, de ragaszkodnom kell a jogaimhoz. Ha gróf úr nem hajlandó teljesíteni a kérésemet, kénytelen leszek a grófnéhoz fordulni, hiszen az írásbeli megállapodásunkat végül is ő írta alá.

Svante gróf: Ne merészelje belekeverni ebbe a grófnét!

Henrik: Ön kényszerít rá.

Svante gróf: Teológus úr egy faragatlan tuskó, akit gyerekkorában túlságosan ritkán náspángoltak el.

Henrik: Gróf úr pedig, engedelmeivel, egy vadbarom, akit gyerekkorában, úgy látszik, túl sokszor náspángoltak el.

Svante gróf: Mit szólna hozzá, ha megpróbálnám némileg helyrehozni a károkat, melyeket apja engedékenysége okozott önben, és jól ellátnám a baját, *itt helyben!*

Henrik: Ahogy gondolja, gróf úr, de számítson rá, hogy visszaütök. Tessék. Gróf úr üthet először, minthogy kétségtelenül gróf úr az idősebb. És a nemesebb.

Svante gróf: Magas a vérnyomásom, nem szabad ennyire felizgatnom magam.

Henrik: Akkor remélhetőleg megüti a guta. És akkor kegyes az Isten, mert megszabadítja a világot egy otromba disznótól.

Svante Svantesson de Fäste ekkor nevetni kezd, és ököllel mellbe bokszozza Henriket. Henrik zavartan mosolyog.

Svante gróf: Ördögadta papnövendéke. Meg kell adni, van magában kurázszi. Persze ha az ember vinni akarja valamire ebben a rohadt világban, akkor állnia kell a sarat keményen. Szeptember elseje, azt mondta? Akkor tartozom magának a júliusi és augusztusi bérével. Az kétszázötven korona. Intézzük el itt helyben, és aztán egy szót se a hölgyeknek, rendben?

Henrik: Ami azt illeti, a megállapodásban benne volt a koszt és kvártély is szeptember elsejéig. De lemondok róla.

Svante gróf: Tudja mit? Maradjon! Elvégre kellemes itt az élet. Es aranyosak a lányok! Es jó a koszt! Ismerje el, hogy jó a konyhánk!

Henrik: Nem, köszönöm.

Svante gróf. Csudára magabiztos. Talán még haragtartó is?

Henrik: Nem, ebben az esetben nem vagyok az. (*Mosolyog*)

Svante gróf: Na, akkor jöjjön, kávézzunk együtt a grófnéval és a lányokkal. Meg a barátjával. Hogy is hívják? *Henrik:* Ernst.

A gróf hátba vágja Henriket, jókedve van.

Az idő egyre melegebb, és a száraz szellőkések felkavarják a port. Henrik és Ernst Upsalába tart. Egymás mellett kerekeznek a hepehupás úton. Szandál van rajtuk, felhajtott szárú nadrág és nyitott nyakú ing. Apróbb holmijaikat hátizsákban viszik. A zakók, fehérneműk, zoknik esőkabátbaa tekerve a csomagtartóra vannak kötve. Fejükön diáksapka. Kényelmes tempóban haladnak. Már ötkor elindultak, többször is megálltak, fürödtek, és most a jumkili templomnál járnak.

A környék benépesedik. Csoportokba verődve emberek álldogálnak vagy vonulnak az út mellett: ünneplőruhát, nyakkendőt és kerek kalapot viselő férfiak. Egyszer csak egy göröngy csapódik Ernst hátához. Megáll, és megfordul. Kissé hátrébb Henrik is megáll. Egy csoport férfi halad el mellettük, beszélgetnek, nem néznek Ernstre. Egy magas, sovány legény hirtelen előrerohan, lekapja Henrik fejéről a diáksapkát, leköpi, ledobja a földre, és rátapos. Henrik döbbenetben nézi. Ernst pedálozni kezd, és int Henriknek, hogy kövesse.

Elhaladnak a balingei állomás mellett: az egyik holtvágányon hosszú különvonat áll. A kocsik körül nagy a tumultus. Egy fúvószenekar most pakolja fel a hangszereit, zászlók lengenek. Legalább százan nyüzsögnek a napsütötte, poros állomáson.

Ernst: Ki tudja, hogy egyáltalán megkezdődik-e ősszel a tanítás.

Henrik: Miért ne kezdődne meg?

Ernst: Te nem szoktál újságot olvasni?

Henrik: Nekem nem telik újságra.

Ernst: Állítólag általános sztrájk lesz, és bezárják az üzemeket. Augusztus legvégén.

Henrik hallgat. Bántja és feszélyezi, hogy ilyen ügyekben mindig teljesen tájékozatlan.

Egy óra körül megérkeznek a néptelen Upsalába. A Trädgårdsgata

napfényben fürdik, az árnyékok kicsire húzzák össze magukat a gesztenyefák alatt. A bicikliket betolják a kikövezett udvarra, és leoldozzák a csomagjaikat. Anna már észrevette őket, és futva jön ki a házból. Arca kipirult és napbarnított. Haja egyetlen vastag fonatban leng a hátán. Kartonruhája elé nagy konyhai kötény van kötve, melynek pliszírozott vállpántja olyan széles, mintha angyalszárny volna. Megöleli és szájon csókolja fivérét, aztán Henrikhez fordul, és mosolyogva nyújtja neki a kezét.

Anna: Örülök, hogy mind a ketten el tudtak jönni. Jó napot, Henrik. Isten hozta a Trädgårdsgatában. *Henrik:* Örülök, hogy újra láthatom, Anna.

Szertartásosan viselkednek, és egy kicsit zavarban vannak. Voltaképpen tilosban járnak, a szülők tudtán és látókörén kívül.

Ernst: Hideg fürdő, hideg sör, két óra alvás, jó vacsora és *utána:* szórakozás, rögtönzések. Mit szóltok hozzá?

A hatalmas bádogteknőt kihúzzák a konyha közepére, és vödrökkel hordják bele a hideg vizet. Henrik és Ernst lemosják magukat és egymást szappannal és szivaccsal. Anna a jégszekrényből hideg söröket készít ki nekik az asztalra. Miután megtörülköznek - Anna közben az előszobában ül a fászládán -, és kiöntik a fürdővizet az udvari nyomókút lefolyójába, mindenki visszavonul a szobájába: Ernst a sajátjába, Henrik a konyha melletti cselédszobába. Az északi fekvésű, hűvös, félhomályos helyiség falait rozsdazöld, arzénszagú tapéta borítja, a magas mennyezeten nedvességfoltok sötétlenek. Henrik kinyújtózik a keskeny, nyikorgó ágyon. A falon lógó kép postakocsit ábrázol, amely egy falusi fogadó előtt áll, a kocsi és a ház körül emberek sürgölődnek, kutyák ugatnak, 16 ágaskodik. A magas, barnára festett, rézveretes fiókos szekrény tetején négy lábú, aranyozott óra áll. Barátságosan és szaporán ketyeg. Az ágyneműnek és párnának levendulaillata van. Az ablak előtt a fák sűrű lombja meg se rezdül. Most fuvallat támad, a falevelek komótosan megfordulnak és susognak néhány másodpercig. Aztán újra csend lesz.

Henrik hallja, hogy a két testvér nevet és beszélget valahol távol a lakásban. Hirtelen úgy érzi, hogy mély nyugalom és béke árad szét bensőjében, és szinte nem is érti, miért szökik könny a szemébe. Mi a fene van velem, mondja magában. És elalszik.

Ernst ébreszti föl erőteljes rázással: Hé, ne aludj már annyit, három órája alszol, kelj már föl, és gyere gyorsan, ha hallani akarsz valami érdekeset. De csendben, vigyázz, nehogy észrevegye. Ernst megfogja Henrik kezét, és kivezeti a konyhába, ahol már javában készül a vacsora. Az előszobába vezető ajtó félig nyitva áll. Anna hangja hallatszik be az előszobából.

Telefonba beszél.

Anna: Örülök, mama, hogy föl tetszett hívni! Igen, Ernst épségben megérkezett. Tessék? Nem, nincs semmi baja, mondom. Most éppen alszik, édesdeden. Kicsit rossz a vonal. Mondom, *rosszul hallom*. Apának nem fáj a gyomra? Szegénynek mindig fáj. Hogy este mit csinálunk? Azt hiszem, elmegyünk az Odinslundba, egy hangversenyre. Hogy egyedül vagyunk-e? Mire tetszik gondolni? Csak én vagyok itt és Ernst. Jaj, nagyon drága beszélgetés lesz ez, mamuskám. Csókolok mindenkit! Nagyon recseg a vonal, biztosan vihar lesz. Sok puszi, mamuskám, és apát is ölelem. Miért tetszik azt mondani, hogy furcsa a hangom? Csak rosszul hallani a telefonban. Csókolom, mama, most már tegyük le.

Anna leteszi a kagylót, és megcsavarja a kurbli, aztán berohan a konyhába, meghúzza öccse haját, és átöleli a derekát; óvakodj a nővéremtől, mondja Ernst barátságosan. Tartsd távol magad tőle. A legőszintébb képmutató és a legügyesebb hazudozó az egész keresztény világban.

A vacsora talán nem a legtökéletesebben van elkészítve, de azért ünnepélyes. Ernstnek valahogy sikerült kinyitnia a főtanácsos borpincéjének zárját, és ily módon szert tennie néhány üveg fehér burgundira, melyeket be is hűtött, a portóit pedig az orvosságos szekrényből vette elő. Az ablak tárva-nyitva áll, odakint alkonyodik, az utca csendes, valahol a messzeségben zivatar tombol, a napot is elnyelte már egy kékesfekete felhő a Carolina Rediviva* mögött. Anna szépen felöltözött: hosszú ujjú, szögletesen dekoltált, szépiaszínű, könnyű selyemblúz van rajta csipkés mandzsettával. Elegáns szabású szoknyáját derékban ezüstcsatos, széles öv fogja össze. Haja szoros kontyba van csavarva. Fülében finoman csillog az apró, de drága fülbevaló.

Miről beszélgetnek? Természetesen a különös élményről a balingei állomáson, azután Torsten Bohlinről, aki Weimarba utazott, onnan pedig Heidelbergbe készül. Több levelet is írt már Annának, melyeket Anna itt talált a házban, mert valaki elfelejtette bejelenteni a nyári címváltozást. Persze csak magamat okolhatom, mondja Anna. Papa nem szíveli a lovagjaimat. Kivéve Ernstet, mondja Ernst, és mindhárman nevetnek, és Anna megfogja öccse kezét. Nézd meg, nincsenek-e szivarok papa szivarosdobozában, mondja Anna.

Véletlenül vannak; szárazak ugyan, de élvezhetők. Ernst megkéri Henriket, mesélje el összecsapását a gróffal. Aztán Henrik hirtelen odafordul Annához, kérdően néz rá, és azt mondja: te, ugye, ápolónő leszel? Ez alkalmat ad Annának arra, hogy elővegyen egy kis fényképalbumot. Ez itt a Sophia-kórház, látod, és itt hátul van a tantermünk, az ablakai a parkra

* Az Egyetemi Könyvtár épülete.

és a Lill Jansskogenre néznek. És ezek itt a hálótermeink, nagyon kényelmesek, ketten vagyunk egy szobában. A koszt is jó, és nagyszerű tanáraink vannak. Csak szigorúak. És a napjaink hosszúak, mindig legalább tizenkét órák. Reggel fél hétkor kelünk, és sosem végzünk este hat előtt. Gondolom, addigra teljesen ki lehetek merülve, mondja Henrik. Anna térdelve ül az egyik ebédlői széken szorosan Henrik mellett, friss, édeskés illata van, nem is parfümtől, hanem inkább valami jó szappantól. Vagy lehet, hogy ez egyszerűen az ő illata? Csak az övé? Ernst az asztal végénél ül, hintázik a széken, a szivart hüvelyk- és mutatóujja között tartja. Mosolyogva és kissé becsípve nézi nővérét és barátját. Henrik érzi, hogy Anna felsőkarja odanyomódik az ő karjához, és hogy Anna haja csiklandozza az arcát, amikor a lány előrehajol, hogy megkeresse magát valamelyik képen. *Itt vagyok!*, mondja Anna. Szinte meg sem ismerni, az egyenruhánk nem valami sikkes; a sapka ugyan helyes, de azt csak a záróvizsga után kapjuk meg. A nővéremből nővér lesz, Anna nővéremből Anna nővér, mondja Ernst, és mind nevetnek. Egyébként aranyosak vagytok így együtt, teszi még hozzá.

Anna nyomban összecsukja az albumot, és távolabb húzódik Henriktől. Ugye milyen csinos a nővérem? Több annál, feleli Henrik komolyan. Hogy érted ezt, folytatja Ernst. Ne ronts el mindent, amikor ilyen jól érezzük magunkat, mondja Anna kicsit mérgesen, és tölt magának a portóiból. Pecsétes lett a szoknyám, mondja azután. Add ide, légy szíves, a kancsót, Henrik, legjobb, ha tiszta vízzel próbálom kiszedni. A mindenségit neki! A szép szoknyám! Ernst és Henrik nézi, hogyan dörzsöli Anna egy szalvétával a foltot. A szoknya megfeszül domború csípőjén és combján.

Kiisszák boraikat, és együtt elmosogatnak. Ernst mosogat, Henrik törülget, Anna rakogatja az edényeket a polcokra, fiókokba. Most vajon miről beszélgetnek? A testvérek valószínűleg mamuskáról: a mama irányítja a dolgokat, a mama határoz, a mama dönt. Mama bemegy papához, épp amikor papa leül a legkedvesebb karosszékebe a reggeli újsággal és a reggeli szivarjával, és azt mondja, figyelj csak ide, Johan, vagy (ha komoly dologról van szó), figyelj csak ide, Akerblom, most már *igazán* el kell döntenünk, hogy megint segítünk-e Carlnek a váltóügyében, vagy hagyjuk, hogy csináljon, amit akar, ami persze azt jelenti, hogy az uzsorásnál fog kikötni, mint mindig. Döntsd el te, mondja Johan papa. Nem, Johan, tiltakozik mamuska, és ő is leül, tudod, hogy anyagi dolgokban *mindig a* te szavad a döntő, ezt a zakót már nem szabad hordanod, kezd kifényesedni a könyöke!

A testvérek ügyesen komédiáznak, nevetnek és játszanak, Henriket is elragadja a játék, soha nem látott még ilyen szép két embert. Heves vágyódást érez, bár nem tudja igazán, mi után vágyódik.

Vagy például így, mondja Anna lelkesen, és most Karin mamát alakítja. Mondd, fiacskám, miféle hölgyikével üldögéltél te az Ekberg cukrászdában csütörtökön? Nagyon jól láttalak titeket az ablakon át, vajon miről

pusmogtatok olyan nagy titokban, hogy még a kakaótokról meg a süteményetekről is elfeledkeztetek? Na, igen, bájos kislány volt, nagyon is bájos, nem mondom, de vajon *rendes* lány? Mi lett Laurával, őt nagyon kedveltük, apád is meg én is. Igazán kár, hogy nem tudsz megállapodni valakinél, drága fiacskám, túlságosan elkapatnak téged a lányok. Csak a kisujjaddal kell intened, és máris futnak utánad hosszú sorokban. Az a kis barátod, na, hogy is hívják, Henrik Bergman, ugye? Ő is biztos ilyen csélcsap alak, aki után bolondulnak a lányok. Túl bájos fiú ahhoz, hogy egy fiatal lány megbízhasson benne.

Estére elered az eső. Beülnek a zöld szalonba a behúzott fotelek és letakart képek közé. Ahogy sötétedik, a csupasz padló egyre fehérebb lesz, a függöny nélküli ablak körvonalai egyre élesebben rajzolódnak ki. Ernst most egy Schubert-dalt énekel kellemes baritonján, Anna zongorán kíséri. *A Die, schöne Müllerin* tizennyolcadik dalát: „Ihr Blümlein alle, die sie mir gab, euch soll man legen mit mir ins Grab.” A hangok lebegve szárnyalnak a sötétedő szobában. Két gyertya fénye világítja meg Ernstet és Annát, amint a kotta fölé hajolnak. „Ach, Tränen machen nicht maiengrün, machen tote Liebe nicht wieder blihn...”

Henrik nézi Anna arcát, szája lágy vonalát, szeme harmatos fényét, haja csillogó hullámait. Mellette, arcát Henrik felé fordítva, de szemét lehunyva áll Ernst, és Henrik nézi vékony szálú, selymes, hátrafésült haját, vértelen száját, határozott, markáns arcvonásait.

Henrik nem tudja levenni szemét a két testvérről, megállítja az időt, most nem futhat tovább csak úgy, felszínesen, céltalanul. Ilyen élményben még soha nem volt része, nem tudta, hogy léteznek ilyen színek, zárt tér nyílik meg előtte. A fény egyre erősebb, úgy érzi, ^{szédül:} *lehet a világ természetesen ilyen is. Lehet ilyen a számára is.*

Ernst: Schubert tudott valamit a térről, az időről és a fényről, amit más nem tudott. Ábrázolhatatlan elemeket állított egymás mellé, és azután rájuk lehelt. Ily módon érthetővé tette őket számunkra is. Az idő, a percek nem hagyták nyugodni, ezért feloldotta őket számunkra. A tér neki szűk volt és piszkos. Kibontotta előttünk a teret. És a fényt. Hideg és zord árnyak között élt, és lágy fényt sugárzott felénk. Olyan volt, mint a szentek. *(Elhallgat; csend)*

Anna: Mi volna, ha lefekvés előtt még kísétnánk a Fyrisbróhoz.

Ernst: Esik az eső.

Anna: Csak szemerkél. És Henrik felveheti papa öreg esőköpenyét.

Henrik: Én szívesen megyek.

Ernst: Én semmi pénzért.

Anna: Gyere már, Ernst, ne kéreisd magad.

Ernst: Menjetek csak ketten Henrikkal. Én itthon maradok, és megiszom a

maradék bort.

Anna: Akarom, hogy gyere. Nemcsak hogy akarom, *követelem!* Ehhez tartsd magad.

Ernst: Anna az anyja lánya. Minden tekintetben.

Anna: Az öcsém tökéletesen érzéketlen ember. Ez szomorú.

Ernst: Most nem értem, miről beszélsz.

Anna: Erről. Pontosan erről !

Sétálnak a nyári éjszakában, a lágyan szitáló esőben. Anna középen kicsinek és gömbölyűnek látszik a két szálás termetű fiatalember között. Egymásba karolva lassan lépkednek. Egyetlen gázlámpa fénye sem töri meg az éjszaka fényét. Megállnak és fülelnek.

Az eső permetez a fákon.

Anna: Pszt. Halljátok? Csalogány.

Ernst: Nem hallok semmiféle csalogányt. Ennyire északra nem is jönnek föl, a nyári napforduló után pedig nem szoktak énekelni.

Anna: Hallgass. Ne beszélj már annyit.

Henrik: Ez tényleg csalogány.

Anna: Hallgasd csak, Ernst!

Ernst: Anna és Henrik csalogányt hall júliusban. Ti elvesztetek. *(Hallgatózik)* Egyébként megeszem a kalapom, ha ez csalogány.

Ugyanazon az éjszakán, két óra körül, távoli villámlások fénye dereng át a cselédszoba fehér rolettáján. Olykor halk dörgéseket is hallani. Zúgva esik az eső, hol felerősödik, hol csak ritkásan cseperézik. Néha olyan mély csend támad, hogy Henrik hallja a szíve dobogását, és halántékában a vér lüktetését. Egyébként nem tud elaludni, csak fekszik az ágyban, keze a feje alatt, szeme tágra nyitva: Szóval ilyen is van, így is lehet. Még neked is, Henrik! A mindeddig szorosan zárt tér nyílása egyre tágul, szinte szédül belé.

Most valaki jár a konyhában, most kinyílik az ajtó, jól hallhatóan megnyikordul, ez nem álom. Anna áll a világos négyszögben, arcát nem látja, még fel van öltözve.

Anna: Alszol? Igen, tudtam, hogy nem alszol. Arra gondoltam, hogy bemegyek Henrikhez, és elmondom neki, mi van.

Áll az ajtóban mozdulatlanul. Henrik lélegezni se mer. Ez most itt komoly.

Anna: Nem tudom, mit kezdjek veled, Henrik. Nem jó, ha itt vagy mellettem. De sokkal, sokkal rosszabb, hanem vagy itt. Én mindig...

Elhallgat, töpreng. Most vélhetőleg életbe vágóan fontos, hogy az igazságot fogalmazza meg. Henrik azon töri a *fejét*, hogy a zavarodottságáról mond valamit, meg a zárt és nyitott térről, de ez túl bonyolult.

Anna: Mama szerint az a legfontosabb, hogy az ember uralkodni tudjon az érzésein. Én mindig tudok. Azt hiszem, talán túl nagy is az önbizalmam.

Anna elfordítja a fejét, és egy lépést hátralep. A konyhaablakon beszűrődő hajnali fény ekkor megvilágítja az arcát, és Henrik látja, hogy sírt. Talán most is sír. De a hangja nyugodt.

Anna: Nem lehet... Mama meg mások is, például a féltestvéreim, azt mondják, hogy papától meg mamától is sok észet örököltem. Mindig kicsit büszke vagyok, amikor az eszemet dicsérik. Mindig úgy gondolom, hogy az élet ilyen, és ez így is van rendjén. Nekem aztán igazán nincs mitől félnem. *(Csend, hosszú csend)* De most félek, vagy hogy őszinte legyek: ha az, amit most érzek, félelem, akkor félek.

Henrik: Én is félek.

Meg kell köszörülnie a torkát. A hangja elakadt valahol útközben. Most, ebben a pillanatban, megáll a szíve, csak egy pillanatra, de megáll.

Henrik: Egyébként megállt a szívem. Épp most.

Anna: Tudom, mi ez, Henrik. Döntés előtt állunk: ugye, milyen különös és titokzatos érzés? Ilyenkor megáll az idő, vagy azt hisszük, hogy megáll az idő - vagy a „szíved”, ahogy mondod.

Henrik: Mit csináljunk?

Anna: Voltaképpen csak két lehetőség van. *(Tárgyilagosan)* Vagy azt mondom: menj el, Henrik. Vagy azt, hogy gyere a karjaimba.

Henrik: Mind a két lehetőséget rossznak tartod? *Anna:* Igen.

Henrik: Rossznak?

Anna: Életre szólónak.

Henrik: Játszani nem lehet egy kicsit?

Anna: Egyébként még azt se tudom, miféle ember vagy. *Henrik:* Nincs bennem semmi különös.

Ijedség érződik a hangján, komikus rémület. Henriknek az önismeret soha nem volt különösebben erős oldala, később se lesz soha. Anna mosolyogva csóválja a fejét: íme, te is láthatod, milyen kockázatokkal jár ez a dolog!

Anna most átlép a küszöbön, bejön a szobába, leül az ágy végébe, kisimítja a szoknyáját. Henrik ülő helyzetbe húzza fel magát.

Anna: Azt hiszem, te ezekről a dolgokról nem tudsz semmit. Azt hiszem, te sötétben botorkálsz. Hirtelen nem találok ennél jobb szót.

Henrik: (gyenge hangon) Sötétben botorkálok?

Anna: Állandóan csak azt ismételve, amit én mondok. Mondd el, hogy te mit szeretnél.

Henrik: Megmondom egész pontosan. Én még soha, mondom, *soha*, és erre meg is esküdhetek, még soha életemben nem töltöttem el úgy egy napot, egy estét és egy éjszakát, mint ezt a mait. Esküszöm, így van. Mást nem tudok. Össze vagyok zavarodva, hálás vagyok, és félek. Attól, hogy én mindezt el fogom veszíteni, hogy ez nem maradhat az enyém. Ez mindig így van. Mindig így is volt. Mindig ott állok kifosztottan; ez nagyon drámaian hangzik, de így van. Egész egyszerűen csak arra gondolok, hogy mindabból, amiben ma részem volt, miért lenne bármi is az enyém? Érted, Anna? Te és Ernst a magatok külön világában éltek, nemcsak anyagilag, hanem minden szempontból. Számomra elérhetetlenül. Érted, Anna?

Anna lassan rázza a fejét, és szomorúan nézi Henriket. Aztán elmosolyodik, feláll, az ajtóhoz megy, és megfordul.

Anna: Na jó. Éppenséggel elhalaszthatjuk a döntést pár órával vagy akár pár nappal vagy héttel is.

Mikor ezt befejezi, megbocsátóan elmosolyodik, és jó éjszakát kíván. Aztán becsukja az élesen nyikorgó ajtót.

Látom őket az ebédlőben, ülnek a nagy, orosz-lánkőrmös asztalnál. Közöttük a főtanácsos sakkasztalja. Két ablakról leszedték a védőfüggönyként szolgáló lepedőt. Csendben és kitartóan esik az eső. Látom Ernstet is, az ajtóban áll esőkabátban, diáksapkájával a kezében, és azt mondja, hogy kicsit benéz a meteorológiai intézetbe, mert a professzor beszélni akar vele. Ötkor vacsorázunk, motyogja Anna, és lép egyet a *futójával*. Szevasz, és sok sikert, mondja Henrik, és hátrébb húzza a királynőjét. Az előszobaajtó becsapódik, aztán csend lesz. Valaki zongorázik messze a házban, lassan és bizonytalanul.

Anna hirtelen feldönti a bábukat, arcát a két kezébe rejti, és az ujjai között les ki kuncogva Henrikre. Henrik előrehajol, és megpróbálja visszaállítani a bábukat a helyükre. Rövid próbálkozás után feladja, hátradől, és kérdően néz Annára.

Anna: Nem kell mindenkinek elmondanunk, ugye, hogy mi... hogy mi ketten...

Henrik: Nem, persze.

Anna: Hirtelen megrémülök, ha arra gondolok, hogy semmit nem tudunk

egymásról. Itt kéne ülnünk ennél az asztalnál száz napig, és csak beszélünk kellene, és kérdeznünk.

Henrik: Az se volna elég.

Anna: Eldöntjük, hogy egész életünkben együtt fogunk élni, és nem tudunk egymásról semmit. Azért ez egy kicsit különös, nem?

Henrik: És még meg se csókoltuk egymást.

Anna: Csókoljuk most meg egymást? Nem, ezzel egyébként még várhatunk.

Henrik: Először mondjuk el a hibáinkat.

Anna: (nevet) Nem, azt nem merem. Akkor elfutnál!

Henrik: Vagy te.

Anna: Mama azt mondja, hogy makacs vagyok. Hogy önző vagyok. Élvhajhász. Türelmetlen. A fivéremeim szerint nincs humorom, és mindenért felkapom a vizet. Mi van még? Ernst azt mondja, hogy kacér vagyok, és szeretem magam tükörben nézegetni. Papa szerint lusta vagyok, ha olyasmit kell csinálnom, amit *muszáj*: takarítani, főzni, unalmas dolgokat megtanulni. Mama szerint túlságosan érdeklődöm a fiúk iránt. Amint hallod tehát, se szeri, se száma a hibáimnak.

Henrik: Az én legnagyobb hibám az, hogy össze vagyok zavarodva.

Anna: De hát az nem *hiba*!

Henrik: De bizony az.

Anna: Hogy érted ezt?

Henrik: Össze vagyok zavarodva. Nem értek semmit. Csak azt csinálom, amit mások mondanak nekem. Nem hiszem, hogy különösebben éles eszű volnék. Ha valami bonyolult szöveget olvasok, nehezen tudom kihámozni az értelmét. Sokféle érzés kavargat bennem, ami csak növeli a zavarodottságomat. Szinte mindig rossz a lelkiismeretem, de legtöbbször nem tudom, miért.

Anna: Nem lehet könnyű.

Szomorúság és kedvetlenség: Miféle különös játék ez? Miért csináljuk ezt? Miért nem csókoljuk meg egymást, hiszen ma ünnep van? Némán ülnek, és kerülnek egymás tekintetét.

Henrik: Most elszomorodtunk mind a ketten.

Anna: Igen.

Henrik: A magányosság miatt félünk. Ha együtt vagyunk, lesz bátorságunk, hogy megértsük és megbocsássuk magunknak és egymásnak a hibáinkat. Csak a sorrendre kell vigyáznunk.

Anna: Csókoljuk meg egymást, és akkor újra vidámak leszünk.

Henrik: Várj egy kicsit. El kell még mondanom neked magamról valami fontosat. Ne, Anna, ne neved. Feltétlenül el kell mondanom neked azt,

hogy...

Anna: Ne, unom már ezeket a butaságokat!

Henrik elé áll, megfogja Henrik fejét, felfelé fordítja arcát, föléje hajol, és hosszan megcsókolja. Henrik hangja elcsuklik: Anna illata, Anna bőre, Anna erős kis kezének szorítása, Anna hajának zuhataga, mely átbukik a vállán.

Henrik átkarolja Anna derekát, magához húzza, homlokát a lány melléhez nyomja, Anna nem engedi el a fejét, így himbálóznak, összekapaszkodva. Így maradnak sokáig, nem mernek, vagy nem akarnak kibontakozni az ölelésből. Milyen lesz ezután a valóság? Mi történik velünk?

Anna: Most ugye eljegyeztük egymást.

Kiszabadítja magát, közelebb húzza a székét, most egymással szemben ülnek, nincs közöttük az asztal, fogják egymás kezét, és próbálják csillapítani zihálásukat és szívdobogásukat, lelkük dúltságát. Henrik ráadásul erősen gyötrődik, el kellene mondania azt, amit el kell mondania, de nem tudja. Anna érzi, hogy valami nincs rendben, fürkészve nézi Henrik arcát.

Anna: (mosolyog) Most már jegyesek vagyunk, Henrik. *Henrik:* Nem.

Anna: (nevet) Szóval nem vagyunk jegyesek?

Henrik: Kezdetől fogva tudtam, hogy ebből baj lesz. El kellennem. Ne találkozzunk soha többé.

Anna: Van valakid.

Henrik bólint.

Anna arca elszürkül, mutatóját az ajkához nyomja, mintha hallgatást parancsolna magára. Aztán baljával gyorsan végigsimítja Henrik homlokát, majd egy pillanatra megérinti a vállát. Aztán megkerüli az asztalt, és leül a túlsó végén, Henrik háta mögött. Ül, rágja a körmét, nem tudja, mit mondjon.

Henrik: Mintegy két éve élünk együtt. Éppolyan magányos, mint én. Szeret. Sokszor segít rajtam. Jól megvagyunk. Eljegyeztük egymást.

Anna: Nem kell szemrehányást tenned magadnak... *tulajdonképpen.* Éjszaka ugyan mondhattál volna valamit, de akkor minden olyan valószerűtlen volt. Megértem, hogy nem mondtál semmit. Most mi lesz a szép jövőnkkel? Tulajdonképpen mit akarsz?

Henrik: Veled akarok élni. De ezt tegnap még nem tudtam. Minden megváltozott - ezzel!

Tesz egy kézmozdulatot, aztán leejti kezét az asztalra, súlyosan és reménytelenül. Majd Anna felé fordul, és megrázza a fejét.

Anna: Tehát arra gondolsz, hogy elhagyod őt... azt a... nem is tudom, hogy hívják... hogy kicsoda?

Henrik: (szünet) Fridának hívják, ha tudni akarod. Néhány évvel idősebb nálam. Északra való ő is, és a Gillet Szállóban dolgozik.

Anna: Mit csinál?

Henrik: (dühösen) Felszolgál.

Anna: (hűvösen) Szóval... felszolgál.

Henrik: Talán valami kivetnivalót találsz abban, hogy felszolgál?

Anna: Nem, dehogy.

Henrik: Úgy látszik, elfelejtetted megemlíteni az egyik legsúlyosabb hibádat: azt, hogy nyilvánvalóan gögös vagy. *Te* találtad ki ezt az egészet a közös jövőnkéről. Nem én. Én mindig szembe tudok nézni azzal, hogy a valóságban kell élnem. És az én valóságom szürke. És unalmas. És rút. *(Feláll)* Tudod, mit csinállok most? Igen, hazamegyek Fridához. Hazamegyek, és megkérem, hogy bocsássa meg nekem ezt az ostoba és együgyű tévedésemet. Elmondom neki, hogy mit mondtam, hogy te mit mondtál, és hogy mit csináltunk, és kérni fogom, hogy bocsásson meg nekem.

Anna: Fázom.

Henrik nem hallja meg. Elmegy.

Az előszobában beleütközik Ernstbe, aki most érkezett meg, és épp az esőkabátját veszi le. Henrik motyog valamit, és megpróbál elmenni mellette, de Ernst megfogja a karját.

Ernst: Hé, hé, hé. Mi folyik itt?

Henrik: Engedj. El akarok menni, és nem jövök vissza soha többé.

Ernst: (utánozza) „El akarok menni, és nem jövök vissza soha többé.” Mi ez? Valami Schubert-románc?

Henrik: Örültség volt, elejétől fogva. Légy szíves, engedj el.

Ernst: És hova tetted Annát?

Henrik: Ott van benn.

Ernst: Máris összekaptatok. Ti aztán nem vesztegetitek az időt. De Anna türelmetlen. Szereti gyorsan elintézni a dolgokat.

Lenyomja Henriket az előszoba végében álló, fehérre festett fásládára, és az üvegajtó elé áll, hogy megakadályozza

Henrik esetleges szökését. Ebben a pillanatban lép ki Anna a szalonból. Amint meglátja öccsét, megtorpan, és kezével a combjára csap. Aztán dühösen az ablak felé fordul.

Ernst: Mi a franc ütött belétek?

Henrik: Nyomatékosan kérlek, hogy engedj ki, mert ha nem engedsz, szájon váglak.

Anna: (kiáltva) Engedd, hadd menjen.

Ernst: Azért ne tűnj el teljesen, Henrik: vacsorázzunk együtt, mi ketten, a „Kalla Märtá”-ban, ötkor. Rendben? *Henrik:* Nem tudom. Ennek semmi értelme.

Hóna alá veszi csomagját, és leakasztja diáksapkáját a fogasról. Ernst kinyitja az előszobaajtót, és Henrik nagy léptekkel távozik. Ernst becsukja az ajtót, és csendben odalép a nővére mellé. Anna még mindig az ablaknál áll a harag és a fájdalom minden nyilvánvaló jelével az arcán.

Ernst: Anna, drágaságom, ezt hogy csináltad?

Anna megfordul, öccse nyakába borul, és néhány másodpercig szívettépően és vélhetőleg jólesően sír. Aztán elhallgat, és a kezébe adott zsebkendőbe kifújja az orrát.

Anna: Biztos, hogy szeretem.

Ernst: És ő?

Anna: Biztos, hogy szeret.

Ernst: Hát akkor miért bögsz? Hallod? Anna?

Anna: Mert annyira fáj!

Ernstnek be kell érnie ennyivel. Leül egy székre, nővérét az ölébe húzza, és így ülnek némán, meghitt egyetértésben. Az eső eláll, és a nap éles, fehér négyszögeket és téglalapokat vetít az ablak elé akasztott lepedőre. Szinte lebeg az egész szoba.

Henrik valóra váltja, amit kilátásba helyezett, és elmegy a Gillet Szállóba, felkapaszkodik a hatodik emeletre, és bekopog Frida ajtaján. Néhány pillanat múlva Frida kinyitja az ajtót, álmosan hunyorog, bő flanelhálóing van rajta, nyaka köré pedig harisnya van tekerve. Orra piros, szeme párásan fénylik. Ugy néz Henrikre, mint aki nem hisz a szemének. De azért félrehúzódik, és beengedi Henriket.

Frida: Hát te itt vagy?

Henrik: Beteg vagy?

Frida: Szörnyen megfáztam. Fájt a torkom, és lázam van. Tegnap este már fél tízkor haza kellett jönnöm, mert majdnem elájultam. Kérsz egy kis kávét? Épp azon törtem a fejem, hogy csináljak valami meleg italt.

Henrik: Nem kérek, köszönöm.

Frida: Micsoda váratlan öröm, hogy így beállítasz, erre aztán soha nem számítottam volna. Egyébként köszönöm a kedves leveledet. Most akartam rá válaszolni, csak kevés az időm, és nem vagyok valami jó levélíró.

A szoba egyetlen fényűző berendezési tárgya : a kormos és csenevész lánggal égő kis gáztűzhely a spanyolfal mögött áll. Frida kávét főz, és megvajaz néhány szelet kenyeret. Henrik erőtlenül tiltakozik, hagyja, hogy Frida kiszolgálja. Frida mezítláb sűrög-forog a szobában. Végül felül az ágyra, magára húzza a takarót, fűjja és szürcsölve iszogatja a forró kávét. Tekintete hirtelen figyelmessé válik, fürkészve nézi Henriket, aki a szoba egyetlen székén ül, és kávéscsészéjét leteszi az éjjeliszekrényre.

Frida: Te is beteg vagy? Megviseltnek látszol.

Henrik: Nem, nem.

Frida: Ne butáskodj. Látom, hogy valami bajod van. *Henrik:* Rosszkedvem van.

Frida: Na igen, persze. Mondani akarsz nekem valamit. Érzem.

Henrik: Nem.

Frida: Pedig úgy látom. *Henrik:* Nem.

Frida: Gyere ide, hadd öleljelek meg.

Frida leteszi a kávéscsészéjét és a kenyerét, és magához húzza Henriket. Henrik nem ellenkezik.

Frida: Félsz, hogy te is megfázol?

Henrik: ... nem.

Frida: Akkor vetkőzz le, és gyere, feküdj le.

Frida gyorsan kimászik az ágyból, és lehúzza a kopott rolettát. Aztán letekerí nyakáról a harisnyát, és a komódon álló csorba tükör előtt gyorsan megfésülködik. Mielőtt visszabújik az ágyba, leveti a hálóingét. Rövid alsóing és egy meglehetősen hosszú szárú bugyi van alatta. Lehúzza a bugyiját is, de az alsóing rajta marad.

II.

AZ ÁKERBLOM CSALÁD nyaralójában, melyből oly pompás kilátás nyílik a folyóra és a kéklő hegyekre, nyomott, sőt, mondhatni, nyomasztó a hangulat. A folyó mellől nem hallatszik fel a fürdőzők vidám sikongatása, az előkert fűvén nem gurul krokettgolyó, a házban nem szól a zongora, a függőágyakon nem hevernek regények vagy szörpös poharak. Mindenki hallgat, és a főtanácsos dolgozószobájából kiszűrődő hangokra figyel. Semmit nem lehet tisztán érteni, csak néha egy-egy szót vagy emeltebb hangon mondott mondatot. A többi fojtott mormogás vagy csend.

Johan papa az íróasztalánál ül, és félig kialudt pipáját szívogatja vagy próbálja újra és újra meggyújtani. Karin asszony a zöld kanapén ül Ottilia Adelborg *Indul a csorda* című festménye alatt. Arca egyszerűen szürke a méregtől. A szoba közepén ott áll a leánya, aki nem kevésbé dühös, de az ő arca és homloka szinte lángol. Ernst minden eshetőségre készen az ajtóban áll.

Karin: Charlotta tegnap este telefonált, és azt állította, hogy te és Ernst férfi vendéget fogadtatok a házban éjszakára. Nagyon fel volt dűlva, és azt mondta, hogy egész éjjel beszélgetés hallatszott át hozzá a cselédszobából. Ez igaz?

Anna: (dühösen) Igen.

Johan: Gondold meg, hogy beszélsz az anyáddal.

Anna: Mama is gondolja meg, hogy beszél velem. Felnőtt ember vagyok.

Karin: (hidegen) Amíg a mi kenyérünket eszed, és a mi házunkban laksz, addig a mi lányunk vagy, és ehhez kell tartanod magad.

Anna: Nem tudom ahhoz tartani magam, hogy mama és édesapa úgy bánik velem, mint egy gyerekkel.

Johan: Ha úgy viselkedsz, mint egy gyerek, akkor úgy is bánunk veled.

(*Krákog*)

Karin: Hát nem érted, hogy rossz hírbe hozol bennünket?

Anna: Charlotta néni egy vén pletykafészek, és örülök, hogy a legközelebbi uzsonnán lesz mivel traktálnia a barátnőit.

Johan: Te nem szólsz semmit, Ernst?

Ernst: Hogy szóljak? Anna és mama mint két mérges lúd egy pillanatra sem hagyják abba. A számat sem tudom kinyitni, máris...

Johan: Te hívtad meg azt a fiút?

Anna: (mérgesen) Nem, képzelje, édesapa, én voltam olyan bátor.

Johan: Én Ernstet kérdeztem.

Ernst: Én hívtam meg.

Karin: (szelíden) Na de, Ernst, hát hogy lehettél ilyen ostoba!

Ernst: Jó barátja mind a kettőnknek. Egyébként mamóék is ismerik.

Egyszer vasárnap meg volt híva hozzánk.

Karin: Hogy hívják? Egy fiatalember, aki elfogad meghívást éjszakára egy olyan házba, ahol a szülők nincsenek otthon, azt vagy rosszul nevelték, vagy egyszerűen szemtelen.

Anna: Mama felfogása teljesen nevetséges.

Karin: De hát nem tudok *semmit*. Bizonyára sok mindent titokban tartotok előttem, és ezért pusmogtok annyit a hátam mögött.

Anna: Ha mama így veszekszik, talán érthető is, hogy a titkainkat inkább megtartjuk magunknak.

Karin: Johan! Légy szíves, mondd meg a lányodnak, hogy viselkedjen tisztességesen. Mindig türelmes voltam, és elnéztem neked, hogy kényeztetted. De most már látom a következményeit.

Anna: Nem én tehetek róla, hogy el vagyok kényeztetve.

Johan: Ebben igazad van, kislányom. Ez leginkább az én hibám, és erre mama többször is figyelmeztetett. Most már látom, hogy itt az ideje a nagyobb szigorúságnak. *(Többször is krákog)*

Anna: (nevet) A fenekelésnek és a vacsora megvonásának?

Johan: (nehezen őrzi meg komolyságát) Ne butáskodj, Anna. Ebben a helyzetben nincs semmi okunk a tréfálkozásra. Hogy hívják azt a fiút?

Anna: Henrik Bergmannak. És a teológiára jár, és pap lesz belőle. És szeretem, és az a szándékom, hogy hozzá megyek feleségül.

Most valóban nagy csend támad a főtanácsos dolgozószobájában éppúgy, mint az egész nyaralóban, sőt, még a környékén is.

Karin: Aha. Vagy úgy. Vagy úgy.

Johan: Hát ez világos beszéd.

Anna: És ezt édesapámék nem fogják tudni megakadályozni.

Johan: Kedves lányom, az az érzésem, hogy nem vagy egészen tisztában a helyzetteddel. Még egy teljes év hiányzik ahhoz, hogy nagykorú legyél, és *addig* jogilag is és erkölcsileg is a szüleid felelnek érted.

Karin: Pap lesz egy ilyen fiúból? Aki nem tud vigyázni egy fiatal lány becsületére? *(Dühösen)* Benn voltál nála az éjjel? Az ő hangját meg a tiedet hallotta az az átkozott Charlotta a falon át? Titeket hallott?

Anna: Igen. És akkor mi van? Az eljegyzésünkről beszélgettünk.

Karin: Talán még az ágyába is befeküdtél.

Anna: Nem, azt nem tettem. De ha megkért volna rá, bebújtam volna az ágyába is.

Johan: (komoran) Na ez már sok.

Anna: Mama megkérdezte, és én válaszoltam.

Johan: Ernst közben hol volt?

Ernst: Aludtam. Erről nem tudtam semmit.

Karin: És ha teherbe estél?

Anna: (mosolyogva) Bajos lett volna, ilyen távolságból.

Karin: Hallod ezt, Johan?

Johan: (szomorúan) Hallom. Igen. Hallom. *(Megint krárog)*

Karin: Igazán nem tudom, mit csináljunk.

Ernst: Szabad valamit javasolnom?

Johan: (homlokát ráncolva) Ki vele.

Ernst: Javaslom, hogy kedves szüleim ne csináljanak semmit. Ami történt, meggondolatlanság volt mindkettőnk részéről. Bután viselkedtünk, Anna is meg én is. Készek vagyunk bocsánatot kérni szüleinktől mindazért a kellemetlenségért és izgalomért, amit ezzel a meggondolatlanságunkkal okoztunk. Ugye, készek vagyunk, Anna?

Anna: Mire?

Ernst: Hogy bocsánatot kérjünk papától és mamától.

Anna: Ezt azért meg kell gondolnom.

Ernst: Amíg gondolkozol, javaslom, hogy Anna írjon egy udvarias és formális hangvételű levelet a fiúnak. Mama pedig írjon hozzá néhány kedves sort, és hívja meg hozzánk ide egy hétre.

Karin: Soha. Ezt a csirkefogót? Ezt a csábítót?

Anna: (újra felpaprikázódik) Ha ebben a történetben van egyáltalán csábító, akkor az én vagyok. Ezt jól jegyezzék meg az én kedves szüleim! És ha valami kifogásuk van ellene, akkor komolyan el fogom csábítani, gyereket csináltatok magamnak vele, és akkor kénytelenek lesznek hozzáadni a gyerek apjához.

Karin: Azt hiszem, alábecsüled szüleid elszántságát, kedves Anna.

Anna: A mama elszántságát. Papával mindig meg tudok egyezni. Ugye, papa?

Johan (kissé zavarban): Persze, persze, kislányom. Persze. Hm!

Karin: Ha jól meggondolom, Ernst javaslata nem is olyan nagy butaság. Meghívjuk ezt a lóköötőt, és jól megnézzük magunknak.

Anna: Szegény Henrik. Ez neki rettenetes volna. *Ernst:* Majd én vigyázok rá.

Karin: Te mit szólsz ehhez, Johan?

Johan: Én? Semmit. Mi van egyébként ezzel a Torsten Bohlinnal?

Végeztél vele?

Anna: Vele? Ugyan ! Ő inkább csak játszópajtásom volt.

Johan: Igen? Hm. Hát akkor miért voltam én féltékeny erre a kis professzorfiókára?

Karin: Hagyd ezeket az ostobaságokat, Johan.

Johan: Kérlek. Már el is hallgatok. Kérdeznek, viszont kérdezek, és le vagyok tolvá. (*Némán nevet*)

Karin: Próbálj még egy percig komoly maradni, Johan. Ha én - úgy értem *mi* - meghívjuk ezt a fiatalembert, örülnék, ha Ernst lenne olyan kedves, és megkérné, hogy azért ne tekintse itt magát vőlegénynek.

Ernst: Erről kezeskedhetem.

Anna: *Én* nem kezeskedem semmiről.

Karin: Téged nem kérdeztelek. Azt hiszem, most már ki kell mennünk a többiekhez, nyilván nem értik, mi van velünk, tíz perccel múlt öt, és vár a vacsora.

Marta étkezdéje a Dragarbrunnsgata és a Bävärns grand sarkán álló öreg ház udvari szárnyának második emeletén található, és három meglehetősen tágas, egymásba nyíló, szürkésbarna szobából áll. A szűk és sötét konyha az előszoba másik oldaláról nyílik. Az ablaktalan, folyosószerű előszoba végén van a rossz szellőzésű szobaklozet. Ezekbe a helyiségekbe még nyáron sem süt be a nap. Amikor nem fűtik a cserép- és vaskályhákat, Märta étkezdéjében dohos és hideg a levegő. Ezért szokták az étkezdét hideg, azaz „Kalla” Mártaként emlegetni. Maga Märta kisasszony és a két alkalmazottja a konyhából nyíló kis szobában és két kamrában lakik.

Illik valami jót is mondani a diákok, az iszákos postai tisztviselők és a megrögzött agglegények közkedvelt étkezdéjéről. Märta kosztja ízletesnek ugyan nem nevezhető, de bőséges. Ha kívánja, étkezés előtt pálinkát, utána pedig konyakot is fogyaszthat a kedves vendég, persze titokban. Mint orvosságot. És hitelt is kaphat, ha szüksége van rá, szinte korlátlanul. Az intézményt jó szívvvel működtetik, és kevés haszonnal. Vannak a városban jobb (sokkal jobb) vendéglők, de rosszabbak is. A ház különlegessége a pénteki fasírozott. Amikor azonban lenge áruhában keddenként újra megjelenik, már veszedelmes, akár az orosz rulett.

Most tehát augusztus közepe van, délután fél hat. Kevés a vendég. Skáne marhapörkölt és gyümölcspuding a napi menü, mellé könnyű, házi sört lehet inni. Kint még mindig meleg az idő, és tart az általános sztrájk. Idebent félhomály van, állott ételszag és meghatározhatatlanul ledér, bár enyhén klozetszagú fülledtség.

A legbelső szobában, az egyik sarokasztalnál ül a három teológus, aki együtt vizsgázott Sundelius professzornál. Ott van tehát Henrik, aki zavarában és tehetetlenségében a városban maradt ahelyett, hogy hazautazott volna anyjához Söderhamnba. Éjszakáit egy roskatag díványon tölti Justus Sarknál, aki abból él, hogy virágágyásokat gondoz a Botanikus Kertben, mert szűkös havi járandósága csak szeptembertől esedékes. A

leendő öngyilkos Baltsar

nak viszont mindig van pénze, még arra is, hogy külön tanulmányokat folytasson. A szünidőben kínaiul tanul, azt a kínai nyelvet, melyen a hetedik évszázadban írtak, amikor Vu Cö-tien császárnő a nagyhatalmú Tang-dinasztia sok tagját üldözte és megsemmisítette.

A három fiatalember szürcsölve kanalazza a híg gyümölcs-pudingot. Märta kisasszony elmegy mellettük, és kedvesen megkérdi, ízlett-e a pörkölt. Udvarias mormogás. A kisasszony megáll, mondani akar valamit, meggondolja magát. Aztán mégis mondja.

Märta kisasszony: Sajnálom, hogy ilyesmivel kell előhozakodnom, de fel kell emelnem az előfizetési díjat. Sztrájk van. Minden rettenetesen megdrágult, amint ezt önök is tudják, uraim. Szeptember elsejétől emelnem kell. Húsz örével étkezésenként, vagyis nagyjából harmincöt korona lesz havonta. A minőséget nem akarom lerontani. És szeretném, ha télen kellemes meleg lenne nálunk. Hozhatok egy kis konyakot a kávéhoz?

Engesztelődő mormolás. Märta kisasszony négy poharat vesz elő, kinyitja az ebédlőszekrényt, kivesz egy üveget, újra bezárja a szekrényt, és leül. A teológusok közben kávét hoznak maguknak. Koccintanak. Aztán csend.

Talán itt el kell mondanom, hogy Märta Lagerstarr kisasszony nem olyan, mint amilyennek gondolnánk. Alacsony, ősz hajú kis dáma, fekete szeme, sápadt arcszíne és finom arcéle van. Keskeny a válla, törekeny a termete, könnyed a mozgása. Senki nem mer ujjat húzni Märta kisasszonnyal.

Cigaretta-t tesz egy hosszú szipkába, rágyújt, hátradől, és füstbe burkolózva, félig lehunyt szemmel figyeli vendégeit, Märta alkalmazottai kezdik leszedni az asztalokat, a nagyot a középső szobában, és a kisebbeket is, ahonnan nemrég távoztak az utolsó vendégek. Gustava kisasszony kövér, szomorú tekintetű, hallgatag leány, Petra pedig előnytelen külsejű, de lefegyverzően kedves, negyvenéves özvegyasszony.

Most pedig felteszünk egy lemezt, mondja Märta, és szól Gustavának, hogy hozza ki a gramofont és a lemezeket. Justus felajánlja, hogy segít. Amint belépnek a konyhából Märta kisasszony zsúfoltan berendezett kis szobájába, a teológus nyalni-falni kezdi a passzívan viselkedő, bánatos leányzót. A falhoz szorítja, és már a bugyiját próbálja lehúzni, amikor Petra, kopogtatás nélkül, belép a szobába. Szinte ügyet se vet a kályha mellett ölelkező párra, csak annyit mond, hogy ő viszi a lemezeket, mert fél, hogy leesnek, és összetörnek. Justusnak elmegy a kedve a folytatástól, Gustava pedig visszadugja nagy mellét a blúzba.

Märta kisasszony újra tölt a konyhából mindenkinek, a lányok székeket

hoznak maguknak, és leülnek, a teológusok szivart is kapnak, és rágyújtanak. A gramofon piros tölcseréből Caruso varázsos hangja szárnyal elő: *Principessa di morte! Principessa di gelo! Dal tuo tragico cielo, scendi giù Bulla terra!* Az asztalra állított petróleumlámpa álmosan pislákol a dohányfüstben és konyakszagban.

Märta kisasszony anyai mosollyal szemléli vendégeit: jól van ez így, jól érezzük magunkat, így kell ennek lenni, így van ez rendjén, fiaim. Csak ez a Henrik ne rágná a körmét, és ez a Baltsar, istenem, csinálni kéne vele valamit, az ember csak sír, ha ránéz, ez a Bark fiú viszont legény a talpán, most is Gustava nyakába dugja azt a nagy orrát, bár valaki szólhatna szegénynek, hogy csináltassa meg a fogait.

Jöjjön, Bergman teológus úr, üljön ide mellém! Miért rágja a körmét? Akinek ilyen szép keze van, annak nem szabad rágni a körmét.. Nem igaz? És hogy van a hölgyekkel? Nyilván kényeztetik és körülrajongják, ugye? Válogat közöttük? Na jól van, kicsikém, ne vágjon ilyen rémült képet, nem eszem meg. Ne féljen!

Justus Bark és Gustava kisasszony egyensúlyukat veszítve a földre esnek, aztán szünni nem akaró, hangtalan kuncogás közepette felsegítik egymást. A lány kontya a nyakába csúszik, veritéktől harmatos haja a fülénél kócosan felgöndörödik. Märta kisasszony most áthajol az asztalon, és új lemezt tesz fel: *a Denevér-t*. Estély az életunt és könnyelmű Orlovszky hercegnél. A sercegő tű alatt felhangzik a kórus lágy éneke: *Brüderlein, Brüderlein und Schwesterlein. Du, Du, Du immerzu! Erst ein Kuss, dann ein Du...*

Baltsar Kugelmann további néhány órával elhalasztja öngyilkosságát, és keskeny, fehér homlokát Petra gömbölyű vállára fekteti, s átadja magát az asszony tapasztaltan simogató kezének. Märta kisasszony formás, érzéki és kicsi hosszanti ráncokkal szabdalta ajkát Henrik ajkához közelíti. Finoman megcsókolja a fiút, legalább háromszor. Uramisten, kiált fel hirtelen Justus Bark. Nálam van egy leveled, Henrik! Délután érkezett, amikor otthon voltam, és öltözködtem. Ne haragudj a késedelemért, annyi minden közbejött...

Justus gyűrött borítékot húz elő a belső zsebéből, és átnyújtja Henriknek, aki merőn néz a levélre: a kézírás nyilvánvalóan Annáé, ez a levél Annától jön, semmi kétség. Anna levelet írt neki. Anna írt!

Óvatosan átveszi a levelet, inkább zavarában, mintsem udvariasságból szabadkozni kezd, és kitámolyog a lemenő nap vörös fényében fürdő, kihalt Dragarbrunnsgátára. A közeli pályaudvaron zihálva pöfög egy tolatómozdony, és fémesen csattognak a vagonok ütközői. Henrik futva kapaszkodik fel a Bäverns gränden a Fyrishez. Leveti magát egy padra, és elolvassa a rövid és szívélyesen formális levelet, melynek a végén Anna mamája néhány sorban meghívja, hogy látogassa meg őket.

Ernst önkioldós fényképezőgépet kapott születésnapjára, és most családi képet akar csinálni. Reggeli után kitereli a famíliát az erdő szélénél lévő kis füves rétre. Napsütéses, meleg nap van, mindenki világos ruhát visel. (A kép létezik, bár valamivel később készült, valószínűleg ezerkilencszáztizenkettő nyarán, de jobban illik erre a helyzetre.) Nos, kivettek tehát két széket is. Az egyikben a főtanácsos ül bottal a kezében és a reggeli szivarjával. A nyugodt, szép arcon a nagyítóval végzett gondos megfigyelés a fájdalom és álmatlanság nyomait fedezheti föl. Férje oldalán ül Karin ÅKERBLÖM. Nem kétséges, hogy kettőjük közül ki a család feje. A kis, gömbölyded asszonyból erő sugárzik és némi mosolygós szarkazmus. Kerek tokája, ápolt frizurája és impozáns méretű nyári kalapja is tekintélyt parancsol. Tiszta szemével egyenesen a gépbe néz. Nyugodtan várja a fotografálást, de néhány másodperc múlva energikusan feláll, és utasításokat kezd osztogatni. A szülők körül állnak az idősebb fiúk a feleségeikkel. Carl külön áll, csak a profilja látszik, jobb felé néz, úgy tesz, mintha ott se lenne. Gustav és Martha lányai annyira nevetnek, hogy arcuk életlen a képen. Válluk összeér, átkarolják egymást, félhosszú szoknya és matrözgalléros blúz van rajtuk. Anna a fűben ül, előrébb, a kép bal oldalán. Valami oknál fogva, talán sejtjük is, miért, nagyon komoly, tekintete ártatlan és nyílt, ajkai kissé elválnak egymástól, lopott, szenvedélyes csóknyomait őrzik. Karin mögött térdel Ernst és Henrik, mindkettőn diáksapka van és elegáns zakó, inggallér, nyakkendő. Teljesen nyilvánvaló, hogy Henriket a főtanácsosék mint fiuk barátját hívták meg a nyaralójukba, és nem mint lányuk reménybeli vőlegényét. A háttérben, de jól láthatóan áll a két alkalmazott, Lisen és Siri, hófehér kötényben, méltóságteljesen, a helyzethez illő komolysággal.

Tizennégy ember, nyár, ezerkilencszázkilenc augusztusa. Alig egy másodperc. Belépek a képbe, és újraterelem a következő másodperceket és perceket ! Belépek a képbe, mert nagyon szeretnék belépni! Hogy miért szeretnék, azt nehéz megmondani. Talán azért, hogy késői elégtételt adjak annak a szálás fiatalembernek Ernst oldalán. Akinek az a szép, nyílt, bizonytalan élű arca van.

A csoport szétoszlása után a főtanácsos úr botjára támaszkodva és segítőkész kezek támogatásával a kertre nyíló, napsütötte verandára vonul, ahol már várja a csíkos, zöld anyaggal kárpitozott, állítható támlával és karfával felszerelt különleges karosszék. A készséges kezek a háta mögé párnát, lába alá zsámolyt helyeznek, keze ügyébe pedig egy _nádazott kisasztalt állítanak, melyre kikészítik az aznapi postát, az előző napi újságot, valamint a pohár ásványvizet néhány csepp konyakkal és a jókora távcsövet. Karin asszony saját kezével takargatja be férjeura térdét, és mint minden reggel, most is homlokra csókolja, mielőtt belevetné magát hatalma gyakorlásának napi feladataiba.

Most jut eszembe, hogy beszélni akartál az ifjú Bergmannal; bent vár az ebédlőben; szóljak neki, hogy jöjjön ide, vagy előbb elolvasod a postádat és az újságodat, kérdi Karin asszony határozott hangon. Nem, nem, csak hadd jöjjön, motyogja Johan ÅKERBLOM, bár valójában te akarsz, hogy beszéljek vele. Én nem is tudom, mit mondjak neki. Dehogynem, tudod te azt jól, inti le Karin mosolytalanul, és már megy is Henrikért.

A fiút valami különös, nádból font bútordarabra ültetik, amely se nem zsámoly, se nem szék vagy fotel. A főtanácsos úr bocsánatkérően mosolyog, mintha azt akarná mondani: ne vágjon ilyen rémült képet, fiatal barátom, nem én vagyok itt az, akitől félni kell. Ehelyett inkább azt kérdezi meg Henriktől, nem akar-e rágyújtani egy szivarra vagy esetleg egy szivarkára? Nem? Hát nem. Hát persze. Persze hogy rágyújthat a pipájára a teológus úr. Angol dohány? Na igen. Pipadohányban az angol a legjobb. A francia kapar. Johan ÅKERBLOM iszik egy kortyot a konyakos ásványvizéből, és szippant egyet a szivarjából.

Johan ÅKERBLOM: Ha teológus úr belenéz a látszóba, láthatja benne az állomást, ott, ahol a pálya kanyarodik. Ha jól belenéz, még a holtvágányokat is láthatja. Tudja, teológus úr, én azzal szoktam elütni az időmet, hogy ellenőrzöm az érkezéseket és indulásokat. Van itt egy menetrendem, amelyben fel vannak sorolva a gyorsvonatok, a személyvonatok és a tehervonatok is. Meg tudom nézni őket. Jó szórakozás egy öregembernek, aki egész életében vasúti sínekkel és szerelvényekkel foglalkozott. Emlékszem, már egészen kicsi koromban is mindig az állomásra akartam menni vonatokat nézni - akkoriban Hedemorában laktunk. Nincs szebb ezeknél az új mozdonyoknál, melyeket a németek kezdtek mostanában gyártani, az j 17"-ezeknél, azt hiszem, így hívják őket. Na igen... (*krákog*) bár teológus urat talán nem is érdeklik annyira a mozdonyok.

Henrik (zavartan): Így még soha nem gondoltam a mozdonyokra.

Johan ÅKERBLOM: Nem, persze, persze. Na és hogy mennek a tanulmányai?

Henrik: Ami érdekel, azzal jól haladok. Amit nem értek, azzal küszködöm.

Johan ÅKERBLOM: Aha. Aha. Érdekes, milyen sokat kell tanulni, ha valaki pap akar lenni. Az ember nem is hinné. *Henrik:* Ezt hogy érti, mérnök úr?

Johan ÅKERBLOM: Hogy értem? Hát talán úgy, hogy a magamfajta elfogulatlan civil azt hinné, hogy papnak lenni inkább tehetség dolga. A papnak - hogy is szokták mondani? -j6 halásznak kell lennie.

Henrik: Elsősorban meggyőződéssel kell rendelkeznie.

Johan ÅKERBLOM: Milyen meggyőződéssel?

Henrik: Azzal, hogy Isten létezik, és Jézus Krisztus a fia.

Johan ÅKERBLOM: És ez teológus úrnak a meggyőződése?

Henrik: Ha az eszem csavarosabb volna, talán kétségbe vonnám. Az igazán zseniális vallásos gondolkodóknak mindig volt az életükben egy időszak, amikor kétségekkel viaskodtak. Néha szeretném, ha kétkedő volnék, de nem vagyok az. Meglehetősen gyermeketeg vagyok. A hitem gyermeki hit.

Johan ÅKERBLOM: Akkor például teológus úr nem fél a haláltól?

Henrik: Nem, nem félek tőle, de visszariaszt.

Johan ÅKERBLOM: És teológus úr hisz a feltámadásban és az örök életben?

Henrik: Igen, ebben szilárdan hiszek.

Johan ÅKERBLOM: A mindenségit! És a bűnök bocsánatában? És az úrvacsorában? Jézus értünk kiontott vérében? És a büntetésben? A pokolban? Teológus úr hisz abban, hogy létezik valamiféle pokol, mindegy, hogy milyen?

Henrik: Nem lehet azt mondani, hogy ebben és ebben hiszek, abban és abban viszont nem.

Johan ÅKERBLOM: Igen, igen, persze.

Henrik: Arkhimédész azt mondta: adjatok egy szilárd pontot, és kimozdítom a földet a sarkaiból. Számomra ez a pont az úrvacsora. Ezzel kötött Isten, Krisztuson keresztül, megbonthatatlan egyezséget az emberekkel. Ezáltal változott meg a világ. Minden vonatkozásban.

Johan ÅKERBLOM: Aha. Ezt teológus úr maga spekulálta ki? Vagy olvasta valahol?

Henrik: Nem tudom. Fontos ez?

Johan ÅKERBLOM: Nem. De mi ez a sok gonoszság, ami körülvesz bennünket? Hogy függ ez össze az Istennel kötött egyezséggel?

Henrik: Ezt nem tudom. Valaki azt mondta egyszer, hogy túl szűk a látóköreink.

Johan ÅKERBLOM: Nem mondom, teológus úr mindenre tud válaszolni. Akár egy igazi jezsuita. És mikor fejezi be a tanulmányait?

Henrik: Ha minden rendben fog menni, két év múlva avatnak pappá. Akkor szinte azonnal szolgálatba állok.

Johan ÅKERBLOM: Kezdetben persze nem lesz valami nagy jövedelme, ugye?

Henrik: Elfogadható lesz.

Johan ÅKERBLOM: De családalapításhoz azért nem elég, ugye?

Henrik: Az egyháznak az a célja, hogy a fiatal lelkészek megházasodjanak. A lelkész feleségének fontos szerepe van a gyülekezeti munkában.

Johan ÅKERBLOM: És mit kap ezért az asszony?

Henrik: Ha jól tudom, semmit. A lelkész fizetése mindkettőjük fizetése.

Johan ÅKERBLOM a vakító nyári napsütésbe fordítja fejét, arca szürke és beesett, csíptetője mögül kivillanó szelíd tekintetére a testi fájdalom árnyéka borul.

Johan ÅKERBLOM: Hirtelen rám tört a fáradtság, lefekszem egy kicsit az ágyra.

Henrik: Remélem, nem okoztam kényelmetlenséget.

Johan ÅKERBLOM: Nem, nem, barátom. Egy beteg embert, aki ritkán gondol a végső dolgokra, érthető módon kissé megrázza egy ilyen beszélgetés a halálról és a végső dolgokról.

Johan ÅKERBLOM barátságos tekintettel néz Henrikre, és jelzi, hogy segítségre van szüksége a felálláshoz. Ekkor, mintegy varázsütésre, megjelenik Karin asszony és Anna, és átveszik az akció irányítását.

Hogy Johan ÅKERBLOMnak ne kelljen emeletet járnia, a gyerekszobát, a ház legnaposabb helyiségét alakították át számára hálósobává. Leereszkedik az ágyra, jobb térde alá párnát tesznek. A leengedett napellenző halvány rózsaszínűre festi az egész szobát. Az ablak nyitva van, a nyírfák halkan susognak. A Stockholm felé tartó gyorsvonat, amelyik nem áll meg a helyi állomáson, a híd előtt füttyjelet ad. Johan ÅKERBLOM előveszi arany zsebóráját, és ellenőrzi, hogy pontos-e. Karin a lábánál áll, és a cipőjét oldozza ki. Nem, mondja Johan ÅKERBLOM mély sóhajtással. Nem tudtam beszélni a vendégünkkel. Nem tudtam elmondani neki, amit kértél. Hát akkor nekem kell beszélnem vele, mondja Karin ÅKERBLOM.

Este felolvasás van az ebédlőasztalnál. A petróleumlámpa lágy fénykörbe vonja a teljes számban összegyűlt családot. Kint lassan ereszkedik le az augusztusi alkony.

Az esti rituálén mindenkinek meghatározott helye van: a felolvasó személy, jelen esetben Karin asszony az asztalfőn ül. Selma Lagerlöf *Jeruzsáleméből* olvas fel. Közvetlenül Karin mellett a kislányok ülnek és kézimunkáznak. Az asztal jobb oldalán foglalnak helyet az asszonyok. Martha egy vékony ecsettel pergament fest. Svea lehunyja szemét, és átadja magát fájdalmas betegségének. Az asztal túlsó végén Anna és Ernst egy fatáblára kiszórt nagy kirakós játék fölé hajlik. A főtanácsos úr az ablaknál ül a hintaszékében (soha senkinek nem jutna eszébe a családból, hogy beleüljön ebbe a székbe). Kívül van a fénykörön, és arcát a sötétedő táj felé fordítja és a hűvös holdfény felé, amely halványlilára színezi a muskátlik virágait. Carl külön kisasztalnál ül, melyet külön petróleumlámpa világít meg.

Halk szuszogással hajol egy balsafából és vékony acéldrótokból készülő szerkezet fölé. Állítólag olyan gépet fabrikál, amelyik mérni tudja a levegő

nedvességtartalmát. Oscar és Gustav jóindulatúan szundikál a falióra alatt álló pamlag két sarkában. Előttük a kisasztalon az esti grog, ásványvíz és konyak.

Henrik a kör legszélén telepedett le, de lehet, hogy inkább a körön kívül, nem lehet pontosan tudni. Keskeny nádszéken ül a konyhaajtó mellett. Szívogatja kialvófélben lévő pipáját, és nézi a családot, sorra vesz mindenkit, legvégül Annát. Annát, akit szemmel láthatólag teljesen leköt a kirakós játék. Annát, aki az öccsére támaszkodik, Annát, aki dús haját ma este kontyba tűzte. Anna mosolyát, Anna oldottságát, Anna meghitt otthonosságát családja körében. Nézz rám, csak egy pillanatra. Nem, teljesen el van merülve, teljesen elérhetetlen a mennyezeti lámpa fényének bűvkörében. Most súg valamit Ernstnek. Konspiratív mosoly suhan át az ajkán. Nézz ide, csak egy pillanatra! Nem. Henrik átadja magát valamiféle szelíd bánatnak, a kívülállás elégikus érzésének. E pillanatban szinte kéjjel veti bele magát valamibe, amit leginkább reménytelen szerelemnek tudna nevezni. Ugyanakkor reszkető elégedettséggel konstatálja, hogy értéktelen. Sötétben botorkál, messzire a Kegyelem világosságától. Nem átja senki. Valóban nem.

Karin asszony tisztán és némi fojtott drámaisággal olvas. A párbeszédéknél igyekszik valamennyire egyéni hangot adni a szereplőknek. Mértékkel színezt, finoman magával ragadja hallgatóit, és őt magát is lebilincseli a történet.

Karin: Mikor a prépostné a küszöbíg ért, megállt és körülnézett a szobában. Néhányan szóltak hozzá, de ő ezúttal nem hallott. egyáltalában semmit sem. Fölemelte kezét és kemény, száraz hangon, aminőt süketeknél gyakran hallani, így szólt: „Ti nem jöttök többé hozzám, azért én jöttem el hozzátok, hogy figyelmeztesselek, ne menjetek Jeruzsálembe. Gonosz város az. Ott feszítették keresztre Megváltónkat!” Karin megpróbált felelni valamit, de az öregasszony nem hallott egy árva szót sem, hanem folytatta: „Gonosz város az, és gonosz nép lakja. Ott feszítették keresztre Krisztust. Eljöttem ide”, folytatta, „mert ez itt jó ház. Az Ingmársson név jó név. Mindig is az volt. Maradjatok itt a községünkben!” Ezzel megfordult és kiment. Megtette a magáét, hát most már nyugodtan halhat meg. Ez volt az utolsó cselekedet, amit az élet kívánt tőle. Mikor az öreg prépostné elhajatott, Ingmór leánya, Karin sírva fakadt. „Talán mégsem helyes, hogy elutazunk”, mondta. De ugyanakkor örömmel gondolt rá, hogy az öreg prépostné azt mondta: „Az Ingmársson név jó név. Mindig is az volt.” Ez volt az első és egyetlen eset, hogy Ingmór leányát, Karint tétovázni látták a nagy vállalkozás előtt.*

Karin Ákerblom kis csattanással összecsukja a könyvet, a pamlag felett a falóra épp most üti el a tízet, ideje lefeküdni. Mennyi jó szándék, mondja Svea kinyitva szemét, és hunyorogva nézve a mennyezeti lámpát. Mennyi jó szándék mennyi bajt tud csinálni. Mert az lett belőle, csak szenvedés és nyomorúság.

Karin (barátságosan): Nem is tudtam, hogy már olvastad *a Jeruzsálem-et*, Svea.

Svea: Már hét évvel ezelőtt olvastam, Karin drágám. Aki nem tud aludni, az sokat olvas.

Karin háritó mozdulatot tesz, és megveregeti Svea karját. Mint a nagyon egészséges emberek, nem szereti, ha betegségekről beszélnek neki.

Karin: Meglátod, Svea, az új brómpirula használni fog. A lányok rakjanak rendet maguk után, legyenek szívesek! Gyere, Johan ÅKERBLOM, segítek lehúzni a cipődet. Oscar, te reggel hétkor kapsz reggelit, hogy kényelmesen elérhesd a stockholmi vonatot. Szóltam Lisennek is, hogy hétkor akarsz reggelizni. Na gyere, Johan, hová tetted a botodat? Anna, vidd ki a grogos tálcát, és tedd be a konyakot a szekrénybe. Aztán Ernsttel és a teológus úrral várjatok meg idebent, mindjárt visszajövök, beszélni akarok veletek. Nyisd ki az ajtót, Martha drágám, így, köszönöm, figyelj a küszöbre, Johan ! Nem értem, miért csináltak ide ilyen magas küszöböt, itt nem is volna rá szükség!

A család tagjai jó éjszakát kívánnak egymásnak. Martha kisurran a verandára, hogy elszívjon még egy cigarettát. Anyósa nem szereti, ha nők dohányoznak. Henrik, Anna és Ernst összerakják a kirakós játékot, mely egy normandiai kastélyt ábrázol híddal és egy ökrös szekérrel. Oscar sietősen indul a kinti árnyékszékre, lámpása távolodik a sötétben. Carl óvatosan felviszi az asztalát a lámpával együtt a padláson lévő szobájába - egykori gyerekszobájába. Gustav valami olvasnivalót keres az üvegezett könyvszekrényben. Jó éjt, jó éjt, elmúlt egy nap a mi időnkől is, és nem tér vissza többé, jó éjt, jó éjt.

Anna, Henrik és Ernst ott marad az ebédlőasztalnál. Karin asszony a hallból jön be. Puha, lila köntöst vett magára (tekintettel a vendégre és az illendőségre). Leül az asztalfőre, és kezével lesimítja a halvány mintázatú, kockás viaszosvászon terítőt, melyet vacsora után mindig feltesznek az asztalra. Még egyszer végigsimítja a terítőt, erős kezén megcsillannak a széles karikagyűrűk.

Karin: Ernst azt mondja, hogy biciklitúrára mennétek hármásban, fiatalok, Båsnåba, az esztenákhoz. Ha jól értem, arról van szó, hogy ott éjszakáznátok. Véletlenül megtudtam, hogy Eljas a családjával és az állataival együtt már hazavonult, ebben az évben szokatlanul korán. Ernst azt mondja, hogy Eljas és az apja megengedte, hogy néhány éjszakát az ő esztenájukban töltsétek. (Szünet) Az én álláspontom a tervetekkel kapcsolatban *tejesen elutasító*.

Ernst: Na de drága mama!

Karin (felemeli kezét): Hadd fejezzem be. Teljes mértékben ellenzem a terveteket, de megtiltani nem akarom, hogy végrehajtsátok. (Szarkasztikus mosollyal Henriknek) A gyermekeim határozottan állítják, hogy felnöttek, és maguk felelnek a tetteikért. A szülőknek be kell érniük annyival, hogy ölbe tett kézzel várják a következményeket. Ez nem valami csábító alternatíva. Gyenge szálak fűzik egymáshoz az időseket és a fiatalokat. Mi öregek fontosnak tartjuk ezeket a szálakat, és ezért szüntelenül engedményeket teszünk, és ápoljuk őket. A fiatalok azonban könnyen szakítanak, ha valami nem tetszik nekik. Nem szemrehányásképp mondom, csak megállapítom. A fiataloknak kifizetődik, ha merészek és kíméletlenek. A mi dolgunk az, hogy nézők legyünk. Hogy rövidre fogjam; passzív kívánok maradni, bizonyos határokon belül. És még valami : mindig a tudomásotokra fogom hozni a véleményemet. Ne értsetek félre : mindig számíthattok rám. De mindig pontosan tudnotok kell, mit gondolok. Van valami kérdésetek?

Anna: Mama honnan tudja, hogy mindig igaza van? Nekünk is éppúgy igazunk lehet. Nem így van?

Karin: Azt hiszem, félreértesz. Nekem vannak tapasztalataim, neked meg nincsenek. Én már tudom, hogy tetteinket nagyobb távlatokból kell megítélni. Te a kedvteléseidnek élsz. Minden fiatal ezt teszi. Én is ezt tettem a te korodban.

Anna: Mama tudja, hogyan kell elvenni az ember kedvét valamitől homályos célzásokkal és fenyegetésekkel. Nagyon ügyes.

Karin: Ha tudnál olvasni a gondolataimban, ha belelátnál a szívembe, ahogy mondani szokás, akkor látnád, hogy egyáltalán nem akarlak fenyegetni, és egyáltalán nem vagyok, ahogy mondtad, „ügyes”. Ott csak valami makacs szeretetet találnál irántad és az öcséd iránt, semmi mást.

Anna felpattan, odamegy anyjához, és átöleli. Karin ÅKERBLOM hagyja magát átölelni, és közben könnyedén megpaskolja lánya fenekét. A két fiú némán ül; a beszélgetésből, jóllehet az anyanyelvükön folyt, mindaddig egy szót sem értettek.

Ernst: A mamuskámat kemény fából faragták. Ugye te is így látod,

Henrik?

Henrik: Öszintén szólva, nem egészen értem, mi történik. Meg kell magyaráznod nekem.

Karin (energikusan): Az jó lesz. Most pedig menjünk, és feküdjünk le. Akarom mondani, én megyek, és lefekszem. Ti biztosan fenn akartok maradni még egy kicsit? Van egy nyitott üveg vörösbor a pohárszékben. Jó éjt, Ernst, gyere, adj egy csókot anyádnak. Jó éjt, Anna, vigyázz, hogy ne legyetek túl hangosak, papa itt fekszik a szomszéd szobában. Ilyenkor még olvasni szokott egy-két órát. Aztán már csöndnek kell lenni. Jó éjt, Bergman úr. Az uram azt mondta, hogy a beszélgetésük jó benyomást tett rá délelőtt.

Henrik (meghajlással): Jó éjszakát, asszonyom.

Karin: Anna, ne felejtse el majd eloltani a lámpát, és megnézni, hogy a verandaajtók zárva vannak-e.

Hajnali ötkor indulnak. Nehány óra múlva már fülledt meleg van, a szél teljesen elül. A nap eltűnik, az eget szürkés páráréteg borítja, a fény erős és árnyéktalan. Sok az emelkedő. Bögölyök támadják mérgesen hátukat és nyakukat, szemtelen legyek zümmögnek a fejük körül. A régi rév után javulni kezd a helyzet. A levegő megmozdul, ők pedig megfürdenek a Boda folyó erős sodrású, hideg és mély vizében. Szendvicseket esznek, gyümölcslét isznak, kedvük felderül. Ernst azzal kezdi, hogy keserűen, de nevetve kifakad : érthetetlen, hogy épeszű, felnőtt emberek már időtlen idők óta minden évben az önpusztításnak azt a módját választják, hogy együtt töltik a nyarat a főtanácsosék nyaralójában, és ráadásul ezt a lehető legnagyobb időtöltésnek tartják. Így magunk között most elmondhatom neked, kedves Henrikem, hogy a helyzet romlik, pontosan olyan ütemben, ahogy a papa egészsége gyengül. Mama érzi, hogy teljes egészében át kell vennie az irányítást, és közben kiderül, hogy félelmetes módon tudja manipulálni és elnyomni az embereket. Most azonban legalább három mérföld választ már el a félreértéseknek, alakoskodásoknak és megaláztatásoknak ettől a kusza szövevényétől. Igyunk a szabadságra, gyermekeim ! És isznak rá, feketeribizli-szörpöt.

Könnyű hálátlannak lenni, mondja Anna. Mamuska agyondolgozza magát. Ettől aztán nem tud aludni, kimerült és ingerlékeny. A fáradtság az oka, hogy a háztartás minden apró-cseprő ügyében ő akar dönteni. Ezért aztán veszekszik, mi pedig haragszunk rá, és nem méltányoljuk, amit csinál. Hát igen, teszi hozzá Ernst, Annának meg nekem a mama állandó témánk. Legtöbbször igazságtalanok vagyunk vele. De hát működtetnünk kell a biztonsági szelepeinket. Képzeld el apát ereje teljében és mamát a maga sorvasztó kompetenciájával. Nem csoda, hogy a bátyáink olyanok lettek, amilyenek. Anna meg én viszonylag ép bőrrel megúsztuk. Én bizony távol fogom tartani Henriket a családuktól, mondja hirtelen Anna, és elpirul.

Délután érkeznek meg az esztenához, és gyorsan birtokba veszik. Az eszténa voltaképpen több kisebb juhakolból áll, melyek az erdő szélén gubbasztanak, a hegyoldalon. A lejtős legelő alján kerek tó van, a Djuvtjärn, melynek túlsó partján tavirózsák nyílnak. A virágok szára barnásfekete mélységbe vész.

A lakóépület egyetlen helyiségből áll, amely egyszerre konyha és hálószoba. Az eszténa lakói nemrég vonultak le a falujukba aratni és csépelni, rendet és tisztaságot hagytak maguk után, de mindenütt döglött legyek hevernek. A levegőben még érezni a savanyú tejnek és a tűzhely füstjének a szagát. A ház sarkán szederbokor nő. Az öreg gémeskút forrásra épült, hideg vizének vasíze van. A tornác előtt két kivágott, fiatal nyírfa kókadozik.

Miután elhelyezkedtek, Ernst kijelenti, hogy fölmege a patakhoz pisztrángot fogni, és a rend kedvéért megkérdezi, nem tart-e vele valaki. Sem Anna, sem Henrik nem mutat hajlandóságot. Ernst azt mondja, hogy megérti, de hozzáteszi, hogy vacsorára visszajön, és friss halat fognak enni. Elbúcsúzik, és hosszú horgászbótját a vállára vetve nekivág a hegyoldalnak.

Anna és Henrik magukra maradnak. Feszült csend borul rájuk. Fülhasogató, zavarba ejtő, várva várt és mégis váratlan csend. Útban a tóhoz, ahol a tavirózsákat akarják megnézni, csókolózni kezdenek. Megfordulnak, visszamennek a házba, bezárkóznak, és tovább csókolóznak. Nem, mondja Anna, most nem lehetünk együtt, Henrik. Vérzek.

Folytatják a csókolózást, lekerül róluk egy-két ruhadarab. Az egyik ágyon kötnek ki, mely szőnyegszerű, durva takaróval van leterítve, de ez nemigen jelent számukra akadályt. Aztán hirtelen véres lesz körülöttük szinte minden. Anna azt mondja, fáj, vigyázz, fáj. Aztán elfeledkezik róla, hogy fáj, vagy talán már nem is fáj. Nem törődik vele, hogy mindent összevérez, ajka rátapad Henrik nyakára, melyen kidagadva lüktet az ér. Könnyezik, folyik a nyála, nevet, és erősen magához öleli Henriket. Néhány pillanat múlva mindez már múlt idő, de döntő fontosságú.

Annyi minden lesz döntő fontosságú, amikor az ember megpróbál egy folyamatot utólag vizsgálni, amikor már tudja az eredményt. Ráadásul egy olyan folyamatot, melyből csak esetlegesen felbukkanó töredékeket ismer. A keveset, amit tud, ki kell egészítenie, s ebben a logika segíthet, meg olykor az intuíció. Néha hallom a hangjukat, de nagyon gyengén. Bátorítanak vagy tiltakoznak, és azt mondják, hogy ez egyáltalán nem így volt. Ez *valójában* nem így történt.

A fent leírt epizódhoz nem fűztek semmilyen kommentárt, sem helyeslőt, sem helytelenítőt. Emlékszem, hogy anyám egyszer ezt mondta:

„Igen, felmentünk biciklivel Bäsnaába, az esztenákhoz. Amikor odaértünk, Ernst már indult is tovább pisztrángot fogni. Egy kövér angolnával tért vissza, melyet én nem voltam hajlandó megölni, úgyhogy visszaengedtük a Djuvtjärnbe, és így aznap sült húst ettünk vacsorára krumplival. Erre jól emlékszem.”

Most kinn ülnek a viharvert stégen, és szappannal és súrolókefével dörzsölik a kopott ágytakarót, amely nehezen akar megválni a beléje ivódott vértől.

Anna: Tavasszal néhány hónapig a Sabbatsberg Kórházban voltunk gyakorlaton. A szobatársammal együtt a végső stádiumban lévő gümőkóros betegek osztályára kerültem. Iszonyatos volt, iszonyatos. Az a sok nyomorúság és szenvedés. Kezdetben naponta többször is ki kellett mennem háyni, Paula pedig elájult, amikor az orvos egy olyan beteget vizsgált, akinek egész testét gennyes sebek borították. Különös időszak volt, tudod, mintha valami álom lett volna. Ha a betegek maguk alá piszkítottak, meg kellett mosdatnunk őket, és megtanultuk azt is, hogyan kell a különféle katétereket betenni. És az emberek úgy hullottak, mint a legyek. Csak egy paravánt kellett eléjük állítani, és néha éjszakánként az ember csak ült, és fogta valakinek a kezét, és nézte, hogyan távozik belőle az élet. Úgy éreztem, soha nem leszek már ugyanaz az Anna, aki voltam, és ennek örültem. És rád gondoltam, Henrik. Szerinted kijött már a folt? Nem, itt van még egy. Rád gondoltam, Henrik. És magunkra, kettőnkre gondoltam, hogy összeházasodunk. Tudod, micsoda *verhetetlen kombináció* lesz belőlünk? Te pap vagy, én pedig ápolónő! Mintha valami *tervszerűség* nyilvánulna meg az életünkben. Azért kerülünk össze, hogy tegyünk valamit a többi emberért. Te a lelket ápolod, én pedig a testet. Hát nem nagyszerű? Ha nem volna képtelenség, azt hinném, hogy Isten rendelte így. Te mit gondolsz?

Henrik a kezébe temeti arcát, és így ül néhány pillanatig, túlságosan elvakítja Anna égő, szerelmes tekintete.

Anna: Mi van, Henrik?

Henrik: Nem hiszem, hogy jogunk van hozzá.

Anna: Nem értem, mire gondolsz.

Henrik: Nem hiszem, hogy jogunk van ennyi boldogsághoz. Biztosan vár ránk valami büntetés.

Anna: Eső után kisüt a nap. *(Felnyújtja egyik karját, hátrahajítja fejét, egy pillanatig hallgat)* Enyhe szél fúj. Szeretjük egymást, és együtt fogunk élni. Mi ketten *(leereszti kezét, és Henrik arcához simítja)* egymásért fogunk élni, és tenni tudunk valamit a többi emberért. És a gyermekeinknek tiszta lesz a szíve, akár a miénk.

Henrik: Most már hallgass. Mert azt hiszem, létezik valamilyen titokzatos kozmikus féltékenység, amely megbünteti azokat, akik így beszélnek.

Anna: Akkor én párbajra hívom ezt a kozmikus féltékenységet, és hidd el nekem, tudom, ki fog győzni ! Most szépen kiakasztjuk ezt az ágytakarót a napra, hogy megszáradjon. És hogy a bűnünk eltűnjön.

Kezdetől fogva tudni való volt, hogy Henrik meghívása augusztus huszonkettedikéig, csütörtökig szól. Szerda délután Henrik Ernst szobájában ül a barna szekreternél, és a vizsgaprédikációját próbálja figyelmesen átvenni. A ház csendes és üres, Stockholmból vendégek érkeztek autóbíllal, és a család kirándulni ment velük a közeli kilátóhoz. A főtanácsos a verandán szundikál a székében. Siri és Lisen kinn ülnek a „naplemente”-padon. Egy kosár rókagomba van közöttük, azt tisztítják.

Mintegy véletlenül, Karin ÅKERBLÖM, enyhe meghülésre hivatkozva, otthon maradt. Mintegy véletlenül, bekopog legkisebb fia szobájába, és a választ meg se várva bekukkant. Henrik nyomban felpattan. Karin asszony elnézést kér, nem akar zavarni, csak meg akarta nézni, Ernst nem hagyta-e itthon a kardigánját, mert nagy lyuk van a könyökén, és most meg tudná stoppolni. Mintegy véletlenül, belép a szobába, és körülnéz. Karján átvetve lóg szellemes varrósákja. Kedvesen rámosolyog Henrikre, és megkérdi, nem zavarja-e. Henrik meghajol, és kijelenti, hogy a legkevésbé sem.

Akkor meg szeretném kérni teológus urat, hogy segítsen nekem egy kicsit, mondja, és előhúzza a zsákjából egy vastag fonalköteget, és ráakasztja Henrik kinyújtott kezére. Javasolja, hogy üljenek le egymással szemben a nyitott ablaknál. A vadszőlő, mely egészen az ereszig befutja a ház oldalát, már kezd pirosodni, és a levegőt betölti a kerti körömvirág fanyar, őszi illata. De a meleg még a nyár melege, és nyári szellő suhan a folyó felett, melynek tükre ragyogva veri vissza a délutáni nap erős sugarát.

Ha Henrik ismerte volna valamennyire Karin asszonyt, óvatosabb lett volna. Így azonban belezuhan minden verembe, és gyanútlanul belesétál minden csapdába. Karin tudta, hogyan kell szóra bírni az embereket, ezt tanúsíthatom. Most szelíd mosollyal az ajkán nézi Henriket, akinek kezét kék gyapjúfonallal összekötözte. Aztán nekilát gombolyítani.

Karin: Holnap a mamájához utazik, teológus úr, Söderhamnba?

Henrik: Nem, egyenesen Upsalába megyek.

Karin: De még nem kezdődik meg ilyenkor a tanév, ugye?

Henrik: Nem. Szobát kell keresnem. Azonkívül van egy kis pótolnivalóm egyháztörténetből.

Karin: Vizsgázott egyháztörténetből, teológus úr? Csak nem Sundelius professzor úrnál?

Henrik: De igen. Nem sikerült valami jól.

Karin: Hát igen, Sundelius professzor a diákok réme, ez köztudomású.

Emlékszem rá mint fiatalemberre, sokszor megfordult minálunk. Jó kiállítású fiú volt, de szörnyen öntelt. Érdekből házasodott, és szép karriert csinált a liberálisoknál. Azt mondják, előbb-utóbb miniszter lesz belőle.

Karin ÅKERBLOM kinéz az ablakon, mint aki elgondolkodik. Most összegabalyodik a fonal, előrehajol, és szétválasztja a szálakat.

Karin: Hogy érzi magát nálunk, teológus úr?

Henrik: Jól, köszönöm. Ernst nagyszerű barát.

Karin: Ernst jó fiú. Johan meg én mérhetetlenül büszkék vagyunk rá. Igyekszünk is visszafogni a lelkesedésünket, mert attól félünk, hogy csak gátlásokat keltünk benne a nagy várakozásainkkal.

Henrik: Nem hiszem, hogy Ernstet bármi is nyomasztaná. Ritka szabad ember. Az egyetlen igazán szabad ember, akit ismerek.

Karin: Örülök, hogy teológus úrnak ez a véleménye.

Henrik: Ernst nagyon sokat számít nekem. Mintha a testvérem volna.

Karin: Azt hiszem, Ernst is fontosnak tartja a barátságukat. Ezt sokszor hangoztatja.

Henrik: Az előbb volt olyan kedves, asszonyom, hogy érdeklődött, jól érzem-e itt magam. Természetesen azt feleltem, hogy nagyon jól. Ez nem teljesen igaz. Félek és feszengek ebben a házban.

Karin: Na de, kedvesem! Hát miért fél?

Henrik: Az ÅKERBLOM család számomra idegen világ. Pedig az anyám mindent megtett, hogy jó nevelésben részesüljek.

Karin: Kedves fiam! Hát tényleg ennyire nehéz nálunk?

Henrik: Nem, egészen elviselhető volna minden, ha nem volnék tudatában a kritikának.

Karin: Kritikának?

Henrik: A család kritikájának. Mérlegre tesznek, és könnyűnek találnak.

Karin: (nevet) Na hallja, teológus úr! Ez minden családban így van, mi se vagyunk különbek másoknál. Azonkívül teológus úrnak itt két nagyon ügyes és elszánt védelmezője is van.

Henrik későn veszi észre, hogy csapdába került. Most már nehezebb lesz védenie magát.

Henrik: Talán van még valami, asszonyom, ami ennél is súlyosabb. Úgy érzem, nem látnak szívesen.

Karin asszony kicsit elmosolyodik, és tovább gombolyítja a fonalat. Vár egy kicsit a válasszal, és ez Henriket elbizonytalanítja. Úgy érzi, túl messzire merészkedett, és átlépte az illendőség határait.

Karin: Ezt így is gondolja, teológus úr?

Henrik: Bocsánatot kérek. Nem akartam udvariatlan lenni. Ennek ellenére, nem tudok szabadulni attól az érzéstől, hogy a jelenlétem terhes. Kivált Ernst és Anna édesanyja számára.

Újabb csend. Karin asszony bólint, mintegy egyetértően: tudomásul veszem, amit mond, Bergman úr, és gondolkozom rajta.

Karin: Szeretnék őszintén beszélni, annak ellenére, hogy ezzel talán meg fogom sérteni teológus úr érzéseit. De ha megbántom is, nem szándékosan teszem, mert az ellenszenvem, vagy nem is tudom, minek nevezzem, nem személyes jellegű. Sőt, állítom, még meleg, családias érzéseket is tudnék táplálni Ernst fiam ifjú barátja iránt. Hiszen látom, hogy érzelmekben gazdag, szelíd és sebezhető ember, akit már próbára tett a sok szempontból rideg valóság. Az ellenszenvemnek, hogy már ennél a szónál maradjak ennek az összetett érzésnek a kifejezésére, teljes mértékben Anna az oka. Jól ismerem a lányomat, legalábbis azt hiszem, hogy jól ismerem, és úgy látom, hogy vonzódása Bergman teológus úrhoz katasztrófához fog vezetni. Erős szó, tudom, hogy túlzásnak tetszhet, de mégiscsak azt kell mondanom: katasztrófához. *Életre szóló katasztrófához.*

Elképzelni se tudok ennél képtelenebb és végzetesebb kombinációt, mint a mi Annánk és Henrik Bergman. Anna elkényeztetett gyerek, egyszerre önféjű és makacs, érzelmes és lágy szívű, rendkívül intelligens és türelmetlen, mélabús és vidám. Neki egy *érett férfira* van szüksége, aki formálni tudja őt szeretettel, következetességgel és önzetlen türelemmel. Bergman teológus úr nagyon fiatal ember, csekély életbölcsessel rendelkezik, és olyan korai, és, félek, mély sérüléseket hordoz magában, melyekre nincs vigasz vagy orvosság. Anna mindent meg fog próbálni, hogy meggyógyítsa vagy enyhítsen a fájdalmán, és bele fog betegedni a tehetetlenségébe. Ezért kérem, hogy...

Karin asszony a kezében növekvő gombolyagra pillant. Ajkába harap, arcán piros foltok jelennek meg.

Henrik: Szabad nekem is mondanom valamit?

Karin: Igen. *(Szórakozottan)* Természetesen.

Henrik: Nem fogadom el, amit mond. Önnek mint Anna édesanyjának meglehet, jó oka van rá, hogy száználmas lelki alkatom felhánytorgatásával mérget fecskendezzen belém. Megnyugtathatom, hogy a legtöbb nyílveendő célba talált. A mérge bizonyára kifejti majd kívánt hatását. Az ön támadása, asszonyom, mégis megbocsáthatatlan.

Egy kívülálló, legyen az akár egy szentséges anya, soha nem fejtheti meg, mi történik két ember lelkében. Pedig a család esténként Selma Lagerlöf könyveit olvassa. Nem derült még ki soha ezekből a könyvekből, hogy az író szerint a Szeretet az egyetlen csoda ezen a földön? Ami változtatni képes? Az egyetlen igazi megváltás? A család szerint talán az író ezt azért találta ki, hogy borongós történeteit kicsit vonzóbbá tegye?

Karin: Nem vagyok már fiatal, de csodának soha még az árnyékát se láttam - sem földi, sem égi csodának.

Henrik: Na persze. Ausztrália sem létezik, mivel ön, asszonyom, még nem látta soha.

Karin asszony szúrós, de elismerő pillantást vet Henrik Bergmanra. Mosoly fut át az ajkán.

Karin: Azt hiszem, beszélgetésünk kezd egy kicsit elméleti síkra terelődni. A valóság az, hogy én minden erőmmel és *minden eszközzel* gátat kívánok vetni a lányom további szerelmi üzelmeinek.

Henrik: Azt hiszem, ez ésszerűtlen döntés.

Karin: Mi ebben az ésszerűtlen?

Henrik: Önnek nincs lehetősége rá asszonyom, hogy Annát bármitől is visszatartsa. Azt hiszem, ez a próbálkozása csak vizályt és gyűlöletet fog kelteni.

Karin: Ezt majd a jövő megmutatja.

Henrik: Hát pontosan erről van szó, asszonyom! A jövő fogja megmutatni ennek a végzetes tévedésnek a következményeit.

Karin: De ki téved itt, ez a kérdés.

Henrik: Most bemegyek Annához, és elmondom neki, miről beszéltünk. Aztán majd meglátjuk, mit teszünk.

Karin: Apropos, mi a helyzet a teológus úr eljegyzésével?

Természetesen a Frida Strandberggel kötött eljegyzésére gondolok.

Ha jól tudom, érvényes. Strandberg kisasszony legalábbis tagadja, hogy felbontották volna.

Henrik leereszti karját és vele együtt a kék fonál maradékát. Fájdalmas nyilallás fut végig a testén, a fejétől a mellén át a hasáig. Tekintete kifejezéstelenné válik.

Henrik: Honnan...

Karin: Honnan tudjuk? Carl, a mostohafiam, kiderítette. Már egy héttel a teológus úr érkezése előtt tudtuk, mi az igazság

Henrik: És ezt az igazságot most ön elmondja Annának.

Karin: Nem kívánok semmit elmondani a lányomnak. Feltéve, ha mi

ketten megegyezünk.

Henrik: Megegyezünk? Nem inkább, ha megadom magam?

Karin: Nekem így is jó. Ha megadja magát.

Henrik: Menjek el?

Karin asszony egyetértőleg bólint. Nyugodt és méltóságteljes. Kerek arcán vagy tiszta, szürkés-kék szemében nyoma sincs haragnak.

Henrik: Levelet írhatok?

Karin: Természetesen.

Henrik: Ernst tudja?

Karin: Nem tud semmit. Az egyetlen, aki tud valamit, az én vagyok. Meg persze Carl.

Henrik: Es milyen magyarázatot adjak?

Karin: Teológus úr jól tud hazudni. Most hasznát veheti ennek a tulajdonságának... Bocsánat, ez csúnya volt.

Henrik: El kell mondanom az igazat.

Karin: Tegyen belátása szerint. Nagy sírás lesz belőle, így is, úgy is.

Henrik: Feltehetek még egy utolsó kérdést?

Karin: Tessék.

Henrik: Miért egyezett bele, asszonyom, hogy ide jöjjek? Ha egyszer mindent tudott. Ez érthetetlen.

Karin: Gondolja, teológus úr? Meg akartam nézni magamnak közlőrl a lányom szerelmét. Ha egyszer a baj már úgyls megtörtént.

Henrik: Miféle „bajra” gondol?

Karin: Ugyanarra, mint a teológus úr.

Henrik: Ez esetben fel kell világosítanom önt, asszonyom, hogy súlyosan tévedett.

Karin: Hát jó, akkor tévedtem. És most?

Henrik: Ez nem tartozik másra, csak Annára és rám.

Karin: Menjen, és írja meg a levelét, teológus úr! És utazzon el háromkor, a délutáni vonattal. Anna csak később jön haza, és akkor...

Henrik: ...akkor én már nem leszek itt.

A fonalköteg elfogy, a gombolyag kész. Karin Ákerblom és Henrik Bergman feláll. Nem néznek egymásra. Az elmúlt néhány perc folyamán kibékíthetetlen ellenségek lettek egy életre.

A beszélgetés után Karin asszony kimerültnak érzi magát, de sehogy sem leli nyugalmát. Fog egy könyvet, leül, de nem tud olvasni, aranykeretes szemüvegét feltolja a homlokára. Áll a szoba közepén,

mutatóujja az ajkán, jobb keze a csípőjén, meglátja magát a tükörben, elfordul. Körbe-körbe jár a szőnyeg szélén, lehajol, és megigazítja a rojtokat.

Hallja, hogy kinyílik és becsukódik a konyhaajtó, óvatosan kiles a függöny mögül. Persze hogy Henrik áll kinn a lépcsőn. Lisen egy zacskóban szendvicseket hoz neki, a fiú némán megköszöni, megszorítja Lisen kezét, felemeli kopott bőröndjét, és gyors léptekkel elindul a kertkapu és az erdei út felé. Karint elfogja a kísértés, hogy kinyissa az ablakot, és visszahívja, de közben belátja, hogy ami történt, az már visszavonhatatlan.

Ami őt magát illeti, vállalja a felelősséget. Mindig felelni tud azért, amit tesz, és ennek az idegen embernek el kell mennie. Csakis Anna érdekében. Vagy nem csak azért? Henrik kilép a kapun, de nem csukja be maga után. Van más oka is? Szélhámos, hazug alak, Annát meg kell óvni tőle. Most tűnik el az erdei út meredek kaptatóján a fatörzsek között. Az a nyílt, sebezhető arc. Az a gyerekarc. Csak Anna miatt tette? Már nem látni. Nem bírom elviselni ezt a fenyegető, esdeklő lágyságot.

Karin asszony tenyerét az íróasztal makulátlanul tiszta, zöld lapjára fekteti, a fáradság hullámokban tör rá, háta, feje előrehajlik. Most jön a viszály, a harc.

A konyhában Lisen a vacsorát csinálja: sült csuka lesz egresszósszal. Siri terít. Karin, mintegy véletlenül, átmegy a konyhán, és azt mondja, hogy a kirándulók, mielőtt hazaindulnának, benéznek Berglundékhoz, hogy megkóstolják Greta mama friss sajtjait. Akkor nem nagyon lesz étvágyuk a vacsorához, jegyzi meg Lisen kurtán. Azért remélem, időben jönnek, a csuka nagyon finom. A teológus úrnak is most kellett elutaznia, teszi hozzá Lisen mintegy mellékesen. Valami történt az anyjával, motyogja Karin szórakozottan, kezével már a kilincset fogva. De az anyja Söderhamnban lakik, mondja Lisen továbbra is közönyösen. Minek sietett annyira a stockholmi vonathoz? Biztosan átszáll Borlänben, feleli Karin, és kimegy az előszobába, melyen épp most halad át Johan Ákerblom. Botjára támaszkodva lassan lépdel a szobája felé. Csináltatnunk kell már bent is egy klozetet, mondja a feleségének, és megáll. Hát ezt hajtogatom én is már évek óta, feleli Karin. Egyre nehezebben bírok felfelé kapaszkodni, mondja Johan. Használd a vödört, biztatja Karin barátságosan. Vödörre nem ülök, soha, ebben a bűdös életben! Aztán, mintegy zárójelben: Mintha ez a Henrik Bergman elutazott volna? Igen, elment, válaszolja Karin felfelé menet a lépcsőn. Biztosan az anyja miatt. Inkább te lehettél az, aki elkergetted, jegyzi meg a főtanácsos félig már a szobája ajtajából. Egyébként talán jobb is. Nem volt közénk való. Pedig téged egészen levett a lábadról, szól vissza Karin szarkasztikusan. Az más, feleli Johan. Fiatalember, akinek saját véleménye van. Anna persze talán túlságosan is érdeklődött iránta, bár az ő korában ez érthető.

Az ajtó becsukódik, Karin a lépcsőn áll, nem tudja, felfelé menjen-e vagy lefelé. Megint fáradtnak érzi magát, persze ez már a változás kora, jut eszébe hirtelen, és kissé megkönnyebbül. Amikor belép a szobájába, meghallja az állomáshoz közeledő stockholmi vonat füttyjelét.

Lent az udvaron Ernst most száll le a bicikliről, csomagját és hátizsákját ledobja a földre. Anyja kinyitja az ablakot.

Karin: Te vagy az első?

Ernst: Gondoltam, hogy még gyorsan fürdök egyet vacsora előtt.

Henrik benn van?

Karin: Henrik épp most utazott el.

Ernst: Micsoda? Elutazott?

Karin: A stockholmi vonattal ment el.

Ernst: Miért?

Karin: Nem tudom pontosan. Azt hiszem, az anyja miatt.

Ernst: Anna tudja, hogy elment?

Karin: Honnan tudná? A teológus úr azt mondta, megírja neki levélben.

Karin becsukja az ablakot. Mi történt tulajdonképpen, kérdi Ernst, de anyja úgy tesz, mintha nem hallaná, és vállat von. Aztán lefekszik az ágyra, és takarót terít a lábára.

Rövid, túlságosan is rövid csend után hallja a lovas kocsi érkezését, a zörgést, a lepakolást, a lányok vidám kiáltásait és egy bicikli csengettyűjének hangját, ami Carl érkezését jelzi, aki mindenáron biciklivel akart menni. A lárma beárad a házba: nevetés, beszélgetés, élénk vita a vacsora előtti fürdésről. Martha bosszús hangja. Oscar és Gustav a teraszon isszák a whiskyjüket. Hirtelen Anna fürge léptei. Most észreveszi a levelet. Most kinyitja a levelet. Most olvassa a levelet. Aztán gyors léptek, ajtó, rövid, erős kopogtatás. Karin asszonynak válaszolni sem marad ideje, az ajtó kivágódik, és a küszöbön ott áll Anna égő, száraz szemmel, sápadtan a dühtől. Vádlón nyújtja a kezében tartott levelet anyja felé, aki felül, és a lecsúszó takaró után kap, de hiába.

Anna: Ebbe én nem nyugszom bele! *Mama!* Én ezt *nem* hagyom ennyiben!

Karin: Ne ordíts úgy, hogy az egész ház hallja. Gyere be, és csukd be az ajtót. Ül le.

Anna becsapja maga mögött az ajtót, de állva marad. Néhány másodperc múlva már ura a hangjának.

Anna: ((*nyugodtan*)) Azt írja, hogy ne találkozzunk soha többé.

Karin: Biztosan van rá valami magyarázat.

Anna: Ebben a levélben nincs semmiféle magyarázat. Ki kényszerítette rá, hogy írjon? Mama kényszerítette?

Karin: Nem, én nem kényszerítettem. De amikor megismertem a körülményeket, azt tanácsoltam neki, hogy menjen el, és ne mutakozzon többé.

Anna: Miféle körülményeket?

Karin: Nem szívesen mondanám el, amit megtudtam.

Anna: Ha nem tudhatom meg az igazat, most azonnal elutazom, és megkeresem Henriket. Ebben senki nem akadályozhat meg.

Karin: Hát jó, te kényszerítesz rá.

Anna: Mi az, amit mama tud, és én nem tudok? A jegyese, az a bizonyos Frida? Azt elmondta. Mindent tudok. Teljesen őszintén elmondott mindent.

Karin: Nem hiszem, hogy teljesen őszinte volt.

Anna: Mama csak engem akar bántani.

Karin: Na, hallgass ide, kislányom. A bátyádnak, Carlnek biztos tudomása van róla, hogy Henrik Bergman továbbra is együtt él azzal a nővel. Ha kívánod...

Anna: *(kézmozdulattal is)* Nem.

Karin: Ha kívánod, megkérhetem Carlt, hogy jöjjön be, és mondja el, amit tud.

Anna: *(kézmozdulattal is)* ...nem.

Karin: A részletektől megkíméllek. A véleményedet magad alakíthatod ki.

Anna: *(kézmozdulattal is)* Nem.

Karin: *(nyugodtan)* Első pillanattól kezdve volt ebben az emberben valami, ami nem tetszett nekem. Szánalmat érdemel, természetesen, mivel apa nélkül nőtt fel, és nélkülöznie kell. Ez nagyon megindító, és nem tagadom, volt bennem némi együttérzés, ami elbizonytalanított. *(Szünet)* Nem mondsz semmit?

Anna: Szóval Carl szaglászott utána.

Karin: Nem nagyon kellett. Inkább úgy mondanám, felvilágosították, és jónak látta, hogy engem is tájékoztasson.

Anna: Én ebbe nem nyugszom bele.

Karin: És mit akarsz csinálni?

Anna: Azt nem mondom meg.

Karin: Akárhogy is, itt a vacsora ideje. Gondolom, te most inkább a szobádba kérnél valamit. Szólok Lisennek, hogy vigyen fel neked tejet és vajjas kenyeret.

Karin asszony fáradtsága elpárologott, energikusan kikel az ágyból, összehajtja a takarót, kisimítja az ágytakarót, és megnézi a frizuráját a tükörben. Aztán odamegy a lányához, aki még mindig az ajtónál áll.

Anna: ...*ezt* soha nem bocsátom meg.

Karin: (*szelíden*) Kinek nem bocsátasz meg soha? Nekem? Vagy a barátodnak? Vagy talán az életnek? Vagy Istennek?

Anna: (*komoran*) Ne folytassa, mama.

Karin: Ha lesz időd átgondolni az egészet, biztos sok mindent meg fogsz érteni.

Anna: Most szeretnék egyedül maradni.

Karin: Szegény kislányom. *Anna:* Nem! Nem kell ez a részvét!

Karin asszony még mondani készül valamit, de meggondolja magát, és magára hagyja Annát, aki csak áll, gyámoltalanul.

Jeges szél süvít végig a síkságon, és lecsap a városra, mely megadóan húzza össze magát: idén, úgy látszik, már október végén kezdődik a cudar világ. Ez azt jelenti, hogy hosszú és kemény lesz a tél. Síri hangon kondul a Nagytemplom harangja, szürke csütörtök délután van, három óra, a csókák rikoltozva köröznek a tornyok és kiszögellések körül, a Fyris folyó barna vize tunyán hömpölyög a hidak tövében. Az egyetem előadótermeiben vaskályhák bámulják izzó szemükkel az álmos diákokat és a motyogó professzorokat, akik térdig gázolnak ádáz intrikáik mocsarában. A tűnő nappali fény erőtlen harcot vív a folyosók és lépcsőházak sárgásan hunyorgó gázlángjaival: Szabadon gondolkodni nemes dolog, helyesen gondolkodni még nemesebb. Egyáltalán nem gondolkodni a legbiztosabb. Az ilyen napokon az ember azért hal meg, mert nem lélegzik tovább. Fejét fölszegve, ajkát biggyesztve, rossz szagú leheletet árasztva bolyong a tudás fellegvárában Immanuel Kant: „Aki erkölcsösen akar viselkedni, annak engedelmeskednie kell az erkölcsi törvénynek, és tiszteletben kell tartania az erkölcsi törvényt abban a formában, ahogy az a kategorikus imperativusban megjelenik: úgy kell cselekednie, hogy akaratának vezérlő elve mindig az általános törvényalkotás mércéje lehessen!”

Négy órára már szinte teljesen besötétedik. Elkezd esni a hó, hol bőven ömölve, hol csak szállingózva, és belepi az utcákat és háztetőket. Így azért mégiscsak jobb: az előadás is véget ér, és a diákok hógolyóval dobálják meg egymást és Erik Gustaf Geijert.

Henrik elválik társaitól, akik „Kalla Marta” özőlgő borsóleveséhez és meleg kályháihoz igyekeznek. Ő maga lecövekel a Trädgårdsgata tizenkettővel szemben. Ott áll egy óra hosszat, aztán még egy óra hosszat, egyre jobban behavazva, testben és lélekben elgémberedve. Senkit nem látni, semmi nem mozdul, az utca kihalt. Az emeleti ablak világos, néha árnyék suhan végig a fehér függönyön. Háta mögött,

valahol az egyetem sötét és elhagyatott épületében egy nyitva hagyott ajtót csapkod a szél. Az utcán olykor süvítve rohan végig a főrgeteg. Olykor pedig olyan mély csend támad, hogy Henrik hallja a tulajdon szívverését. Most megjön a lámpagyújtó, átmegy az utca másik oldalára, felnyújtja hosszú kampósbotját, és meghúzza a gyújtókarikákat. Hópelyhek forognak és táncolnak a lámpák fénykörében. Három tompa harangütés kondul a sötétben, háromnegyed hét van, aprócska villamos kapaszkodik felfelé a kanyarban a Drottninggata irányából a Nagytemplom felé, csikorog a sínen a kerék, kavarog körülötte a hó. Párás ablakai mögött árnyak mozognak. Újra elcsendesedik minden. Henrik topog, lábujjai átfagynak a vékony cipőben, de nem törődik a hideggel: addig állok itt, amíg nem jön. Jönnie kell. Biztosan jönni fog.

És végül valóban jön, de nem egyedül, hanem sógornőjével, a kövér Marthával. A kapualj mélyéből bukkannak elő, jó melegen öltözve, csendes beszélgetésbe merülve. Anna nyomban észreveszi Henriket, mond valamit Marthának, és átjön az utca innenső oldalára. Az utcalámpa fénye hirtelen rávetül arcára.

Anna: Ne állj itt, és ne leskelődj utánam. Nem! Ne nyúlj hozzám.

Henrik: Nem is beszélhetünk egymással? Legalább néhány percig?

Anna: Teljesen félreérted a helyzetet, Henrik. Én nem akarok veled beszélni. Nincs mit mondanunk egymásnak. Miért nem hagysz békén?

Anna elsírja magát, nyíltan és hevesen sír, akár egy gyerek. Selymes fényű bundájában és orosz szőrme kucsmájában a termetes Martha siet segítségére. Dühösen elkapja Henrik karját.

Martha: Hagyd békén ezt a lányt. Nem látod, hogy fél tőled!

Henrik: Ebbe ne szóljon bele, legyen szíves, ez nem tartozik magára.

Martha: Úgy viselkedsz, mint aki megőrült. Egyébként sincs időnk itt álldogálni, hangversenyre megyünk, és mindjárt hét óra van.

Anna: Miért nem hagysz békén, Henrik? Szépen kérlek, amilyen szépen csak tudlak. Hagyj engem békén!

Henrik: Rosszul nézel ki. Beteg vagy?

Anna: Igen. Nem. Nem is tudom. Csak szomorú vagyok.

Henrik: Nem tudok így élni.

Anna: Eh! Hagyd ezeket a nagy szavakat. Tudsz te így élni, és én is tudok.

Henrik: Anna, *beszélj velem!*

Anna: Ne nyúlj hozzám. Nem nyúlhatsz hozzám, megmondtam már! Eressz el! Undorodom tőled.

Henrik megbénul Anna hangjától. Ilyen hangon még soha nem hallotta beszélni. Látja tekintetében is a megvetést, és ilyet bizony még soha nem

látott. (Hiszen Henriket mind ez ideig megkímélte ilyesmitől az élet, úgy élt, mondhatni, mint akit nem látnak. Láthatatlansága nem izgatta. Frida megjegyzéseivel nem sokat törődött. Anna most nyilvánvaló megvetéssel néz rá, semmi kétség, ezt a tekintetet nem lehet félreérteni: ez neki szól, pontosabban annak a valakinek, aki szerepének maszkja mögött rejtőzik, és aki egy fájdalmas pillanatban átérzi tulajdon szegénységének teljes mélységét. Ez elől nincs menekvés, ez így marad egy életen át. *Végre megtörtént: látva látták.*) Elengedi Anna karját, és hagyja, hogy Anna, aki most már nem sír, elmenjen. A két nő gyorsan eltűnik a hóesésben és a sötétben.

Karácsony után Anna vissza fog térni az iskolájába. Az utóbbi időben nem úgy alakultak a dolgok, mint máskor: a főtanácsos könnyebb szélütésen esett át, egyik oldala megbénult, de bénulása lassan oldódni látszott. Carl a karácsony előtti héten anyagilag a csőd szélére jutott. A szülők és Oscar megmentették, de egyúttal pénzügyi gondnokság alá helyezték, és mostohaanyja vállalta, hogy a továbbiakban intézni fogja anyagi ügyeit. A kislányok kanyarót kaptak. Svea kijelentette, hogy valószínűleg ez volt élete utolsó karácsonya, Annát pedig szerelmi bánat emésztette, és ez ráadásul valamilyen köhögéssel párosult, ami nem akart elmúlni. Az új év (ezerkilencszáztíz) második napján levelet kapott, melyet számára ismeretlen, de szabályos és szépen formált kézírással írtak. Növekvő ámulattal olvasta:

„Mélyen tisztelt ÅKERBLOM kisasszony! Bocsássa meg, hogy zavarom, de úgy érzem, mindenképpen meg kell keresnem Ont egy olyan ügyben, mely rendkívüli fontosságú mind a mélyen tisztelt Kisasszony, mind ezen sorok írója számára. Beszélni szeretnék Önnel. Javaslom, hogy találkozzunk a Lagerberg cukrászdában csütörtökön két órakor. E sorok íróját könnyű megismerni. Sötétvörös télikabátot viselek, és hasonló színű kalapot. Megtisztelésnek tartanám és hálás volnék, ha a Kisasszony hajlandónak mutatkozna találkozni velem. Ha nem, kérem, dobja el a leveletem. Kiváló tisztelettel Frida Strandberg.”

Néhány perccel két óra után Anna belép a Drottninggata és a Västra Ágata sarkán lévő Lagerberg cukrászdába. A helyiség szinte teljesen üres. Két idősebb, ápolt frizurájú, ropogós kötényt viselő matróna beszélget halalkan egy kürtőkalapos jogászprofesszorral. Kint csendben havazik. A cserépkályhák meleg lehelete finoman hátára kapja a híres sütemények és nevezetes kalácsok csábító illatát, és összevegyíti a frissen főzött kávé mindent betöltő, izgató párájával.

Az egyik ropogós matróna megkérdezi Annát, mit kér. Anna forró csokoládét rendel tejszínhabbal és egy minyont, és közli, hogy ha lehet, a belső helyiségben szeretné elfogyasztani. Ahogy parancsolja,

ÅKERBLOM kisasszony, fáradjon be!

Frida Strandberg már ott van, és amikor Anna belép, feláll, és kezét nyújt neki. Kimérten köszöntik egymást, nem próbálnak udvariaskodni. Frida egyszerű, de csinos, borvörös gyapjúkabátot, és ugyanolyan anyagból készült bőrszegélyes kalapot visel. Anna a karácsonyra kapott, méretre szabott, elegáns bundájában van. Hátrafésült haját kicsi, cobolyprémes barett ékesíti.

Frida: Rendelt valamit, ÅKERBLOM kisasszony?

Anna: Igen, rendeltem, köszönöm.

Frida: Kedves öntől, hogy eljött.

Anna: Azt hiszem, a kíváncsiság hajtott ide. *(Köhög)*

Frida: Csak nem beteg?

Anna: Meghültem, és nem akar elmúlni.

Frida: Tessék. Igyon egy kis ásványvizet. Még nem használtam a poharat.

Anna: Köszönöm, nagyon kedves.

Frida: Szokatlanul sokan betegek az idén.

Anna: Valóban?

Frida: Ha az embereknek rosszkedvük van, megbetegszenek. Azt hiszem, ősz óta szokatlanul sok embernek rossz a kedve.

Anna: Miért éppen ősz óta?

Frida: A sztrájk miatt, természetesen, meg ami azzal jár.

Anna: Ja, igen. A sztrájk.

Frida: Kisasszony, ugye ápolónőnek készül?

Anna: Épp most megyek vissza az iskolába.

Frida: Szívesen lettem volna ápolónő én is. De gondoskodnom kellett magamról, már olyan korán; hogy nem...

Most érkezik, amit Anna rendelt: a nagy csésze forró csokoládé, tetején a hatalmas halom tejszínhabbal, a minyon a fodros papírtálcácskán és egy pohár víz. A matróna anyásan mosolyog, és eltűnik. Frida utánanéz.

Frida: Ismerős?

Anna: Gyerekkorunkban papa szinte minden szombaton elhozott minket ide.

Most érkezik el az a csend, amelyjelezni szokta, hogy ideje rátérni a beszélgetés voltaképpeni céljára. Anna visszafojt egy köhögést, vizet iszik, nem nyúl a süteményhez. Frida a kezét nézi és a jegygyűrűjét: a levél ötlete úgy jött, mint egy fellobbanás, nem is volt nehéz megírni. De terve most szinte megoldhatatlannak látszik.

Megkérdeztem anyámat, hogyan emlékszik erre a jelenetre. Eltűnődött, és azt felelte, hogy Frida Strandberg rögtön szimpatikus lett neki, hogy idősebbnek és érettebbnek látszott a koránál, és hogy J61 nézett ki”. Arra is emlékezett, hogy mindketten szinte egyszerre néztek a jegygyűrűre, és Frida ettől kissé zavarba jött.

Frida: Félóra múlva munkába kell indulnom. Ezért minden köntörfalazás nélkül elmondom, amit mondani akarok. Ez nem is olyan egyszerű. Amikor a levelet írtam, minden olyan tisztának és világosnak látszott, de most nehéz.

Bocsánatkérően mosolyog, és a fejét csóválja. Anna úgy érzi, hogy homloka és szája lázasan lüktet. Előveszi táskájából a zsebkendőjét, de keze félúton megáll.

Frida: Henrikről van szó. Azt akarom kérni ÅKERBLOM kisasszonytól, hogy fogadja őt vissza. Ha így megy tovább, Henrik... nem is tudom, hogy mondjam... Henrik... szét fog esni darabokra. Így kimondva most ez furcsán hangzik. De nem találok rá jobb szót. Nem alszik, éjszakánként órákig olvas, olyan halovány, hogy az embernek sírni van kedve, ha ránéz. Ezt nem azért mondom, hogy szánalmat keltsek iránta. Ha nincs a kisasszonyban szánalom, úgy értem, valamilyen érzés, akkor ez részemről ostobaság és tapintatlanság volna. Hiszen én alig tudok valamit a kapcsolatukról. Csak találgatok; ő nem mond semmit.

Türelmetlen kézmozdulatot tesz, mosoly fut át az ajkán. Biztosan azt akarja, hogy mondjak valamit, gondolja Anna. De mit mondhatnék?

Frida: Igyekszem, hogy ne legyek dühös rá, és ne sértődjek meg. Senki nem tud teljesen uralkodni az érzésein. Nem tehetek róla, ha például elfut a méreg. Vagy arról, hogy szeretem, mikor pedig ilyen gyenge és elesett. Tudja, kisasszony, mit gondolok? Azt gondolom, hogy ő a legfélénkebb ember, akit a föld valaha is a hátán hordott. Már nem akar velem élni, de nem mondaná azt a világért se, hogy elég volt, Frida, fejezzük be, mert találtam valaki mást. Nem meri megmondani, hogy nem akar velem maradni, mert tudja, hogy akkor dühös és bánatos leszek. Úgyhogy még jobban megbánt azzal, hogy nem mond semmit. Nem is tudom igazán, hogy mi most a helyzet, vagy hogy ÅKERBLOM kisasszony mit gondol erről az egészből. De azt hiszem, hogy mind a hárman szerencsétlenek vagyunk, mert titokban sírunk és szenvedünk. Ezért úgy érzem, hogy nekem kell, hogy úgy mondjam, dűlőre vinni a dolgot. Meg kell mondanom Henriknek, hogy nem akarok vele maradni. A magam érdekében. Nem hagyom magam bántani és... megalázni, igen, megalázni. Az én ágyamban fekszik, és más után sír.

Ez megalázó, neki is, és nekem is. Megalázó. Megmondom a kisasszonynak, mire gondolok én állandóan : nincs ennek, szegénynek, igazi élete. Így aztán semmi nem igazán fontos neki. Nem nehéz kitalálni, mi az oka ennek a nyomorúságnak: olyan anyja van - igen, talán csúnya dolog ilyet mondani -, olyan anyja van, aki kiszívja a véréét. Nem tudom, hogy csinálja, mert közben tudom, hogy annyira szereti a fiát, hogy az beleőrül a félelembe. Az én szakmámban az ember sok mindent megért, higgye el, ÅKERBLOM kisasszony. Pedig én csak egyetlenegyszer láttam őt az anyjával együtt. Még azt se merte elmondani neki, hogy eljegyeztük egymást, rendesen, gyűrűvel. Nem, nekem az a tisztesség jutott, hogy felszolgáltam nekik, amikor a Kaptárban kávéztak. En akartam így. Látni akartam azt a nőt, vagy nem is tudom, minek nevezzem. Na most már mennem kell, ha nem akarok elkésni.

Anna: És én mit tegyek?

Frida: Fogadja vissza, kisasszony, gondolja meg magát. Henrik a legfinomabb, a legjobb ember, akit ismerek. Es a legkedvesebb és legderekabb. Csak azt akarom, hogy legyen végre jó neki, mert még soha semmi nem volt jó szegénynek. Kell neki valaki, akit szeret, hogy ne kelljen utálnia saját magát. De most már igazán mennem kell, mert nagyon meg fognak szidni. Bár ezzel már nem sokat törődöm, mert elmegyek innen, nyáron elutazom Hudiksvallba. (*Kissé elmosolyodik*) Talán nem is árt, ha tudja, hogy eltűnök a városból. Van ugyanis egy jó barátom, de nem *úgy* a barátom - szóval, egy barátom, aki Hudiksvallban él, és van egy kellemes kis panziója, amit most elad, és helyette épít egy szállodát. Azt akarja, hogy menjek el az elegáns szállodájába, és vezessem az éttermet kettesben egy odaválási lánnyal, aki Stockholmban és Svájcban tanulta ki a vendéglős szakmát. Sokak szerint Norrlandé a jövő, és érdekes lehet ott lenni ennek a jövőnek mindjárt az elején. Úgyhogy elmegyek, pedig szomorú vagyok, és sírni fogok, tudom. De így lesz a legjobb. Engedje meg, hogy kifizessem, amit fogyasztott, kint elintézem a számlát, és kérem, kisasszony, maradjon még itt egy kicsit, talán nem volna szerencsés, ha együtt sétálgatnánk a folyóparton. Isten áldja, ÅKERBLOM kisasszony, és vigyázzon azzal a köhögéssel. (*Elindul, visszafordul*) Ja, és még valami. Ne mondja el Henriknek soha... mármint azt, hogy levelet írtam, és találkoztunk. Nem esne jól neki, csak emésztene magát miatta. Mindig mindenért emészti magát szegény.

Frida Strandberg tekintete hirtelen elborul, szeme megtelik könnyel, ajka remegni kezd. Hárító mozdulatot tesz: eddig kibírtam sírás nélkül, miért pont most, nevetséges.

Elmegy, és a vörös függöny meglibben utána.

Vízkereszt után beköszönt az igazi hideg. A szénfüst egyenesen száll felfelé a kéményekből, a nap csak néhány órára bukkan föl a Kastély hatalmas tömbje fölött, aztán gyorsan sötétedni kezd. Gyerekek és verebek zsvajognak a Carolina lejtőjén, az ablakokon jégvirágok nyílnak, az utakon csengettyűs lovas szánok siklanak.

Anna felölti egyenruháját, csomagol, készül vissza az iskolába, vége a karácsonyi szünidőnek. Pocsékul érzi magát, köhög, láza van, tétován jön-megy a láda, a szekrény és a komód között, elüldögél az ágyon, megáll az ablaknál, elindul az ajtó felé, leül az íróasztalhoz, írni kezd, talán levelet, aztán széttépi, és a papírkosárba dobja: Kedves Henrik, szeretném, ha... de nem tudja folytatni. Felszökik a láza, nehezen lélegzik, különösen a köhögési rohamok után.

Ernst nyit be: Tényleg el akarsz menni? Hiszen beteg vagy. Ördög vigye a kötelességtudatodat, azért mindennek van határa. Kinn voltam síelni Gamla Upsalában.

Huszonöt fok hideg van. Iszom egy konyakot. Aztán megyek dolgozni, délutánra vagyok beosztva, úgyhogy nem foglak most látni egy darabig. Jövő héten felugrom Stockholmba. Akkor elmegyünk a Drámai Színházba, és megnézzük a legújabb Strindberget. Vigyázz nagyon magadra, kicsi nővérkém. Adj egy pusztit. Henriknek üzensz valamit? Holnap este találkozom veled a kórusban. Mondjak neki valamit? Jó, nem mondok semmit. Ég veled, angyalom!

Ernst kimegy, és Anna elsírja magát, újra sír, pedig nem akar, nem is tudja, miért. Karin mama bekukkant az ajtón, nem akarsz inni egy kis kamillateát, kislányom? Mutasd csak a homlokodat. Te bizony beteg vagy. Felhívom az igazgatónőt, és megmondom neki, hogy beteg vagy. Nem engedhetlek el ilyen állapotban! Anna dacosan rázza a fejét: Hagyj békén, ne foglalkozz velem, nem engedem, hogy felhívd az igazgatónőt. Utálja, ha valaki nyafog. De a kamillatea azért jólesne.

Karin asszony kimegy kamillateát főzni. Anna leül az íróasztalhoz. Édes, kedves Henrik, szeretném, ha... de nem tudja, hogy mit szeretne, és összetépi a papírt. Halkan kopogtatnak. A főtanácsos dugja be a fejét, és amikor meglátja Annát, elmosolyodik, és bejön. Két botra támaszkodva lépeget óvatosan a legközelebbi székig.

A kísértés ellenállhatatlan. Anna térdre veti magát, és átöleli apját: Édes, drága papa, csinálj velem valamit. Én már nem vagyok képes semmire. Nem tudom, mit kezdjek magammal, vállalnom kellene a felelősséget, érted, papa, de *nem tudom!*

Anna most már igazán sír. Köhög, orrán-száján folynak a könnyek, úgy sír, mint gyerekkorában - vigasztalhatatlanul. Karin asszony lép be egy bögre gőzölgő kamillateával. Szinte rémülten teszi le a bögrét az

éjjeliszekrényre, és odahúz egy széket ő is a lánya közelébe. Időnként megveregeti Anna vállát és hátát.

Karin: Most bedugom az ágyba az én kislányomat, és felhívom Fürstenberg doktort és az igazgatónőt. Vacsora után bejövök az én kicsi lányomhoz, leülök mellé, és beszélgetünk egy kicsit. Aztán kapsz valamit, hogy jól aludjál, és reggelre sokkal jobban leszel, és akkor majd eldöntjük, hogy mi legyen. Jó lesz, kicsikém?

Anna némán bólint. Igen, így lesz jó.

A következő jelenet néhány nappal az előbbieket után játszódik. A képen Henrik diákszobája látható. Az íróasztalnál váratlan vendég ül: Oscar ÅKERBLOM nagykereskedő. Bundában van, lábán sárcipő, prémsapkáját levette a fejről, és a Szentírásra tette. Henrik belép, el van képedve. Oscar nyomban beszélni kezd.

Oscar ÅKERBLOM: Jó napot, teológus úr, bocsássa meg, hogy így bejelentés nélkül idetolakodtam, de az ön kedves barátja, Justus Bark úgy vélte, nyugodtan beengedhet. Pokoli hideg van itt önnél, teológus úr! Ugye megérti, ha egy magamfajta öregember fázós, és nem veti le a bundáját? Ne, ne, miattam ne rakjon tüzet. Forrófejű fiatalembereknek talán kell is valami, ami hűsíti a homlokukat. Ki tudja? Megkérhetem, hogy üljön le egy kicsit? Nem fogom sokáig rabolni az idejét, Bergman úr. Üljön le, legyen szíves.

Henrik: Miről van szó?

Oscar ÅKERBLOM: Rögtön rátérek. Rögtön rátérek, fiatalember. Ne vágjon ilyen dühös képet. Nem vagyok az ellensége. Csak üzenetet hozok. A család úgy vélte, a teológus urat tájékoztatni kell, és hogy erre a feladatra én vagyok a legalkalmasabb.

Henrik: Mondja el, amit akar, aztán menjen el.

Oscar ÅKERBLOM: Jól van, fiatalember, beszélhetünk ilyen hangon is. Ezzel csak megkönnyíti a dolgomat.

Henrik: Helyes.

Oscar ÅKERBLOM: Azért küldtek ide, hogy közöljem a teológus úrral a következőket: Anna, a húgom, beteg. Tuberkulózisa van. A kór tüdejének egyik felét támadta meg, de a másik is veszélyben van. Jelenleg otthon ápolják. Ha az állapota megengedi, édesanyja elviszi egy svájci szanatóriumba, ahol megfelelő kezelést kaphat. Hallgasson végig, teológus úr, kérem, ne szakítson félbe. Anna húgom azt üzeni, hogy minden kapcsolatot meg akar szakítani önnel, Bergman úr. *Nyomatékosan* kéri, hogy ne írjon, és ne telefonáljon neki, ne várjon rá a kapu előtt, és ne

próbáljon semmilyen más módon sem a közelébe férközni. *Tejességgel* el akarja önt felejteni, Bergman úr! Az orvosunk szerint ennek fontos szerepe lesz a gyógyulásában. Át kell még adnom önnek végezetül a családom szíves üdvözlését, melyre ön nem szolgált rá. Ebben a borítékban ezer korona van. Ez az öné, Bergman úr. Ide teszem a borítékot az íromappájára. Küldetésemet ezzel befejeztem, és rögtön távozom is. Csak engedje meg, hogy egy személyes megjegyzést fűzzek az előbbiekhöz. Sajnálom önt, és sajnálom, hogy szűkölködni kell. Ön minden bizonnyal derék fiatalember. Ernst öcsém határozottan állítja, hogy önnek tehetsége van a papi hivatáshoz. Előbb-utóbb bizonyára okulni fog a történelemből. (Előrehajol) Életünket láthatatlan korlátok választják el egymástól. Nem érdemes feszegetni ezeket a korlátokat, egyik oldalról sem. Ezt jegyezze meg, teológus úr. Isten vele. Nem kell, hogy kikísérjen.

Okunk van rá, hogy gyorsabban lapozzunk előre történetünkben. Ezzel két év megsemmisül, lebukik és elmerül az idő sodrában, nem hagy maga mögött szinte semmilyen nyomot. Persze nem krónika ez, melyben szigorúan el kell számolni a valóság minden pillanatával, és nem is dokumentum. Gyerekkoromban bizonyos hetilapok olyan képeket közöltek, melyek csupán számokból és pontokból álltak. Az embernek saját magának kellett tollal összekötnie a pontokat. A szemünk előtt bontakozott így ki egy elefánt vagy egy boszorkány vagy egy kastély. Vannak töredékes feljegyzéseim, rövid történeteim, elszigetelt epizódjaim: ezek az én számozott pontjaim. Húzom a vonalat egyiktől a másikig abban a talán hiábavaló reményben, hogy megjelenik előttem egy arc. Vagy hogy megpillantok valami igazságot a saját életemmel kapcsolatban? Különben minek hajszoznál magam ilyen rettenetesen? Apám öreg órája fáradhatatlanul ketyeg állványán az íróasztalomon. Az ő éjjeliszekrényéről vettem magamhoz, amikor meghalt ezerkilencszázhetven áprilisának egyik délutánján. Az óra már majdnem százéves, de jár. Egy nap minden különösebb ok nélkül megállt. Elszorult szívvel arra gondoltam, hogy apámnak nem tetszik, amit írok, hogy nem kér ebből a késői figyelemből. Bárhogy is csavargattam, ráztam, ütögettem és fújogattam, a másodpercmutató nem akart megmozdulni. Az órát betettem az íróasztal egyik félreeső fiókjába, olyan érzés volt, mint egy válás. Hiányozni fog ketyegésének érverése és tapintatos figyelmeztetése, hogy múlik az idő. De az óra közben meggondolta magát. Másnap kihúztam a fiókot, hogy megnézzem, bár nem reménykedtem. Vidáman ketyegett. Talán ez jót jelent. Ezt azért mondom el, mert mosolyogni lehet rajta. De komolyan gondolom.

Két év múlik el: Gustaf Fröding meghal, és kikiáltják költőfejedelemnek. Új zsoldároskönyv jelenik meg. A Göteborg és Stockholm közötti autóversenyen a győztes huszonkét óra és kettő perc alatt teszi meg a távolságot. Hivatalba lép a második Staaff kormány, ezer autót tartanak

nyilván a fővárosban. Nyáron közfürdőt avatnak M6116ben a nemzetközi sajtó újságíróinak és fotósainak jelenlétében. Egy vakmerő pilóta átrepül az Oresund fölött, és Ekman püspök tiltakozik a botanikus Bengt Lidfors professzori kinevezése ellen a jelölt kifogásolható életmódja miatt. Johan Alfred Ander vendéglős bestiális rablógyilkosságot követ el, amiért humánus módon végzik ki az újonnan importált nyaktilóval. A Halley-üstökös felbukkanását világméretű katasztrófa előjelének tartják, de azt sem zárják ki, hogy az üstökös a világvégét jelzi.

Alig két év. 1911 áprilisában vagyunk.

Henrik Bergmant lelkészé avatják. Anna még mindig a Monte Veritá nevű szanatóriumban van a Luganóitónál, de lényegében már gyógyultnak tekinthető. Svea ÅKERBLOM nagy műtéten esik át, eltávolítják mindkét mellét, a méhét, a lépét és a petefészkeket. Szakálla nő, naponta kell borotválkoznia. Carl új találmánnyal ostromolja a Szabadalmi Hivatalt: hogyan lehet gyenge és veszélytelen áramutésekkal megakadályozni serdülő fiúk éjszakai bevizelését vagy pollúcióját. Gustav ÅKERBLOM felesége, a jó kedélyű és egyre terebélyesebb Martha szeretőt tart. Minden csütörtökön felmegy Stockholmba miniatúrafestést tanulni. Szintúgy terebélyesedő férje szemét huny hitvese kedvtelése felett. A lányok gimnáziumba járnak, és érettségizni is akarnak, ami nők esetében akkor még ritkaság. Oscar ÅKERBLOM nagykereskedő tovább növeli birodalmát, és lerakatoz nyit Vänersborgban és Sundsvallban. Már nem csupán jómódúnak, hanem egyszerűen gazdagnak tartják. Ernst meteorológusi állást vállal Norvégiában, ahol ezt az új tudományt sokkal magasabb szinten művelik, mint itthon. A főtanácsos időnként gyengélkedik; szélütésének következményeit kiheverte ugyan, de lába és csípője továbbra is fáj. Karin asszony szervez, intézkedik, kormányozza kiterjedt birodalmát. Ő is felszedett magára néhány kilót, de ez a legkevésbé sem zavarja. Az már jóval inkább, hogy aranyere van. Azonkívül állandó székrekedés kínozza annak ellenére, hogy fügével, aszalt szilvával, és bodzából és pitypangból készített gyógyteával próbálja kúrálni magát.

A kitérők után térjünk vissza az elbeszéléshez vagy történethez vagy meséhez vagy nevezük bárminek.

A jelenet a hálósobában zajlik egy tavaszi este, április vége felé. Mondjuk úgy tíz óra után valamennyivel. A Trädgårdsgata csendes. Csak feljebb, a Nagytemplom felől, a Gästrike-Hälsinge diákegyletből hallatszik ide néha a lárma és zene. A tavaszünnepi mulatságra készülnek.

Karin asszony éjszakára vastag fonatba fésüli haját. A tükör előtt áll a hálósobából nyíló tágas toalett-sobában, melybe nemrég vezették be a folyó vizet, s ahol már fürdőkád is van, a falat csempe borítja, és a színes üveglapokkal üvegezett ablak alatt vaskos fűtőtest áll. Nem mondhatom, hogy Karin szép asszony, de a mosolya megnyerő, bőre fehér és ránctalan,

homloka széles, orra erélyes vonalú, szája még erélyesebb, ajkai „nem csókra termettek, hanem parancsolásra”, ahogy Schiller mondja. Mélykék tekintete hűvös és tartózkodó, de a harag olykor elsötétíti. Karin soha nem mond olyat, hogy „szeretem” vagy „gyűlölöm”. Számára ez elképzelhetetlen volna, szinte obszcén. Ez azonban mégsem jelenti azt, hogy az ekkor épp negyvenöt éves Karin ÅKERBLOM idegenkedne a szenvedélyes érzelmi megnyilvánulásoktól.

Johan ÅKERBLOM pirossal szegett hálóingében, csíptetővel az orrán az ágy szélén ül. A *The Railroad* nevű angol szaklapot olvassa, amely egy bámulatos teljesítményre képes új gőzmozdonyt mutat be, tobzódva a szebbnél szebb jelzőkben. Az olvasólámpa fénye világítja meg frissen mosott, ritkás haját, enyhén meggörbült hátát és hosszú orrát. A mennyezeti lámpa már nem ég, homályba burkolóznak a szoba berendezési tárgyai: az egymás mellett álló két fehér ágy, a művésziesen redőzött, világos függönyök, a kétajtós, tükrös, hatalmas ruhásszekrény, a halványzöld huzatú, kényelmes fotelek, a finom mintázatú, széles szőnyeg, a masszív, praktikus éjjeliszekrények, melyek helyet adnak a vizeskancsóknak, az orvosságosüvegeknek, az épp aktuális esti olvasmányoknak és az alsó, zárt részben az éjjeliedénynek.

A falakon örökölt olajfestmények lógnak: Karin lánykorában, fehér, nyári ruhában; dús lombú fa a ragyogó nyári égbolt alatt; egy olasz vásártér templommal és három, ragyogó színekben pompázó nővel, akik a napsütötte piazzán tereferélnek.

Karin asszony becsukja a fürdőszoba ajtaját. Szemüvegben van, kezében görbe körömollót tart. Leül az ágy mellé egy zsámolyra, és vágni kezdi férje lábkörmeit.

Johan: Jaj, belevágtál a kisujjamba!

Karin: Rosszul látok. Nem tudsz egy kicsit odébb fordulni?

Johan: Akkor nem látok olvasni.

Karin: Nem tudom elképzelni, mit csinálsz a lábkörmeiddel.

Johan: Rágom őket.

Karin: Pedikűröshöz kellene menned.

Johan: Még csak az kéne. Nem vagyok én szodomita.

Karin: Van itt egy bőrkeményedés, le kéne szednem.

Johan: (olvás) Ha leszded, elvesztem az egyensúlyomat. Már így is eléggé nehezen tudok járni.

Karin: Végtelen az én türelmem. Tényleg. Végtelen.

Johan: Ne nyafogj, kedvesem. Te imádsz fülekben turkálni, fáslizni, pattanásokat szurkálni, mitesszereket nyomkodni, orrból kilógó szőrszálakat vagdosni, bárkiről legyen is szó. És, nem utolsósorban, lábkörmöt vágni. Ebben telik a gyönyörűséged.

Karin: Legalább felemelhetnéd egy kicsit a lábadat.

Johan: Szeretem, ha a lábaimnál heversz.

Karin: Azért ülök a lábadnál, hogy kivakarjalak a mocsokból.

Johan: Akinek tiszta a lelke, annak nem kell mosnia a lábát.

Karin: És neked tiszta?

Johan: Mi tiszta?

Karin: Már azt se tudod, mit beszélsz?

Johan: Mert mindig megzavarsz. *(Olvas)* Az új, nagy mozdonyok hengereiben úgynevezett *összekötő szelepeket* alkalmaznak, melyek automatikusan kinyílnak, és összekötik egymással a henger két végét, miáltal megakadályozzák, hogy a hengerben kompresszió, és ennek következtében ellenkező irányba ható nyomaték keletkezzen akkor, amikor a mozdony gőznyomás nélkül halad. Tessék, hallhatod. Na jó, köszönöm, mára talán elég lesz a körömvágásból.

A főtanácsos leteszi a folyóiratot, nehézkesen felhúzza a lábát, és bebújik a takaró alá. Karin asszony megnyomja az elektromos csengő gombját, és átszoszog a saját ágyához. Bokáig érő hálóingben van. Az ágy mellett állva gyors egymásutánban bevesz három pirulát. Minden pirula után iszik egy korty vizet, és hátraveti fejét.

Johan: Amikor beveszed ezeket a tablettákat, úgy nézel ki, mint egy nyakfájós tyúk. Még hunyorogsz is hozzá.

Kopogtatnak, és Siri kisasszony kis ezüstitálcán egy csésze gőzölgő erőlevest hoz be, és mellé, süteményestányéron két darab kétszersültet puha sajttal megkenve. Leteszi a tálcát a főtanácsos éjjeliszekrényére, jó éjszakát kíván, és hangtalanul távozik, ahogy jött.

Johan elropogtatja az egyik kétszersültet, és fűjja a forró levest. Karin asszony az ágy szélén ül, és egy vékony ceruzával a naplóját írja.

Johan: Mi van?

Karin: Nem tudom. Le akarom írni, mi történt tegnap, de a furcsa az, hogy nem emlékszem semmire. Mi történt tegnap? Meg tudod mondani?

Johan: Nem. Azazhogy levelet kaptunk Marthától. És voltam fogorvosnál, kihúzta az egyik bölcsességfogamat.

Te pedig megvetted Arvid bdmann egyik gramofonlemezét.

Karin: Néha úgy elszomorodom, Johan. *(Sóhajt)*

Johan: Mi bánt?

Karin: Nem tudom. - Egyébként tudom is.

Johan: Ha tudod, akkor mondd is el, amit tudsz.

Karin: Nem gondolod, hogy Ernst nagyon ritkán jön haza?

Johan: Erre nem gondoltam.

Karin: Igen. Nagyon ritkán.

Johan: Te akartad, hogy költözzön el itthonról, és álljon a saját lábára.

Karin: Az nem jutott soha az eszedbe, hogy ezt azért erőltettem, mert szerettem volna, ha ellentmond nekem? „Nem, mamuskám, nekem sokkal jobb lesz itthon a mama és a papa mellett.”

Johan: (csodálkozva) Nem gondolhatod komolyan, hogy ebben reménykedtél.

Karin: Pont az ellenkezője történt. Egész lázba jött az izgalomtól.

Johan: És a kislányunk sincs itt. Kórházban van. Messze. Hála istennek, már szinte teljesen egészségesen! De azért pokolian hiányzik.

Karin: Hát persze. De jól érzi magát abban a szanatóriumban, és egész jól megtanult németül. Ahogy látom, nem is nagyon hiányoztunk neki.

Johan: De most már elmegy érte, és hazahozod.

Karin: Mondd, nagyon bántana, ha egy kis kitérőt tennénk Annával Olaszországba? Jó volna eljutni Firenzébe egyszer az életben.

Johan: Akkor elég sokáig nem leszek itt.

Karin: Legfeljebb négy hétig. De te is eljöhetsz, Johan

Johan: Tudod, hogy nem bírok.

Karin: Nagyon vigyáznánk. Neked is jót tenne egy kis utazás, Johan. Képzeld el Toscanát tavasszal

Johan: Utazz csak te. Én nem megyek.

Karin: Anna is nagyon örülne neki.

Johan: Itthon maradok, és számolgom a napokat.

Karin: Annának is jobb, ha nem most mindjárt jön haza. Májusban még hideg és esős lehet az idő. Júniusban viszont már mehetünk egyenesen a nyaralóba.

Johan: Gondolod, hogy olyan sokáig várni tudna?

Karin: Várni? Hogy érted ezt? Mire gondolsz?

Johan: Csak arra, hogy talán már húzná haza a szíve. Most, hogy már egészséges.

Karin: Nem értem. Arra gondolsz, hogy...

A főtanácsos tünődve nézi feleségét: erkölcsi és stratégiai dilemma előtt áll. Nem szeret olyan titkokat őrizni, melyeket nem oszthat meg Karin asszonnyal. Most hallgatnia kellene. De nem hallgat. Gyors döntésének messzire ható következményei lesznek.

Karin: Mi az, Johan? Látom rajtad, hogy valamit mondani akarsz.

Johan nem válaszol, hanem kihúzza az éjjeliszekrény fiókját, és kivesz belőle egy levelet. Anna írta. Ernstnek. Vastag levél. Nincs leragasztva.

Johan: Nem voltál itthon, amikor meghozták a délutáni

postát. Úgyhogy én vettem át. Ezt a levelet Anna írta Ernstnek. Asconában adta föl négy nappal ezelőtt.

Karin: Ernst jövő héten valószínűleg hazajön Kristianiából.* Nincs értelme utánaküldeni.

Johan: Anna, úgy látszik, elfelejtette leragasztani. Vagy olyan gyengén ragasztotta le, hogy magától kinyílt.

Karin: Na és? Mi van abban? Ez gyakran előfordul...

Johan: Ernst levelén kívül van benne még egy levél.

Karin: Még egy levél? Henrik Bergmannak?

Johan: A borítékon az áll, hogy „kérem Henrik Bergmannak továbbküldeni, mivel nem tudom a címét”.

Karin: De ez a levél le van ragasztva, ugye?

Johan: Le volt ragasztva, de felnyitottam.

Karin: Mit gondolsz, Anna mit szól majd ehhez...?

Johan: Egyszerűen megy ez. Egy kis gőzzel a teáskannából.

Karin: Elolvastad a levelet?

Johan: Nem.

Karin: Miért nem?

Johan: Nem tudom. Talán szégyelltem.

Karin: Ha elolvassuk, Anna érdekében tesszük.

Johan: Vagy féltékenységből. Vagy azért, mert bosszant, hogy a lányunk megkerül minket. Vagy azért, mert nem tetszik nekünk az ifjú Bergman.

Karin: Na persze, Johan. Lelki indítékokat mindenbe bele lehet keverni. Ilyen zöldségekkel vannak tele a regények is.

Johan: Hát akkor olvasd te. Én nehezen tudom kisilabizálni Anna kézírását.

Karin megfogja a Henrik Bergmannak címzett borítékot, kiveszi belőle a levelet, felteszi a szemüvegét, amit az imént vett le, kihajtogatja a lapokat, és csendben olvasni kezd. Csóválja a fejét.

Karin: Ezt hallgasd meg!

De Johan nem hallhat meg semmit. Karin lapoz, homlokát ráncolja, és az arcát vakargatja.

Johan: Mit hallgassak meg?

Karin: (olvás) „...de ez régen volt. Ha visszagondolok rá, most már végre értem, milyen gyerekesen és éretlenül viselkedtem, milyen elkényeztetett voltam. A szanatóriumban, a velem egykorúak és nálam sokkal betegebbek közt eltöltött hosszú idő arra kényszerített, hogy mindent újra átgondoljak. És azt gondolom...”

* Oslo régi neve.

Johan: (csendesen) Ne olvasd tovább.

Karin: Ha nem akarod hallani, magamban olvasom.

Johan: Ez nem helyénvaló.

Karin: (olvas) „...és azt gondolom, felelős vagyok érted, Henrik, és korábban úgy éreztem, hogy ezt a felelősséget nem bírom elviselni, és ezért megpróbáltam elhárítani magamtól. Beteg is voltam, nem tudtam tiszta fejjel gondolkodni, inkább kényelmesen átadtam magam a betegségnek és a gondoskodásnak. Megalázottnak és becsapottnak éreztem magam, azt hittem, hogy hazudtál nekem, és úgy gondoltam, hogy soha többé nem tudok megbízni benned. Most utólag ez olyan hihetetlennek és távolinak tűnik. Azonkívül az én bűnöm legalább akkora, mint a tiéd, ha lehet egyáltalán bűnről beszélni, amikor az ember zavarodott és nem lát tisztán.”

Karin asszony félbeszakítja az olvasást, és leteszi a bal sarokban a szanatórium aranyemlélmájával díszített, élesen összehajtogatott lapokat. Nehezen bír uralkodni magán, úgy érzi, valami szorítja a torkát, és nyelni kell.

Johan: Furcsa elképzelni, hogy...

Karin: (tovább olvas) „...nem tudok semmit. De ha te, majd két év eltelte után, még mindig úgy tudnál nézni rám, ahogy akkor néztél, amikor a stégen ültünk a Djuvtjärn partján, és a vért mostuk le az ágyterítőről...”

Johan: Csak magunkra vethetünk.

Karin: (olvas) „...az ember könnyen kimondja azt, hogy szeret: szeretlek, édesapám, szeretlek, öcsikém. De voltaképpen olyan szót használ, melyről nem is tudja, mit jelent. Ezért nem merem leírni, hogy szeretlek, Henrik. Nem merem. De ha megfogod a kezem, és segítsz nekem, hogy kijussak mély bánatomból, akkor talán megtaníthatjuk egymásnak, mit jelent ez a szó.” (Szünet)

Johan: Többet megtudtunk, mint amennyit akartunk.

Karin: Igen, ez most nehéz lesz.

Johan: Nem dughatjuk el a levelet.

Karin: Nem szabad megkapnia!

Johan: Na de, Karin!

Karin: Anna érdekében.

Johan: És ha Anna megtudja, hogy mi...

Karin: A levelek elvesznek. Ez gyakran előfordul.

Johan: Ilyet nem lehet tenni.

Karin: Ugyan, miket beszélsz, Johan?

Johan: Csinálj, amit akarsz. De én nem akarok tudni semmiről.

Karin: Ezt én is így gondoltam.

Johan: Tényleg azt képzeled, hogy meg tudjuk akadályozni...

Karin: Talán nem. *(Szünet)* De most mondok neked valami fontosat. Néha egészen *biztosan* tudom, hogy valami jó-e vagy nem jó. Mintha látnám, mi van megírva a sors könyvében. És biztosan tudom, hogy Anna és Henrik Bergman kapcsolata nem jó. És ezért elégetem Ernst levelét és Henrik levelét is. És elutazom Annával Olaszországba, és ha kell, ott maradok vele egész nyáron. Hallod, amit mondok, Johan?

Johan: Ebben az esetben tehetetlen vagy.

Karin: Nem hiszem.

Johan: Csak súlyosbítod a bajt.

Karin: Majd meglátjuk.

Johan: Nem értem, honnan veszed a bátorságot!

Most csend telepszik a hálósobára: rosszkedv, félelem, kedvetlenség, harag, féltékenység, bánat: Anna elhagy, már el is hagyott. Anna elmegy, és elviszi magával a fényt.

Karin asszony forgatja a sűrűn teleírt oldalakat, gondosan elolvas mindent, homloka kipirul: hiszen tudom, hogy Anna a lelke mélyén bizonytalan. Csak akkor makacsolja meg magát, ha dühös vagy feldúlt. Óvatosnak kell lennem, valójában anyja kedvében akar járni, sokszor könnyörgő a tekintete, mondd meg, mit csináljak, mert én nem tudok semmit.

Karin: (hirtelen) Nocsak. Azt írja, hogy Henrik Bergmant felszentelték lelkésznek. *(Olvas)* „Bánkódom amiatt is, hogy nem lehettem ott a felszenteléseden, és arra gondolok, hogy anyád mennyire”... Szóval így. Akkor viszont csakhamar eltűnik a városból, ez is...

Elhallgat. Rossz, hogy Johan nem érti meg. Még el is határolja magát. Gyakori helyzet életükben. Ilyenkor kénytelen egyedül végigcsinálni a kellemetlen dolgokat.

Karin: Johan.

Johan: Tessék. *Karin:* Haragszol?

Johan: Tanácstalan vagyok, és haragszom.

Karin: Azért megpróbálhatnánk kedvesek lenni egy mással, még ha ebben a dologban nem értünk is egyet.

Johan: De ez *életbe vágóan* fontos, Karin.

Karin: Éppen azért. Nem akarom, hogy eltávolodj tőlem. Én, ha kell, vállalom a felelősséget, de neked nem szabad eltávolodnod tőlem.

Johan: De ez életbe vágóan fontos.

Karin: Hallom.

Johan: Számodra is, és számomra is.

Karin: Kettőnk számára is?

Johan: Ha végrehajtod a tervedet, rosszat teszel Annának. Ha rosszat teszel Annának, rosszat teszel nekem. Ha rosszat teszel nekem, rosszat teszel magadnak.

Karin: Miért vagy olyan biztos abban, hogy rosszat teszek Annának? Borzasztó, hogy ezt mondod.

Johan: Megakadályozod abban, hogy élje a saját életét. Szorongást és bizonytalanságot kelthetsz benne, de megváltoztatni nem tudod. Csak kárt tudsz tenni, változtatni nem.

Karin: És ebben te biztos vagy?

Johan: Igen.

Karin: Ennyire?

Johan: Olykor, igaz, nagyon ritkán, eszembe jut a jövő.

Mindketten tudjuk, hogy nemsokára magadra hagylak. Tudjuk, bár ilyen kellemetlen és unalmas dolgokról soha nem szoktunk beszélni. Magadra maradsz, és tovább fogod kormányozni a királyságodat. Azt hiszem, eléggé magányos leszel. Ha nem kell, ne tedd magad még magányosabbá.

Karin egyenesen ül az ágyban, nem dől a párnáknak. Gyors mozdulattal leveszi a szemüvegét, de nem az éjjeliszekrényre teszi, hanem maga elé, a szétszóródott levélpapírokra. Arca árnyékban van, keze a takarón. Egy kurta pillanatra Karin nyitott és sebezhető. Johan meg akarja fogni a kezét, de ő szelíden elhúzza.

Karin: Azt hiszem, én nem lehetek annál magányosabb, amilyen már vagyok.

Johan: Nem értem.

Karin: Ernst elköltözik Kristianiába. Örökre.

Johan: Ez ilyen nehéz?

Karin: Igen, ilyen nehéz.

Johan: Voltaképpen Ernst az egyetlen ember...

Karin: Nem tudom. Nincsenek fokozatok. De Ernst... Nem tudja folytatni, tenyérrel a takaróra üt, egyszer, még egyszer.

Johan: Ennyire nehéz?

Karin: Nem akarok panaszkodni.

Johan: A gyerekeink elhagynak. Ez már csak így van.

Karin: Nem panaszkodom.

Johan: Azért ez mégiscsak iszonyúan elkészerítő.

Karin: Nagy szavakat használsz.

Johan: Azt hiszem, arról van szó, hogy ennek a pillanatnak el kellett jönnie. De nem készültünk fel rá. És most tehetetlenül állunk, és sírás fojtogat.

Karin: Ez nem így van. En nem korlátozom a gyerekeket semmiben. Igyekszem védelmet nyújtani nekik, de soha nem tartom vissza őket semmitől. Sem Ernstet, sem Annát. Nem mondhatod, hogy valaha is kényszerítettem volna őket bármire is.

Johan: Igen, igen. Bent szoktam ülni a dolgozószobámban. Néha figyelem a hangokat és lépéseket. Aztán meghallom az előszobaajtó csukódását, és tudom, hogy Anna most jön meg az iskolából. És akkor elkezd a szívem dobogni. Jön-e már futva a szalonon át, rám nyitja-e kopogás nélkül az ajtót? Bejön-e hozzám a dolgozószobámba? Hogy megöleljen. És hogy rögtön mesélni kezdjen valami fontosat.

Karin: Rég volt ez így.

Johan: Bizony, rég. Vagy mégse?

Karin: *(határozottan)* Semmi értelme, hogy itt ülünk, és siránkozunk azon, ami elmúlt visszavonhatatlanul. Fő az, hogy mindegyik egészséges legyen, és többé-kevésbé elégedett az életével. Mi ketten nagyjából már megtettük a magunkét, és elkoptunk. Ideje visszavonulnunk. *(Mosolyog)* Nem igaz, kedvesem?

Johan: Ehhez képest épp most akarod a kezembe venni Anna sorsának irányítását. Ezt hogy egyezteted össze azzal, amit most mondtál?

Karin: Nem tudom ölbe tett kézzel nézni, hogy a szemem előtt történjen szerencsétlenség.

Johan: Szóval eldöntötted?

Karin: Micsoda kérdés? Hát haboztam én egy percig is?

Johan: Jó éjszakát, Karin.

Karin: Jó éjszakát.

Előrehajol, megcsókolja Johan arcát, megveregeti a kezét, aztán összehajtja a levélpapírokat, visszateszi őket a borítékba, amelyet bedug a nagyobb borítékba, majd az egészet beteszi az éjjeliszekrény fiókjába, és ráfordítja a kulcsot. Aztán eloltja az éjjeli lámpát, és kezét a mellére téve hátradől és kényelmesen elhelyezkedik. Néhány másodperc múlva mély, egyenletes lélegzés jelzi, hogy az elkövetkező hét órára félretette minden gondját.

Johan Ákerblom sokáig nem tud elaludni, részben, mert háromóránként ki kell ürítenie hólyagját, részben, mert nyilall a bal oldala, és részben azért, mert tompán, de kitartóan fáj a térdje és a csípője, ami valószínűleg időváltozást jelent. Olvasólámpája már nem ég, de az utcalámpa sápadt fénye átszűrődik a rolettán, és árnyékokat vet a mennyezetre: Nem sírok, de azért

szörnyen el vagyok keseredve.

Henrik Bergman befejezi a vasárnap délutáni istentiszteletet a mitsundai középkori templomban. Csendes, júniusi este van. A lemenő nap kisüt a felhők alól, és bearanyozza a tömzsi tornyot és a hársak koronáit. A kis tó csillogó víztükre könnyű hűvösséget lehel. A templom frissen kátrányozott kapuja fanyar illatot áraszt. Az utak fel vannak gereblyézve, a sírok ápoltak, csend van. Időnként megszólal a kakukk.

Henrik leveszi a lutherkabátot, beakasztja a sekrestye sárgára lakkozott szekrényébe, és leül az asztalhoz, ahol a kurátor az aznapi perselypénzt számolja. Gyorsan végez vele, és beírja. Még maradok egy kicsit, mondja Henrik. Ne felejtse el bezárni a kaput, figyelmezteti a kurátor. A kulcsot a szokott helyre teszem. Jó éjt, tiszteletes úr. Jó éjszakát. És Henrik egyedül marad.

Később lenn áll a tóparton, és bámulja a víz rezzenéstelen nyugalma. A szürkület könnyű és áttetsző. Senki nem szól, senki nem válaszol, senki nem kér, és senki nem ad.

Még később a mitsundai lelkészház vendégszobájában ül. A lelkészisé tejet és korpakenyérből készült szendvicseket készített be neki. Henrik iszik és rág. Aztán feláll, meggyújtja a petróleumlámpát, állva marad, és hallgatja magányát. Sebét.

Az ebédlőből halk beszélgetés és nevetés hallatszik be. A lelkésznek vacsoravendégei vannak.

Álmatlanság. Hajnali fölkelés, borotválkozás, mosakodás, öltözködés, séta a domboldalon. Szemerkélő eső, gyenge szél. Erős illatok a kertek felől. Susogó szilfák. Henrik áll mozdulatlanul. Fáj. Megy néhány lépést. Szinte ugyanúgy fáj. Nem lehet, hogy ez így fájjon, hiszen ez nem testi dolog. Nincs rá szó. Bezártság. Kizártság.

Hirtelen lépések csikordulnak a kavicsos úton. Henrik megfordul. Férfi közeledik feléje: széles homlok, hátrafésült haj, kiálló arccsontok, tömpe orr, vastag száj, erős áll, széles váll, élénk, energikus mozdulatok, könnyű léptek. Csillogó szemmel néz Henrikre, kezét nyújt. Henrik rögtön felismeri: Nathan Söderblom, a teológiai rendszertan professzora, de ami ennél fontosabb: a diákjai által rajongásig tisztelt tanár, püspöki szék várományosa, nemzetközileg elismert szaktekintély, az egyetemi intrikusok gyűlölt ellenfele. Muzsikus. Buggyos nadrág van rajta, kigombolt mellény, gallér nélküli ing és egy nyútt kardigán.

Nathan Söderblom: Álmatlanság?

Henrik: Jó reggelt, professzor úr. Igen, nem tudok aludni.

Nathan Söderblom: A világos éjszakák? Vagy a lélek?

Henrik: Inkább a lélek.

Nathan Söderblom: Meghallgattam a prédikációdát tegnap este.

Henrik: Professzor úr ott volt a templomban? Nem is láttam.

Nathan Söderblom: Nem láttál, de én láttalak. Az orgonista mellett ültem, azért. Bach-prelúdiumokat játszottunk, felváltva tapostuk egymásnak a fújtatót néhány órán át. Az öreg Morén egyike a mi nagy muzikusainknak. Tudtad? Aztán amikor befejeztük, gondoltam, hogy ott maradok, és meghallgatlak.

Henrik: Szerencse, hogy nem tudtam.

Nathan Söderblom: Igen, lehet.

A professzor megáll, és gyorsan megtömi a pipáját. A szemerkélő eső ellenére könnyen rá tud gyújtani. Széles kézfejen kidagadnak az erek. Néhányszor jól megszívja a pipát, és füstgomolyokat ereget ki a száján.

Henrik: Szerencsésen hozzájutottam ehhez a nyári helyettesítéshez. Természetesen nem vagyok eléggé érett a feladatra, de a lelkész úr kedves, és nem panaszkodik. Nem hiszem, hogy a tegnap esti igehirdetésem különösebben... Újra és újra átírok mindent. Rettenetesen elégedetlen vagyok a teljesítményemmel. A keresztelők és temetések könnyebben mennek. Azokra nem kell készülnöm. Csak nézem az embereket, akik ott állnak körülöttem. Olyankor maguktól jönnek a szavak. Bocsánat, hogy ilyen sokat beszélek.

Nathan Söderblom: Csak beszélj.

De Henrik most nem tudja folytatni. Úgy érzi, túl sokat fecsegett, és zavarban van. Lassan sétálnak fölfelé a templomkerthez és a templomhoz vezető keskeny úton. A professzor pipázik. Szúnyogok keringenek a fejük körül.

Nathan Söderblom: Itt lakom most átmenetileg abban a melléképületben. A lelkész régi diáktársam, ő ajánlotta föl mint menedékhelyet. Be kell fejeznem a könyvemet. Upsalában mindig nagy az élet, ott nem lehet dolgozni.

Henrik: És miről ír könyvet, professzor úr?

Nathan Söderblom: Hm. Ezt nem olyan könnyű megmondani. Arról írok, hogy Mozart megjeleníti Istent. Hogy a művészek bizonyosságot adnak Isten jelenvalóságáról. Valami ilyesféléről.

Henrik: Ez így van?

Nathan Söderblom: Ilyet egyáltalán ne kérdezz tőlem.

Henrik: Számomra ez hiány, csend. Én beszélek, és Isten hallgat.

Nathan Söderblom: Ez nem érdekes.

Henrik: Nem érdekes?

Nathan Söderblom: Az a dolgod a világban, hogy az embereket szolgálj,

ne Istent. Ha elhatározod, hogy abbahagyod a hiábavaló töprengést Isten jelenvalóságáról és Isten hiányáról, és minden erőddel az emberek javát keresed, akkor tetteid Isten tettei lesznek. Ne kisebbítsd magad azzal, hogy állandóan a hited és a kételyed körül legyeskedsz. Nem *vágyakozhatsz* tisztaság, biztonság és megvilágosodás után. Próbáld megérteni, hogy Isten része annak, amit teremtett, mint ahogy Bach is benne él a h-moll misében. Kottát olvasol. Néha nem érted, ez elkerülhetetlen. Amikor megszólaltatod a zenét - akkor megjelenítéd Bachot. Nézd a hangjegyeket! És játszd le őket képességeid szerint. De ne kételkedj Bach és a Teremtő létezésében.

A pipa kialszik, a professzor szünetet tart. Megáll, rágyújt, többször is egymás után, amíg végre sikerül. Henrik reszket, de nem a reggel hűvösétől és a csendes esőtől.

Nathan Söderblom: Teljességet viszont nem kívánhatsz. A teremtés kegyetlensége miatt nem érdemes felháborodni. Nincs értelme a következményekre hivatkozni. Neked az a dolgod, hogy konkrét legyél. Ne perlekedj Istennel. Ebbe már sokaknak beletört a bicskájuk a történelem folyamán, bármilyen agyafúrtak voltak is. Na, azt hiszem, kezd komolyan esni.

A templom felé fordulnak, behúzódnak a kapuboltozat alá. Henrik az érdes falnak támaszkodik.

Henrik: Be vagyok zárva. És félek, hogy ez büntetés, ami életfogytiglanra szól, bár ezt senki nem közölte velem.

Nathan Söderblom: Ez sem érdekes. *Henrik:* Nem érdekes?

Nathan Söderblom: Nem, fiam. Ez nem fontos. Azt hiszem, tebenned nagy odaadás lakozik. Úgy gondolom, szívből vágyakozol arra, hogy feláldozd magad valamiért, csak nem tudod, hogyan. Nem érzed magad méltónak a feladatra. Ellensége és börtönőre vagy önmagadnak. Lépj ki a börtönödből. Meglepődve fogod látni, hogy semmi nem áll az utadban. Ne félj. Cellád falain kívül a valóság soha nem annyira félelmetes, mint a tulajdon rettegésed a te világtól elzárt sötét odú mélyén.

Henrik: (alig hallhatóan) Mit tegyek?

Nathan Söderblom: Jövő héten Londonba kell utaznom egy konferenciára. Amikor visszajövök, június végén, keress meg. Lehet, hogy tévedek, de ha úgy van, ahogy gondolom, látok némi reményt a bajod gyors orvoslására.

Henrik: (térdre esik) Áldjon meg engem!

Nathan Söderblom: Nem. Nem így. Állj fel!

Henrik: (megfogja a professzor kezét, és megcsókolja) Áldjon meg!

Nathan Söderblom: Állj fel. Megtetted az első lépést a szabadulás felé.

Maradj még itt egy ideig, ha elmentem. Sírj, ha úgy érzed, sírnod kell. Most magadra hagylak.

Henrik: Professzor úr azt sem tudja, ki vagyok, vagy hogy mi a nevem.

Nathan Sdderblom: (elindul, visszafordul) Tudom, ki vagy. Isten veled.

Karin Ákerblom dönt, aztán végrehajtja, amit kitervelt, és vállalja tetteiért a felelősséget. Leküzdve rossz előérzetét május végén elutazik Svájcba a lányáért, hogy körutazást tegyenek Firenze, Velence és Róma érintésével. Utána néhány hétig Amalfiban pihenik majd ki az utazás fáradalmait, barátaiknál, Egermanéknál. Azután fognak csak visszatérni a családi nyaralóba.

Karin asszony úgy találja, hogy lánya egészséges és kigömbölyödött, csak kissé hallgatag. Anna udvarias mosollyal közli, mennyire örül, hogy viszontlátja anyját, hogy meggyógyult, és hogy hamarosan itt a nyár. Továbbá határozottan kijelenti azt is, hogy nagyon örül az itáliai utazásnak. Őszinte kíváncsisággal érdeklődik a családtagok hogyléte felől, és megjegyzi, hogy öccse nagyon hiányzik neki. Ennek a kedves fiatal nőnek az anyja kedvét kereső igyekezete és szívélyessége mögött azonban csend és megközelíthetetlen melankólia rejlik.

Június első hetében, egy csütörtöki napon anya és leánya a Museo Nazionale ódon belső udvarán áll. Karin asszony, szemüveggel az orrán, felolvas egy vastag kis könyvből. Anna a kútnak támaszkodva udvariasan hallgatja. Elegánsan és praktikusán vannak öltözve, jól szabott, világos nyári ruhát viselnek, Karin fején kalap, Annáén könnyű, csipkés fejkötő.

Karin: (felolvas) A tizenötödik század realizmusa megteremtette a természet tanulmányozásának igényét. A szobrászok érdeklődése az ember és a kézzelfogható valóság felé fordult. A reneszánsz szobrászat atyja Donatello volt, a század legnagyobb művésze, akiben a természet adta alkotói tehetség szerencsésen párosult az antikvitás átfogó ismeretével.

A vakító napfény éles árnyékokat rajzol az udvar kőlapjaira. Turistacsoportok vonulnak el mellettük, egy kövér macska gonosz tekintettel figyeli az éjszakai eső után visszamaradt pocsolyában fürdőző kismadarakat.

Karin: Fáradt vagy?

Anna: Nem, nem. Talán egy kicsit.

Karin: Persze, nem sokat alhattunk. Szinte egész éjjel zengett az ég, és esett az eső.

Anna: Erről beszélt mindenki a reggelinél is.

Karin: Te is kérhetnéd a szobádba a reggelidet, mint én. Sokkal kellemesebb.

Anna: Szeretem hallgatni a vendégek csevegését reggeli közben. Sellmér úr különösen figyelmes hozzám.

Karin: Menjünk vissza ebédelni, vagy együnk valahol ezen a környéken? Ismerek egy nagyszerű helyet itt a közelben.

Anna.- Mama dönt.

Karin: Akkor azt javaslom, hogy együnk a szállodában, mert akkor utána mindjárt lepihenhetünk.

A fekvéséről méltán híres szállodából a Ponte Vecchióra és a folyóra nyílik kilátás. Van itt angolos udvariasság, mélyvörös színekben pompázó, félhomályos társalgó, drága és kissé kifakult tapéták és kárpitok, hatalmas, aranykeretes festmények, széles márványlepcsők, süppedő szőnyegek, szikrázóan fényes rézveretek és kilincsek. A belső udvar dúsan zöldellő növényzete között két szökőkút csörgedez, és pódiumán délutánonként zenészek játszanak.

Karin ÅKERBLOM és leánya a második emeleten lakik két egybenyíló szobában. Ablakuk a folyóra néz. A szobák magasak, az ajtók díszesek, az ágyak terjedelmesek. A közös fürdőszobában minden új. A csövek a falon kívül futnak, és mindegyik más-más hangon muzsikál. Ebéd közben behallgathatunk anya és lánya beszélgetésébe:

Karin: Egyébként tudod, hogy Snoilsky gróf is itt lakott valamikor ebben a szállodában? Ismertem, és találkoztam is vele többször. Valójában a grófnővel, Ebba Piperrel voltam közelebbi ismeretségben. Nagy skandalum lett ebből a kapcsolatból annak idején. Ennek már majdnem harminc éve. Ma már alig emlékszik valaki Snoilskyra - pedig milyen finom, szomorú ember volt.

Anna: (udvariassan mosolyog, de nem mond semmit)

Karin: Oscar bátyád írt, mondtam már? Hát igen. Úgy ír, mint mindig, de azért ő a legkedvesebb és a legfigyelmesebb közületek. Szóval azt írja, hogy a Trädgårdsgatan minden rendben van, papát még sétálni is elvitte! Kedves tőle, hogy így törődik vele, amíg mi nem vagyunk otthon. Különben nagyon magányosnak érezné magát. Papa persze biztosan azt mondaná, hogy szeret egyedül lenni, és Einar Hedin is átmegy hozzá sakkozni péntek esténként, de most, hogy Ernst Kristian-ban van... nem tudom. Papa azt írja, hogy alig várja már, hogy hazaérjünk, különösen te hiányzol neki, de nem panaszkodik soha.

Anna: (nem válaszol, kiüssza borát)

Karin: Persze papa is úgy gondolta, hogy jól tesszük, ha elutazunk. Valamelyik nap megpróbálhatnánk hazatelefonálni, képzelem, hogy

meglepődnének, bár nem is tudom, lehet, hogy megijednének, és azt hinnék, hogy valami baj történt.

Anna: (nem felel; közben felszolgálják neki)

Karin: Fő az, hogy meggyógyultál, csak ezt mondom magamnak mindennap.

Anna: Nem értem, Ernst miért nem ír?

Karin: Ernst! Hiszen tudod, milyen. *Anna:* Már hetedik hete, hogy írtam neki.

Karin: De hát tudja, hogy nemsokára otthon leszel.

Anna: Igen.

Karin: Ne nyugtalankodj.

Anna: (türelmetlenül) Nem nyugtalankodom.

Karin: Azt is tudja, hogy papa meg én szinte mindennap írunk egymásnak.

Anna: (türelmetlenül) Ennek ehhez semmi köze.

Karin: Hogy érted ezt? Na persze, semmi köze.

Anna: Haza akarok menni.

Karin: Hát persze, kedvesem. Hiszen már úton vagyunk.

Anna: Mi volna, ha holnap indulnánk? Egyenesen haza?

Karin: De hát van egy pontosan kitűzött útitervünk!

Anna: És nem lehet soha változtatni azon, amit az ember kitűz?

Karin: Mit szólnának hozzá Egermanék?

Anna: Nem érdekel, mit szólnának hozzá. Papa és mama barátai. Nem az én barátaim.

Karin: Hát Elna éppenséggel a te gyerekkori barátod, Anna.

Anna: Nem érdekel Elna. Egyszerűen tojok rá.

Karin: Néha úgy viselkedsz, mint egy nevetlen bakfis.

Anna: Mert az is vagyok!

Karin: Mindegy. Amalfiba el kell mennünk, nem mondhatjuk le a látogatást. Egermanék nagyon sajnálnak, és meg is bántódnának.

Anna: Akkor mama utazzon Amalfiba, én meg hazamegyek.

Karin: Ne butáskodj, Anna. Úgy csináljuk, ahogy megbeszéltük, és kész.

Anna: Mama beszélte meg. Nem én.

Karin: Otthon hideg van és esik az eső. Az orvos is azt tanácsolta, hogy maradjunk még egy ideig délen, a melegben. Szent Iván után majd hazamegyünk.

Karin asszony páratlan határozottsággal tud befejezni egy beszélgetést: gyűrűkkel ékesített kis kezét úgy ejti könnyedén a terítőre, mint kikiáltó a kalapácsot. Közben föl is áll. Két pincér nyomban ott terem, és elhúzzák a székeket. Annának nem marad semmilyen lehetősége a tiltakozásra: nem tud ülve maradni, nem tudja hangját felemelni, nem tud magának

vonatjegyet venni.

Szieszta: behúzott zsaluk, félhomály mindkét szobában, résnyire nyitva hagyott ajtó. A városban harangoznak, az utcán rikkancs kiáltoz, villamos csenget. A két nő köntösben, hálópapucsban, kibontott hajjal fekszik, ki-ki a maga ágyán. De hiába várják az éjszakai vihar után az enyhet adó alvást, nem akar álom jönni a szemükre. Csend van. Távolság. Talán szomorúság is. Igen, az biztosan.

Most váratlanul kopogtatnak Karin asszony ajtaján. Még egyszer kopognak. És harmadszor is, ezúttal erélyesebben. Karin megkéri lányát, nézze meg, ki az, és Anna összefogja magán a köntöst, haját hátrahúzza a füle mögé, és kicsoszog a kis előszobába. Az ajtó előtt meglepő módon a szálló egyik irodavezetője áll elegáns szalonkabátban, kikent bajusszal. Táviratot nyújt át kék borítékban. Amikor Anna gyámoltalan mozdulattal jelzi, hogy nincs a keze ügyében aprópénz borraivalóra, a férfi háritó mozdulatot tesz, komoly arccal meghajol, és gyorsan távozik. Anna becsukja az ajtót, tétován áll a borítékkal a kezében, és heves rosszullet környékezi. Karin megkérdezi, mi történt, és Anna azt feleli, hogy távirat jött. Hát akkor hozd ide, mondja Karin türelmetlenül.

Anna becsukja az előszoba ajtaját, és bemegy Karinhoz, aki felül az ágyban, *meggyújtja* az olvasólámpát, és felteszi a szemüvegét. Anna átnyújtja neki a leragasztott borítékot. Karin feltépi, és kiveszi a kézzel írt papírlapot. Elolvassa, mély lélegzetet vesz, és átadja Annának. Csak néhány szó áll rajta. „Papa az éjszaka meghalt. Oscar.”

Éjszaka van az idegen város idegen hotelszobájában. Karin asszony és Anna egész délután tevékenykedett: csomagoltak, lemondták a lefoglalt szobákat, felhívták Egermannét Amalfiban. Sikerült elérniük egy rossz vonalon Gustavot és Oscart Upsalában, helyet rezerváltak az Északi expresszre Milánóból (annak idején majdnem két napig tartott az út). Nem maradt idejük gondolkodásra, fájdalomra, könnyekre.

Amikor a zsalu lécei között megjelenik az éles, aranysárga fény, amikor megkondul a közeli Mária-templom harangja, és a távolban felhangzik a tánczene lüktetése, tehát amikor leszáll az este, Karin asszony egyszeriben ijesztően elsápad. Az asztal mellett áll, a szobába felhozott vacsoránál, melyből nem sokat ettek. Most egy pohár bort tölt magának, keze remeg, szeme alatt sötét árnyék ül az arcán. Anna az egyik bőröndbe pakol valamit.

Anna: Vigyáznunk kell, hogy ne felejtünk el semmit, a csomagolással készen vagyunk, csak az útiruhák és a pipere maradt kinn. A szobáinkat lemondtuk Velencében és Rómában, és Egermannét is elértük, hála istennek. A portás megnyugtatóan, hogy rendben van a helyfoglalásunk az Északi expresszre: első osztály, holnap délután, Milánó. Holnapután estére

otthon leszünk. Beszéltünk Oscarral és Gustavval. Ugye, nem feledkeztünk meg semmiről, mama?

Karin asszony szájához emeli a borospoharat, de nem iszik. A fájdalom olyan váratlanul és olyan hevesen tör rá, hogy csak mozdulatlanul merevedve tudja túlélni a következő másodpercet és a következőt és az azután következőt.

Anna: (lágyan) Mi az, mama?

Az anya a lánya felé fordítja arcát, és kérdő tekintettel néz rá, akár egy gyerek.

Karin: Nem értem. *(Fejét rázza)* Nem értem.

Anna: Mamuskám, jöjjön, üljünk le ide. Behúzom a függönyt, hogy ne bántsa a napfény, bár már nem süt sokáig. Kér még egy kis bort? Az jól tenne mamának. Csak üljünk itt egymás mellett, szép csendben, kettesben.

Anna megfogja Karin kezét, és szorosan tartja, nem engedi el. A napfény éles csíkjai az aranykeretes képeken és a mélyvörös tapétán lassan elhalványulnak. A harangozás befejeződik, az élet elcsendesedik. Csak a szálloda zenekarajátssza valahol az épület mélyén a keringőt *A víg özvegy*ből: „*Lippen schweigen, 's flüstern Geigen: hab mich lieb! All die Schritte sagen: Bitte, hab mich lieb!*” Karin asszony iszik a borból, hátradől a dívány párnáira, és lehunyja szemét.

Karin: Az a legrosszabb, hogy magára hagytam. Egyedül volt, Anna! És éjszaka volt.

Anna: (kérlelő hangon) Mama!

Karin: Egyedül volt, és én nem voltam vele. Rosszul érezte magát, és felkelt az ágyból. Aztán leült az íróasztalhoz, meggyújtotta az asztali lámpát, papírt és tollat vett elő, aztán oldalra hanyatlott, és lezuhant a földre. *Anna:* Ne gondoljon rá, mama.

Karin: Elmondok neked valami különös dolgot, Anna. Miután eldöntöttem, hogy elutazom, miután már becsomagoltam és elbúcsúztam a papától, és elindultam kifelé az előszobába, hirtelen és teljesen megmagyarázhatatlanul azt gondoltam: *ezt ne tedd!*

Anna: Mit ne tegyen?

Karin:...*ne* tedd! Ne utazz el. Maradj itthon. Mondjál le mindent. Egy pillanatra rettenetes szorongás fogott el. Nem furcsa ez, Anna?

Anna: De igen, furcsa.

Karin: Le kellett ülnöm, kivert a hideg veríték. Aztán megharagudtam magamra. Soha nem szoktam engedni hirtelen ötletek vagy szeszélyek

csábításának. Miért kellene épp most engednem, mikor nincs rá semmi okom.

Anna: Szegény anyukám.

Karin: Igen, igen. Szegény anyukád. Eldöntök valamit, aztán végrehajtom. Mindig ezt tettem, egész életemben. Soha nem változtatom meg az elhatározásomat.

Anna: Tudom.

Karin: A legtöbb ember nem szereti eldönteni a dolgokat. Így aztán nekem kell döntenem.

Anna: Ne tegyen magának szemrehányást, mama.

Karin: Nem, nincs értelme. *(Szünet)* Sokszor döntöttem hibásan vagy rosszul, de nem mondhatom, hogy valaha is megbántam volna. Bár most talán... *(Sóhajt)* Oh, istenem

Egy pillanatra szeme elé teszi a kezét, de nyomban visszarántja, mintha túlzónak vagy érzelgősnek tartaná ezt a mozdulatot. Újra iszik a borból.

Anna: *(fogja Karin kezét)* Mama.

Karin: Amikor papa megkérdezte, hozzámegyek-e feleségül annak ellenére, hogy majdnem kétszer olyan idős, mint én, és három nagy fia van, gondolkodás nélkül igent mondtam. Anyám le akart beszélni róla, apám pedig nagyon fel volt dűlva. Nem voltam belé szerelmes, ezt biztosan tudtam. De szerettem, és sajnáltam. Borzasztó magányosan élt a hanyag és lusta házvezetőnőivel, akik kicsalták a pénzét, és nem tartották rendben a házát, és a három nevetlen, elvadult fiával. Én is kicsit magányosnak éreztem magam, és arra gondoltam, hogy biztosan enyhíteni fogjuk egymás magányát.

Anna: Talán ez nem is volt olyan rossz gondolat.

Karin: De igen, Anna. Rossz volt. Egy magányosság még elviselhető. *Kettő* már nehezen. De hát a lényeg az, hogy ezt soha nem szabad kipróbálni. Aztán jöttél te és Ernst. Ez olyan volt, mint egy szabadulás - vagy mint egy megváltás.

Karin asszony bocsánatkérően mosolyog, hallja magát, amint általa soha nem használt szavakat ejt ki a száján, látja magát, amint általa soha nem használt kézmozdulatokkal gesztikulál, amint küszködik a még soha nem tapasztalt, mélyről feltörő szomorúsággal. Kiüríti poharát.

Karin: Légy szíves, adj még egy kis bort. Te nem kérsz?

Anna: Nekem van még, köszönöm.

Karin: Így aztán kilábalunk a magányunkból, Johan meg én. Egyébként nem is tudom. Talán csak így szokták mondani. De te és Ernst nagy örömet szereztek nekünk, és ez összetartott minket. Hiszen állandóan veletek foglaltuk el magunkat, fontos lett a leglényegtelenebb apróság is.

Anna: És így lett Ernst a mama fiacskája, és Anna a papa kislánya.

Karin: Nem tudom. Így lett?

Anna: Na de, mamuskám!

Karin: Igen, igen. Talán igazad van.

Elfordítja arcát, a seb alig vérzik, szinte már nem is fáj. Sötétedik. Kigyúlnak az utcalámpák. A csönd és a város halk morajlása mögött hallani a folyó vizének zúgását.

Anna: (lágyan) Lefekszünk, mama? Korán kell kelniük.

Karin: (szórakozottan) Igen, talán ez lesz a legjobb.

Karin ekkor homlokát Anna vállához nyomja, aztán mélyen előre hajlik; feje most Anna ölében van, különös helyzet, szinte szemérmetlen. Anna visszarántja kezét, és mellére fekteti, nem tudja, mit tegyen. Aztán hirtelen sugallattól vezérelve átöleli anyját, és magához szorítja. Karin asszony torkából néhány hosszú, akadozó, hörgésszerű hang tör fel. Ez szokatlan és ijesztő.

Hirtelen kibontakozik Anna öleléséből, szinte durván. Felül, kihúzza magát, két kezével végigsimítja arcát és haját, ezt kétszer is megismétli, aztán tenyerével végigsimítja homlokát, oldalt lehajol, és meggyújtja a dívány mellett lévő állólámpát. Hűvös, fürkésző tekintettel néz a lányára.

Anna: (rémülten) Mi van, mama?

Karin: Van valami, amit meg kell tudnod.

Anna: Velem kapcsolatos?

Karin: A legnagyobb mértékben.

Anna: Ne várjunk vele egy kicsit?

Karin: Ne.

Anna: Akkor legjobb, ha mama elmondja nekem, mi az, ami ennyire fontos.

Karin: Henrik Bergmannal van kapcsolatban.

Anna: (hirtelen gyanakvással) Igen? És?

Karin: Mivelhogy írtál neki, ugye?

Anna: Igen. Írtam. Ernstnek küldtem el a levelet, minthogy nem tudtam Henrik címét. Egyébként nem kaptam rá választ. A levél valószínűleg elveszett.

Karin: Nem vészett el.

Anna: Akkor nem értem.

Karin: Ezt meg kell tudnod. A levél hozzám került, elolvastam, és elégettem.

Anna: Nem.

Karin: Megsemmisítettem.

Anna: Nem, mama!

Karin: El kell mondanom neked, mert apád figyelmeztetett. Azt mondta, hogy ilyet nem szabad tenni. Azt mondta, hogy ebbe nincs jogunk beleavatkozni. Hogy ez csak kárt okoz. Figyelmeztetett.

Anna: Mama!

Karin: Nem azért mondom el, mert magyarázkodni akarok. Úgy gondoltam, hogy amit teszek, a te érdekedben teszem. Johan figyelmeztetett.

Anna: Nem akarok többet tudni.

Karin: *(nem hallja meg)* Most, hogy Johan nincs többé, rájöttem, hogy el kell mondanom neked, mi történt. Nem kérhetek még bocsánatot sem, mert tudom, hogy soha nem bocsátasz meg nekem.

Anna: *(nyugodtan)* Ez valószínű.

Karin: Most mindenestre tudod.

Anna: Amint hazaérünk, megkeresem Henriket, és mindent elmondok neki.

Karin: Csak egyvalamit kérek tőled. Ne mondd el, hogy elégettem a levelet!

Anna: Miért ne?

Karin: Hátha hozzámégy Henrikhez. Nem érted? Ha elmondod neki, a gyűlölet áthághatatlan lesz. És hát csak együtt kell élnünk.

Anna: Miért?

Anna elgondolkodva nézi anyját. Soha nem ismert düh kezd ébredezni és kéjesen nyújtózkodni a zsigereiben.

Karin: Most már tudod.

Anna: Igen. Most már tudom. *(Szünet, más hangon)* Lefekszünk? Aludnunk kellene egy kicsit, holnap hosszú napunk lesz.

Gyorsan feláll a díványról, az ajtóhoz megy, megfordul, és udvariasan jó éjszakát kíván.

Ekkoriban (például egy júliusi napon, ezerkilencszáztizenkettőben) az egyetemi város szinte valószínűtlenül vagy álomszerűen kihalt lehetett. Ha nem csicseregének madarak a fák dús lombjaiban, a csend szinte ijesztőnek tűnne. Csak a Nagytemplom órájának ütései emlékeztetnek az idő haladására és az elmúlásra, de ezzel még nyomasztóbbá teszik a csendet. A Kaptár bezárt, a zenekarok a *Gyöngyhalászk*-tól a *Szép Heléná*-ig terjedő repertoárjukkal ilyenkor valamelyik gyógyfürdő vagy üdülőhely vendégeit szórakoztatják. A jobb módúak lakásaiban lepedők lógnak az ablakokon, mintha halott volna a házban, és a szobákból csüggesztő

naftalinszag szivárog a forró járdák fölé. A Gustavianum* anatómiai előadótermének kísértete visszabújik a falba Olof Rudbeckius képe mögé. A Svartbäckenben lévő bordélyház is zárva van, szorgalmas lakói Göteborgba utaztak az angol flotta üdvözlésére. A város ósdi színházában porszemek táncolnak a napfény csíkjaiban, melyek a színpad rosszul bezárt szellőzőablakainak résein hatolnak be az épületbe, és bűvös mintákat rajzolnak a lejtős színpad súrolókefét soha nem látott deszkáira.

Igen: a város üres, csendes, valószerűtlen, álomszerű, és kicsit félelmetes is annak, akiben mindez félelmet tud ébreszteni. A nap magasan áll a színtelen égen. Szélcsend van, a levegőben a szikkadt könnyek, a savanyú bánat, a néma fájdalom gyenge, de jól érezhető, fanyar és kissé áporodott szaga terjeng.

Egyesek szerint a világ messzire visszhangzó robaj vagy dőrej kíséretében pusztul majd el. Jómagam meg vagyok győződve róla, hogy a világ egyszer majd megáll, elcsendesedik, kifakul, elhalványul és eloszlik valamiféle végtelen kozmikus ködben. Ez a júliusi nap ebben a kis egyetemi városban akár a kezdetét is jelezhetné a világ teljesen eseménytelen pusztulásának.

A jelenet Henrik Bergman diákszobájában zajlik, amely kezdetben üres. Aztán kivágódik az ajtó, és Henrik hátrál be a szűk nyíláson fémpántos bőröndjével óvatosan navigálva. A szobában már minden ki van szórva az asztalra, a székekre és a padlóra. Henrik kedvetlenül fog a csomagoláshoz, nem nézi meg, mit hova rak. Végül leül a földre, rágyújt a pipájára, könyökével a térdére támaszkodik. Így ül sokáig.

Egyszer csak Anna jelenik meg az ajtóban. Háta mögött az utcára néző ablak napsütötte, keskeny, piszkos négyszöge. Gyászruhában van, feltűzött haján kis kalap, szemét és sápadt arcát gyászfátyol árnyékolja.

Henrik: (ülve marad) Egész megijedtem.

Anna: (az ajtóban) Megijedtél?

Henrik: Épp rád gondoltam.

Anna: És egyszer csak itt vagyok.

Henrik: Olyan, mint egy álom.

Anna: Hoztam neked valamit.

Bejön a szobába. Letérdel Henrik mellé, és keresgélni kezd valamit a kis fekete selyemretiküljében.

Henrik: Megváltoztál.

Anna: (ránéz) Te is.

Henrik: Szébb vagy.

* Az egyetem legrégebbi épülete.

Anna: Szomorúnak látszol.

Henrik: Valószínűleg azért, mert szomorú vagyok.

Anna: Most vagy szomorú, vagy mindig?

Henrik: Hiányoztál.

Hallgat, nyel, leveszi szemüvegét, és felhajtja egy könyvkupacra, az ablak felé fordítja fejét.

Anna: De most eljöttem, Henrik.

Henrik: Ez igaz?

Anna: Igen, igaz. Eljöttem.

Henrik: Ez olyan, mint egy álom: eljössz, és mondsz valamit, amit nem értek. Aztán hirtelen eltűnsz.

Anna: Nem tűnök el.

Mosolyog, keresgél a retikülben, elővesz egy selyempapírba csomagolt apró tárgyat, és Henrik kezébe nyomja. Felemeli a fátylat az arcáról, leveti a kalapját, és leteszi a földre. Egy hajtincs a homlokába hullik.

Henrik: Anna?

Anna: Nézd meg, mi az. Aznap vettem, amikor eljöttünk Firenzéből. Semmi különös, és nem nagy érték.

Henrik kibontja a csomagot: mintegy öt centiméteres, sötét fából faragott kis szobor, amely Szűz Máriát ábrázolja, az angyali üdvözet Máriáját. Henrik a nyitott tenyerén tartja a szobrot.

Henrik: Ez Mária a gyermek nélkül. Az angyali üdvözet Máriája.

Anna: (nézi Henriket) Igen.

Henrik: Meleg. Melegíti a kezemet, különös. Fogd meg te is.

Anna leveszi kesztyűjét, és Henrik beleteszi nyitott tenyerébe a szobrot. Anna rázza a fejét, mosolyog.

Anna: Nem, én nem érzem, hogy melegítene.

Leteszi Máriát a könyvkupacra Henrik szemüvege mellé, és visszahúzza kesztyűjét.

Henrik: Meghalt apád.

Anna: Igen. Holnapután lesz a temetés.

Henrik: Nehéz?

Anna: Lubickoltam a szeretetében. Nem tudom, érted-e, mit akarok mondani. Soha nem gondoltam rá, csak amikor néha terhemre volt. Most sajnálom, hogy olyan gyerekes és hálátlan voltam.

Henrik: Ernstet hova tetted?

Anna: Lenn vár az udvaron.

Henrik: Nem szólsz neki, hogy jöjjön föl?

Anna: Nem, nem. Majd később. Nem mertem egyedül idejönni. Most is csak úgy vaktában jöttem. Hiszen tudtam, hogy elköltöztél a városból. De mégsem bírtam ki. Azt mondtam Ernstnek: gyere, hagyjuk itt egy kicsit a halottasházat, menjünk el sétálni. Végigmehetnénk az Agatáv, hátha véletlenül összefutunk Henrikkel. Viccből mondtam. Nevettünk is rajta. Amikor a házad elé értünk, Ernst azt mondta: menj be, és nézd meg, nincs-e otthon. Fogadni mernék öt koronába, hogy otthon van. Persze, mindig te szoktál nyerni a fogadásainkban, mondtam erre én. Így hát bejöttem. Te itt vagy, Ernst pedig nyert öt koronát. Egyébként tudom, hogy nem kaptad meg a levelem.

Gyorsan feláll, a nyitott ablakhoz megy, félrehúzza a függönyt, és halkan leszól Ernstnek, aki egy deszkarakáson ül, szivarozik, feje fedetlen, sötét ruha és fehér nyakkendő van rajta, karján gyászszalag. Ernst rögtön felnéz a nővére, és mosolyog.

Ernst: Jól ülök én itt. Majd szóljatok, ha látni akartok. *Anna:* Tartozom öt koronával.

Ernst nem felel, csak int a szivarral. Anna úgy érzi, szétfeszíti a boldogság: a mellét, a fejét, a lábát, az ölét. Visszafordul Henrikhez, aki még mindig a földön ül, talán attól fél, hogy álma szertefoszlik, ha megmozdul. Anna leül egy rongyos támlájú, rozoga székre. Hallgatnak, és kicsit tanácstalanok.

Henrik: Írtál nekem?

Anna: Igen, egy sürgős levelet. De elveszett.

Henrik: Honnan tudod, hogy elveszett?

Anna: Tudom.

Henrik: És mit írtál?

Anna: Nem érdekes. *Most* már nem érdekes.

Henrik: Segédlelkész vagyok egy kis gyülekezetben innen néhány mérföldnyire. Most fél évvel meghosszabbították a megbízásomat. Ezért csomagolok. Söderblom professzor úr, ugye, tudod, kicsoda...

Anna: Persze hogy tudom.

Henrik: Söderblom professzor úr azt tanácsolta, hogy pályázzam meg a lelkészséget Forsbodában, fent Gästriklandban. Azt mondják, kemény, fáradtságos munka. Anyám persze szomorú. Azt szerette volna, ha valami

könnyebb helyre kerülök.

Anna: És most már nem is vagy egyedül.

Henrik: Nem, nem. De még meggondolhatom magam?

Anna: (gyakorlatias hangon) Természetesen odamegyünk, és megnézzük.

Henrik: Persze, ha tudtam volna...

Anna: (józanul) Ne butáskodj, Henrik. Ha egyszer megígérted, akkor megígérted, ilyesmit nem változtat meg az ember.

Henrik: A lelkész állítólag öreg és beteges.

Anna: Őt is megnézzük.

Henrik: Azt nyilván sejtet, hogy a fizetés nyomorúságos.

Anna: Mit érdekel az minket. (Előrehajol) Meg aztán, ha elveszel feleségül, fényes partit csinálsz, Henrik! Rengeteg pénzt örökölök. (Suttog) Félelmetesen sok pénzt. Ehhez mit szólsz?

Henrik: Nem fogom hagyni, hogy te tarts el engem.

Anna: Figyelj ide, Henrik! (Gyakorlatiasan és határozottan) Először is eljegyezzük egymást, amint túl leszünk a temetésen. Ha ma délután megrendeljük a gyűrűket, akkor legkésőbb szombatra meglesznek. Akkor fényes eljegyzést tartunk itt a szobádban, amire meghívjuk Ernstet is, de másnak nem szólunk. Jövő héten elutazunk anyádhoz. Minél előbb szeretnék megismerkedni vele. Aztán írsz a lelkésznek, hogy leendő feleségeddel a hét végén elmegy Forsbodába, és megnézed magadnak a paplakot, a templomot és magát a lelkészt is. Aztán szeptemberben összeházasodunk, vagy legkésőbb október elején - és pompás esküvőt rendezünk, Henrik. Mit nézel?

Henrik: Téged.

Anna: Elég sokat vártunk rá. Mama mindig azt szokta mondani: „dönteni kell, és vállalni a következményeket”.

Térdre esik, Henrik fejét a két kezébe fogja, és szájon csókolja. Henrik nyomban elveszti egyensúlyát, hátradől, és magával rántja Annát is a földre.

Henrik: A csókokról sem szabad elfeledkezni.

Anna: Nem, a csókok nagyon fontosak.

Mohón és szomjasan csókolóznak. Anna felül. Gyászruhája csupa por lett.

Henrik: Poros lett a ruhád.

Anna: Hát látod, hogy nézek ki? (Nevet) Szedjük rendbe magunkat. És menjünk le Ernsthez, és hívjuk meg szombatra, az eljegyzésünkre.

Henrik: Anyád mit fog szólni hozzá?

Anna: Firenze óta nincs igazán jelentősége, mit mond vagy mit gondol az anyám.

Henrik: Történt valami?

Anna: Mondjuk.

Henrik: De én nem tudhatom meg.

Anna: Nem tudom. Talán egy éjjel, amikor szorosan összebújva fekszünk az ágyunkban a forsbodai paplakban, és kint hóvihar tombol. Talán akkor elmondom, mi történt. Talán.

Henrik: A levéllel van kapcsolatban?

Anna: Henrik! Azt hiszem, a szerelmesek mindig megfogadják, hogy teljesen őszinték lesznek, és soha nem lesz semmilyen titkuk egymás előtt. Ez butaság. Én soha nem fogom elvárni, hogy elmondd nekem a titkaidat.

Henrik: És az igazságot?

Anna: Az igazság az más.

Henrik: Igaznak kell lennünk. Hűnek az igazsághoz.

Anna: *(hirtelen komolyan)* Törekednünk kell az igazságra.

Henrik: Akkor azt gyakorolnunk kell.

Anna: *(mosolyog)* Bizony, azt gyakorolnunk kell. Hogy ízlett neked a húsgombóc, amit csináltam? Milyen volt?

Henrik: Förtelmes !

Anna: Na látod! *(Mosolyog)* És így tovább. Segítség leporolni a ruhámat?

Feltápáskodnak, leporolják egymást, de közben ölelkezni és csókolózni is kell, arcuk, kezük forró. Végül sikerül kijutniuk a folyosóra, és lemenniük a keskeny falépcsőn. Ernst elképedve áll fel a deszkahalomról, amikor megpillantja az ölelkező párt. Lassan közelednek egymáshoz, megállnak, s néhány méter távolságból örömteli gyengédséggel nézik egymást.

Ernst: *(Henriknek)* Teljesen valóságos látvány vagy.

Henrik: Mert valóságos vagyok.

Ernst: Neked, nővérkém, meg olyan piros az ajkad.

Anna: Igen, piros.

Ernst: Amikor bementél, olyan sápadt voltál, mint a holdvilág.

Anna: Megkérdeztem Henriket, nem akar-e feleségül venni, és igent mondott. Ki gondolná, hogy néha minden ilyen egyszerű?

Ernst odalép Henrikhez, megöleli, aztán hátralép, végigméri, még egyszer megöleli, és erősen megveregeti a hátát.

Aztán jobbról-balról megcsókolja Anna arcát, szemhéját, és végül a száját.

Ernst: Ti vagytok az én szívemnek a legkedvesebbek. Aztán elindulnak az aranyműveshez a Sankt Larsgatába.

Ez a krónika a fontos dolgokat önkényesen mellékessé fokozza le, és fordítva. Néha, valamilyen homályos szóbeli közlésből kiindulva hatalmas vargabetűket tesz. Olykor nagy jelentőséget tulajdonít egy levél valamelyik sorának. A múlt sötét hullámaiból felvetődő emléktöredékek hirtelen meglódítják a képzeletét. A tények, évszámok, nevek és helyzetek szempontjából teljesen megbízhatatlan. Szándékosan az, ebben következetes. A nyomozás homályos utakon jár, hiszen itt nem nyílt vagy titkos bizonyítási eljárás folyik olyan emberek ellen, akik már nem tudnak beszélni. Életük, ahogy az ebben a krónikában megjelenik, illuzórikus, látszatélet csupán, mely talán mégis megfoghatóbb, mint az igazi életük. A saját, legmélyebb igazságukat azonban ez a krónika soha nem fogja tudni megmutatni. A krónikának külön és felettébb esetleges igazsága van. Az íráskedv, a napról napra megújuló és folytatásra ösztökélő íráskedv az egyetlen igazi motivációja ennek a vállalkozásnak. A játék hajtóereje maga a játék. Úgy teszek, ahogy gyerekkoromban: kinyitom a játék szekrény fehérre festett, összekaristoljt ajtaját, és szabadjára engedem a tárgyak immanens titkait. Ennyi az egész.

A fentiekre hivatkozva az elbeszélés nem áll meg annál a pillanatnál, amikor Anna Karin asszony csüggedt szeme elé tartja csillogó jegygyűrűjét. Karin erre nyilvánvalóan nem sokat mondhatott: „Tudom, tudom. Remélem, tisztán látod, mit csinálsz. Most már békét kell kötnünk.

Henriknek hozd tudomására, hogy szívesen látjuk a családban.”

A krónika arra sem tér ki, hogyan robbant a bomba a temetés napján, este, amikor a család egybegyűlt mamuska szalonjában a praktikus teendők megbeszélésére.

A krónika nem számol be arról sem, hogyan tér nyugovóra ugyanaznap este Oscar és rákbeteg, egyre sorvadó felesége. Repedés támad Svea régóta gyülemelő gonoszságának gátján, és folyini kezd belőle a becsmélés a papokra általában, és Henrik Bergmanra különösképpen. Egy idő után Oscar nem bírja tovább hallgatni, és meglehetősen nyomatékkal rászól: „Fogd már be a szád, Svea. Hiába szidod, úgyis a rokonunk lesz!”

Karin asszony néhány nappal a temetés után összehívja a családot. Színhely az ebédlő a trädgårdsgatai házban, júliusi napfény tűz a leeresztett napellenzőkre. A súlyos, oroszánkörmös asztal csupasz lapja feketén csillog, mindenki fekete ruhát visel, a háttér világos tapétái és tarka festményei kiemelik a mélyfeketét. Karin asszony az ablakkal szemben, az asztalfőn foglalt helyet, balján Oscar és Svea, jobbán Gustav és Martha ül. Az absztinenciától és csömörtől elgyötört Carl Svea mellett ül. A lányok a falnál álló, egyenes támlájú pamlagon kucorognak. Az asztal túlsó végén, Karin asszonnal szemközt helyezkedik el Ernst, Anna és Henrik.

Karin: Azért hívtalak ide benneteket, hogy megbeszéljünk néhány döntést. Előbb azonban szeretettel köszöntöm Henriket családunkban. Azt akarom, hogy felejtsük el a viszályokat és nehezteléseket. Zárjuk le a múltat. Ha becsületesen törekszünk rá, van lehetőség a megbékélésre és a barátságra is.

Karin asszony rámosolyog Henrikre és Annára. Ezt teszi a család többi tagja is, egészen változatos mosolykollekción kerekedik ki belőle. Légy zümmög az ablakon. Karin asszony a gyémántgyűrűjét forgatja, melynek helye a két vastag jegygyűrű között van.

Karin: Felkerestük Elgérus ügyvéd urat, és megismertük apátok testamentumát, végső akaratát. A hangulatból ítélve mindenki, kivétel nélkül (*pillantás Carlra*) elfogadta a rá vonatkozó rendelkezést, és kiérezte belőle a szerető gondoskodást. Hálás vagyok nektek ezért az egységes véleményért. Régebben néha beszéltünk Johannai arról, mi történjék a házzal, ha ő előbb menne el, mint én. Az volt a határozott kívánsága, hogy én *egyedül* legyek a ház tulajdonosa, és hogy a család többi tagja részvényekben és tőkében kapja meg belőle a részét. Elhessegettem a gondolatot, beszélni sem akartam róla, de amikor szóba került, éreztem, hogy nem akarom megtartani a házat. Semmi körülmények között. Ezért megkértem Elgérus ügyvéd urat, hogy próbálja meg eladni. Tegnap délután közölte velem, hogy nagyon előnyös vételi ajánlatot kapott az utca túloldalán lévő szakiskolától. Már régóta szűkében vannak a helynek, és hajlandóak lennének azonnal szerződést kötni. Azt mondtam, hogy nekem megfelel a javaslatuk, de az ügyletet természetesen meg kell beszélnem a fiaimmal, akik itt laknak a házban három külön lakásban. Az iskola képviselője kijelentette, hogy hajlandóak felajánlani három hasonló értékű lakást. En a magam részéről azt mondtam, hogy továbbra is itt szeretnék lakni. De ketté akarom osztani a lakást. Az ebédlő közepén húzatok egy válaszfalat, és négy szobát tartok meg és a konyhát. Sirinek megmondtam, hogy október elseje után nem lesz rá szükségem. Nagyon sajnálta, természetesen, hiszen majdnem húsz éve van már nálunk, de kap egy tekintélyes végkielégítést, és hazaköltözik a nővéréhez Smálandba. Van valakinek kérdése?

Henrik nézi új rokonait: zárkózott arcok, tétova tekintetek, összeszorított szájak. Persze Anna és Ernst kivételével, akik úgy viselkednek, mintha ez az egész nem tartozna rájuk. Es nem is tartozik. A feszültség egyre sűrűbb és szikrázóbb. Carl lehunyja szemét, úgy tesz, mint akinek máshol jár az esze. Oscar udvariasan és kifürkészhetetlenül mosolyog. Gustav az óraláncával játszik, mely kigömbölyödő mellényén fekszik, kibámul az ablakon, és lebigygyeszi ajkát. Martha a karkötőjét csörgeti, és a haját

igazgatja. Svea feje remegni kezd vézna nyakán. Homloka kipirul, pihés felső ajkán verítékcseppek gyöngyöznek.

Svea: Szokás szerint senki nem mer megszólalni, amikor Karin kihirdeti nekünk a dekrétumát.

Oscar: Svea, kedves!

Svea: Úgyhogy nekem kell kimondanom, amit mindenki gondol.

Gustav: Ez ellen tiltakoznom kell. Svea nem képviseli a család nézeteit. Ha jól tudom, csak a maga nevében beszél.

Svea: Mivel nemsokára meghalok, én vagyok az egyetlen ebben a családban, aki ki meri mondani az igazat!

Oscar: *(türelmesen)* Kedvesem.

Svea: Kedvesem, kedvesem. Ez minden, amit mondani tudsz?

Carl: *(hirtelen)* Fogd be a szád, Svea. Mielőtt még szétreped a gonoszságtól. Már senki nem hiszi el, hogy rákód van. Nem tudna megmaradni egy ilyen testben, amelyiket ennyire átítat a gonoszság. Egyébként be kell vallanom, hogy mamuska döntése kissé váratlanul ért. Azt is meg tudja már mondani, főnökasszony, hogy mikor szedjük a sátorfánkat?

Gustav: Azt hiszem, Karin mama a maga kissé kíméletlen sakkhúzásaival azt kívánja jelezni nekünk, gyerekeknek, hogy jó húsz éven át elviselt bennünket, de most már őszintén elege van belőlünk és családjainkból. Ezt nem lehet tőle zokon venni.

Martha: Pedig hogy szeretjük a lakásunkat. Most hova menjünk?

Gustav: Nem kell ilyen butaságokat mondani, Martha ! Nem az utcára vagyunk kitéve.

Oscar: Nekem az ügylet ellen nincs semmi kifogásom. A ház Karin mamáé. Ez világosan meg lett mondva, ehhez nem fér semmi kétség. Nagyvonalú kárpótlásban lesz részünk. A mama, felőlem, azt csinál a házával, amit akar. *Mi* vajon voltunk-e rá *valaha is* tekintettel?

Svea: Ti mindig csak lapítottatok, vigyorogtatok, és udvariaskodtatok! És ha hátat fordított nektek, gúnyolódtatok rajta és kiröhögtétek! Gustav ÅKERBLOM, Carl ÅKERBLOM, Oscar ÅKERBLOM. A három testőr.

Ernst: Ha ez a fröcsögés tovább folytatódik, elmegyek. Gondoljunk talán arra, hogy Henrik Bergman most van velünk először. Rá és Annára való tekintettel kérlek titeket, hogy próbáljuk visszafogni magunkat. *(Henriknek, mosolyogva)* Ne félj, szokott ez rosszabb is lenni. Néha ugyanis egészen emberszabásúak vagyunk.

Carl: Lehet, hogy papa halála egyszerűen kihúzta a dugót a palackból.

Gustav: Carl fivérünkre jellemző hasonlattal szólva.

Carl: Nem árt, ha tudod, kedves Henrik, hogy szellemi dolgokban Gustav fivérünk a család feje. Ha tanácsot kérsz tőle, rögtön hármat kapsz.

Ha nem fogadod meg a tanácsát, azt egyszer később, agyafűrt módon, még leveri rajtad. Nem véletlenül tagja a professzor úr az állami egyetemi feliigyelőbizottságnak, tudja, hogyan kell a nótát fűjni. Légy résen, Henrik, ezt a legnagyobb jóindulattal tanácsolom neked. Martha asszonnyal is legyél óvatos. Nagyon szereti a szép fiúkat.

Martha: (nevet) Kiállhatatlan vagy, Carl. *(Carl felé legyint)*

Carl: (izzad) Martha majd kap tőlem egy nagy, cuppanós puszit, amikor ez a halotti muri véget ér.

Oscar: Szerintem mama megfontolt döntést hozott. Eddigi közös életünket a kényszer, a megszokás és a hamis biztonságérzet tartotta össze. Ez az élet állóvízzé vált. Hagytuk, hogy a kapcsolataink lassan megromoljanak. Jót fog tenni nekünk, ha elválnak útjaink.

Svea: És mi lesz a nyaralóval?

Oscar: A nyaraló mindig mamuskáé volt.

Svea: Szóval most már nyáron is otthontalanok leszünk?

Oscar: Nyugodj meg, Svea. Hiszen te mindig rosszul érezted magad a nyaralónkban, és inkább fürdőhelyekre szeretted volna járni, meg Párizsba. *(Érdesen nevet)* Ha meggondolom, nem is értem, hogy bírtuk ki egymást ennyi ideig.

Anna: Mama nem szól semmit?

Mindenki Karin asszonyra néz. Kissé előrehajtott fejjel ül, és egy kis zöld vonalzóval játszik. Felemeli tekintetét, és szórakozott, szinte álmos mosollyal nézi családját.

Karin: Mit mondjak? Ti soha nem fértetek össze egymással. Most, hogy papa meghalt, rám vetitek magatokat. Ez természetes. Ezt meg kell értenem.

Gustav: Bocsánat, mama, de igazából csak Svea mondta, hogy...

Karin: (felemeli kezét) Hadd fejezzem be. Néha akaratlanul is elgondolkodom rajta, hogyan alakult volna a család élete, ha nem kerülök bele, és nem leszek bűnrészes. *(Mosolyog)* Kellemes gondolat! Tele voltam lelkesedéssel és jó szándékkal: rendet és tisztaságot akartam, meg azt, hogy műveltek legyetek, és éreztétek, hogy összetartoztok. Csak jót akartam. Ne higgyétek, hogy keserű vagyok. Csak gondolkodom.

Carl: És mamuskából mi lett volna, ha nem kerül abba a helyzetbe, hogy gondoskodnia kell rólunk?

Karin: Hát ez az, Carl! Okos kérdéseket tudsz feltenni, annak ellenére, hogy olyan... kelekótya vagy. Mi lett volna velem? Bizonyára folytattam volna a tanítást. Mások gyerekeibe igyekeztem volna elültetni egy kis műveltséget és jó modort. Mert abban soha nem kételkedtem, hogy jól teszem, amit teszek. Biztosan követtem el kisebb hibákat, de a

legfontosabb dolgokat illetően nincs miért szemrehányást tennem magamnak.

Elbizonytalanodás. Tűnődés. Üresség. Kedvetlenség. Közöny. Keserűség. Fáradtság. Mi volna, ha átmennénk a szalonba, és innánk egy kis kávé, mondja Anna. Sütöttem egy tortát. Helyes, mondja Karin frissen, és feláll.

Azért nem vagyunk annyira szörnyűek, amilyenek látszunk, mondja Gustav, és a hasához nyomja kávéscsészéjét, miközben a torta morzsái a mellényére hullnak. Néha kimondottan szórakoztatóak tudunk lenni, nem árt, ha Henrik ezt is tudja. Annának és Henriknek csinálunk egy eljegyzési vacsorát, duruzsolja Martba, és hátulról átöleli Annát. Aranyos fiú, súgja Anna fülébe. Borítsunk fátlat a múltra, mondja Oscar ÅKERBLOM, és megfogja Henrik karját; szólíts csak Oscarnak, és tegeződjünk. Az utolsó találkozásunk nekem is nagyon kellemetlen volt, de úgy éreztem, hogy kénytelen vagyok sarkítva fogalmazni. Jó gyerek vagyok, ha az ember állíthat ilyesmit egyáltalán saját magáról. Feltétlenül jöjjetek el hozzánk vacsorára, mielőtt elutazunk!

Svea megsimogatja Anna arcát csontig aszott, májfoltos kezével. Szörnyen szégyellem magam, amiért kifakadtam. Az orvos szerint az új szer miatt vagyok ilyen ingerlékeny. Henriknek nem szabad azt hinnie, hogy Svea néni (Henrik szólítson Svea néninek), hogy Svea néni mindig ilyen kiállhatatlan. Most Carl hajol egészen közel a tanácstalanul ácsorgó vőlegény arcához: Én figyelmeztettelek, de most már késő! Csak magadat okolhatod, szegény barátom. Anna borzasztó édes, de ne engedd, hogy megtévesszen a bájos pofikájával. Sok van benne az ÅKERBLOMok véréből. A leendő férjedet óvom tőled, vigyorogja most Carl Anna arcába. Hiába mondom, hogy a vesztébe rohan, nem hallgat rám. Mit ittál, Carl, kérdezi Anna színlelt megbántódással. Bizony, semmi sem fenékg tejfel, feleli Carl sóhajtván.

Gyere, lelépünk!, mondja Ernst, és meghúzza Henrik karját. Szóltam a mamának, hogy elviszünk sétálni, ki kell szellőztetni a fejünket. Gyere, Anna, megint csapnivaló tortát sütöttél. Vizontlátásra, Karin néni, köszönöm a meghívást, motyogja Henrik meghajolva Karin háta mögött. Karin megfordul, épp most beszélte meg Lisennel, hogy egy órával később fognak vacsorázni. Vizontlátásra, Karin néni, mondja Henrik, és újra meghajol. Ugye velünk vacsorázol, kérdi szelíden Karin; arca sápadt, tekintete fáradt. Ugye számíthatunk rád? Nem, mama, köszönjük. Nem vacsorázunk itthon, mondja Ernst határozottan. Mulatni megyünk, Anna, Henrik meg én. Leiszuk magunkat a sárga földig. Karin asszony mosolyog, és a fejét csóválja: hát akkor éreztétek jól magatokat, mondja gyorsan. Pénzetek van? Köszönöm, mamuska, van, feleli Ernst, és megcsókolja anyja száját.

III.

A TRADGARDSGATA a temetés után elnéptelenedett, augusztusban pedig költöztetők, kőművesek és iparosok szállták meg a házat. A család szétszóródott, volt, aki Ausztriába utazott, volt, aki Ramlösába, fürdőket venni, a gyerekek ismerősök ismerőseihez mentek valamelyik Stockholm környéki szigetre, Henrik visszatért segédlelkészi teendőihez Mittsundába, Anna pedig elutazott barátnőjéhez, Fredrika Kempéhez, akivel együtt járt a Sophiakórház nővérképzőjébe. Fredrika nyomban végzés után hozzáment egy jómódú dán férfihoz, és most várta első gyermekét. Karin asszony elvonult a dalarnai nyaralóba Lisennel, aki immár gazdaasszonya társaságában és szolgálatában tölti élete hátralévő részét, vagyis további huszonnégy évet.

Karin asszony külső és belső értelemben is magányos lett. A gyászév elteltével megrendelt magának a Lejas divatszalonban hét egyforma szabású szoknyát, blúzt és ruhát, egyforma színből és anyagból. Ezerkilencszáztizenkettő tavasza óta csakis sötét öltözetet viselt: bokáig érő szoknyákat, sötét santungblúzokat gallérjukon ezüst brosstúvel, egyenes vonalú, fekete ruhákat, fekete, magas szárú cipőket, azsúros, fehér gallérokat és mandzsettákat. Haja alig nyolc hónap alatt megőszült, továbbra is sűrű és fényes maradt, de már nem sötét, hanem egészen fehér volt.

Aki kedvét szokta lelteni a magyarázatokban vagy értelmezésekben, most eltöprenghet azon, hogy vajon mi készítette Karin asszonyt birodalma jelentős részének felszámolására. Hiszen még mindig csak negyvenhat éves volt. És különösebb indoklás nélkül eladta tehát a házat, kettéválasztotta a lakását, és a birtokába került vagyon jelentős részét szétosztotta a családtagok között, akik ezt örömmel, bár kissé értetlenül fogadták. Ily módon Anna is jelentős összeget örökölt, mellyel okosan gazdálkodott, s mellyel az idők folyamán sok bosszúságot okozott férjének (és sokban megkönnyítette a család hétköznapi életét).

Ebben az évben hamar beköszöntött az ősz. Tüze megcsillant a folyó vizének tükrében, és megperzselte az erdő sötét peremét. Reggelente vékonyjég fedte a tócsákat az udvari kút zöldre festett pumpája körül a fűben és a lefolyóban. Az éjszakák szélcsendesek voltak, az ég csillagos. A kályhákban nyírfahasábokból rakott tűz lobogott, a Djurás és a Gimmen fölött kiélesedtek a dombok körvonalai. A macskabagoly már alkonyatkor

előjött az erdőből, és felszállt a melléképület tetejére.

Karin asszony és Lisen kisasszony kettesben töltötték a nyarat és az őszt hallgatag, de cseppet sem ellenséges együttlétben. Amikor október végén leesett az első hó, értesítést kaptak, hogy a lakás átalakítása a Trädgårdsgata tizenkettőben befejeződött. A két nő összecsomagolta az összecsomagolandókat, bezárta a bezárandókat, behajtotta a spalettákat, és fehér lepedőket terített a bútorokra és a pianínóra. Szörppel és lekvárral teli üvegeket csomagoltak fadobozokba, és indítottak útnak a családtagok új laccímeire. Az öreg, sárga macskát a szomszédok gondjaira bízta, az ajtókat belakatozták, és a két szótlán, egykorú nő felszállt a reggeli upsalai vonatra. Megható pillanat volt, mint minden elutazásé. A folyó fodros víztükre felett könnyű pára lebegett. Nedves pelyhekben, csendben hullott a hó, a fény erős és árnyéktalan volt. A nyaraló úgy piroslott a szürke és fehér tájban, mint a berkenye bogója.

A rövid és jelentéktelen jelenet, melyet most el akarok mondani, tíz nappal az imént említett indulás előtt játszódik. A helyszín a tágas, világos konyha, melynek ablaka az erdőre és a szirtekre néz. Karin asszony és Lisen kisasszony a kinyitható asztal mellett ül békés egyetértésben. Földi szedret pucolnak. A tűzhelyben pattog a tűz, a kondérban lekvár fő, illatos gőz tölti be a levegőt. Az ablak legfelső kockái párásak. A csészékben frissen főzött kávé. A tűzhely melletti meleg falon néhány álmos nyári légy sétálgat.

Karin: Tegnap levelet kaptam Annától.

Lisen: Jól van?

Karin: Anna azt írja, hogy döntött.

Lisen: Beiratkozik a háztartási tanfolyamra? Az jó, mert akkor télen otthon lesz velünk.

Karin: Nem jön haza, és nem akar semmiféle tanfolyamra járni.

Lisen: Annának meg kéne tanulnia főzni. Bár édességeket már tud csinálni. Tortákat. *(Szünet)* Majdnem olyan jól, mint én.

Karin: *(mosolyog)* Most nem jön haza, az biztos.

Lisen: Hát akkor?

Karin: Már novemberben összeházasodnak. Mihelyt Henrik szolgálatba áll fenn Forsbodában.

Lisen: Aha.

Karin: Anna ott akar lenni az első perctől kezdve. Azt írja, hogy ez mindennél fontosabb.

Lisen: Akkor novemberben esküvő lesz.

Karin: Akár tetszik nekünk, akár nem.

Lisen: És milyen lesz?

Karin: Pompás, Lisen. *(Mosolyog)* Fényes esküvő. Néha az embernek a balszerencsését is meg kell ünnepelnie.

Lisen: Azt hiszem, értem, mire tetszik gondolni. Én csak azt tudom mondani, hogy az ifjú pár szép lesz. Mint egy mesében.

Karin: Pontosan. Mint egy mesében.

A kezek szorgosan dolgoznak. A megtisztított szeder feketén csillog a sárga cseréptáliban. Lisen feláll, és fát tesz a tűzre. Visszaül. Sójárással jelzi, hogy fájnak az ízületei, és azt is, hogy azért ő bizakodik.

Lisen: Meglátogatták már a fiatalúr édesanyját?

Karin: Anna azt írta, hogy épp ma utaznak Söderhamnba. Onnan mennek majd tovább Forsbodába, hogy megnézzék a paplakot. Ígéretet kaptak, hogy rendbe hozzák, írja Anna. Nordensonéknál fognak lakni. A vasműtulajdonos Nordensonnál.

Lisen: Az rokona a sjösätra Nordensonnak?

Karin: Persze. A féltestvére.

Lisen: Akkor pénzük, az van, ugye?

Karin: Állítólag.

Lisen: A nővérem a Nordensonék egyik rokonánál dolgozott Sjösätrában. Úgy hívták, hogy... na, hogy is...? Helmerson! Az asszony megérte a pénzét. Egyébként ő is Helmerson lány volt. Úgyhogy nem maradt náluk sokáig.

Karin: A vasműves Nordenson attól még jó ember lehet.

Lisen: *(hitetlenkedve)* Éppenséggel.

Karin: Oscar szerint a vasmű nem megy valami jól. Oscar az ilyesmit tudni szokta.

Lisen: De nem a vasmű fizeti a lelkészt.

Karin: Nem, a fizetését biztosan megkapja.

Lisen: A mi kis Annánk... ha erre gondolok...

Karin: Bizony, furcsa erre gondolni, Lisen.

Lobog a tűz, a kondér fedője meg-megemelkedik, és gőzpamacsokat ereszt a levegőbe, egy légy nekivágódik az ablaknak, és lehullik a hátára. Karin asszony befejezi a pucolást, rákönyököl az asztalra, mozdulatlanul ül. Lisen kisasszony folytatja a munkát, de lassabb tempóban. Hosszan elnézi, amit épp a kezében tart.

Lisen: *(hosszú csönd után)* Bizony, bizony.

Karin: Már semmit se tudok.

Lisen: Nagyságos asszony egyedül marad.

Karin: Azzal nem törődöm.

Lisen: Nem?

Karin: Nem. A magánytól nem félek.

Lisen: Na de hát mindig csak... ?

Karin: Néha eltűnődöm, mi lehet az igazi, a legmélyebb oka annak, hogy bizonyos dolgokat úgy csinállok, ahogy csinállok. Hogy megtudhatom-e én ezt egyáltalán? Érti, Lisen?

Lisen: Én nem értek az ilyen legmélyebb okokhoz.

Karin: Na igen. Persze.

Lisen: Ha ilyesmire gondolok, egészen megzavarodom. Mert lehet, hogy amit a nagyságos asszony a „legmélyebb oknak” tart, annak is van valami oka, ami még mélyebben van. És így tovább.

Karin: Ez igaz.

Lisen: Tölthetek még egy kis meleg kávé?

Karin asszony tartja a csészéjét.

Henrik anyja kijelentette, hogy a jegyespárt sajnos nem tudja az állomáson várni, mivel az asztmája a nyár folyamán súlyosbodott. Ezért az előszoba nyitott ajtajában várta őket legszebb lila selyemruhájában, ritkás haját gondosan összefésülve a csipkés fejkötő alá, és felöltve legkedvesebb üdvözlő mosolyát, mely bármennyire birtokba vette is arcát, nem ért fel szomorú tekintetéig. Anna átadta magát ölelésének, és elmerült a formátlan, enyhén izzadságszagú sötétségben. Alma azután fia felé nyújtotta kövér kis kezét, magához húzta a fejét, és megcsókolta a homlokát, az arcát és az állát. Szemét nyomban elfutotta a könny, lélegzése kapkodóvá vált.

Alma: ...lám csak, ezt a csúnya kis bajuszt mégiscsak meghagytad. *(Tréfálkozva)* Meglátjuk, hogy Anna meg én mire megyünk ketten. Majd csak jobb belátásra bírjuk, ugye, Annám? De gyertek beljebb, kedveseim, nem állhatunk itt a lépcsőn. Hadd nézzelek meg titeket! A menyasszonyod a valóságban még szebb, mint a képen, amit küldtél. Drága kislányom, légy nagyon boldog a fiammal. Na és te, Henrik? Most boldog vagy? Istenem, de bolond vagyok. Csak zavarba hozlak titeket a tolakodással. Ide figyeljete! Úgy gondoltam, hogy Anna aludjon Henrik régi szobájában; csak az a baj, hogy általában ki szoktam adni, és a mostani lakó ugyan megértő volt, és kiköltözött néhány napra, de szivarozik. És hiába szellőztetek állandóan, úgy érzem, még mindig szivarszaga van annak a szobának.

Anna határozottan kijelenti, hogy nem érez szivarszagot, de nem szól semmit a savanyú penészszagról, melyet a helyenként kifakult, sötétzöld tapéta áraszt magából.

Alma: Azért Annának talán így is érdekes lesz, hogy a vőlegénye régi gyerekszobájában alhat. Az a fénykép ott az ágy fölött Henrik apját ábrázolja: a jegyességünk idején készült. De azt hiszem, nem adja vissza

igazán, hogy milyen volt - hogy milyen vidám és szép volt.

Anna: Szerintem nagyon szép, és nagyon hasonlít Henrikre. Olyan jóképű, mint egy színész...

Alma: Színész, talán igen, nem is tudom. Imádott énekelni, nagyon szerette a zenét. És aztán elvett feleségül egy ilyen kis töltött galambot, mint én. Persze akkor még nem voltam ennyire kövér... és többen is legyeskedtek körülöttem, vagyis volt konkurencia.

Henrik: Akkor én az ebédlőben alszom, a díványon...

Alma: Nem, nem. *Én* alszom az ebédlőben, a díványon. Henrik meg szépen és kényelmesen alhat az én szobámban. *(Tréfásan)* Mint egy kivont kard fogok örködni a két szerelmes között. *(Nevet)*

Henrik: (határozottan) Ne butáskodj, mama. Én alszom a díványon, az ebédlőben, és kész. Ne is beszéljünk róla többet.

Alma: Hallod, milyen erőszakos? Veled is ilyen, vagy csak az öreg anyjának szeret parancsolgatni? Na mindegy, ne vitatkozzunk! Bekészítettem teát és szendvicseket az ebédlőbe. Henrik azt írta, hogy Gävlében vacsoráztok a vasúti restiben, ezért nem csináltam most nektek semmi különlegeset.

Henrik: Ez nagyon jó lesz. Mama szendvicsei művészien dekorált ínycsafalatok, majd meglátod.

Alma: Henrik csak ugratja öreg mamáját. Hiszen vigyáznom kell a súlyomra az asztmám miatt. Az orvos is figyelmeztetett rá, és ezért nekem már nem olyan nagy élvezet az evés, mint régen.

Alma szótlan vágyakozással kinyújtja a kezét, és Anna gyorsan megcsókolja.

Alma: Gyermekem, drága gyermekem.

Egy pillanatig a két nő szorosan egymás mellett áll. Henrik, útban az ebédlő nyitott ajtaja felé, megfordul, és látja a gyors, tétova mozdulatot. Alma súlyos karját a lány vállára teszi, arca hirtelen megmerevedik a fájdalomtól. Henrik egy szóra gondol, mely most fényes feliratként jelenik meg valahol a tudatában: *elkerülhetetlen, elkerülhetetlen.* A következő pillanatban minden megy tovább, hallja Anna hangját: Mi az, Henrik?

Henrik: Úgy látom, a mama elégedett a menyével. Kicsit azért mindketten féltünk.

Albumnézés, a menyasszonyi bemutatkozások örök mentőöve azokban a percekben, amikor kifogynak a szavak és megnyúlnak a percek. Albumnézés a díványon, a petróleumlámpa fényében, Alma és Anna

szorosan egymás mellett, kezükben nagyító. Henrik a kerek asztal másik oldalán ül. Engedélyezték neki, hogy rágyújtson a pipájára. Félhomályba és dohányfüstbe burkolózva zavartalanul figyelheti anyját és menyasszonyát.

Alma: (rövid, kövér ujjával mutatva) Itt van Henrik! Valamelyik nyáron, Öregrundon. Henrik akkor... mennyi idős is voltál azon a kivételes nyáron, amikor Öregrundon nyaraltunk? Tizenegy. Igen, tizenegy éves voltál.

Henrik: És azon az őszön estem át a skarláton.

Alma: Nem, nem, az a következő évben volt, erre jól emlékszem. Ez után a tengerparti nyaralás után jól érezted magad, nem volt semmi bajod egész télen sem. Milyen kicsi ezen a képen. Ezt a vitorlást teljesen egyedül építette egy hetilap rajzai alapján. Olyan magának való gyerek volt, szegény Henrik. Legjobban növényeket szeretett gyűjteni, és aztán osztályozni őket a könyv alapján. Emlékszel a növénygyűjteményedre, Henrik? Elraktam, valahol még megvan a padláson. Szegény gyerek, csak nevetni tudok, ha elnézem ezt az öregrundi képet, pedig inkább sírnom kellene. Kérsz még egy kis portóit, Anna?

Anna: Köszönöm, igen, de csak keveset.

Henrik: Én maradok a konyaknál.

Alma: Na persze.

És Alma felnevet, és nézi az öregrundi képet. Mint már említettem, Alma mama jóízű és egészséges nevetése meglepően eltért viselkedésének egyéb megnyilvánulásaitól. Teli szájjal, kedvesen, vonzón, szeretetre méltóan nevetett.

Alma: Szegény, kicsi Henrik ! Nézd, Anna, milyen szánalmas itt szegényke. *(Mutatja)* Ez vagyok én, már alaposan „kigömbölyödve”, de azért a kalapomon még hatalmas tollat viseltem. Ez meg itt az egyik elfviki lány, valószínűleg Beda, igen, a darázsderekű Beda, akinek mindig segíteni kellett összehúzni a fűzőjét. És azon a nyáron még házvezetőnőnk is volt, az öreg Viken, nagyon megadtuk a módját, és alaposan kiköltekeztünk! Nekem soha nem volt érzékem a pénzhez. Henriknek sincs. Ezt majd te is megtapasztalod, Annám. Eladtam egy családi ékszer... de ez egyébként nem érdekes. Ez itt a legjobb barátnőm, ő is fiatalon megözvegyült, emlékszel az ekcémás Hedvig néniére, Henrik, finom teremtés volt, emlékszel rá? Pár évvel ezután meghalt. *(Nevet)* Na, ő sem volt az a kimondott nádszál. És ez a sok kövér nő mind ezt a piszkafa gyereket ölelgette és babusgatta! Istenem, mennyire szeretünk, és mennyire kényeztettünk! Emlékszel, amikor azt játszottuk, hogy templomban vagyunk, és te vagy a pap és mi a gyülekezet? Nem is tudom, hogy fért el abban a szűk kis szobában az a sok kövér asszony. *(Nevet)* Aranyos, kedves fiú voltál, meg kellett zabálni, mindig

vidám, derűs, udvarias, barátságos. Persze soha nem játszottál a többi gyerekkel, sajnós, pedig meghívtam az iskolatársaidat, de Henrik ilyenkor elbújt, vagy bezárkózott a vécébe. *(Nevetve, komolyan)* Drága Annám, most már neked kell törődnöd velem. Keserű és magányos lesz az életem *(sír)*, de hát az élet ilyen. Soha nem kivételeztem Alma Bergmannal. De én mindig arra gondoltam, hogy egyszer majd jobb lesz. És íme, Henrikből pap lett, ahogy megálmodtam. Igazán nem panaszkodhatom. *(Sír)*

Henrik: Ne sírj, mama. Ma este igazán jókedvűek lehetünk.

Anna: (óvatosan) Alma néni eljöhet hozzánk, és ott lakhat nálunk sokáig. Lesz bőven helyünk a parókián.

Henrik: Drága mama. Mi nem hagyunk el téged soha. Vége a nehéz időknek. Minden jóra fordul.

Alma: (hirtelen gúnyosan) „Vége a nehéz időknek.” Úgy beszélsz, mintha mindent tudnál! Pedig hát mit tudsz te az én életemről? Nem kívánok visszaélni a jószágokkal. Lehet, hogy nem vagyok lángész, de azért megvan a magamhoz való eszem. Ti csak éljétek szépen a magatok életét, én meg szépen befejezem a magamét. Ez így van rendjén, ennek így kell lennie.

Alma szeme most nyílt és nyugodt, szinte fénylik; az ember soha nem tudhatja, hányadán áll ezzel a furcsa eleggyel, a bomlófélben lévő, panaszolkodó nőiségnek és ennek a mélykék tekintetnek, ennek a nevetésnek, ezeknek a találó szavaknak és ennek a hirtelen felvillanó élességnek a keverékével.

Egyébként a fent említett fénykép valóban létezik, és pontosan olyan, amilyenek Alma leírta: egy kerti széken, az otromba faragványokkal díszített, rozoga kis nyaraló verandáján felnyírt hajú, szőke kislány kuporog matrózblúzban, rövidnadrágban, az ölében vitorlás csónakkal, bal vállán a növénygyűjtéshez használt fényes bádogdobozzal. Jobboldalt két magas, természetes asszony áll, mindkettő fehér nyári ruhában, széles karimájú kalapban. A veranda egyik tartóoszlopa mögül kövér cselédlány kandikál ki, vélhetőleg fogatlan száján hamiskás mosollyal. A néző önkéntelenül is azt kérdezi: milyenek lehetnek itt az éjszakák, van-e mozgástere, kap-e egyáltalán levegőt ez a csenevész kis alak a burjánzó, terebélyes nőiségnek ebben a szoros gyűrűjében? Hogyan védi magát?

Az album átlapozása után már csak a zenélés van hátra. Alma mama és Anna négykezes játszik. Négykezes átiratokban nagy a választék, a divatos keringőktől kezdve (Alma rendezvényeken is szokott játszani) a Haydn-szimfóniákig és korálokig. A játék azonban nem tart sokáig, ami Annának nagy megkönnyebbülést jelent, mivel hamar kiderül, hogy Alma természetesen ügyesebben játszik nála, és nem mulasztja el, hogy ezt demonstrálja is. A játékot csengetés szakítja félbe.

Alma leejti kezét a billentyűkről, és kissé zavartan közli, hogy ez bizonyára Freddy - régi barátja. Néhány nappal ezelőtt, teljesen véletlenül találkozott vele a piacon, és megemlítette neki, hogy a napokban várja Henriket és a menyasszonyát. Ugye emlékszel Fred bácsira, kérdi Alma könyörgő hangon és kissé zihálva. Különös ember, és nagyon makacs; kierőszakolta, hogy üdvözölhesse Henriket és leendő feleségét. Fred bácsi, Fred Paulin. Irattárosként kezdte a Külügyminisztériumban, aztán egy ideig képviselő volt, most pedig már nyugdíjban van, és itt él Söderhamnban, mert eredetileg erről a vidékről származik. Apáddal ifjúkori barátok voltak. A csengő ismét megszólal: megyek, beengedem, ne haragudjatok rám, gyermekeim. A nagydarab asszony fürgén felpattan, és lányos zavarban van. Megigazítja derekán a ruháját, lesimítja a szoknyáját, ellenőrzi frizuráját, kiperdül a sötét előszobába, ajtót nyit, üdvözli a vendéget, és betessékeli a szobába.

A bal szem az, amire az ember először felfigyel Freddy bácsin, a tágra nyílt bal szeméből sugárzó mélykék, átható, szinte eszelős tekintetre. Jobb szemét párás, átlátszatlan szemüveg takarja. Arca széles, szája keskeny, homloka magas, koponyája szinte teljesen kopasz. Ez a súlyos, cézári fej mintha közvetlenül a széles vállon és a zömök, kissé hajlott törzsön nyugodna. Ápolt, őszes szakáll, nagy, erős kéz, ezüstfogantyús bot, súlyos léptek.

Freddy: Tudom, hogy megbocsáthatatlan módon betolakodom a család legbelső körébe. De édesanyád határozottan megkért rá, Henrik, és én soha nem tudok neki nemet mondani. Üdvözöllek, fiam, rég nem láttuk egymást, megvan már talán tíz éve is. Üdvözlöm, Ákerblom kisasszony, nagyon örvendek. Nem mondom, nagyon szemrevaló, fiatal teremtés. Henrik örökölte apja fogékonyságát a női szépségre. Ha megengedik, leülök néhány pillanatra, aztán már megyek is, de nem utasítok vissza egy pohárkát Alma saját készítésű likőrjéből. Köszönöm. Köszönöm. Ide ülök, nem, nem, jó lesz nekem itt is. Nem akarok zavarni. Zenét hallottam: Haydnt játszottak?

Alma: A fiatalok holnap továbbutaznak. Forsbodába mennek, hogy megnézzék a parókiát és a templomot. Henrik ott lesz segédlelkész, és remény van rá, hogy véglegesítik.

Freddy: Forsboda? Gyönyörű, vad, érintetlen természet, vasmű és az uradalom az erdő közepén, a zuhatagok felett. Henrik szeret horgászni? Ha igen, akkor jó. *(Elhallgat)*

Freddy Paulin sötéten fénylő szemével Henrikre néz, aki udvariasan visszamosolyog rá. Mosolya azonban viszonzatlan marad, és szinte nyomban az ajkára fagy.

Freddy: Tehát pap lett belőled, Henrik fiam. Ismertem jól apádat, a patikust, a nagy lázadót. Az egyik legjobb barátom volt. Bár jóval

fiatalabb volt nálam. Igen, én inkább a nagyapáddal vagyok egykorú.

Henrik: Tulajdonképpen nem is ismerem a nagyapámat.

Freddy: Igen, tudom. Tudom. Én egy padban ültem vele a képviselőházban. De én sem mondhatom, hogy jól ismerem. Nem olyan ember.

Henrik: Nem.

Freddy: Viszont a nagyanyádat jól ismertem. Szeretetre méltó ember volt. Egyszer egy egész estét végigbeszélgettünk, valami összejövetele.

Freddy bácsi kellemetlenül szúrós tekintetét Henrikre függeszti, már nem lehet kitérni előle. Most kitudódik a gyalázat, és a szó, az „elkerülhetetlen” most izzón fénylik Henrik lelkének sötét égboltján.

Freddy: A nagyanyád beszélt nekem rólad.

Henrik: Igen. *(Szünet)* És?

Freddy: Úgy gondolta, hogy a nagyapád és a család többi tagja súlyos bűnt követett el anyáddal és veled szemben. Azt mondta, hogy szinte élni se bír, ha az unokájára gondol, akit elszakítottak tőle. Nem tudta, hogyan tehetné jóvá ezt a bűnt. Azt mondta, belebetegszik a gondolatba, hogy anyád és te védtelenek vagytok, és nyomorúságban éltek. Megpróbálta megértetni velem a tehetetlenségét is. Nekem, aki jól ismerem a Bergman családot, nem volt nehéz megértenem ezt a tehetetlenséget.

Henrik: Igen.

Freddy: Aztán meghalt, szegény.

Henrik: Igen, meghalt.

Freddy: Találkoztál még vele, mielőtt elment? Nagyon szeretett volna...

Henrik: Az Egyetemi Kórházban feküdt, Upsalában. Vizsgára készültem, és egyre halasztottam a látogatást. Amikor végre elmentem a kórházba, elkéstem, már néhány órája meghalt.

Freddy: Nagyapáddal találkoztál?

Henrik: A kórház folyosóján találkoztunk, de nem volt mit mondanunk egymásnak.

Freddy: Kinn voltam a temetésén, de nem láttalak.

Henrik: Nem mentem el nagyanyám temetésére.

Freddy: Igen. Értem.

Nincs több mondanivaló. A beszélgetés hátralevő része érdektelen. Freddy Paulin, miután megissza likőrjét, fűrgén feláll, és barátságos búcsúzkodás után szinte megkönnyebbülten távozik.

Alma lehajol Annához, aki már bebújt az ágyba. Jó éjszakát, kislányom,

mondja suttogva. Jó éjszakát, és ne felejtsd el megszámlolni az ablakszemeket, új helyen mindig meg kell számlálni őket, akkor az ember álma megvalósul. Jó éjszakát, Alma néni, suttogja Anna, és köszönöm, hogy eljöhettünk, szép este volt. Nem fonja karját Alma nyaka köré, valami visszatartja, de Alma megsimogatja az arcát: eloltod a lámpát, vagy maradjon égve? Nemsokára eloltom. Jó, csak nehogy így aludj el, figyelmezteti Alma. Nem, nem, mosolyog Anna, és Alma, szürke hálóköntösében és kibontott, ritkás hajfonatával a hátán kicsoszog a szobából. Most, hogy nincs rajta fűző, feje előrenyúlik, háta pedig összegömbül, mintha óriási súly nyomná vállát.

Henrik hálóingben ül a megágyazott díványon, mely most a tálalóhoz van tolvá, és a zsebóráját húzza föl egy apró kulccsal. Előtte egy széken gyertya ég. Anyja hangtalanul közeledik feléje a félhomályból. Arca krétafehéren fénylik, de a szeme nem látszik, olyan, mint egy hatalmas, vak, mélyvízi hal. Most odaér hozzá, a gyertyát felteszi a tálalóra, és leül a székre, már látszik a tekintete, zihálva lélegzik: Anna bájos kislány, suttogja minden átmenet nélkül, leheletének savanyú tejszaga van. Anna nagyon bájos kislány, és nagyon szép, valóságos királykisasszony. Vigyáznod kell rá. Henrik a fejét rázza: még mindig olyan az egész, mint egy álom, suttogja, és igyekszik elhúzódni anyja leheletének útjából. Mintha nem rólam lenne szó. Anyja előrehajol, és megcsókolja a száját: jó éjszakát, drága kisfiam. Aludj jól. Ne tegyél magadnak szemrehányást a nagyanyád miatt. Te aztán igazán ártatlan vagy. Alma sötéten fénylő szemmel nézi fiát, ajka nedvesen csillog. Henrik a fejét csóválja, mondani akar valamit, de meggondolja magát, és hallgat. Hát akkor jó éjszakát, mondja Alma, és megcsókolja Henrik kezét. Jó éjszakát, és ne felejtsd el elfűjni a gyertyát. Kétszer is bólint, és halk zihálással eltűnik a sötétben, az ajtó hangtalanul becsukódik mögötte. Henrik tanácstalanul és rémulten ül a díványon: mi történik?, kérdi magától.

Alma leveti hálóköntösét, és halkán csoszogva járkál és szöszmötöl a szobájában. Az ebédlő órája tizenegyet üt, a toronyóra válaszol neki, az utcát szellőkés söpri végig, egy cégtábla megnyikordul, aztán ismét csönd lesz. Alma felhúzza a takarót a hasáig, egyenesen ül az ágyban, a kis elefántcsont keresztet nézi az alkóv falán, és összekulcsolja a kezét. Istenem, mondja, bocsásd meg a bűneimet most és mindörökké. Istenem, oltalmazd és áldd meg a fiamat! Istenem, bocsásd meg nekem, hogy nem tudom szeretni ezt a lányt. Istenem, távolítsd őt el Henrik életéből. Ha rosszul látok, ha csak gonoszság sötétíti el a gondolataimat, büntess meg, istenem! *Engem* büntess! Ne őket!

Eloltja a petróleumlámpát, de sokáig nem tud elaludni, bámul a sötétbe, hegyezi a fülét, valaki mozog az ebédlőben, biztosan Henrik megy ki ahhoz az idegen nőhöz. Fel kell ülnie, szíve a torkában dobog, alig kap levegőt. Hát persze hogy Henrik kimegy ahhoz a nőhöz!

Annát felvillanyozza a fehér alak megjelenése az ajtó szürke

négyszögében. Felhajtja a takarót, behúzódik a falhoz, Henrik máris a karjában van, suttognak és kuncognak: közös és méltóságteljes lázadás a szülői fennhatóság ellen.

Anna: Hideg a lábad.

Henrik: Majd most megmelegszik.

Anna: Nekem mindig olyan meleg a lábam, hogy ki kell dugnom a takaró alól. Aztán olyan jó visszahúzni.

Henrik: Ezek a te élvezeteid...

Anna: Igen, élvhajász vagyok, mértéktelenül. Majd megtanítlak téged is, ne félj.

Henrik: Mire tanítasz meg?

Anna: Feküdj le, hadd csókoljalak meg. *(Megcsókolja a száját)* Na?

Henrik: Ez igen!

Anna: Képzeld, ha a mamád meghallja...

Henrik: Hát ez is?...

Anna: Természetesen.

Henrik: Senkire nem vagy tekintettel. *(Elbűvölve)* Ugye?

Anna: Az *enyém* vagy. Senkire nem vagyok tekintettel.

Henrik: Szegény mama.

Anna: „Hagyd el atyádat és anyádat, mert akkor jó lesz neked, és sokáig élsz a földön, amelyet az Úr Isten ad neked.” Nem ezt mondja az írás?

Henrik: Nem egészen, de így is jól hangzik.

Anna: Szegény Henrik!

Henrik: Furcsa, hogy itt fekszem a gyerekkori ágyamban. És hogy itt fekszel mellettem te is. Ez hihetetlen.

Anna: Most azért menj csak vissza a helyedre. Nem alhatunk együtt.

Henrik: Lehet, hogy a mama nem szívesen hozná nekünk ágyba a kávé.

Anna: Jó éjszakát.

Henrik: Jó éjszakát, és ne felejts el engem.

Anna: Most mindjárt rád fogok gondolni.

Henrik becsukja az ajtót, és visszacsoszog a fekhelyéhez az ebédlőben. Nem hallja, hogy Alma a párnába fojtja sírását.

A kora reggeli társalgást az asztalnál szinte lehetetlen visszaadni. Alma hálóköntösben van, fésületlen, arca puffadt a sírástól, szája remeg. Anna és Henrik jókedvű, de viselkedésük félszeg, udvariasan próbálják palástolni, hogy mindennek örülnek: az utazásnak, a szerelmüknek, annak, hogy megérinthetik egymást, hogy összetartoznak.

Alma: Kérsz még kávé, Anna?

Anna: Nem, köszönöm. Maradjon csak, Alma néni.

Majd én idehozom. Kérsz még kávé, Henrik?

Henrik: Igen, köszönöm. Van még időnk?

Alma: Sundsvallra hét tizenötökor indul a vonat.

Henrik: Akkor eszem még egy kenyeret.

Alma: Sajttal vagy kolbásszal?

Henrik: Sajttal és kolbásszal.

Anna: Kétszer is át kell majd szállnunk, csak délután fogunk megérkezni.

Alma: Összekészítettem nektek útravalót egy kosárban, kinn van az előszobában.

Anna: Alma néni igazán mindenre gondol.

Alma: Oh, kedves gyermekem!

Henrik: Eleredt az eső.

Anna: Ez már igazi őszi eső.

Alma: Van egy nagy esernyőm, vigyétek el. Az állomáson adjátok be a csomagmegőrzőbe, majd később kiváltom.

Henrik: Köszönjük, mama.

Alma: Ugyan, nincs mit.

Anna: Jó dolog vonaton utazni, amikor esik. Az ember összekucorodik, és csokoládét majszol, meg szendvicseket - és persze narancsot.

Alma: Akarok adni valamit Annának.

Alma feláll, és gyorsan kimegy a szobájába, hallatszik, hogy orrot fúj, és kihúz egy fiókot.

Anna: (suttogva) A mamád sírt.

Henrik: Sírt?

Anna: Nem látod, hogy milyen vörös a szeme és puffadt az arca? Sírt.

Henrik: (könnyedén) Mamának mindig puffadt az arca. És majdnem mindig sír. Azt hiszem, szeret sírni.

Anna: Tudja.

Henrik: Mit tud?

Anna: Ne légy ostoba.

Henrik: Gondolod, hogy hallotta... ?

Anna: (bólint) Hát persze. És most azt hiszi, hogy egy bukott nő viszi el tőle a kisfiát!

Henrik: Eh, képzelődsz!

Anna: Pszt, jön.

Alma kinyitja az ajtót. Megfésülködött, és felvette csipkés fejkötőjét. Letaposott papucs helyett cipőt húzott. Kezében egy vékony arany nyakláncot tart, a láncon apró rubinokkal kirakott medalion lóg, melynek közepébe nagy A betű van vésve. Alma kinyújtja kezét, melyben az ékszert

tartja, és Anna szinte rémülten áll fel, mert Alma mozdulatában nincs semmi kedvesség.

Alma: (tárgyszerűen) Ezt a medalliont az eljegyzésem napján kaptam. Henrik apja vette nekem, természetesen borsos áron, de őt nem érdekelte a pénz. Amint látod, Anna, egy nagy A van belevésve. Ezért arra gondoltam, hogy legyen ez az ékszer a tied, tekintsd úgy, mint Henrik apjának ajándékát, mintha ő adná. Tessék. Hadd akasszam a nyakadba.

Anna: Ez túlságosan szép. Ez inkább Alma néninek...

Alma: Hallgass, hagyd ezt a butaságot. Ez egy szerény kis ajándék. Te biztosan jobbhoz vagy szokva.

Anna: (halkan, színtelenül) Köszönöm.

Alma: Most legjobb lesz, ha elindultok. Nem kísérlek el titeket, remélem, ezt nem veszitek tőlem rossz néven. Nehezemre esik a járás. Az asztmám miatt. *(Megcsókolja fiát)* Isten veled, Anna, remélem, lesz annyi erőm, hogy az esküvőtökre elmenjek. Na, induljatok! Itt az esernyő.

(Megcsókolja Anna arcát) Köszönöm, hogy elfáradtál hozzám.

Anna: (megrettenve) Nemsokára visszajövünk.

Alma: Nagyon fogok örülni.

Henrik: Isten veled, mama.

Lerobognak a lépcsőn, kilépnek az esőbe. Ketten viszik az útitáskát, Henrik az esernyőt Anna fölé tartja, szinte futva mennek az esőtől csillogó, üres járdán. Mintha valami veszély leselkedne rájuk, az elől futnának. Henrik hirtelen felnevet.

Henrik: Jaj, ez a nő! Ez a nő!

Anna: Mi van, Henrik?

Henrik: Ez a nő az anyám

Anna: Na gyere.

Henrik: Igen, sietnünk kell.

Vajon ott áll-e Alma a függöny mögött? Apai nagyanyám meglehetősen hézagos naplójában a következő bejegyzés olvasható ezerkilencszáztizenkettő szeptember tizennegyedikén: Henrik elhozta menyasszonyát. Rendkívül szép lány, Henrik boldognak látszik. Este átjött Fredrik Paulin. Régi, kellemetlen dolgokról beszélt, Henriket lehangolta.

A kalauz végigsiet a folyosón, és azt kiabálja, hogy *Forsboda következik*. Anna és Henrik kézen fogva ülnek egymás mellett, feszülten, de ünnepélyesen. Az eső szinte végig elkísérte őket, de a poros kupéba most

hirtelen besüt a nap, és éles vonalakat és vágató árnyakat rajzol az arcukra és a falakra. Már délután van, a nap alacsonyan áll. Henrik Anna arcához szorítja arcát, és azt mondja, hogy Anna!, bármi történjen is, bármilyen meglepetésekben legyen is részünk, bármilyen furcsa emberekkel találkozzunk is, fontos az, hogy együtt vagyunk. Igen, most már mindörökre együtt vagyunk, suttogja Anna a kerekek csattogásának és a fékek csikorgásának zajában, a vonat kis hídon rohan keresztül, majd a mozdony zihálva és sűrű füstöt eregetve újra nekilendül. Aztán a vonat már ott áll Forsboda állomásának esőtől csillogó, kövezett peronja mellett. Becsapódik a tehervagon ajtaja, csengve-bongva leereszkedik a sorompó, csattanva vált a szemafor, az állomásfőnök jelt ad karjával, a dugattyúk fújtatva dolgozni kezdenek, és a mozdony már viszi is tovább a rövid helyi járatot, és gyorsan eltűnik vele a tó melletti kanyarban. Anna és Henrik ott marad a peronon. Körülnéznek. Mellettük két útitáska, egy nagyobb és egy kisebb.

Az állomásépület végénél lovas kocsi áll: lehajtott fedelű kabriolet. A kocsi mellett zsinóros gallérú hosszú kabátban kocsis posztol, fején mélyen a szemébe húzott ellenzős sapka van. A tiszteletes úr?, kérdi a sapka, de nem mozdul. Az volnék, feleli Henrik. Akkor jöjjön velem a tiszteletes úr. A vasműigazgató úr meghagyta, hogy vigyem a tiszteletes urat a lelkész úrhoz. De nem mondta, hogy más is lesz a tiszteletes úrral. A menyasszonyom, mondja Henrik. Hát akkor jöjjön a menyasszony is, bár nekem az igazgató úr nem beszélt menyasszonyról, mondja az ellenzős sapka továbbra is mozdulatlanul. Anna és Henrik fogják a táskáikat, és a kocsihoz viszik. Az ellenzős sapka beteszi a táskákat az ülés alá, utána a két fiatal is felszáll. A sapka a bakra ül a hátuk mögé : szerencse, hogy nem a kisebbik kabriolettel jöttem, mert azon csak két hely van, mondja, és rásóz a lovakra, melyek fürgén el is indulnak. A kisasszony itt maradhatott volna az állomáson, teszi még hozzá, és fogatlan szája kedélyes mosolyra húzódik.

Henrik elérte a tréfát, tudja, hogy ezután beszélgetést lehet kezdeményezni, és megkérdezi, hogy egész nap esett-e. Egész nap esett, és még este is esni fog, ezért is szerencse, hogy nem a bricskával jöttem, ahogy az igazgató úr mondta, mert annak nincs fedele. Ennek épp akkor nyitottam ki a fedelét, amikor megjött a vonat!

Aztán hosszú ideig senki nem mond semmit. Az ott a templom, mondja az ellenzős sapka, és egy ormótlan, tizenkilencedik századi templomra mutat, mely egymagában áll a domboldalon az őszi vöröslő, gyér lombozatú fák gyűrűjében. De a tiszteletes úr többnyire nem ebben a nagy templomban fog prédikálni, hanem a fenti Upolnában. A hangsúly leereszkedő. A tiszteletes úrnak főként a kápolnában lesz dolga. Gabriel de Geer, aki megalapította a vasművet, üzembe helyezte a fűrészmalmost, és felépítette az udvarházat már vagy száz évvel ezelőtt, csináltatott egy melegházat, jobban

mondva pálmaházat is, mert pálmafák kellettek neki, melyeket nyáron ki lehet vinni, télen meg ugye bent kell tartani; na, szóval építtetett egy külön házat a pálmáinak, de az öreg Nordenson, aki de Geer után átvette a vasművet, természetesen örültségnek tartotta a pálmaházat, meg sajnálta is a sok tüzelőt, amivel télen fűteni kellett, úgyhogy eltüzeltette a pálmákat, a pálmaházat pedig az egyházközségnek ajándékozta, mivel a nagy templom jó egy mérföldnyire volt onnan, és azt akarta, hogy az udvarház és a fűrészmalom népének legyen saját temploma. És ez jó gondolat volt. Az öreg Nordenson jó ember volt. Igaz, a házat később megszállták a pünkösdisták. Úgyhogy az emberek inkább az imaházba jártak. De az öreg Nordenson jó ember volt.

A hosszú beszéd úgy kimeríti az ellenzős sapka tartalékait, hogy az út hátralevő részén már nem szól semmit. Jó iramban haladnak a homokos úton, mely a majorságok elszórt házcsoportjai és a sötétlő, széles erdősávok között kanyarog. Jeges szél fúj, a hó hírnöke. A hideg, sárgás fényt sugárzó nap a tarajos hegygerincen ül. Fázik, tiszteletes úr?, kérdezi a kocsis. Kibirjuk, mondja Anna, és hátrafordul. Az ellenzős sapka némán bólint.

A parókia kétszárnyú, hosszú épület kerttel, melyben az őszi pompába öltözött sudár szilfák között nyári lak áll. Több ablakból is világosság szűrődik ki. A konyhában már a vacsora előkészületei folynak.

Henrik kopogtat, de senki nem válaszol, mintha senki nem hallaná, látná vagy várná a vendégeket. Belépnek az előtérbe és az előszobába. Többfelől is hangok hallatszanak, az emeletről pedig gyors léptek koppanása. A cifra, festett állóóra erős hangon ötöt üt, de csak négyet mutat.

Őszülő hajú, nagy, sötét szemű, feltűnően szép nő jön le a lépcsőn. Amikor észreveszi a vendégeket, barátságosan elmosolyodik, és felkiált: *Na végre!* Egész nap várjuk magukat, a nagytiszteletű úr eltette valahová a levelüket, melyben megírták, hogy mikor érkeznek, úgyhogy Frid minden vonathoz kiment. Nem tudtunk telefonálni sem, mert a lelkészi irodában már három hete rossz a telefon. Egyébként sem tudtuk, hol kereshetjük magukat. Upsalában, a Trädgårdsgatában senki nem jelentkezett. De isten hozta magukat! Én Magda Säll vagyok, a nagytiszteletű úr unokahúga és egyben házvezetőnője. Kerüljenek beljebb! Kérem a kabátjukat. Jól utaztak? Sajnos eléggé messze lakunk a vasútállomástól. Bergman kisasszony biztosan fázott, szörnyű hideg szél fúj, alighanem havat hoz. Szólok a nagytiszteletű úrnak, hogy megjöttek. Addig is parancsoljanak, jöjjenek be a szalonba. Mindjárt hozzuk a kávét.

A szép és beszédes Säll kisasszony eltűnik a ház belsejében. Anna és Henrik leül egy-egy székre a tágas helyiségben, melyben két üvegcsillár lóg, Karl Johan stílusú, selyemhuzatú bútorok állnak, s a világos padlót majdnem teljesen beborítják a hosszú, mintás rongyszőnyegek. A falakon, a gyertyás falikarok között szelíd tekintetű papok képmásai lógnak. A nyitott

ajtón át a könyvtárszoba hatalmas könyvszekrényeire lehet látni. A kályhában pislákoló tűz már nem sok meleget ad. A barokkos, súlyos faliórán húsz perc múlva lesz hét. Az egyik asztali óra épp nyolcat üt.

Az öreg lelkipásztor Säll kisasszonyra támaszkodva, óvatos léptekkel jön ki a könyvtárszobából. Sápadt, szabályos arcát nagy szakáll keretezi, szeme sötétszürke, erős szemüveget visel, hátrafésült haja kissé zilált. Papi talár van rajta, és papucs. Mosolya szívélyes, de némileg eltorzítja a rosszul behelyezett műfogsor. Anna és Henrik tüstént felpattan, és néhány lépést elébe mennek. Az öregúr kinyújtja erős kezét, és minden udvariaskodás nélkül némán köszönti őket. Közben alaposan szemügyre veszi mindkettőjüket. Aztán, mintegy elégedetten a látottakkal, bólint, és int nekik, hogy foglaljanak helyet. Säll kisasszony közli, hogy mindjárt hozza a kávé, és kimegy. Az öreg lelkipásztor a szalonzasztal mellett álló egyenes hátú székre ül le. Kezét a füle mögé téve jelzi, hogy gyenge a hallása. Közben a másik kezével talárja zárt gombsora mögül előhalássza mellényzsebéből az aranyóráját. Megnézi, aztán a faliórára néz, majd az asztali órára.

Gransjö tiszteletes: Az igaz órák szerint most öt perccel múlt négy. Ebben a házban minden óra rosszul jár. Állítólag valamilyen föld alatti mágneses mező miatt. Az én óráim viszont mindig jól jár, mivel úgy látszik, nem hatnak rá a mélység hatalmai.

Henrik előveszi a saját óráját. Tíz perccel múlt rajta négy.

Henrik: Az én órámon tíz perccel múlt négy.

Gransjö tiszteletes: Igen, igen. Van ez így.

Az öregúr egy pontra mered valahol Henrik lába közelében, és szórakozottnak látszik. A csend hosszú, de nem kellemetlen.

Gransjö tiszteletes: (hirtelen) Nemrég meglátogatott az én furcsa barátom, Söderblom professzor úr. Sok szépet mondott rólad, Henrik Bergman. És én sokat adok Söderblom véleményére. Régi barátok vagyunk. Ő persze jóval fiatalabb nálam. De azért régi barátok vagyunk.

A nagytiszteletű úr némán és barátságosan nevet, nyelvével óvatosan megigazítja protézisét, és szürke tekintetét Annára függeszti.

Gransjö tiszteletes: Beszél ÁKERBLOM kisasszonyról is. Nem tudom, honnan ismerheti a kisasszonyt, de ő mindenkit ismer. Kijelentette, hogy Anna Ákerblomból jó papfésőség lesz. Remélem, Henrik nem haragszik azért, hogy most itt elismétlem, amit Söderblom mondott.

Henrik: (mosolyog) Csak büszkévé tesz.

Gransjö tiszteletes: Na igen. Igen. Mikor hozza már Magda a kávé? Én most nem iszom kávé. Úgyhogy most visszavonulok egy kicsit, ha megengedik. Ma este Nordensonéknál vacsorázunk, és át kell öltöznöm. És előtte pihennék még egy kicsit.

Az öregúr nehézkesen feláll, egy pillanatra meginog, de elkapja az egyik szék támláját, és nyomban visszanyeri egyensúlyát. Henrik és Anna is feláll.

Gransjö tiszteletes: Maradjatok csak. Nagyszerűen boldogulok én egyedül is. Csak Magda gondolja, hogy engem örökké támogatni kell. Akkor hát visszavonulok.

Nagy kezével búcsút int, és rámosolyog Annára, aki térdet hajt. Aztán átmegy a könyvtárszobába, ajtó nyílik és csukódik. Az előszobába nyíló ajtóban nagy, fekete kutya jelenik meg gyanakvóan behúzott farokkal. Amikor Anna kinyújtja feléje kezét, óvatosan közelebb jön, hűvösen megszagolja, majd hármat legyint a farkával, és kimegy. Most hozza be sietősen Magda Sáll a kávéskannát, mögötte egy halvány képű nő jön a tálcával.

Magda: Bocsánat, hogy ilyen sokáig tartott. Látom, Samuel bácsi már vissza is vonult. Persze ilyenkor szokott aludni, és az mindennél fontosabb. Köszönöm, Ottilia, ez így jó lesz. Emlékeztess Fridet, hogy a kocsival legkésőbb negyed hatkor elő kell állnia, és tegye be a lábmelegítőt is, csak vigyázzon, nehogy felgyújtsa vele az egész kocsit, mint a múltkor. Két cukrot kér, ÅKERBLOM kisasszony? Szégyellem magam, hogy az előbb Bergman kisasszonynak szólítottam. Bocsánatot kérek. Tiszteletes úr kér tejszínt? Es cukrot? Megkínálhatom egy darabka süteménnyel is? Persze ma vacsorázni Nordensonéknál fogunk.

Nem lesz valami nagy szórakozás, mármint azok után, ami történt, de az igazgató úr nagyon erőltette. Sokkal jobb lett volna, ha itthon eszünk valami egyszerű vacsorát, Samuel bácsi is ezt mondta. De a Nordenson úr ragaszkodott a meghíváshoz, valószínűleg a felesége kérésére, akit nagyon - hogy is mondjam - nagyon erősen foglalkoztatnak az élet alapvető kérdései, és aki nagyon boldogtalan mindazok után, ami az elmúlt évben történt. A tiszteletes úr bizonyára „schon im Bilde ist”,* ahogy a német mondja.

Henrik: Nem tudok semmit.

Magda: Hát akkor nem is akarok pletykálkodni. Bergman tiszteletes úr előbb-utóbb úgyis meg fog tudni mindent.

* Tisztában van a helyzettel.

Henrik: Mi történt?

Magda: Senki nem tudja pontosan. Csak annyi biztos, hogy a vasmű nagyjából tönkrement. És hogy Nordenson zavaros ügyekbe keveredett. Kis híján börtönbe került. Tavaly egész évben elképesztő hírek keringtek róluk. Na de nem az most a dolgom, hogy fecserésszek, hanem hogy megmutassam vendégeinknek a szobáikat. Az ifjú menyasszony a püspöki szobában fog aludni. Ott szokott lakni a főtiszteletű úr, amikor vizitációra jön; a tiszteletes úrnak pedig az oldalszárnyban, az emeleten készítettünk elő egy nagyon kellemes szobát, ahol gyakran alszanak vendégeink. Samuel bácsi tagja egy bizottságnak, amelyik egy nemzetközi ökumenikus enciklopédia előkészületein dolgozik. Mostanában már nehezen utazik, inkább a tudós urak jönnek ide hozzánk.

Henrik egy lejtős mennyezetű szobába kerül, ahol virágmintás tapéta borítja a falakat, és keményített függöny lóg

a keskeny ablak előtt, mely az ősziessen susogó, sötét kertre néz. A berendezés egy magas támlájú, fehér ágyból, fehér íróasztalból, székből és egy fehér ruhásszekrényből áll, a padlót rongyszőnyegek borítják, a mennyezetről petróleumlámpa lóg, és a szobában a cserépkályhában lobogó tűz ellenére súrolás utáni, nyirkos hideg van. Henrik mindent szemrevételez, és gyorsan leül az íróasztalhoz. Tinta és toll van az asztalon. A nedvességtől feldagadt, nehezen nyíló fiókban vonalas papírt talál. Szabályos, szép kézírásával nyomban írni kezd

Lelkészház, Forsboda, 1912. szeptember tizenkettedike. Drága, szeretett Annám, aki feleségem vagy Isten előtt. Amint elválunk egymástól, bármily rövid időre és bármily jelentéktelen távolságra is, nyomban elfog a szorongató félelem, hogy soha nem láthatlak többé. Minden álom lesz csupán, és a semmibe foszlik, én pedig magányra ébredek, amely épp attól válik kínzóvá, hogy az álombeli együttlétünk oly valóságos volt. A kezed, a mosolyod, a kedves hangod, az egész kis lényed. Megpróbálom lelki szemeim elé idézni mindazt, ami te vagy, de a félelmem túl nagy - és máris eltűnsz.

Leginkább a még meg nem született gyermeked szeretnék lenni. Engem félelemmel teli anyaméhben hordtak ki. Néha úgy érzem, emlékszem is valami iszonyatos hidegre, arra, hogy már a születésem előtt is fáztam. A te szíved alatt biztosan meleg van, és irigylem a gyermekeinket, akik majd benned alhatnak. Bocsásd meg, drága Anna, hogy ilyen érzelmős vagyok, de félek, és bizonytalan vagyok, ha az előttünk álló nagy feladatokra és új életre gondolok! Tudom, hogy mihelyt megpillantlak, ismét megnyugszom. De hogy tudom én valaha is megadni neked azt a biztonságot, amire

szükséged van? Neked, aki a kedvemért otthagysz egy jó és védett világot, és aki velem együtt egy olyan valósággal készülsz szembenézni, amit elképzelni is alig tudunk! Néha tisztán látom a gyengeségeimet és jellemem fogyatékosait, a kiforratlanságomat és a képlékenységemet. Néha azt akarom mondani neked: Óvakodj tőlem! De ugyanakkor azt kiáltom: Ne hagyj el, soha ne hagyj el engem! Csak általad tudok élni és felnőni.

Miután aláírta és átolvasta a levelet, Henrik utóiratot fűz hozzá: Mint tudod, a mindennapi életben kellemes társaság tudok lenni. Azt is szoktad néha mondani, hogy túrhető a külsőm. Azonkívül ugyanazokon a dolgokon szoktunk nevetni. Ha legközelebb férjhez mégy, ajánlom a régi lovagodat, Torsten Bohlint. Épp most olvastam az újságban, hogy az exegetika professzora lett. Gyorsan halad előre. Garantáltan több pénze van, mint nekem. Bár én szebben énekelek!

A forsbodai udvarház manzárdtetős, kétemeletes, nyurga épület, oszlopos bejárattal és széles balusztráddal az emeleti szalon magasságában. Nagy, tóparti park tartozik hozzá, melynek bal oldali szögletében áll a vasmű tizenhétedik században épült, hosszú irodaépülete.

A látszólag fényűző felszín alatt már kiütköznek az alattomos romlás és a hiányos karbantartás jelei. Ezen a szeptemberi estén azonban, amikor a Storsjö végtelen víztükre felett lebegő hold világítja meg a kastélyszerű épületet, nem látszanak a fal repedései, az ablakkeretek hámló festékrétegei, a bedeszkázott padlásablakok, és nem látni a gondozatlan kertet vagy a kiapadt szökőkutat sem. A felhajtón fáklyák lobognak, a kocsis ajtaját libériás, fehér kesztyűs inas nyitja ki, a kabátokat és köpenyeket pedig szobalány veszi gondjaiba.

A jól fűtött, nagy szalonban gyertyák világítanak, melyek jótékony homályban hagyják a tapéta gyűrődéseit, a parketta karcolásait, a szőnyegek kikopott foltjait és a bútorkárpatok szakadásait. A parókiáról érkező vendégeket Nordenson igazgató és felesége, Elin szinte túláradó szívéllyel fogadja. Jelen van még, ahogy illik, Algotson körorvos és felesége, Petra, valamint a vasmű üzemvezetője, Hermann Nagel.

Nordenson maga csapzott ragadozó madárra hasonlít. Hórihorgas, nagy orrú, ritkás hajú férfi. Bozontos szemöldöke alól gyors, fürkész pillantásokkal szemléli a világot, füle szőrös, homloka egészen fehér, szája széles, ajka vékony. Hosszú, sovány kezén barnás foltok éktelenkednek. Háta kissé görbe, feje előrenyúl, hangja mély és zengő.

Elin asszony, akárcsak férje, kifogástalan eleganciával van öltözve, ruházatukban nyoma sincs semmilyen hivalkodásnak (végtére is tekintettel kell lenniük kedves vendégeik szerényebb társadalmi helyzetére). Elin Nordenson nem nevezhető szépnek, de a mosolya megnyerő, tekintete

meleg, mozdulatai lágyak és kimértek. Érzékiség és szelíd melankólia sugárzik belőle.

Az élemedett korú körorvos és rózsás arcú, bőbeszédű felesége az élet első osztályú statisztái közé tartoznak, akik mélyebb megindulás vagy különösebb részvét nélkül szemlélik hosszadalmas tragédiáinkat és kedélytelen komédiáinkat. Az üzemvezetőre kár a szót pazarolni, a következő héten úgymint szívinfarktus fog végezni vele; megingathatatlan lojalitásával és hozzá nem értésével ő is segítségére van Nordensonnak a vasmű tönkretételében.

Mivel Magda kisasszony és Elin asszony kiváló társalgók, az embernek az a benyomása támad, hogy itt mindvégig könnyed és szívélyes csevegéssel fog telni az idő. A vacsorát a kis ebédlőben fogyasztják el: nyolcszögletű szoba, kézzel festett tapéták, üvegcsillár, falikarok, Gusztáv korabeli bútorok, tört fényű, ezüst gyertyatartók, őszi virágok, előre melegített tányérok. Pohárköszöntők éltetik az új lelkészt és jövőendő feleségét, az öreg lelkipásztor enciklopédikus munkálkodását és a körorvos feleségét, aki épp dédmama lett, jöllehet még csak hetvenéves.

Hirtelen szellem száll át a szobán, és rést üt a halk, ünnepélyes hangulat törékeny burkán. A körorvos egyik kérdésére az üzemvezető azt válaszolja, hogy délután leálltak a kohók, és áll a hengermű, a gőzkalapács és a kovácsműhely is. A munkások először a kikötői raktárháznál gyűltek össze, mivel zuhogott az eső, de az örök nem engedték be őket. Akkor benyomultak a folyóparton álló egyik hántolóajtáiba. Az üzemvezető és két irodista odament, és a rendőrséggel fenyegetőzött, de az igazgató úr azt üzenté, hogy maradhatnak, ha elzavarják az agitátort, és a harmadik műszakban felveszik a munkát.

Mi történik?, kérde Henrik. Az üzemvezető csodálkozva néz rá: semmi, voltaképpen semmi, mondja, és udvariasan mosolyog. Ha tiszteletes úr jobban ismerné a politikai helyzetet, tudná, hogy az általános sztrájk óta nincs egy nyugodt hetünk. Vannak itt a vasműben már több mint száz éve munkásnemzetségek, amelyek megértik a nehézségeinket, és amelyek segíteni akarnak abban, hogy megoldjuk közös problémáinkat, és hogy kikerüljünk nehéz helyzetünkből. Aztán van itt egy új generáció is: a nagypofájúak, az agitátorok, a bűnöző elemek, akik el akarnak választani minket a munkásoktól. Osztálygyűlöletet szítanak, és hazugságokat terjesztenek. Félelmet és bizonytalanságot keltenek mindenkiben.

Henrik: Nem értem, hogy tudják elérni, hogy odafigyeljenek rájuk az emberek, ha nem igaz, amit hirdetnek.

Néhány pillanatra csend lesz. Nordenson igazgató ajkán fanyarrá válik a mosoly, amint odafordul az öreg lelkészhez.

Nordenson: Csak sajnálkozni lehet azon, hogy a fiatal papok nem részesülnek semmiféle politikai képzésben, mielőtt kiengedik őket az életbe. Szerintem ugyanis egy rátermett papnak bizonyos véleményformáló szerepe is lehetne, legalábbis a nők körében, és ezáltal közvetetten a...

Gransjö tiszteletes: Kedves öcsém, voltaképpen az is a feladatunkhoz tartozik, hogy kényelmetlenek legyünk. „Nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak e földre, hanem hogy fegyvert”, mondta egyszer a Mester, amikor elégedetlen volt akadémuskodó tanítványaival.

Nordenson: (nyugodtan) Mindenesetre beszéljünk világosan: *alávaló söpredékről van szó!* A jelenségeket nevükön kell nevezni, a fogalmak így tisztábbak és érthetőbbek lesznek. Alávaló söpredék. És legyünk őszinték: el akarják venni tőlem a vagyonomat. Földönfutóvá akarnak tenni. Mondjuk meg nyíltan: agyon akarnak verni a családommal együtt. Megértem a gyűlöletüket. Sőt, még imponál is, milyen ereje van a hazugságaiknak és a fanatizmusuknak. De egy pillanatig sem akarom kétségessé tenni: gyűlöletük viszonzott gyűlölet! Könnyen el tudom képzelni, hogy leakasztom a puskát a falról, és lelövöm őket, mint a veszett kutyákat. Mondjuk meg úgy, ahogy van, tiszteletes úr! Az egyetértés kora elmúlt, most a fegyvereké a szó. Jó volna persze olyan ellenséggel küzdeni, amelyik becsületesebb fegyverekkel harcol, de hát ilyet kívánni a vérszomjas csöcseléktől talán túlzás. Örültem volna, ha nem hozzuk szóba ezt a kérdést. A hölgyeket bizonyára kényelmetlenül érinti. Lefekvéskor meg is kapom majd a magamét az én kedves feleségemtől, amiért politikai tudatosságot kértem számon a lelkek pásztorától.

Henrik: Nem is sejtettem, hogy a helyzet ennyire elmérgesedett.

Nordenson: (nevet) „Elmérgesedett”, mint valami seb, ugye? Nagyszerű szót kölcsönzött az orvostudománytól. Mintha valami betegségről volna szó, amelyik megfertőzhet boldog-boldogtalant! De nem erről van szó! Ez *forradalom*, kedves uram! És mi, akik itt ülünk ennél az asztalnál, mi vagyunk az áldozatok. A mi fejünk fog porba hullani.

Elin: (nevet) Igazán élénk színekkel festi az uram az ördögöt a falra. Javaslom, hogy fejezzük be ezt az értelmetlen beszélgetést, és bontsunk asztalt. A kávé a zöld szalonban fogjuk meginni.

Gransjö tiszteletes: Előbb engedjék meg, hogy a magam és a többi vendég nevében megköszönjem a ház úrnőjének a pompás vacsorát, amely mint mindig, most is nagyszerű volt. Kétségtelenül nehéz, mondhatnám vészterhes időket élünk, de - mit is akartam mondani - a jó vacsora azért mindig jó vacsora marad - tulajdonképpen valami mást, valami jobbat akartam mondani - valami olyasmit, hogy egy élvezettel elfogyasztott, jó vacsora alkotóeleme lehet annak a barikádnak, melyet kötelességünk, igen, kötelességünk felépíteni az erőszakkal, a káosszal, a felfordulással szemben - igazából valami okosabb dologra gondoltam, de kiment a fejemből, pedig már a nyelvemen volt. Mit csináljunk, ériék

be ennyivel. Egészségére, Elin, és köszönöm.

Nordenson: (hirtelen jókedvvel) Bravó, kedvesem, bravó! Előbb vagy utóbb mindig fejen találod a szöveget. Egészségére, tiszteletes úr, és a bájos, ifjú menyasszony egészségére! Bocsássanak meg egy ilyen ordas, vén farkasnak, akibe most túlságosan erősen belemartak. Fiatalság és szépség: ez hiányzik itt a pusztaságban nekünk a legjobban. Az észnek a saroglyában is jó helye van.

Mindenki koccint a ház úrnőjével és az ifjú jegyespárral. Felállnak, és bevonulnak a zöld szalonba. Henrik gyorsan odahajol Annához, megcsókolja a fülét, és közben elhúzza a levelet (melynek borítékjára szívet rajzolt) a belső zsebéből, és Anna kezébe nyomja. Anna cinkos mosollyal becsúsztatja táskájába. Este olvasd el, mielőtt elalszol. Olyan unalmas, suttogja Anna. Főleg csak szerelem, feleli Henrik.

Elin: És holnap a tiszteletes úr és a menyasszonya megnézi a kápolnát és a paplakot?

Anna: Igen, ez a holnapi program.

Elin: Igazán sajnálom, hogy nem lehetek ott magukkal. Stockholmba utazom, meglátogatom egy régi barátunkat, aki megbetegedett.

Magda: Én majd elkísérem a fiatalokat, és mindent megmutatok nekik.

Elin: Sok mindent rendbe kell hozatni, és meg kell javíttatni. Ne ijedjenek meg. A kápolnát már két éve nem használják, a paplakot még ennél is hosszabb ideje.

Anna: Ezt már előre jelezték nekünk.

Elin: Ha Magda is magukkal megy, akkor nem aggódom. *(Magdának)* Mert Magda ugye vigyáz a fiatalokra, és nem engedi, hogy ijedtükben megfutamodjanak? A paplak bizony meglehetősen romos állapotban van.

Magda: De hát a presbitérium megszavazta a teljes felújítást. És akkor a külön kívánságokat is figyelembe veszik. Ugye, Elin?

Ehn: Hát persze, Magdám! Oh, azt hiszem, most jönnek haza a lányaink a tánciskolából. Képzeld, tiszteletes úr, sikerült összehoznunk egy modern társasági tánckurzust Alvnäsben, ami csak néhány mérföldnyire van innen. Egyszer egy héten összejönnek az egykorú fiatalok, és elszórakoznak egy kicsit. Ezek hát itt a lányaim: Susanna és Helena.

A lányok illedelmesen köszönnek. Susanna tizennégy éves, alacsony, sötét hajú, és az anyjára hasonlít. Helena tizenhárom éves, sovány, magas, és talán csak önmagára hasonlít. Elin asszony belekarol Henrikbe, és átsétál vele a gyengén megvilágított szomszéd szobába: valamit el szeretnék mondani a tiszteletes úrnak, valami fontosat.

Elin: Susanna és Helena nem járnak iskolába, magántanulók. Van egy

tanárnőnk, kedves, okos teremtés; ma este nem tudott velünk vacsorázni, mert szörnyű gyomorrontása van, és inkább a szobájában evett. Susanna tizennégy éves, Helena tizenhárom. Nemsokára el kellene menniük középiskolába Upsalába vagy Gävlebe, de az apjuk imádja őket, és azt szeretné, ha itthon maradnának, ameddig csak lehet. Tiszteletes úr vállal tanítványokat? Fel kellene készíteni őket a konfirmációra.

Henrik: Valószínűleg igen. Bár ugyan még nem...

Elin: Nagyszerű. *(Szenvedélyesen)* Borzasztóan szeretném, ha a gyerekek konfirmálhatnának. Ez minden vágyam!

Henrik: *(csodálkozva)* Ennek igazán nem lehet semmi akadálya.

Elin: De mennyire, hogy lehet, tiszteletes úr. Az apjuk hallani sem akar róla, hogy konfirmáljanak. Ha csak szóba hozom, annyira dühbe gurul, hogy egész megijedek tőle. És nem értem, mitől lesz ennyire dühös.

Henrik: A lányok mit gondolnak?

Elin: Ó, tiszteletes úr, ők nagyon szeretnék konfirmálni.

Henrik: Akkor, ha megengedi, majd én beszélek az igazgató úrral. Ez nem lehet annyira komoly...

Elin: *(félbeszaki ja)* Nem, nem. Tiszteletes úrnak nem szabad beszélnie a férjével. Nekem magamnak kell beszélnem vele. Előbb-utóbb engednie kell.

Henrik: Ennyire komoly?

Elin: Igen. Valamikor, valamikor... *(Elharapja a szót)* A nagytiszteletű úrral hiába beszélnek: jó barátja a férjemnek, és biztosan az ő pártját fogná.

Henrik: Furcsa.

Elin: Bizony, sok furcsa dolog történik itt az utóbbi időkben. De jöjjön, menjünk vissza a többiekhez. Mert a végén még kíváncsiskodni kezdenének, mit csinálunk itt, és az nem volna jó.

A szalonban eközben kisebbfajta dráma zajlik: az üzemvezetőnek görcsös fájdalom szorítja össze a bal mellkasát. Zihálva és verítékezve ül egy alacsony széken, a körorvos a gallérját lazítgatja, felesége az orvosságosszelencéjét keresgéli szalonkabátja belső zsebében. A kapkodva lélegző ember felesége és egy inas karjára támaszkodva, zavart mosollyal az ajkán és bocsánatkérő szavakat makogva elindul az ajtó felé. Nordenson kikíséri, és közben állandóan veregeti a karját: csak elfelejtetted bevenni a tablettáidat, öregfiú, mert feledékeny vagy, de mindjárt jobban leszel, meglátod. Hajts fel egy pohár konyakot, mielőtt lefekszel. Nem, nem, kikísérlek a kocsizhoz. Mindjárt visszajövök.

A körorvos feleségének arca a vacsora folyamán, ha lehet, még pirosabb lett. Odasiet Annához és Henrikhez, megszorítja Magda kezét, és suttogva közli, hogy *már nincs sok hátra neki!* Férje egy korábbi, alapos vizsgálat után kijelentette, hogy az esemény *bármikor* bekövetkezhet. Egyik pillanatról a másikra. A vasmű roppantotta össze. Ő lesz az első áldozat, de

bizonyára nem az utolsó. A helyzet egyre ingatagabb, és ki tudja, mi lesz *akkor*, ha Nordenson csődbe jut.

Néhány óra múlva Anna kényelembe helyezi magát a tágas püspöki vendégszobában, előveszi Henrik levelét, és elolvassa, legalább kétszer egymás után. Utána rögtön leül a szekreterhez, és írni kezdi válaszlevelét a naplójából kitépett lapokra. A hold fehér, mint az elefántcsont, majdnem teljesen kerek, és olyan erősen világít, hogy derengő fénye a szoba falairól és padlójáról is visszaverődik. A petróleumlámpa halvány fénykörében Anna fegyelmezett kézírással, kerekded betűkkel rója a sorokat:

Kedvesem, nem tudok érdemben válaszolni a leveledre. Annyi mindent nem értek benne, miközben a szavakat persze értem, nyilvánvalóan a szavak mögött rejlő *valóságot* nem értem, nem érthetem. Én eddig úgy éltem, mint egy kényeztetett gyerek, te pedig úgy, mint egy elhagyott gyermek, és ez a két gyerek most ismerkedik egymással. Nem tudom, miért szeretlek ilyen nagyon, ezt talán nem is lehet tudni. Persze szép a szád, és kedves a tekinteted, és szeretsz megölelni, ez világos. De hogy miért nővök össze veled, miért hiszem azt, hogy értlek akkor is, amikor nem értlek, miért képzelem azt, hogy gondolni tudom a gondolataidat és érzem az érzéseidet, az rejtély, s talán végső soron ez maga a „szerelem rejtélye”. Látod, milyen bölcselkedő hangulat fog el ebben a püspöki szobában, ahogy ezt a levelet írom neked egy szál hálóingben, kardigánban és zoknival a lábamon? Húz a hideg a padló felett, de az ünnepélyességemnek talán az az oka, hogy ebben a szobában az évek során a falakat bizonyára mélyen átítatta a sok püspöki gondolat. jó éjszakát, drága hitvesem! Én is azt hiszem, hogy álomban élünk, de én újra és újra felébredek, és egy másik álomban találok magam, és elfog a boldogság, mert azt látom, hogy ez sokkal jobb az előzőnél. Anna aláírja a levelet, nem olvassa újra, eloltja a petróleumlámpát, és bebújik a szűziesen tiszta, hatalmas ágyba. A rolettákat nem húzta le. A holdfény élesen kirajzolja az ablaktáblák négyszögeit.

Hűvös, tiszta, világos nap van. A napfény körberagyogja a sárga házat és a nyírfákat. A telek finoman ereszkedik az erős sodrású folyó és a zuhogó felé. Az elvadult kertben a gyümölcsfák és bokrok között gyomos virágágyások és veteményesek nyújtóznak. A ház nyugati, rövidebb végénél orgonalugas borul egy szétesett asztal és néhány rogyadozó szék fölé. A konyhaajtó közelében zöld nyomókút áll, korhadó fedőlapján felfordult, rozsdás vödör hever. A padláslétra foghíjas, a tetőn itt-ott csúszásnak indult néhány cserép.

A ház leendő lakóin kívül ott van még Magda Säll, valamint az egyházközség kurátora, a hosszúkás arcú, fakó szemű, lassú mozgású és kevés szavú Jesper Jakobsson. Nála vannak a kulcsok, és Magda szerint ő a felelős az egyház tulajdonában álló épületek karbantartásáért és renoválásáért.

Még a kertkapunál, mielőtt leszállnának a bricskáról, hátrafordul, és kijelenti, hogy ő, a *maga részéről* nem ért egyet az egyháztanácsnak azzal a döntésével, hogy még egy lelkészt alkalmaz a gyülekezetben. Úgy véli továbbá, hogy amit a kápolna rendbehozatalára kell költeni, az kidobott pénz. A nagy templomot egyre kevesebben látogatják, az egyház tekintélye csökken, miközben a pünkösdistáké és a missziós gyülekezeteké növekszik. A fiatalokat pedig tévtanok fertőzik, és a politika. Forsboda szellemi és anyagi romlásnak indult. Ezt nem lehet megállítani, minden kísérlet kudarcra van ítélve, kár minden fáradságért.

Jesper Jakobsson sápadt arca fénylik a diadalmas szomorúságtól. Ne rontsuk el a fiatalok örömét, mondja Magda, és igyekszik vidámnak látszani. Isten ments, mondja a kurátor, távol álljon tőlem! Mosolyt erőltet az arcára, amitől valahogy még savanyúbbnak látszik, mint az előbb.

Anna előremegy a füvel benőtt kavicsos úton, és körülnéz. Henrik felé fordul, aki még a kertkapunál áll. Ez itt nagyon szép, mondja. Annak, aki el tudja viselni a folyó zúgását, mondja a kurátor. És vigyázni kell a gyerekekre, nehogy beleessenek. Van kerítés, de az elmúlt télen a hó kidöntötte. Akkor új kerítést kell csinálni, mondja Magda kissé idegesen. Na igen, persze, feleli a kurátor sértődötten. Magda belekarol Annába, és arra biztatja, hogy ne törődjön Jesper Jakobssonnal. Van szava ugyan az egyházközségben, de már járt itt egy gävleli építőmester, és felmérte a szükséges munkákat és javításokat. Az árajánlatát elfogadták, és Annának nem kell aggódnia, a lista már készen van. És van lehetőség egyéb kívánságok teljesítésére is (az ésszerűség határain belül, természetesen). Az új év elején megkezdik a munkát, és május közepére be is fejezik.

Jesper Jakobsson felrántja a kissé bedagadt konyhaajtót, melyen az egyik betört ablakszemét kunkori kartonlap pótolja. Az északra néző, tágas konyhának egyetlen ablaka van. A kéménykürtő alatt törmelékkupac magasodik, a régi vastűzhely kissé megsüllyedt, a kamra leakasztott ajtaja a rozsdás mosogatónak támaszkodva árválkodik.

Ezt alaposan rendbe kell hozni, mondja Jesper Jakobsson hirtelen jóindulattal. Javasoltam, hogy vezessük be a vizet, lehetett volna leágazást csinálni pumpával a mosogatóhoz, de ezt nem fogadták el. Egyébként itt minden fel lesz újítva, a kéményt átrakják, a tűzhelyt kicserélik. Van egy nagyszerű, szinte teljesen új tűzhelyünk az üzemi irodában, azt fogják idehozni. A padlót is át kell rakni, a régi el van korhadva. Az egyik párnafa megroppant ott a sarokban. A konyhával biztosan elégedett lesz, ÅKERBLOM kisasszony, azt garantálhatom. A kurátor kétszer is jelentősegteljesen bólint, és fakó szemével Annára néz. Aztán benyit a szűk cselédszobába. Pirosra festett, kihúzhatós dívány áll a falnál. A cselédeknek, mondja kurtán. Itt fejtől-lábtól alhatnak, vagy egyiküknek a konyhában kell felállítani egy tábori ágyat. Magda Sáll megenyhül. Ha ÅKERBLOM kisasszony megbízik bennem, én szerzek majd két ügyes lányt. Már

érdeklődtem. Kettőt?, kérdezi Anna rémulten. Minek nekünk kettő? Ez a szokás, mondja Magda. Egy lelkészházban mindig adódhatnak váratlan teendők, majd meglátja, ÅKERBLOM kisasszony. Anna csendesen felsóhajt. Henrik mindvégig meg se szólal. Anna a tekintetét keresi, de Henrik nem néz rá. És ez lesz itt az ebédlő és a fogadószoba, magyarázza a kurátor. Az építőmester a jobb fűthetőségre hivatkozva két szobát akar belőle csinálni, itt húzna egy falat, de én ebbe nem egyeztem bele, a lelkésznek sokszor szüksége lehet egy nagy szobára gyülekezeti összejövetelek céljára, hiszen a tanácsterem a templomban van, és oda nehéz eljutni, különösen télen. Úgyhogy azt javasoltam, tartsuk meg ezt a szobát így, ahogy most van, és építsünk egy nagyobb kályhát ebbe a sarokba, itt ugyanis van a falban kémény. Kellemes meleg lesz itt, ÅKERBLOM kisasszony. A kurátor tenyerével a falra csap, és letép egy darab felkunkorodó tapétát. A kisasszonynak nem kell aggódnia, ebben a szobában barátságos meleg lesz, ezt garantálhatom.

Jesper Jakobsson újabb ajtót nyit ki: ez a főbejárat előszobája. Az emeletre vezető lépcső át lesz építve. Talán kissé különös, hogy a főbejárat az erdőre nyílik, a konyhai pedig a kertkapura. A vendégeknek talán kényelmetlen lesz, kivált, ha kocsival jönnek. Henrik mereven néz Jesper Jakobssonra. A ház egyszerűen rosszul van elhelyezve, mondja hirtelen arroganciával. A kurátor nyomban elkomorul: nem én építettem. Aztán elhallgat.

A vendégszoba, mutatja egykedvűen, majd elindul felfelé a megvetemedett, nyikorgó lépcsőn. Ne lépjenek erre a fokra, mondja, és rámutat: ez a fok kilazult, nem biztonságos. Óvatosan, ÅKERBLOM kisasszony! Fogja meg a kezem. Hát ez itt az emelet, és egészen jó állapotban, ha szabad megjegyeznem. Úgyhogy itt csak festeni és tapétázni fogunk. Tessék: ez itt a hálószoba. Nem nagy, de van mellette egy kis mosdóhelyiség, és szép a kilátás. Néhány fát kivághatunk, mert most nem látni a vizet, erről már beszéltünk is, az ablak egyenesen délre néz. És ez itt jobbra a gyerekszoba, balra pedig a tiszteletes úr dolgozószobája. A gyerekszoba és a dolgozószoba természetesen felcserélhető, ahogy megfelel. Csak szólni kell, könnyen megoldható, kérdés az, hova mikor süssön a nap, reggel vagy délután. És hol az *én* dolgozószobám, kérdi hirtelen Anna.

A felszín alatt régóta bujkáló feszültség most nyilvánvalóvá válik. Magda Säll elképedve bámulja a kis termetű nőt az elegáns szabású kabátban. Sötét, komoly szem. Erős áll, határozottan csengő hang. Szeretném tudni, hogy *nekem* hol lesz a szobám. Nekem is legalább annyi munkám lesz, mint a férjemnek. Ráadásul fizetést sem kapok érte, ami hagyján, de hova menjek, ha levelet akarok írni, vagy olvasni akarok, vagy a háztartáskönyvet akarom vezetni? Anna a kurátorra néz, aki viszont Henrik felé fordul, kissé tanácstalanul. Megszoktam, hogy van saját szobám,

folytatja Anna nyugodt hangon. Megértem, ha túlzásnak tartják, de mindenképpen igényt tartok rá.

Az elképedés immár totális. Mindenképpen? Hát mit képzelsz ez a némbér? Nem marad itt, ha nem lesz saját szobája, vagy mit akar? Errefelé nem megszokott dolog, hogy a papnénak saját szobája legyen, jelenti ki Magda Säll. Na jó, hát én ezt honnan tudjam, feleli Anna. Talán megfelelne erre a célra a vendégszoba?, mondja torkát köszörülgetve a kurátor, meglepő engedékenységgel a hangjában. Az lehetne ÅKERBLOM kisasszony dolgozószobája. Azt javaslom, hogy Henrik használja a vendégszobát dolgozószobának, mondja Anna határozottan. Nekem jobb, ha a gyerekszoba közelében maradok. De odalent nagy a jövés-menés, veti közbe SO kisasszony óvatosan. A tiszteletes úrnak nyugalomra van szüksége, amikor a prédikációira készül. Majd vattát dug a fülébe, vágja rá Anna, és rámosolyog Henrikre: mondj már valamit, egyetlenem!, buzdítja tekintetével, elvégre te vagy a ház ura, neked kell döntened. De Henrik szinte megdermed Ezt most rögtön el kell döntenem?, motyogja kérlelő hangon. Magda hirtelen megtalálja a megoldást: kimegyek Jakobsson úrral, megnézzük a melléképületet.

Anna és Henrik magára marad. *Csak tréfáltam*, mondja Anna, és elneveti magát. *Tréfa* volt az egész, mert minden olyan nyomasztó, hogy a végén még rosszkedvűek leszünk. Átöleli Henriket, és erősen magához szorítja. Ne vess te is, Henrik! Nem dől össze a világ, meglátod, milyen szép otthonunk lesz. Jesper Jakobssont pedig bármikor az ujjam köré csavarom! Hiszen ezt látod te is, ugye? Na most már ne vész, hála az égnek, már azt hittem egy pillanatig, hogy dühös vagy.

Säll kisasszony és a kurátor látja, hogy az ifjú pár jókedvűen lép ki a házból az őszi napsütésbe. Együtt szemrevételezik a fáskamrát, a szerszámosbódét, az árnyékszéket, a jégvermet, a fészert és a földbe ásott kis pincét, melynek tetején, mint Anna meg is jegyzi, sok számoócánő.

Ezután kerül sor a kápolna megtekintésére. Henrik nyitja ki a magas, dísztelen vasajtót: Elkértem a kulcsot Jakobssontól. Azt mondtam neki, hogy egyedül akarunk lenni, amikor először belépünk a templomunkba.

Forsboda kápolnája az ezerhétszázados évek vége felé épült, és mint már említettem, eredetileg pálmaháznak szánták. Magas, íves ablakai az oltár körül színes táblákkal vannak beüvegezve, falai vastagok, padozata kövezett. Az épületet használaton kívüli temetőkert veszi körül, az elvadult, sárguló fűben itt-ott sírkövek állnak.

Henrik és Anna belép a templomba. Galambok reppennek föl és szállnak ki az egyik betört ablakon. A padok szétszedve, sötét kupacba rakva tornyosulnak az egyik sarokban, a visszhangos, kövezett padló kietlenül tátong lábuk előtt egészen az oltáremelvényig. Az antependiumnak hült

helye, az oltár helyén csak az üres faváz áll. Az egyik sarokban valaki gödröt ásott. A táblán énekszámok lógnak. Kétszázhuszonnégy, második vers: Bár késik a segítség, És nem találsz vigaszt: Eloszlik gond és kétség, Előbb, mint véled azt.

Mintha minket biztatna, mondja Henrik, és Anna vállára teszi kezét. Az élesen betűző napfény négyszögeket vetít a falra, és faágak finom árnyékait rajzolja rájuk. A bejárati ajtónál állványzat nyúlik fel egészen a szelíden ívelő mennyezetig. Madárszárnyak. Árnyrajzok. Valahol szél morajlik. Sárguló falevelek, betört, csak részben bedeszkázott ablakok.

A szószerk a tizenhatodik században készült, mondja szakértően Henrik. Látod, milyen szép faragás? Az ott Péter és János, az meg az arkangyal a karddal, és ott a nap és a szem is. Kíváncsi vagyok, hova tették az oltárszekrényt, lehet, hogy bevitték a sekrestyébe.

De a sekrestye üres. Csak egy barnára pácolt szekrény áll benne kitért ajtókkal. A padló széles deszkáin festékesvödörök sorakoznak ecsetekkel, az ablak körül a falat már ki is festették, a repedéseket és lyukakat eltüntették. Látod, már folyik a felújítás, suttogja Anna.

Aztán megnézik az oltár jobb oldalán álló, letakart orgonát. Magas, finom faragásokkal borított szekrény, két sor billentyű, sok regiszter, oldalt a fűjtató két pedálja.

Próbáljuk ki, hogy szól, mondja Anna, és leül az orgonapadra.

Henrik lehúzza a védőhuzatot a földre, és levegőt nyom a fűjtatóba. Anna kihúz néhány regisztert, és lenyom egy széles C-dúr akkordot. A hangszer méltóságteljes, de ijesztően hamis hangon szólal meg. Az orgonát is rendbe kell hozatni, mondja Anna, és visszahúzza kezét. Nem tudom, Jesper Jakobsonnak ez eszébe jutott-e. Finom, régi kórusorgona. Vajon hol szolgált, mielőtt ide száműzték? Egyébként, ha jól látom, ott áll letakarva az oltárszekrény.

Leemelik a poros huzatot, és kinyitják a szekrény két bezárt ajtaját. A középső tábla: durván faragott, de drámai úrvacsora, a tanítványok szemüket forgatják, a Mester felemeli aránytalanul nagy kezét, szája lefelé görbül. Júdás arca fekete, nyomasztóan nehezedik rá közelgő bűne. A jobb oldali tábla: Krisztus a keresztfán, lecsüngő fejjel. Sebei rémisztőek, a római katona épp most döfi lándzsáját az oldalába, patakzik a vére. A bal oldalon az angyali üdvözlés látható: Mária a hasára teszi a kezét, a szárnyaival csapkodó, ijesztő alak pedig kinyújtja hosszú mutatóujját, és buzgón integet. A háttérben, a napsütésben békésen legelészik egy bárány.

Ezek a képek, ez a sok akarás és ez a sok odaadás, mind el fog pusztulni. Porlad a fa, letört darabjai a földön hevernek, nedvesség sötétíti a színeket, egerek és rovarok dézsmálják az úrvacsorát. A Golgotát átszelő hosszanti, mély repedés olyan, mint egy seb vagy talán sikoly.

Anna és Henrik szomorúan és rémülten nézi az oltárt. Óvatosan

visszaakasztják rá a foltos lepleket.

Most leírom a veszekedést, amely hamarosan kirobban Anna és Henrik között. Itt fog kirobbanni, ebben a romos pálmaházban, amelyből a sors szeszélye folytán valamikor templom lett, s amely később, a sors újabb szeszélye folytán ismét romlásnak indult. Egy viszály igazi okát mindig nehéz kideríteni. Ráadásul a keletkezése ritkán esik egybe a kitörésével (éppoly ritkán, mint a tetthely a holttest fellelésének helyével). Az ember elképzeli különféle változatokat, komolytalan vagy komoly alternatívákat. Tessék, lehet lapozgatni és spekulálni, olyan ez, mint egy társasjáték. Tessék! Két tény azonban vitathatatlan. Először is az, hogy most vagyunk tanúi főhőseink első ádáz összecsapásának. A másik az, hogy Luthernek igaza van, amikor azt állítja, hogy a kimondott szót négylovas szekér sem éri utol. Ami azt jelenti, hogy bizonyos szavakat nem lehet visszaszívni, sem megbocsátani. Ilyen szavak is elhangzanak a most következő összetűzésben. Valójában természetesen szinte semmit sem tudok arról, mi játszódott le ezen a péntek délutánon a romos forsbodai kápolnában. Csak anyám néhány szavára emlékszem: „Először voltunk akkor a kápolnában, és összevesztünk. Annyira, hogy majdnem vége lett a szerelmünknek és az eljegyzésünknek is. Úgy emlékszem, sokáig tartott, amíg megbocsátottunk egymásnak. De nem tudom, hogy valaha is igazán, teljesen megbocsátottunk-e egymásnak.”

Itt meg kell talán említenem, hogy Anna világéletében könnyen dühbe gurult, és hamar megbékélt. Lobbanékony természetét nehezen tudta a keresztényi béketűrés béklyójába szorítani. Henrikben lassan gyülemlett a harag, de ha a zsilip átszakadt, ijesztő brutalitással tört ki belőle. Máskülönbente szinte mulatságosan haragtartó volt. Soha nem felejtette el sérelmeit, jóllehet kimondott színészi tehetséggel tudott mosolyogni azokra, akik megsértették.

Most azonban kezdődik a jelenet, és állítom, hogy épp ebben a pillanatban: Anna karját lógatva, fejét csüggesztve ott marad a letakart oltárszekrény mellett, aztán elkezd lassan felhúzni kesztyűjét, melyet az orgona kipróbálásakor vett le. Henrik az oltárkerítéshez megy, melynek tövében foltos, kikopott térdeplők sorakoznak. Háttal áll Annának, és az oltár színes ablakait nézegeti. A fény? Drámai és kontrasztos. A hanyatló nap megtorpan pályáján egy hóval terhes felhő előtt, amely nemrég jelent meg az erdő széle fölött. A felhő kékesfekete falat képez, a fény erős és kíméletlenül fehér, de csak az arc egyik felét világítja meg. Az árnyékos részekre jutó visszfény szürkévá halványul.

Henrik: Anna?

Anna: Tessék, kedvesem.

Henrik: Azt akarom, hogy... *(Elhallgat)*

Anna: Mit akarsz?

Henrik: Amikor egybekelünk... mit szólnál hozzá, ha az öreg Samuel Gransjö adna össze bennünket?

Anna: Persze. Ha akarod.

Henrik: Itt.

Anna: Itt?

Henrik: Igen, itt, a mi félkész templomunk oltára előtt. Nem volna itt más, csak te meg én. Es persze a két tanú.

Anna: *(szelíden)* Nem értem. Úgy érted, hogy itt legyen az esküvőnk?

Henrik: Csak te meg én, a nagytiszteletű úr és a két tanú. Például Säll kisasszony és a kurátor. Ezzel avathatnánk föl a templomot, és magunkat is a templom számára. Mit gondolsz, Anna?

Anna: Nem, ezt nem tehetjük meg.

Henrik: Nem tehetjük meg? Hogy érted ezt?

Anna: A mi esküvőnk az uppsalai Nagytemplomban lesz, és Tisell püspökhelyettes úr fog összeesketni minket, ahogy ezt már meg is ígérte. Rendes esküvőnk lesz nyoszolyókkal, vőfélyekkel, egyetemi kórossal, rengeteg rokonnal és vendéggel és nagy vacsorával a Gilletben. Ezt már eldöntöttük, kedvesem. Ezt nem lehet megváltoztatni.

Henrik: Miért ne lehetne? Márciusban lesz az esküvőnk, és most még csak szeptember van!

Anna: Mit gondolsz, mama mit szólna hozzá?

Henrik: Nem gondoltam, hogy még mindig fontosnak tartod a mamád véleményét.

Anna: Meghívtam az egész évfolyamomat az esküvőre. És szinte mindenki el is fogadta a meghívást. Ezt már egyszer mind megbeszéltük, kedvesem.

Henrik: Elmondtad nekem, mi hogy lesz. A saját állásponatomat megtarthattam magamnak.

Anna: De hát a kórust te akartad. És Ernsttel mindjárt el is döntöttétek, hogy mi legyen a program. Erre csak emlékszel, nem?

Henrik: Mit szólnál, ha most azt javasolnám, hogy gondold meg magad? Ez képtelenség volna? *Anna:* Igen, teljes képtelenség.

Henrik: De miért... ?

Anna: *(ingerülten)* Azért, mert én rendes esküvőt akarok! Nagy és emlékezetes eseményt. Ünnepelni akarok. Vidám akarok lenni. Hét országra szóló lakodalmat akarok.

Henrik: És az, amit én javasolok?

Anna: Hagyjuk ezt az ostoba vitát. A végén még összeveszünk. Szép is volna.

Henrik: Én nem veszekszem.

Anna: Te nem, de én igen.

Henrik: Azért gondolkozhatnál rajta. *(Kérlelve)* Anna!

Anna: Gondolkoztam, és meg kell mondanom, hogy sok marhasággal találkoztam az utóbbi időben, de ez a mostani ötleted mind közül a legnagyobb. Ha ezt nem tudod megérteni, akkor nagyobb marha vagy, mint gondoltam, és az már nem csekélység.

Henrik: És ha én nem akarom?

Anna: Mit nem akarsz?

Henrik: Ha nem akarom azt a cirkuszt a Nagytemplomban? Akkor mit csinálsz?

Anna: (dühösen) Megmondom, hogy mit csinálok, egész pontosan. Akkor visszaadom neked ezt a gyűrűt, Henrik Bergman.

Henrik: Te nem vagy normális.

Anna: Ki nem normális?

Henrik: Feláldoznád az életünket, *a közös életünket* egy vacak kis ceremónia kedvéért?

Anna: Éppenséggel *te* áldozod fel a közös életünket egy nevetséges, teátrális, melodramatikus, szentimentális... nem is tudom miért. Amit én akarok, az legalább *ünnep*. Annak mindenki örülni fog, és ott mindenki számára világos lesz, hogy te meg én végre rendesen összeházasodunk.

Henrik: De mi *itt* fogunk élni! Hát nem érted, hogy ha egyszer *itt* fogunk élni, akkor fontos, hogy éppen itt kezdjük az új életünket, ebben a templomban?

Anna: Neked fontos, de nekem nem.

Henrik: Hát egyáltalán nem érted, mire gondolok?

Anna: Nem *akarom* megérteni.

Henrik: Ha szeretnél, megértenéd.

Anna: (dühös) Hagyd ezeket a nagy szavakat! Én is mondhatnám éppígy, hogy ha szeretnél, nem akarnád elrontani az ünnepeket.

Henrik: Bámulatos, hogy milyen elkényeztetett gyerek vagy. Hát nem fogod fel, hogy *komoly* dolgról van szó?

Anna: Megmondom neked, mi az, amit felfogok: nem szereted a családomat, meg akarod alázni az anyámat, amennyire csak tudod, meg akarod mutatni az új hatalmadat: Anna engem követ. Annát már nem érdekli, mit gondol a családja. Bosszút akarsz állni, bántó és agyafűrt módon. Erről van szó, Henrik! Ismerd el!

Henrik: Hihetetlen, mennyire félre tudod magyarázni a dolgokat. És milyen rosszindulatúan. Ebben csak az a jó, hogy így legalább tisztán láthatom...

Anna: (még dühösebb) Ne vágj nekem ilyen képet. Mi ez az ostoba vigyor az arcodon? Azt hiszed, hogy ettől ironikusnak látszol?

Henrik: Csak azt látom, hogy a családot oldalán állsz - velem szemben.

Anna: Neked teljesen elment az eszed? Az anyámat majdnem megöltem, csak hogy hozzád mehessek. És gondolod, hogy az apám annyira örült

ennek a...

Henrik: Pedig én csak egy nevetséges kis szívességet kérek.

Anna: Te tényleg nem vagy normális. Tudod, mit gondolok rólad, Henrik? Hogy néha kínosan bugris vagy, és szereted rosszabbnak mutatni magad, mint...

Henrik: Mit mondtál?

Anna: Ostobábbnak mutatod magad, mint amilyen vagy, és valamilyen szerepet játszol, ami nem illik hozzád. Igen, merem állítani, hogy hivalkodsz a szegénységeddel, a nyomorult gyerekkoroddal és szegény, szerencsétlen anyáddal. Ez undorító.

Henrik: Emlékszem, hogy amikor megkérdezted, hogy Frida mivel foglalkozik, és elmondtam, hogy felszolgáló, igen, emlékszem a hanglejtésedre, meg hogy milyen képet vágál...

Anna: Nem kell piszkos ingben és lyukas zokniban járni. Nem mutat jól, ha valakinek korpás a gallérja és piszkos a körme.

Henrik: Nekem *soha* nem piszkos a körmöm.

Anna: Nem tartod magad tisztán, néha izzadságszagod van.

Henrik: Na ebből elég.

Anna: Persze. A tiszteletes úr nehezen tűri az igazmondást.

Henrik: Nehezen tűröm, hogy durva vagy.

Anna: Te taposol belém, Henrik.

Henrik: Még jó, hogy ez a beszélgetés most történik, még az esküvő előtt.

Anna: Bizony jó. Így legalább tudjuk, hányadán állunk egymással. Nagy hibát követhettünk volna el.

Henrik: Tehát te hajlandó vagy eldobni...

Anna: Még hogy én?...

Henrik: Hát igen, a legrosszabb, hogy mind a ketten...

Anna: Meglepően könnyen ment.

Henrik: Rettenetesen.

Anna: Sírni szeretnék, de nem tudok. Túlságosan szomorú vagyok.

Henrik: Én is sírni akarok, mert szörnyen el vagyok keseredve. Nem akarlak elveszíteni.

Anna: Az előbb nem ez látszott rajtad.

Henrik: Igen, tudom.

Távolság, testi és lelki. A napot elfedi a kékesfekete hófelhő, amely lassan szétterjed az erdő fölött. A fény szürke, de éles. Anna leül az oltárkerítés piszkos térdeplőjére. Henrik is leül ugyanarra a térdeplőre, de Annától jó kétméternyire. Letörtségük nyilvánvaló, de haragjuk is: a mérgezett szavak még ott keringenek idegeikben és hallgatásukban. Ezen a ponton a legjobb szándékokról szóló elbeszélés be is fejeződhetne,

mivel a főhősök most mindketten egyszerre úgy érzik, hogy magukra maradtak, elidegenedtek egymástól, és magányosak. Anna viszolygással gondol Henrik testére, és testének szagára. Henrik durva, ellenszenves, elkényeztetett gyerekek látja Annát. Mindketten (talán) azt gondolják: szörnyű lenne együtt élni akár egy napig, egy óráig is. Megalázó. Méltatlan. Félelmetes. Minden út bezárult, mindenhol falak emelkednek.

Anna: Henrik?

Henrik: (hallgat)

Anna: Henrik.

Henrik: Nem.

Anna: (kinyújtja kezét) Henrik!

Henrik: Ne erőlködj.

Anna: Nagyon sajnálom.

Henrik: Hát igen. Ez sajnálatos.

Anna: Csúnya dolgokat mondtam.

Henrik: Igen.

Anna: Amit soha nem bocsátasz meg nekem.

Henrik: Nem tudom.

Anna: Akkor most vége?

Henrik: Azt hiszem, igen.

Anna: (sóhajt) Én is úgy érzem.

Henrik: Az egyszer kimondott szót négylovas szekér sem éri utol.

Anna: Nem értem.

Henrik: Ezt Luther mondta. Azt jelenti, hogy az ember sok mindent kimondhat. De nem *akármit*. Bizonyos szavak visszavonhatatlanok.

Anna: Ezt most úgy érted, hogy amit én...

Henrik: Igen.

Anna: De hát ez szörnyű.

Henrik: Igen, szörnyű.

Anna: Hiszen te pap vagy.

Henrik: A hivatásomnak ehhez semmi köze...

Anna: Meg *kell* bocsátanod nekem.

Henrik: Nem tudok. Forr bennem a méreg. Gyűlöllek, és legszívesebben megütnélek.

Anna: Ez világos beszéd.

Henrik: Kérlek.

Anna: És én még itt megalázkodom, és...

Henrik: Nem kért rá senki.

Anna: És arról beszélek, hogy... *te* bocsáss meg *énnekem!*

Henrik: Ha képes volnék rá, akkor most felállnék, kimennék innen, becsapnám magam mögött az ajtót, és soha többé nem jönnék vissza.

Anna: Sírsz?

Henrik: Igen, sírok, de azért, mert dühös vagyok. Nem, ne gyere közelebb. Ne nyúlj hozzám!

Anna megérinti, Henrik ellöki a karját, az ütés erősebb, mint amilyennek szánta, Anna megijed, és hátraesik az oltárkerítés rácsának. Elképedés és elszörnyedés.

Anna: Megütöttél!

Henrik: (előnti a méreg) Ha kell, újra megütlek. Tűnj el innen! Látni sem akarlak többé. Undorító vagy és bántó. Azért bántasz, mert bántani *akarsz*. Tűnj el innen! Menj a pokolba!

Anna: Micsoda ocsmány alak vagy. Kezdem érteni, hogy a mama miért félt tőled. Kezdem érteni, hogy...

Henrik: (félbeszakítja) Milyen szerencse. Anyáddal végre egymás karjába omolhattok, és hálát adhattok Istennek, hogy ezt a kalandot ép bőrrel megúsztad, és egy kis ijedségen és az ártatlanságod elvesztésén kívül más bajod nem esett.

Anna: (dühösen) Otromba vagy és közönséges. És ezt nemcsak a mama és a papa mondta. Ernst is mindig figyelmeztetett. Azt mondta, két arcod van, és nem lehet tudni, hogy...

Henrik: (elfehéredik) Mit mondott? Mit mondott Ernst?

Anna: Azt, hogy benned nem lehet megbízni. Hogy hazug vagy. A legrosszabb fajta hazudozó, mert magad sem tudod soha, hogy mikor hazudsz. Azt mondta, hogy képtelen vagy megkülönböztetni az igazságot a hazugságtól. És hogy ez az igazi oka annak, hogy pap lettél.

Henrik: Ezt Ernst mondta?

Anna: Nem.

Henrik: Mit mondott rólam Ernst?

Anna: Semmit. Ernst szeret téged. Ezt te is tudod.

Henrik: Most már semmit sem tudok. *(Rémület)*

Anna: Szerintem meg kellene keresned Fridát, és folytatni kéne a kapcsolatokat. Carlnek úgyis az volt a véleménye, hogy jó papfeleség lenne belőle. Anna ÅKERBLOMot pedig tekintsd tanulságos epizódnak.

Henrik: Ne pózolj, szörnyű rosszul csinálod. És hagyd ki Fridát ebből a piszkos játékból...

Anna: Frida kisasszonynak nem voltak elvárásai. Szerette az ő kis Henrikjét. És az anyai érzéseinek kétségtelenül szabad folyást engedett.

Henrik: Fogd be a szád.

Anna: A durvaságod tényleg...

Henrik: Pontosan olyan, mint a tied.

Anna: Na igen. Persze.

A hallgatás és a düh szinte hallható, elszabadultan cikázik a félhomályos kápolnában, nekicsapódik a mennyezetnek, a falaknak, kis híján betöri az ablakot, kékes lángokat vet a köves padozaton.

Henrik: Kezdem újra látni a régi életemet. Végre visszatér, és minden olyan, mint régen. Álmodtam. Most ébren vagyok.

Anna: Néha úgy beszélsz, ahogy a regényekben szoktak. A lányregényekben.

Henrik: Ennyire futja.

Anna: És még mi akarunk gyerekeket! Három gyereket. Két fiút és egy lányt. Milyen mocskos minden. És ostoba. Ez kész agyrém. Itt ülök egy romos pálmaházban a világ végén, sötétedik, lehet, hogy mindjárt havazni fog. Én. Kész örület. És egy idegen, teljesen idegen ember kiabál velem, és megüt. Megáll az ész.

Henrik: Hogy fogunk tudni ezután élni?

Anna: Majd csak lesz valahogy.

Henrik: Tudod, mi ebben a legborzalmasabb?

Anna: Na mi?

Henrik: A szeretetkészletünket, a szeretettartalékainkat tékozzoljuk el erre a...

Anna: Vacak kis semmiségre. Ez igaz.

Henrik: Igazából nem érdekel az esküvő. Felőlem lehet bárhol. Akár az Északi-sarkon.

Anna: Engem sem érdekel. Nekem mindegy. Döntsd el te.

Henrik: Nem, nem. Ez a szertartás neked többet jelent, mint nekem. Azonkívül butaság volna az anyádat még jobban megbántani.

Anna: Eljőhetne ide is...

Henrik: A te anyád és az enyém? Itt? Akkor inkább legyen meg az a hét országra szóló cirkusz, ahol mindent és mindenkit eltemet a sok ostoba ceremónia.

Anna: Ne házasodjunk össze. Leszek inkább a házvezetőnőd.

Henrik: Köszönöm az ajánlatot. Gondolkodom rajta.

Anna: Henrik!

Henrik: Tessék, Anna. Tessék.

Anna: Itt veszekszünk és ordibálunk Isten színe előtt. Mit gondolsz, mit szól hozzá?

Henrik: Nem tudom. Kicsit furcsa ez a hely.

Anna: Talán arra gondolsz, hogy ez is valamiféle esküvő?

Henrik: Nem, erre nem gondolok. Majdnem véget vetettünk a szerelmünknek.

Anna: Vagy arra, hogy mitől van bennünk ennyi gyűlölet?

Henrik: Igen. Nagyon fáradt vagyok, Anna.

Anna: Én is fáradt vagyok. Hogy fogunk innen kimenni?

Henrik: Gyere, ülj ide mellém.

Anna: Nem ütsz meg többet?

Henrik: Anna!

Anna: Így jó?

Henrik: Add a kezed. Ez jéghideg. Fázol?

Anna: Voltaképpen nem. Csak belül.

Henrik: Így. Így már jó?

Anna: Sírnom kell.

Henrik: Átölellek.

Anna: (sír) Gondolod, hogy most okosabbak lettünk?

Henrik: Nem tudom. Óvatosabbak.

Anna: Jobban vigyázunk arra, amink van?

Henrik: Igen, valahogy úgy.

Összefogódkodva ülnek a szürkületben.

A szüleim ezerkilencszáztizenhárom március tizenötödikén házasodtak össze az upsalai Nagytemplomban a rokonok, barátok és ismerősök népes gyülekezetének jelenlétében. Az egyetemi kórus énekelt, és Tisell püspökhelyettes vezette a szertartást. Vőfélyek és koszorúslányok segédkeztek, pöttöm lánykák tapodtak a menyasszonyi fátylon. Az esküvő után nagy vacsorát adtak a Gillet Szálló báltermében. De bármennyit forgatom is az albumokat és keresgélek a fényképes dobozokban, esküvői felvételeket nem találok. Ami különös, hiszen az Ákerblomok szívesen fotografálták egymást. Számptalan, ennél sokkal kevésbé fontos eseményt megörökítettek. Az otthonunkban temérdek boldog menyasszony és délceg vőlegény sorakozott a kályhaszegélyeken és kisasztalokon, de anyámról és apámról egyetlen esküvői képet sem láttam soha. Vannak magyarázatok: a legegyszerűbb az, hogy anyám (aki szerette a képeket albumba ragasztgatni) feltehetőleg nem találta a menyasszonyt elég szépnek, vagy a menyasszonyi ruhát elég csinosnak, vagy egyszerűen túl bárgúnak látta a fényképen az ifjú párt. Másik magyarázat (eléggé valószínűtlen) az lehet, hogy nem engedték fotografálni magukat. Valaki tiltakozhatott, betegnek érezhette magát, rosszkedvűnek vagy ingerültnek. Azt a harmadik (éppoly valószínűtlen) lehetőséget sem lehet kizárni, hogy a képek nem sikerültek. Egyszerűen nem lettek jók a felvételek, és az ember nem szívesen öltözik fel újra menyasszonyi ruhába, koszorúval, csokorral, mindennel együtt a fényképezés kedvéért. De ennek az eshetőségnek már a feltevése is sértő. Wennerström és Fia az Övre Slotsgatában a város legkiválóbb fotográfusainak számítottak, és elképzelhetetlen, hogy a képeik ne sikerültek volna.

A tény mindenesetre az, hogy esküvői fénykép nem található sem az albumokban, sem a fiókokban. Egyébként soha nem kérdeztem meg a szüleimtől, hogy milyen volt az esküvőjük. Egyáltalán nagyon kevés dolgról kérdeztem meg őket. Ezt bánom, különösen most, amikor ilyen fontos dokumentumok hiányoznak az anyagból. Egyébként is nagyon bánom. A közönyt, a kíváncsiság hiányát. Hogy mennyire korlátolt voltam, mennyire Bergman!

Akárhogy is, az esküvő nagyszabású volt, a vacsora ünnepélyes. Van egy megsárgult meghívóm (nagyon szép, a külső oldalán az ifjú pár nevének kék színű kezdőbetűi fonódnak egymásba, belül pedig a cirkalmas betűkkel írt meghívó szövege olvasható). A beszédek bizonyára ékesen szóltak, meghatóak és vidámak voltak, a tánc elegáns, a koszt kitűnő.

Egy rövid jelenet erejéig szeretnék megállni ezen a napfényes márciusi napon. A képen a trädgårdsgatai ház ebédlője látható. A nagy, oroszlánkőrmös asztal a tálalószekrény méltóságteljes pocakjához van tolva. A magas állótükröt Karin asszony szobájából beállították az ebédlő két ablaka közé. A tükör előtt, az ablakon beáradó fényben áll a teljes díszbe öltözött menyasszony, fején a Nagytemplom menyasszonyi koronájával és a családi kelengyésládából származó fátyollal. Söderströmné asszony, a legelegánsabb fővárosi divatcég alkalmazottja a földön térdelve varrja föl a ruha (idegességben) letaposott szegélyét. Anna szakértő figyelemmel nézegeti magát a tükörben, akár egy színésznő, aki páratlan, még soha nem játszott, csakis a számára kitalált és megírt szerepében épp kilépni készül a színpadra. Légzése egyenletes, szíve hevesen dobog, arca sápadt, szeme kitágult.

Nyílik az ebédlő ajtaja. Anna a tükörben látja, hogy öccse, Ernst tép be a szobába jól szabott frakkban, vőfélyi szalaggal. A két testvér néhány pillanatig csöndben nézi egymást, aztán Ernst előrejön, és gyengéden megöleli nővérét. Söderströmné asszony elharapja a cérnát, a tűt köténye bal oldali pántjába szúrja, aztán némán félrehúzódik: fontos szereplője az aznapi előadásnak, de mégiscsak árnyék. Hetek óta dolgozik már három kiváló varrónőjével együtt remekművén, melyet ezen a reggelen hozott el a trädgårdsgatai házba. A nagy termetű, széles vállú, barnás bőrű, kontyos, fekete hajú nő most mutatóujját az ajkára téve szemléli alkotását. Minden oka megvan rá, hogy elégedett legyen vele. A menyasszonynak ugyan kicsit lassabban és méltóságteljesebben kellene mozognia benne, de erre majd figyelmezteti, ha a fivére már kiment a szobából.

Ernst: Na, milyen?

Anna: Jó.

Ernst: Tényleg jó, vagy csak úgy mondod?

Anna: Találd ki.

Ernst: Szép vagy.

Anna: Te is szép vagy.

Ernst: De te sápadt vagy, nővérkém.

Anna: Biztos a félelemtől.

Ernst: Úgy lett, ahogy akartad. Minden.

Anna: Sajnálom, hogy a papa...

Ernst: Igen, én is. Persze ő most biztosan szomorú lenne. Elvesztené kedvenc gyermekét. Gondold csak el. *(Hallgat)*

Anna: Mikor utazol?

Ernst: Holnapután.

Anna: És mikor jössz vissza?

Ernst: Egy év múlva - talán. Nagy expedíció lesz.

Anna: Es aztán Kristianiában maradsz?

Ernst: Hát ha egyszer ott dolgozom.

Anna: Mama egyedül lesz.

Ernst: Néha az az érzésem, hogy egyedül akar lenni.

Anna: Henrik már itt van?

Ernst: Itt, de teljesen kikészülve. Azt hiszem, belé kell töltenem egy nagy pohár konyakot.

Anna: Mondd meg neki, hogy mindjárt jövök. Szegény anyját elhozta valaki a szállodából?

Ernst: Légy nyugodt, nővérkém. Itt most nyüzsögnek a szervezők. Az ünnepi előadást semmi nem zavarhatja meg.

Anna: Jön a mama.

Halk kopogtatás után, válaszra sem várva belép Karin asszony mélyvörös brokátban és a családi ékszerekben. Nyugodt és mosolygós. Az utóbbi időben kissé meghízott; különös módon mintha a válla volna szélesebb, bár lehet, hogy ez optikai csalódás. Járása azonban éppolyan energikus, mozdulatai éppolyan könnyedek és kiszámítottak, mint mindig.

Karin: Ernst, légy szíves, ügyelj rá, hogy Carl ne igya le magát. Most jött meg, és nem látszik teljesen józannak.

Ernst: Megyek, mama.

Karin: Kedves Söderströmné, maga remekművet alkotott!

Söderströmné: Köszönöm, nagyságos asszony.

Karin: Egy percre szeretnék a lányommal négyszemközt beszélni.

Söderströmné: Kérem, nagyságos asszony.

Anyja és lánya kettesben marad. Karin asszony fáradtan leül az egyik magas támlájú ebédlőszékre, amelyik a szoba közepén árválkodik (az asztal a tálalóhoz van tolvá).

Karin: Kicsit el vagyok érzékenyülve. De hát ez hozzá tartozik az egészhez.

Anna: Mama, ugye tudja, milyen hálás vagyok ezért a pompás esküvőért.

Karin: Nincs miért hálálkodnod, kicsikém.

Anna: Olyan kár, hogy a papa...

Karin: Igen. Igen.

Anna: Azt hiszem, most itt van velünk. Érzem.

Karin: Gondolod?

Anna: Mama, el kell mondanom valamit.

Karin: Mi az?

Anna: Henrik meg én lemondtuk a nászutat. Ernst volt olyan kedves, és visszaváltotta a vonatjegyet, és lemondta a hotelszobát.

Karin: Aha. Ezért nem láttam egész délelőtt.

Anna: Igen.

Karin: És mik a terveitek, ha szabad érdeklődnöm? (*Mosolyog*)

Anna: Most haragszik, mama?

Karin: Kedvesem, a nászút szórakozás volna nektek.

Anna: Henrikkel még máskor is elmehetünk Itáliába. Ugye azért nem veszítjük el ezt a lehetőséget?

Karin: (*kicsit fáradtan*) Nem, persze hogy nem. Mit csináltok helyette?

Anna: Egyenesen Forsbodába megyünk.

Karin: Holnap?

Anna: Igen, holnap reggel.

Karin: Értem. Igen. Elég hamar.

Anna: Ne haragudjon, mama!

Karin: Nem haragszom. (*Könnyed*)

Anna: Beszéltünk Säll kisasszonnyal. Meghívott a lelkészházba. A püspök szobájába. Az egy nagyon elegáns szoba. Nászutasoknak való. A kisasszony szerint mindenki nagyon örül, hogy egyenesen oda megyünk.

Karin: Értem. Így aztán ellenőrizhetitek, hogy megy a paplak felújítása.

Anna: ... és a templomé.

Karin: Biztosan nagyszerű lesz. És a nyaralóba eljöttök valamikor júliusban?

Anna: Hát persze. Legalább egy hétre.

Karin: Hiszen három hétről volt szó, ha jól emlékszem.

Anna: Azt hiszem, Henrik nagyon szeretné hamarabb elkezdni a munkát, mint ahogy megállapodtak. Én pedig mellette akarok lenni az elejétől fogva. Ez mindkettőnk nek fontos.

Karin: Ezt megértem.

Anna: Kicsit engedékenynek is kell lennem. Henrik végül is annyi mindenben engedett.

Karin: Igen? (*Mosolyog*)

Anna: Igen. De erről most ne beszéljünk.

Karin: Na persze.

Karin odamegy lányához, és óvatosan kezébe veszi arcát. Nézik egymást.

Anna: Mama legalább próbája meg egy kicsit szeretni Henriket. A kedvemért.

Karin: Fátylat borítunk a múltra.

Anna: Bár így volna.

Karin asszony tekintete elsötétedik. Megcsókolja Anna arcát és homlokát. Aztán kimegy a szobából. Anna lassan a tükör felé fordul.

Anna: (halkan, magában) Micsoda izgalom! Micsoda előkészületek! Azt csinállok, amit akarok. Nem lesz nászút? Hát jó! Nem lesz nyaralás? Hát jó! Akartam én egyáltalán ezt az egészet? Nem tudom. Tudom-e egyáltalán, mit akarok, vagy csak mindenféle ostobaságot akarok, úgy nagy általánosságban? *Van* egyáltalán akaratom? Vajon ha én elhatározok valamit, az aztán úgy is lesz? Olyasféle az akaratom, mint a mamáé? Alig hiszem. Akarom, hogy Henrik az enyém legyen? Igen, ehhez nem fér kétség. De akarok-e férjhez menni? Azt már nem tudom. Vigyáznom kell arra, hogy mi mindent akarok, kivált most, hogy mama meg mások is kezdenek odafigyelni rám.

Az ajtó résnyire kinyílik, és megjelenik benne Carl öregedő bohócarca. Gyere csak be, mondja Anna, nem bánva, hogy motiválatlan monológja félbeszakad. Carl most teljes testtel belép a szobába, a frakk esetlenül áll pufók alakján, homlokán veritékcseppek ülnek, csíptetője párás. Kezében egy pohár konyakot tart. Másik kezét egy pillanatra a szeméhez emeli.

Carl: Elvakítsz.

Anna: Ernst épp az előbb indult el, hogy megkeressen.

Carl: Szerencsésen elkerültük egymást *(Iszik)* Kérsz?

Anna: Igen, kérek. *(Iszik)* Hú!

Carl: Hú bizony! Mondd, mit művelsz te itt, Schwesterchen?

Anna: Ugye, milyen rettenetes?

Carl: Én leiszom magam. Nekem nincs véleményem.

Anna: Nem tudnál várni a vacsoráig?

Carl: De, de. Légy nyugodt. Nem rontom el a multságodat. Egyébként te is azt akarod, hogy a mama gyámság alá helyezettessen?

Anna: Hogyhogy gyámság alá?

Carl: Gyámság alá. Anyagilag. Mama és Oscar bátyám elveszik a pénzemet, és átadják egy gyámnak. Te mit szólna ehhez?

Anna: Szegény Carl.

Carl: Havi járandóságot fogok kapni belőle.

Anna: Nem lehet, hogy ezzel a javadat akarják?

Carl: A javamat?

Anna: Hiszen könnyelműen bánsz a pénzzel. Ezt te is tudod.

Carl: Kérsz még egy kortyot? Nagyon sápadt vagy.

Anna: Kérek. *(Iszik)*

Carl: Hé, hé, megállni. Azért nekem is hagyhatsz néhány cseppet. Gyere, ülj ide. Az ölembe.

Anna: Nem merek leülni. Összegyűrődik a ruhám.

Carl: Akkor lefekszem.

Négy ebédlőszék sorakozik a fal mellett. Carl végigfekszik rajtuk, kezét a feje alá teszi. Merengő, szomorú mosollyal nézi Annát.

Anna: Miért nézel így rám?

Carl: Ha így elnézlek, és gyönyörködöm a szépségedben, kozmikus vízióim támadnak. Tejutakat és galaxisokat látok, és a bolygók tébolyult táncát. És te állsz közben itt előttem! *(Sóhajt)*

Anna: Jól vagy, Carl bátyám?

Carl: Ó, persze! Nagyszerűen. *(Sóhajt)* És te állsz itt előttem ragyogó földi szépségedben, és a fényed elvakít, és a szemem könnybe lábad. Tudod, miért?

Anna: Gyorsan mondd el, mert mindjárt...

Carl: Azért, mert cáfolod az értelmetlenséget. Igen, itt, ebben a pillanatban, kishúgom, cáfolod a tejutak dermesztő céltalanságát és az univerzum könyörtelen ürességét. Ha ide állok melléd, így - most ide nézz, ne az órádra. Nézd, milyenek vagyunk mi ketten! Nézz a tükörbe. Én magam megfelelek a galaktikus céltalanság minden követelményének. Ha viszont téged nézünk, virágszálam, azt látjuk, hogy csordulásig telve vagy mélyebb értelemmel és céllal. Az embert szinte vallásos áhítat szállja meg. Azt lehet mondani, hogy az isteni gondolatot jeleníted meg, a rejtettségekben is felsejlő célt. Ezt szépen mondtam, ugye? Érted, mire gondolok?

Anna: Nagyon meghatóan hangzik, de nem akarok sírni. Ugye, mi ketten nagyon jó barátok vagyunk?

Carl: Szerinted én valóban hülye vagyok? Gyengeelméjű?

Anna: Hogy mondhatsz ilyen butaságot?

Carl: Lassú elborulás? Dementia?

Anna: Te vagy a legdrágább, a legokosabb, a legjobb...

Carl: Pedig tényleg beteg vagyok.

Anna: Beteg?

Carl: Igen, de erről nem szabad beszélni.

Anna: De hát nem erről beszélsz?

Carl: Nem. Ó! Nem.

Anna: (óvatosan) Most már mennünk kell. *(Csend)*

Carl: Ha behunyom a szemem, nyomban el tudom képzelni a végtelen Halált. Ha kinyitom, téged látlak, és a felfoghatatlan, csodálatos Életet. Ennyi az egész.

Anna: Gyere, drága Carl, karolj belém, támogassuk egymást. És vonuljunk ki, és nézzünk szembe együtt a vendégekkel és mindazzal, ami előttünk áll.

Így vonulnak ki a szalonba. Napfény csillog az üvegcsillárokon és a falikarokon. A család már együtt van, és vidám zsvivaj tölti be a szobát, hiszen mindenki tudja a szerepét, és tisztában van a játék szabályaival. Amikor a menyasszony belép, a szereplők felállnak, és lelkes felkiáltásokkal és tapssal köszöntik. Anna sugárzóan mosolyog, fürdik a tekintetek és a megjegyzések áradatában. És ott áll Henrik vadonatúj, jól szabott papi talárban. Hirtelen könny szökik Henrik szemébe. Hogy az örömtől-e vagy a fájdalomtól vagy mindkettőtől, azt nehéz lenne megmondani.

A nászút nélküli nászéjszaka gyorsan és diszkréten megoldandó szervezési kérdéssé változott. Karin asszony elrendelte, hogy állítsanak be egy ágyat Anna szobájába. A tiltakozást, hogy ez nem szükséges, nem hallotta meg. A világos szobát feldíszítették néhány szál esküvői virággal. A párnákra egy-egy csokor gyöngyvirágot helyeztek, Anna fehér íróasztalára pedig szépen feltornyozták a gratuláló táviratokat és leveleket. Marthának a pezsgőre és alkalomhoz illő szendvicsekre vonatkozó javaslatát azonban indignált határozottsággal visszautasították.

Néhány órára elcsendesedik a ház. Az utcalámpa fénye átszűrődik a világos, festett rolettákon, a kályhában csendesen parázslík a tűz. A Nagytemplom harangja negyedeket és órát üt, és valahonnan a lakás mélyéről az ebédlő nagy állóórája felel neki. A két ágy között mintegy félméternyi távolság van, Anna és Henrik egymás kezét fogja a mélység fölött.

Anna: Mennyit ütött?

Henrik: Négyet.

Anna: Nem bírok aludni.

Henrik: Én sem.

Anna: Túl izgatott vagyok.

Henrik: Én meg... túl... feszült.

Anna: Úgy érzem magam, mint gyerekkoromban a karácsony előtti napon.

Henrik: Én meg úgy, mint... nem is tudom...

Anna: Türelem. Gondolj arra, hogy hamarosan beköltözünk a püspöki

szobába. Gondolj az ottani csókjainkra!

Henrik: A mai éjszakát meg úgy töltjük, mint két testvér.

Anna: Így a legjobb.

Henrik: Három óra múlva már a vonaton ülünk.

Anna: Ez hihetetlen.

Henrik: Nem sajnálsz?

Anna: Nem. Egyáltalán nem sajnálom.

Csukott szemmel fekszenek, és fogják egymás kezét. Anna mosolyogva, Henrik kissé komolyabb arccal. A virágok illatoznak. A tűz ropog és parázslis. Könnyen lehet, hogy a főtanácsos most itt van valahol a lebegő félhomályban.

Henrik: Egész este apádra gondoltam.

Anna: Én is. *(Felül)* A mindenségit!

Henrik: Mi az?

Anna: A mindenségit! Tudod, mit felejtettünk el?

Henrik: A fényképezést.

Anna: A fényképezést. Az esküvői képeket. A mindenségit!

Henrik: Mindenki elfeledkezett róla!

Anna: Carl konyakja!

Henrik: Micsoda?

Anna: Amikor a templomba indultunk, odasompolygott hozzám pohárral a kezében, és azt mondta: idd meg, ez jót fog tenni, megnyugtat. Én meg felhajtottam majdnem az egészet.

Henrik: Akkor mégiscsak konyakszagot éreztem az oltár előtt. Azt hittem, hogy a püspökhelyettes...

Anna: És így elfelejtettük a fényképezkedést.

Henrik: Bánt?

Anna: Nem, a legkevésbé sem. *(Lefekszik)*

Henrik: Majd Gävlében lefényképeztetjük magunkat. *(Lefekszik)*

Anna: Belső fényképünk azért van.

Henrik: Most már majdnem alszom.

Anna: Én is.

Elöttem az íróasztalon két fénykép fekszik, mind a kettő tizennégy tavaszán készült. Az egyikben anyám és apám látható: anyám mosolyog, ajka lágy, mint a sokat csókolt ajak, haja kissé kócos, fejét apám vállára hajtja, talán nem érzi egészen jól magát, terhes, a negyedik hónapban járhat. Apám komoly és láthatólag büszke, délcegen feszít csinos talárjában. Már nem olyan sovány, mint korábban. Nem látni, de sejteni, hogy óvón átkarolja anyám vállát. A képről harmónia sugárzik, növekvő önbizalom és csendes boldogság. A másik képen anyám egy kényelmetlen

karosszékekben ül enyhén előredőlve, most is, mint mindig, elegáns, oldalt gombolható, bokáig érő szoknyában, méretre készített, magas sarkú egészségipőben, apró mintás blúzban, gallérján arany brosstüvel. Szépen meg van fésülködve, bár haja láthatólag nehezen engedelmeskedik a fésűnek. A lábánál ül Jack, az izmos, szinte szögletes formájú kis lappföldi kutya.

A kutya arckifejezése a holtig hú szamurájé. Anya és Jack mosolyogva nézi egymást. A korábbi képeken anyám soha nem nevetett. Most vidám, oldott, derűs. Ezekből a jelekből azt a nem túl merész következtetést lehet levonni, hogy az első években Anna és Henrik viszonylag jól megvoltak egymással, amit egyébként szüleim később maguk is megerősítettek.

Örömüket talán csak az árnyékolja be, hogy Anna édesanyja soha nem látogatja meg őket a paplakban. Leveleiben különféle akadályokra hivatkozik. Júliusban az ifjú pár rövid látogatást tesz a nyaralóban. Dag októberben születik meg az Egyetemi Kórházban, Upsalában. A család néhány heti ottani tartózkodás után visszatér Forsbodába. Az újszülött egészséges, és éjszakánként nagy lármát csap, amiről Anna leveleiben derűsen, bár kissé fáradtan számol be.

Ezerkilencszáztizenöt újév napján Ernst bejelenti, hogy meglátogatja őket. Kristianiából Stockholmba kell utaznia, de Falun felé megy, Mackmyránál átszáll a keskeny nyomtávú szárnyvonalra, és délután kettő körül megérkezik Forsbodába.

Hatalmas hósáncok, tiszta, szélcsendes idő, naplemente, vöröslő ködpára, ropogó hó, fújtató mozdony, sersistergő fűtőcsövek, a kis vonatot valóságos gőzfelhő veszi körül. Ezért nem veszi észre Anna az öccsét, ezért öleli át Ernst hátulról túláradó, szótlán örömmel. Mindketten változtak, de még nem sokat: szépek, kedvesek, csinosak, melegszívűek, és még romlatlanok. Igaz, Ernst megnősült: nagypolgári családból származó, telt, sötét bőrű szépséget vett el, akit Karin asszony és a család többi tagja az első pillanattól kezdve befogadott. Norvégiában élnek, keveset látni őket. Még az esküvőjük sem volt családi esemény, akkoriban szokatlan módon polgári házasságot kötöttek, és utána rögtön elutaztak Egyiptomba. Családjaikkal postán tudatták a hírt. A reakciók meglepően megértőek voltak: hát igen, Ernst mindig külön utakon jár, ő már csak ilyen. Másfelől: hát igen, Maria mindig a maga feje után megy, ebbe bele kell nyugodni. Mindketten deklaráltan elkényeztetett gyerekek voltak, a szülők, a rokonok a fejüket csóválták, de közben mosolyogtak. Maria állapotos volt, otthon maradt Kristianiában. Ernst tehát egyedül érkezik. Miután útitáskáját felrakják a szán végébe, és a két testvér bebugyolálja magát a bundákba, egy nagy termetű, vörös hajú lány ül fel a bakra, megrántja a gyeplőt, és a szán máris gyorsan és könnyen siklik a kékesszürke alkonyatban.

A beszélgetés, gondolom, kissé kapkodó és izgatott, hiszen már oly rég nem találkoztak. Nagyon várták már a viszontlátást, a levelekben annyi mindenről nem lehet írni, ezernyi apróságról kell egyszerre beszámolni, de nem baj, most négy napig együtt lesznek, az hosszú idő!

Anna: Henrik lelkemre kötötte, hogy öleljelek meg külön az ő nevében is, és mondjam meg neked, hogy *neki is* a fivére vagy, és hogy nagyon örül, hogy újra láthatja a vén Lábónt. Egyébként igaz, hogy a barátaid Lábónak hívtak? Ezt nem is tudtam. Mint ahogy a barátnőid többségéről sem tudtam semmit.

Ernst: Maria is természetesen üdvözetét küldi. Reggelenként szörnyen rosszul érzi magát, ezért nem mert most velem jönni. Szeretnénk, ha nyáron eljönnétek hozzánk. Van egy nyaralónk Sandefjordban, egészen a vízparton. A nyaraló természetesen Marfiáé, az apjától kapta nászajándékba. Szeretni fogod Marfiát, abban biztos vagyok. Nagyon hasonlít rád, csak a méretei kissé nagyobbak. Minthogy téged nem vehettek el, őrá esett a választásom, és eddig semmi okom a panaszra. Majd meglátod. Van nálam néhány jó fénykép.

Anna: Nem fázol? Dehogynem, látom a füleden, te nem vagy normális... itt a sálam, tekerd a fejedre, délelőtt huszonhárom fok hideg volt, és estére még hidegebb lesz, talán harminc. Na várj csak, vedd le ezt a ronda kalapot, majd én rád tekerem a sálat. Így ni. Csodálatos vagy. Te mindig csodálatos vagy. Nem tudom, van-e az egész világon nálad csodálatosabb ember. El se tudod képzelni, mennyire hiányoztál nekem. Épp azért, mert ilyen jól vagyok. Ha az ember boldog, akkor telhetetlen!

A paplak kapura akasztott viharlámpákkal és ablakokban égő gyertyákkal fogadja a vendéget, a karácsony illata még ott lebeg a levegőben. Légy üdvözölve az otthonomban, mondja Anna, amint átlépik a küszöböt, és levetik magukról a kabátokat, csizmákat. A dolgozószobámban fogsz aludni, folytatja, és kitarja öccse előtt az ajtót. A mennyezetről lógó petróleumlámpa fénye világítja meg a világos bútorokat és tapétát, és a jó megfigyelő sok mindent felfedez itt Anna trädgårdsgatai szobájából. A hatalmas útikoffert a vörös Mejan és a barna Mia vonszolja be a szobába; a nagydarab lányok nővérek, takaros kék ruhát viselnek, sokat kuncognak, ügyesen dolgoznak, és izzadságszaguk van. Mindjárt kapsz kávé, és megkóstolhatod Mia friss kalácsát, rendelkezik Anna. De előbb meg kell nézned Dagot. Gyere, ismerkedj meg az unokaöcséddel.

Nagyon aranyos, mondja Ernst közönyösen. Egyébként úgy látom, hogy Carl bátyánkra hasonlít. Csak a csíptető hiányzik róla. Éjszakánként bömböl, nappal meg alszik, majd meglátod, ne félj, hozzád is lehallatszik. Ebben is Carlra hasonlít, jegyzi meg Ernst. Ennyi most elég

volt, suttogja Anna, és kitessekeli öccsét az ajtón. Gyere! Nem dicsérted eléggé, kicsit meg is vagyok bántva, de kávét azért kapsz. Henrik a legjobb, a legkedvesebb apa, kívánni sem lehetne jobbat. Ha hagynám, még a pelenkát is ő cserélné a fián. Miért nem pelenkázhat, ha egyszer kedvét leli benne, kérdezi Ernst. Na nem, az igazán nem volna illendő, jelenti ki Anna határozottan. Na gyere, ülj le ide! Vacsora után majd meggyújtjuk a fán a gyertyákat.

Odakint, a világos függönyök és az ablakok mögött északi fény hullámszik és forog az égen. A folyó zúgása távoli orgonabúgás, a kályhaajtók mögött pattogva lobog a tűz, a melegnek karácsony- és nyírfaillata van.

Anna: És mama hogy van?

Ernst: Nemrég meglátogattam, december közepe táján. Jó hangulatban volt, úgy láttam.

Anna: Egyedül van?

Ernst: Nem értem, hogy gondolod azt, hogy egyedül van. Lisen kisasszony is ott volt. Nagyban csomagolták a karácsonyi ajándékokat; sokféle akartak küldeni.

Anna: Hát akkor majd karácsony után lesz egyedül?

Ernst: Nem lesz egyedül. Lisen kisasszony vele van.

Anna: (türelmetlenül) Na igen, persze. De úgy értem, nem látogatja meg senki? Vagy nem hívta meg valamelyik bátyánk?

Ernst: Nem hiszem. Nekem legalábbis nem mondta.

Anna: Neked meg Marfiának nem jutott eszedbe, hogy meghívd karácsonyra?

Ernst: Nem lehetett. Maria szüleihez készültünk karácsonyra.

Anna: És nem tudtátok volna...

Ernst: Miért nem hívtad meg te?

Anna: Tudod, hogy Henrikkel hogy van. Nem mertem még javasolni sem.

Ernst: Henrik ilyen megátalkodottan haragtartó?

Anna: A megaláztatásokat nehezen felejtí el.

Ernst: Bizony, nem viselkedtünk valami szépen annak idején.

Anna: Hát nem.

Ernst: Idővel minden seb begyógyul. *(Megveregeti Anna vállát)*

Anna: Azt is sajnálta, hogy nem idehaza szültem, hanem az Egyetemi Kórházban, Upsalában. Ha a mama meglátogatott, Henrik nyomban elment. És fordítva. Egyébként nem is egyszerűen sajnálta, hanem föl volt háborodva. És nem volt hajlandó elmenni a Trädgårdsgatába. Állandóan veszekedett velem, és azt hajtogatta, hogy elárultam az itteni nőket. A

forsbodai bábaasszony valóban megsértődött. A tejem is majdnem elapadt, annyira elkeseredtem. Most már azért minden rendben van. Bár néha felkavarodik egy csomó régi dolog. Nem tudom felfogni, hogy egy ilyen kedves emberbe, mint Henrik, hogy fér ennyi gyűlölet? Én segíteni szeretnék neki, de hát...

Anna elhallgat, és végigsimítja arcát, a homlokától indulva húzza kezét lefelé az állán át egészen a nyakáig.

Ernst: Mama nagyon kedvesen beszélt Henrikről. Erről, amit most mesélsz, nem mondott semmit. Azt mondta, hogy boldogok vagytok, jól érzitek magatokat, és örül annak, hogy téged elégedettnek lát.

Anna: Igen. *(Csend)* Októberben Henrik kapott egy szinte olvashatatlan, reszkető kézírással írt levelet. A nagyapja írta. *(Csend)* A nagyapja arra kérte, hogy béküljön meg vele. *(Csend)* Mert beteg, súlyos beteg. *(Csend)* Azt akarta, hogy Henrik és én menjünk el hozzá. *(Csend)* Azt írta, hogy bocsánatot akar kérni az unokájától. *(Csend)* Henrik megmutatta nekem a levelet. Megkérdeztem tőle, hogy most mit csináljunk. Azt felelte, egészen nyugodt hangon, hogy nem látja semmi okát annak, hogy megbéküljön azzal az emberrel.

Ernst: És te?

Anna: Én? Én mit csinálhatnék? Néha semmit sem értek. Néha irtóztató mélység nyílik meg előttem. Félreállok, hogy ne zuhanjak bele.

Ernst: Lehet félreállni?

Anna: Én félreállok. És hallgatok. Néhány óra múlva minden megy tovább a megszokott mederben, és Henrik újra a leggyengédebb, a legvidámabb, a legkedvesebb... igen, majd meglátod te is.

Ernst: Anna!

Anna: Nem, nem. Már jön is.

(Azt írom, amit látok és hallok, olykor viszonylag gyorsan, és ilyenkor nem figyelek a hangsúlyokra, melyek néha sokkal fontosabbak a szavaknál. Lehet, hogy Anna hangjában egy csipetnyi elfojtott szorongás bujkál? Ernst vajon hallja ennek az elképzelt szorongásnak a hangját? Es Anna vajon foglalkozik-e gondolatban Henrik gondosan titkolt és ritkán megmutatkozó fájdalomával, lelkének soha nem hegedő, eleven sebével? Vagy túlságosan lefoglalja a pillanat, a sok új és szokatlan tennivaló? Anna könnyen át tudja adni magát a gondtalanságnak. Henrik gyengéd, szerelmes és többnyire jókedvű. A napok gyorsan telnek. Észrevétlenül átveszik egymás fogalmait, gondolkodását. Honnan tudhatnám?, mondja Anna szabadkozva. Hogy tudnám én ezt megérteni?, kérdezi Henrik csodálkozva. De hát mégsem lehet örökké ...!, tiltakozik Anna. Nem értem, miért várod, hogy rossz legyen a

lelkiismeretem?, motyogja Henrik.)

Henrik belép az előszobába, topogva veri le lábáról a havat. Ernst itt van? Megérkezett? Rövid, katonai bundában van, fején kötött sapka, nyakára és az álla köré vastag sál van tekerve. Nadrágja be van tűrve bélelt csizmája szárába, kezében szögletes bőrtáskát tart, melyben a papi talárját, gallérját és kezelőjét hordja, valamint egy kis fadobozban az úrvacsora szent kellékeit. Jack, a lappföldi kutya a lába körül forgolódik.

Amikor Ernst megjelenik az ebédlő ajtajában, Jack ellenségesen megmerevedik, és morogni kezd. Hallgass, Jack!, szól rá Anna, és meghúzza a nyakörvét. Ez Ernst, a testvérem, buta kutya, a szagunk is egyforma, ha méltóztatnád ellenőrizni!

Drága öreg Lábán, isten hozott, mondja Henrik, és megöleli sógorát. Henrik, te drága vén lóköttő, mutasd magad. A mindenit, de megemberesedtél!, mondja Ernst, és megveregeti Henrik arcát. Olyan vagy már lassan, mint egy kalózkapitány. Hova tetted a finom lelkű poétát? Jót tesz az erdei élet, mondja Henrik, és leveti magáról a kesztyűt, sapkát, sálát, bundát és csizmát.

Átöleli Annát és Ernstet, és váratlanul azt mondja: így vagyok én boldog. Erőt vesz rajta a meghatottság, leereszti karját, rászól a kutyára, hogy üdvözlje szépen Ernstet, és elmagyarázza, hogy Jack az ő hű csatlósa. Amilyen időket élünk, szükség is van egy ilyen erős testőrré. Jack egyébként egyházi szolgálatban áll, magyarázza Anna. Amíg Henrik prédikál, ő a sekrestye ajtajában fekszik. Jól ismeri az oltári szolgálat és az úrvacsoraosztás rendjét is. Egyébként gyorsan vacsoráznunk kell! Hétkor jönnek az asszonyok. Miféle asszonyok?, kérdezi Ernst. Csütörtökönként van a kézimunkakör összejövetele, asszonyok, lányok jönnek ide a gyülekezetből. Néha negyvenen is vagyunk, alig férünk el. Henrik felolvas, kávézunk, mindenki hoz magával valami harapnivalót. Majd meglátod, ez nem is butaság. Amikor idejöttünk, mindenki otthon gubbasztott a házában. Most meg kialakulóban van valamiféle *közösség!* Meg fogod látni!

Anyám beszámol a kézimunkaköréről. Miután megérkeztek a gyülekezetbe, és rendbe tették a házat, körbejárták a családokat, bemutatkoztak, tájékoztak. Anna mindenkivel közölte, hogy csütörtökönként, este hétkor a paplak mindenki előtt nyitva áll. Kézimunkakört alakítanak, felolvasás lesz és esti imádság.

Természetesen gyanakvással fogadták: na igen, persze, az új seprű! A pünkösdiszák és a missziósok elutasították. Ez az ördög csábítása. A kommunisták bizalmatlanul néztek rá: az ő asszonyaik együtt kávézgassanak papokkal, pénzeszsákokkal és katonákkal? Még mit nem? A munkanélküliek a fejüket csóválták. Harapnivaló? Hogy az ördögbe tudnának harapnivalót vinni magukkal, ha egyszer azt se tudhatják biztosan, hogy másnap mit esznek? Így aztán kezdetben nem sokan jöttek.

Néhány ájtatos fehérnép a tehetősebb gazdaságokból, és három idősebb asszony a munkásnegyedből, akik talán ellenzékbe szorultak az otthoni konyhaasztalnál. Aztán apránként (de nagyon lassan) felülkerekedett az emberekben a kíváncsiság. Azonkívül talán arról sem szabad megfeledkezni, hogy anyám képzett ápolónő volt, miközben a körorvos tizenkét kilométernyire élt a községtől, a bábaasszony pedig örökké lótot-futott. Anyám értett a testi fájdalmak, a gyerekek, az állatok és a virágok nyelvén. Összedugta *fejét* az orvossal, és felszerelte házát egyszerűbb orvosi műszerekkel és ártalmatlan gyógyszerekkel. Rászoruló bőven akadt, anyám pedig fontosnak és tetterősnek érezte magát. Apám is, anyám beszámolója szerint, szerény, de mélyreható sikereket ért el.

Az egész egy balesettel kezdődött a gyári kovácsműhelyben. A gép letépte az egyik munkás karját, és a szerencsétlen ember belehalt a vérvesztésbe mielőtt az orvos és a mentőszolgálat megérkezett volna. Bosszúból a műszak abba akarta hagyni a munkát, és az emberek haza akartak menni, ahogy ez a halálos balesetknél egyébként szokás is volt. A vezetőség a szállítási határidőkre hivatkozva ezt ellenezte (hiszen háború volt, és fontos anyagokat gyártottak). Ekkor a feszültség hirtelen robbanáshoz vezetett. A felszín alatt az 1909. évi megalázó események és az azt követő helyi harcok óta még mindig elevenen éltek a fájó ellentétek. Kikapcsolták az áramot, a gépek leálltak, a műhelyekre és az emberekre kékeszürke homály ereszkedett.

Mire Nordenson igazgató végre előkerült az irodából, a segédlelkész már ott ült a fal mellett álló padon néhány idősebb munkás társaságában. Az emberek ültek, álltak vagy a földön feküdtek, augusztus vége volt, meleg. Nordenson nyugodt hangon és udvariasan beszélt, egyik térde erősen reszketett. Senki nem felelt neki. A segédlelkészhez fordult, de ő is éppolyan néma maradt, mint a többiek. Szürkület, csend, forróság. Nordenson kiment a kovácsműhelyből, és felhívta az öreg lelkipásztort. A nagytiszteletű úr később magához hívatta a segédlelkészt, és feddésben részesítette, hivatkozva a Mester némileg homályos értelmű szavaira, miszerint meg kell adnunk Istennek, ami Istené és a császárnak, ami a császáré.

Az epizódnak híre ment a vasműben és a majorságokban, talán kissé túl is értékelődött a jelentősége. Elterjedt, hogy a segédlelkész „közülünk való”. Egyébként is könnyen meg lehetett ismerkedni vele, jól emlékezett arcokra és nevekre, meglátogatta az öregeket és betegeket, megindítóan beszélt velük, olykor elénekelt egy zsoltárt vagy valamilyen alkalomhoz illő éneket. Csöndben megreformálta a konfirmációra való felkészülés rendjét, előre elmondta tanítványainak, milyen kérdéseket fognak kapni, és mit kell válaszolniuk, megszüntette a lélektelen magolást, és olyan dolgokról beszélgetett a gyerekekkel, ami nemcsak őket érdekelte, hanem őt magát is. Egyszer egy hónapban esti összejövetelt tartott, sokszor a paplakban, mivel

a kápolnát nehezen lehetett befűteni. Diasorozatokat és előre nyomtatott előadásokat rendelt az Egyháztanács könyvkiadójától. Felkereste a Missziós Szövetség elöljáróját, és felajánlotta, hogy működjenek együtt. Ez utóbbit már nem kellett volna megtennie. A nagytiszteletű úr megtiltotta az efféle kapcsolatok felvételét, a missziós lelkész pedig keserű szavakkal háritotta el az ajánlatot.

A gyülekezetben, szerény mértékben, kétségtelenül növekedésnek indult a vallásos élet, ami jól jött a Missziós Szövetségnek és a Pünkösdisták Mozgalomnak is, mert az erősebb konkurencia élesebbé tette a lelkekért folyó harcot. A segédlelkész, miután az első kíváncsiság elmúlt, meglehetősen üres széksorok előtt prédikált a kápolnában, s ez az érdektelenség a nagy templomban még szembetűnőbb volt. Csak lassan, nagyon lassan kezdtek el az emberek rendszeresen eljárni a vasárnapi és az esti istentiszteletekre.

Anyám és apám azonkívül szép pár volt, akik látható egyetértésben éltek egymással a mindenkit tárt kapukkal váró paplak erősen kivilágított színpadán. Jóakarataiban senki nem kételkedett.

A kézimunkakör, kivált télen, körülményes procedúrával veszi kezdetét. Ezen az estén, hét órakor, huszonkilenc nő gyűlik össze a paplakban. Mindenki jól bebugyolálva érkezik, és hozza magával a kézimunkáját és valami harapnivalót (mindenkinél kosár van, a kosárban kávé, termosz, tejszín, cukor, csésze, kanál, valamint különféle minőségű pogácsák és sütemények). A kosarakat Mia, Meján és néhány konfirmációra készülő leány veszi gondjaiba. Az ebédlőasztal átalakul kávézóasztallá, a hozott kávé (amely most, a háború második évében többnyire cikóriából készül) összeöntik a ház öblös rézkannájába. A vendégek kihámozzák magukat vastag ruháikból, az előszoba székein és a lépcsőn tornyokba rakják a kabátokat, orrukat fűjék, fészülködnek a tükör előtt, csendesesen beszélgetnek. Anna és Henrik az ajtóban köszönti őket. Petróleumlámpák és gyertyák világítanak, a kályhákban ropog a tűz, a ház összes asztala és széke (a szomszédoktól kölcsönkért székekkel együtt) bent várja az asszonyokat a nagy szobában. Jó estét, jó estét, örülünk, hogy eljött, kedves Palmné (Gustavssoné, Almersné, Danielssoné, Bergerné, Ahlgvistné, Nykvistné, Johanssoné, Grankvistné, Anderssoné, Johanssoné, Johanssoné, Johanssoné, Tallrotné, kedves Gertrud, Karna, Alma, Ingrid, Tekla, Magna, Alva, kedves Dreberné, Gullhedenné, Anderné, kedves Märta, kedves Flinkné, Werkelinné, Kronströmné), örülünk, hogy el tudtak jönni, úgy látszik, a hideg ellenére ma este egész sokan leszünk. Ez itt a fivérem, Ernst ÅKERBLOM, most érkezett Norvégiából, ahol bizony még hidegebb az idő. Jól fog esni egy csésze kávé, kaptam édesanyámtól egy zacskó igazi jávai kávé, megfőztük és beleöntöttük azt is a kannába. Holnap elmegyek

magukhoz, Werkelinné, ha megfelel, és megvizsgálom az anyósát.

Anna észreveszi, hogy Johanssonné a bal kezét a háta mögé dugja, két ujjá be van kötözve vászonnal és spárgával, a tűzhelykarika megégette az ujját. Meg fogom nézni, van rá kenőcsöm, amit a körorvostól kaptam, majd bekenjük, ha elkezdődik a felolvasás, és van orvosságom a fájdalomra is. Bizony, csudára fáj, motyogja Johanssonné szégyenlősen. Körülményeskedő udvariaskodással elhelyezkednek a székeken. Végre felkerül az asztalra a nagy rézkanna is. A beszélgetés moraja egy-két fokkal emelkedik, a kanalak koccanása is belevegyül a lármába. Ez a lassú tempójú, kényelmesen hömpölygő nyitány.

Henrik az ablak mellett álló asztalnál foglal helyet, megosztja a petróleumlámpa fénykörét Nykvistnével, Flinknével és a visszahúzódó Alvóval, aki egyébként igen ügyesen kézimunkázik. Henrik kinyitja könyvét, és csendet kér. Először összefoglalja, mi történt az előző fejezetben. Az olvasmány maga rendhagyó, mondhatni merész választás: Tolsztoj *Anna Karenin*-ja.

Henrik: (olvas) Vronszkij már ott-tartózkodása első napján elment a bátyjához. Az anyját is ott találta, aki az ügyei miatt jött Moszkvából. Az anyja és sógornője úgy fogadták, mint rendesen, kikérdezték külföldi útjáról, közös ismerősökről beszéltek, de a viszonyát Annával egy szóval sem említették. A bátyja azonban, aki másnap feljött hozzá, maga érdeklődött felőle, s Alekszej Vronszkij kereken kijelentette neki, hogy kettőjük viszonyát ő házasságnak tekinti; a válást, reméli, el tudja intézni. Annát akkor nőül is veszi, de addig is éppúgy a feleségének tartja.*

Anna a felolvasás közben kivonul a konyhába Johanssonnéval, a pufók, szőke, kék szemű asszonnyal, akinek máskülönben pirospozsgás arca most elfehéredik kezének fájdalmától, és aki remegő ajakkal nézi, ahogy Anna leveszi a kötést elfertőződött sebéről. Középső és gyűrűsuja belső feléről szinte teljesen leégett a bőr. Valahogy el kellene távolítani a jegygyűrűit. Rajtuk kívül nincs senki a konyhában, csak Jack alszik a mosogató alatt a pokrócán.

Hívom az öcsém, és hozok egy éles fogót, közli Anna határozottan. Ez nem várhat holnapig, mert addig üszkösödni kezdhet. Ernst orra elfehéredik, de hozza a fogót, és elcsípi és széthajlítja a gyűrűket. Anna bekeni a sebet, bekötözi, és egy kendővel felkötözi a beteg karját. Ernst konyakot hoz, és tölt. Johanssonné komolyan bólint. Anna és Ernst is bólint, majd egy hajtásra kiisszák az ujjnyi konyakot.

Anna: A bal kezét most egy ideig nem szabad használnia. Meg tudja oldani?

* Németh László fordítása.

Johanssonné: Meg, persze.

Anna: Felhívom a doktor urat, és megkérdezem, akarja-e látni a sebet. Nem merem egyedül vállalni a felelősséget.

Johanssonné: Köszönöm, ez így biztos jó lesz.

Anna: Vegyen be ebből a fájdalomcsillapítóból éjszakára, hogy tudjon aludni. Nappal meg inkább próbálja elviselni a fájdalmat.

Johanssonné: Köszönöm, köszönöm. Biztos jó lesz ez így.

Anna: Visszamenjünk a felolvasásra?

Johanssonné: Igen, menjünk.

Anna: Mi baj van, kedvesem?

Johanssonné: Nem tudom. Nem tudom, érdemes-e egyáltalán szóba hozni?

Anna leül. Ernst félrehúzódik a konyhaasztal fényköréből, leül a mosogató mellé, rágyújt egy cigarettára, és óvatosan barátkozgat Jackkel, aki már kevésbé elutasító, mint eleinte.

Anna: Maradjunk még itt egy kicsit.

Johanssonné: *(csend után)* Lehet, hogy semmiség az egész. A gyerekek már felnőttek. A lány tanítónő Hudiksvallban, a fiú tengerész, és állandóan szolgálatban van. De nem bánja, mert tiszt akar lenni. Johannes - az uram - meg én már két éve magunk vagyunk. Jól megvagyunk. Johannes a tüdőbetegsége óta könnyebb munkát végez - az üzemi irodán dolgozik. Szóval jól megvagyunk. *(Csend)*

Anna: De azért valami nincs egészen rendben?

Johanssonné: Nem tudom. Nem tudom, hogy mondjam el.

Anna: Talán az öcsém jelenléte...

Johanssonné: Nem, nem, dehogya. Csak én vagyok túl körülményes. *(Összeszedi magát)* Arról van szó, hogy az unokahúgomnak, aki Valbóban van férjnél, van egy hétéves kisfia. Néhány hónappal ezelőtt az apja egyszerűen otthagyta őket. Nem volt jó a házasság. Az ember mint kívülálló soha nem tudhatja, hogy ilyenkor ki a hibás, úgyhogy én nem ítélek. Johannessel úgy gondoltuk, hogy a fiú hozzánk költözhetne. Petrus a neve. Az unokahúgom ugyanis elment Gävlébe, a férje szüleihez. Munkát kapott az ottani szálloda konyháján, és azt meg kell becsülni. Az apa nyomtalanul eltűnt, de egyébként nincs semmi baj. Petrusnak tehát itt, Forsbodában kell majd elkezdenie az elemi iskolát. Gondolom, ősszel?

Anna: Hétéves?

Johanssonné: Kicsit későn kezdi, de beszéltem a tanítónővel, aki azt mondja, hogy ez nem akadály. Vannak gyerekek, akik még később kezdik... *(Csend)*

Anna: *(hirtelen sugallatra)* Petruszal van valami baj?

Johanssonné: Nem tudom.

Anna: Petrusnak nehézségei vannak? Nem tud...?

Johanssonné: Nem, dehogy. Tud írni, olvasni és számolni is. Nagyon is - hogy is mondjam - érett gyerek. Amúgy meg kedves, segítőkész és engedelmes. És kedvel engem is meg Johannest is. Az uramnak van egy kis műhelye az udvarban, és leginkább ott szeret... szóval, ha van egy kis ideje, akkor mindig a műhelyben vannak Petruszal.

Anna: De valami azért még sincs rendben?

Johanssonné: A tanítónő kedves, de jövőre nyugdíjba megy. Úgyhogy vele nem tudok beszélni, pedig megpróbáltam, de nem sikerült.

Anna: Petrus talán beteg?

Johanssonné: Nem, nem. *(Bizonytalanul, halkán)* Gyötrődik. Az uram nem látja, de én igen...

Anna: Gyötrődik?

Johanssonné: Hajszolt a tekintete. Nem mindig, de ha az ember figyel, akkor látja. És csak fut, fut, ameddig...

Anna: Hozza el magával Petrust, kedves Johanssonné, és beszélgetünk majd vele.

Johanssonné: *(tehetetlenül)* Jó.

Anna: Lehet, hogy most van ebben a korban.

Johanssonné: Igen.

Anna: Vagy azt hiszi, hogy a mamája is...

Johanssonné: Talán igen.

Anna: Hozza el valamelyik nap a jövő héten, Johanssonné. Most szombaton lesz a jótékony célú vásár, úgyhogy most már...

Johanssonné: Hát persze. Most sok a tennivaló...

Anna: Bemenjünk a többiekhez?

Johanssonné: Erről ne szóljon senkinek.

Anna: Henriknek el kell mondanom.

Johanssonné: Na igen, persze.

Anna: Menjünk. A tiszteletes úr a végén még azt hiszi, hogy nem tetszik nekünk, amit olvas.

Pár órával később Henrik becsukja a könyvet, és téláll. A kályhákban elhamvadt a tűz, a házilag készített, gyorsan fogyó sztearingyertyák már alig pislákolnak. A petróleumlámpák is egyre álmosabban világítanak, és egyre jobban füstölnek. A kellemes melegben egyik-másik asszony elszunnyadt. Henrik összekulcsolja kezét, és elmondja az áldást. Aztán javasolja, hogy énekeljenek el egy esti zsoltárt: *Már nyugosznak a völgyek* - azt mind tudjuk, ugye? Anna leül a zongorához. Henrik és Ernst előre énekel, a gyülekezet követi őket abban a szent meggyőződésben, hogy az égi Jeruzsálem utcái arannyal vannak

kikövezve: *Már nyugosznak a völgyek, Az erdők s minden földek, Már alszik a világ, De míg eljő az álom, A szívemet kitárom S az Úrhoz küldök*

hő imát.

Fél tízkor az utolsó nyakig bebugyolált vendég is elhagyja a házat a kézimunkás zacskójával és az üres elemózsiáskosarával. Mejan és Mia Ernst és Henrik segítségével leszedi az asztalokat. Anna felébreszti nyugodtan alvó fiát, és tiszta pelenkát ad rá. Amint leül a hálószoba alacsony karosszékebe szoptatni, a kutya lihegve a lábához telepszik. Jack munkaköre megnövekedett. Eddig két istent kellett védenie és szolgálnia, most már hárman vannak, és ez nehéz. Ásítva és nyálát csurgatva küszködik féltékenységgel.

Amikor Anna és Jack dolguk végeztével lejönnek az emeletről, Ernst és Henrik a letakarított ebédlőasztal mellett ülnek, tejet isznak és kétszersültet esznek kecskesajttal. A trädgårdsgatai házból származó gramofon kinyitva és felkurblizva várja, hogy elindítsák. Tányérján egy Victor-lemez fekszik a legújabb slágerekkel. Tessék, mondja Ernst, ezt Annának hoztam, afféle késői karácsonyi ajándék. Mi az?, kérdi Anna kíváncsian. One step, mondja Ernst biztatóan, most érkezett New Yorkból, ez a legújabb tánc. Úgy hívják, hogy one step. A gramofon vörös tölcseréből Coal Milton szinkópái ugrálnak elő. Jópofa tánc, így kell lépni, mutatja Ernst. Anna pár perc múlva megpróbálja utánacsinálni. Ernst magához húzza, és együtt táncolják a one stepet. Henrik és Jack nézik őket, látják a testvéri örömet, összetartozást, jókedvet, nevetést. Még egyszer, kiáltja Anna, és felkurblizza a gramofont. Most te meg én, mondja sodró lendülettel, és megfogja Henrik karját. Nem, nem, én nem, tiltakozik Henrik, és hátrahúzódik. Gyere már, ne butáskodj, ez nagyon jó. Nem, nem, nekem az a jó, ha nézem, hogy táncolsz Ernsttel. Akkor táncoljunk együtt, makacskodik Anna kipirult arccal. Mindannyian! Te és én és Ernst - és Jack is! Ne, Anna, engem hagyjál, én csak zavarba jövök. Hogyhogy zavarba?, nevet Anna, és lerúgja lábáról a cipőjét, kibontja meglazult kontyát, és Ernst segítségével kiszedi belőle a hajtúket és a két fésűt. Így kell ezt csinálni, kiáltja, és felemeli karját. Így kell csinálni! Gyere már, Henrik, tudom, hogy jól táncolsz, emlékezz csak vissza a tavaszi bálra. Az keringő volt, tiltakozik Henrik. Nekem az is jó, keringőzzünk, bár ez one step, erősködik Anna, és átöleli férjét. A lutherkabátod az akadály. Mindjárt le is vesszük a tiszteletes úr talárját! Anna elkezdi kigombolni a kabát gombjait deréktól lefelé. Ernst újra felhúzza a gramofont. Henrik átkarolja feleségét. Kinyomod belőlem a lelket, kiáltja Anna csipetnyi haraggal a hangjában. Henrik felemeli, elereszti és egy kicsit meglöki, úgyszólván Anna két lépést hátralép, és belebotlik egy székbe. Henrik megcsóválja a fejét, kimegy, és bevágja maga mögött az ajtót.

Ernst felemeli a hangszedőt, és zavartan mosolyog. Nem Henrik az egyetlen, aki nem szereti a one stepet, mondja kissé elfogódottan, és leveszi a lemezt a tányérról, és becsúsztatja egy zöld papírborítóba. Ekkor az ajtó kivágódik, és Henrik visszajön! Tudom, hogy én vagyok a hülye, hadarja

bocsánatkérően. Csak játszani akartunk egy kicsit, mondja Anna szelíden. Én minden játékot elrontok, feleli Henrik. Reménytelen eset vagyok.

Rakjunk tüzet a kályhába, és ülünk le beszélgetni egy kicsit, javasolja Ernst, hogy másra terelje a szót. Jack meg én valahogy kívülállónak éreztük magunkat, próbál Henrik ügyetlenül tréfálkozni. Jack meg én féltékeny természetűek vagyunk. Ugye, Jack?

A tűz ropogva lángra kap, a kályhaajtók ki vannak tárva, a petróleumlámpa halványan megvilágítja az ablaknál álló kerek asztalt. Egymás mellett ülnek a pamlagon: Ernst, Anna és Henrik. Ernst megtömi pipáját, és komótosan rágyújt. Jack kellő távolságban fekszik és alszik, időnként kinyitja egyik szemét, vagy megmozdítja egyik fülét, nem árt, ha szemmel tartja isteneit és megbízhatatlan barátait.

Ültem repülőgépen, mondja hirtelen Ernst. Az intézetünk kibérelt egy Farman-hidroplánt a norvég hadseregtől. Kétmotoros gép, két szárnya van, vízről indul és vízre száll le. Naponta felszáll vele valaki megfigyelni az időjárási frontokat, megmérni a hőmérsékletet és a légnyomást. Azonkívül a felhőket is fényképezzük róla felülről. Néha háromezer méter magasra is felrepülünk, olyankor oxigént viszünk magunkkal, különben nem kapunk levegőt. Egyszer elértük a négyezer métert, az ég ott egészen sötétkék, szinte fekete. Ott már nincsenek színek, és a motor hangját is alig hallani. Nem félsz?, kérdi Anna. Nem, ellenkezőleg. Egészen különös érzés fog el... nem is tudom, minek nevezzem... mintha hatalmam volna. Nem, nem is hatalom. Mintha tökéletes volnék. És szinte eszemet vesztem az örömtől! Ki akarok ugrani a levegőbe, és én is repülni akarok. És arra gondolok: így érezte magát a Teremtő a hetedik napon, amikor látta, hogy amit alkotott, igen jó.

Itt volna helyénvaló elmondani, hogy került a hétéves Petrus Farg a papi házba. Január vége volt, a dermesztő hideg lucskos, szürke idővé változott váratlan esőkkel és vágató hófúvásokkal. Különös időjárás volt: az egyik éjszakai vihar során a villám belecsapott a Vasmű transzformátorába.

Egyik reggel, amikor Anna lejött reggelizni fél nyolckor (Henrik már korábban elindult szolgálatba az egyházközség lelkesi irodájába, amely nyolckor nyitott), ott találta az asztalnál Johansonnét egy csésze kávéval és egy vajas kenyérrrel. A fásláda mellett, a zsámolyon ült Petrus Farg. Mejan ki-be járt az éléskamrába, kenyérsütéshez készülődött, és nemigen örült a látogatóknak. Mia takarított valahol, hallatszott, hogy énekel, de ő általában rosszkedvében szokott énekelni. Johansonné rögtön felállt, és kis térdhajtással üdvözölte Annát. Keze még mindig be volt kötve. Petrus is, felszólításra, felállt, és meghajolt. Anna már megfeledkezett az ígéretéről, zavarba jött, és kissé kurtán viszonzta a köszöntést, mire Johansonné nyomban szabadkozni kezdett a korai látogatásért. Anna fogta a nagy

teásbögréjét és egy szelet kenyeret, és felszólította vendégeit, hogy menjenek át vele a szomszédos ebédlőbe.

Petrus Farg hátratett kézzel az asztal végénél áll, nyurga, sovány gyerek, ajka vastag, szeme nagy és kifejezéstelen, homloka magas, orra egyenes, haja rövid, füle nagy és piros. Ruházata rendes: vastag pulóver van rajta, melynek ujjja kissé hosszú, sötétkék rövidnadrág a fenekén nagy folttal, és hosszú, fekete, kötött harisnya. Cipőjét a tornácon hagyta. Náthás, szipog, folyik az orra, aminek a nyomát a nyelvével próbálja időnként diszkréten eltüntetni.

Johanssonné folytatja a szabadkozást: nem jelentkezett be előre, és túlságosan korán érkezett. Anna a teáját szürcsölgeti, és udvariasan azt motyogja, hogy nem tesz semmit, ő hívta meg őket, örül, hogy Johanssonné végre rászánta magát, és szeretné tudni, hogy van a keze. Köszöni, a keze jobban van, már tudja mozgatni az ujjait, és a körorvos úr elégedett volt a tiszteletes asszony munkájával.

Anna leteszi a teásbögréjét, és magához hívja Petrust. A fiú nyomban feléje fordul, és odalép hozzá, de a kezét továbbra is a háta mögött tartja. Félelem vagy szégyenkezés nélkül néz Annára, de üres tekintettel, mintha vak volna. Mutasd a kezéd, mondja Anna. A fiú kinyújtja, és Anna kezébe teszi kezét: hosszúkás kéz, vékony ujjak, áttetsző erek, száraz, reszelős bőr, lerágott körmök, a középső ujján egész a húsig. Johanssonné a fejét csóválja: borzasztó, hogy mennyire rágja a körmét. Mustárt kenek rá, leszidom, jutalmat ígérek, de semmi nem használ. Anna nerc válaszol, megfordítja a fiú kezét: tenyerét keresztül-kasul szabdalják a halványan pirosuló ráncok: öreg kéz.

Anna: És ősszel elkezded az iskolát?

Petrus: Igen.

Anna: És mi a véleményed róla?

Petrus: Nem tudom. Még nem láttam.

Anna: De már tudsz írni és olvasni, ugye?

Petrus: És számolni is. Tudom a szorzótáblát.

Anna: Ki tanította meg?

Petrus: Magam tanultam.

Anna: Nem segített senki?

Petrus: Nem.

Anna: Johannes bácsi sem?

Petrus: A műhelyben Johannes bácsi szokott kérdezgetni, én meg válaszolok.

Anna: Vannak barátaid?

Petrus: (hallgat)

Anna: Úgy értem, szoktál együtt lenni más fiúkkal?

Petrus: Nem.

Anna: Szóval egyedül vagy?

Petrus: (hallgat)

Anna: Talán szeretsz egyedül lenni?

Petrus: Igen.

Anna: És mit olvasol?

Petrus: (hallgat)

Anna: Vannak könyveid?

Petrus: (hallgat)

*Johanssonné: Van néhány régi kalendáriumunk, és az uram néha megveszi az újságot, a *Gefle Dagblad*-ot. Ezenkívül csak lexikonunk van, igaz, csupán egyetlen kötetünk, a *Jylland-Kragduva*. Mintakötet, Johannes hetvenöt öréért vette.*

Anna: Azt hiszem, nekem van néhány könyvem, melyek tetszenének Petrusnak. Mindjárt mutatok egyet.

Anna odamegy az üvegajtós, fehér könyvszekrényhez, végignézi a legalsó polcot, és kihúz egy vörös vászonkötésű, aranyozott gerincű vastag könyvet, melynek fedelére aranybetűkkel van rányomva a cím: *Észak meséi* „gyermek számára átdolgozva”. Majdnem minden oldalon van benne kép, némelyik színes. Anna leteszi a könyvet Petrus elé az asztalra. Tessék, mondja. Ezt olvasd el, és ha befejezted, tudok még adni más könyveket is, melyek legalább ilyen érdekesek. Vidd el, Petrus! Csak előbb bekötjük papírba, mint az iskolai könyveket, hogy ne legyen foltos.

Johanssonné: Köszönd meg szépen.

Petrus: Köszönöm.

A paplaktól néhány kilométernyire délre, ott, ahol a Gräspatak beleömlik a Gävle-patakba (amely voltaképpen nem patak, hanem folyó), található a Fűrésztelep. A telep a Vasműhöz tartozik, a munkát huszonkét ember végzi, akik családjaikkal együtt néhány rozzant barakképületben laknak a faúszató csatorna felett. A felfűrészelt faanyagot keskeny nyomtávú vasút szállítja a Vasmű kikötőjébe. A fűrészmalom egymásnak támaszkodó, rogyant tetejű épületei körül frissen fűrészelt, illatozó farakások magasodnak. A telep fölötti víztároló vize mély, a lezárt zsilipek palánkjainak résein télen-nyáron vékony vízugarak csordogálnak.

Február közepén egy nap a következő történik: a művezető kurtán közli Arvid Fredinnel, hogy azonnali hatállyal el van bocsátva, és hogy egy héten belül ki kell ürítenie a lakását is. Kezdetben nem tiltakozik senki, nem is kommentálják a dolgot. A munka megy tovább a maga megszokott medrében bent a malomban és kint a rakodórészlegnél is. A reggeli pihenő közben, tizenegy órakor a szortírozóban dolgozó valamelyik munkás szóba

hozza az elbocsátást, melyet többen is méltánytalannak tartanak. Igaz, hogy Arvid Fredin nagyszájú és iszákos alak, de közismerten jó munkaerő, munka közben soha nem iszik, és a munkájára soha nincs panasz.

Arvid maga ott áll az udvar közepén tehetetlenül és szokatlanul csendesen. Arcán elképedés és talán szomorúság látszik. Felesége időről időre kinyitja az ablakot, és nógatja, hogy csináljon valamit, hogy menjen le az irodába, beszéljen a vezetőséggel, és tegyen panaszt Nordensonnál. Ilyet azért senki emberfiával nem lehet csinálni!

A délelőtti pihenő idején és a délutáni műszak felvétele előtt többen is szóba elegyednek Fredinnel. Azért rúgnak ki, mert hétfőn pofáztál a gyűlésen, mondja Måns Lagergren, aki a legidősebb munkások közé tartozik, és egyre aktívabban tevékenykedik a szociáldemokrata pártban. Figyelmeztettek, hogy ne jártasd túl sokat a szádat. Nem beszéltem többet, mint mások, tiltakozik Arvid. Lehet, de te felolvastál valamit, amit írtál. Valami *kiáltványt* vagy mi a fenét, feleli Måns, és rágyújt a pipájára.

Még vagy tíz ember gyűlik össze a latyakos udvaron. Példát akarnak statuálni, mondja Anders Ek, és elindul a fűrészmalom felé. Gyertek már, az istenit neki, különben még nagyobb balhé lesz. Senki nem mozdul.

Henrik éppen beteget látogat a déli barakképületben. Egyik tanítványa megfázott, ágyának esett, köhög és légszomja van. Lehet, hogy nem is megfázás, hanem valami rosszabb. Megbeszéli a gyerek anyjával, hogy értesíteni kell a körorvost, és megígéri, hogy ő maga hívja föl még aznap délután.

Henrik kinéz az ablakon, és észreveszi az udvaron álldogáló csoportot. Mi történik?, kérdezi Karnáné asszonyt. Nem tudom, feleli az asszony ingerülten. Mostanában mindig történik valami. Azt hiszem, elküldték Arvidot. Arvid Fredint. Aki egyébként megéri a pénzét. Agitál, iszik és verekszik. Azt mondja, hogy csatlakoznunk kell a világkommunizmushoz, és hogy Nordensont le kell löni vagy fel kell akasztani a harangtoronyban. Nem tudom, én ezekről hallani sem akarok. A múlt héten itt ült nálunk, itt ordibált Larssonnal, azt akarta, hogy Larsson írjon alá neki valamit. A végén csak a szomszéd segítségével tudtuk felcipelni a saját lakásába. Szóval én nem bánom, ha elmegy.

Henrik elbúcsúzik az asszonytól, és kimegy az udvarra. A művezető épp most kaptat föl az emelkedőn, de az udvar szélén megáll. Szép szóval próbálkozik, gyertek már, fiúk. Kezdődik a műszak, ne szaporítsuk a bajt, van már úgylis elég. Senki nem mozdul, ezen a jelenlevők közül néhányan maguk is csodálkoznak. Pihenj még tíz percet, aztán jövünk, mondja valaki. Na jó, akkor lent várok, nem vagyok kíváncsi a süket dumátokra. Ha úgylis lemegy, küldd fel a többieket.

A művezető nem válaszol, hanem megfordul, és elmegy. Felhívhatná az üzemirotát, van valamilyen helyi telefon, de nem hívja.

Itt most nem Arvid Fredinről van szó, mondja Johannes Johansson. Inkább egy elvről. Meg kell mondanunk, hogy ezzel nem értünk egyet... Igen? Mivel?, veti közbe valaki. Nem értünk egyet azzal, hogy Arvidot kirúgják, mikor pedig iszik és hülyeségeket beszél? Rosszalló mormogás. Példát statuálnak, ismétli meg Anders Ek rekedt hangon. Példát statuálnak, és azért választják Arvid Fredint, mert tud írni és beszélni. Veszélyes, azért rúgják ki. Nem azért, mert részeges és nagypofájú.

Ezt barátságosan mondják. Mindenki nevet, még Arvid is elhúzza a száját. Akárhogy van is, ezt az eljárást Arvid Fredinnel nem fogadhatjuk el, jelenti ki Más Lagergren határozott hangon. Ezt világosan és egyértelműen le kell szögeznünk, de mindenképpen udvarias hangnemben. Semmi okunk rá, hogy hőzöngjünk és ordibáljunk. Ebből elégünk van. A gävlei agitátorok nem sokat segítettek rajtunk. Épp ellenkezőleg.

Lagergren szavait egyetértéssel hallgatják. Voltaképpen senki sem kedveli Arvid Fredint, aki ugyan kétségtelenül jó munkás, de összevissza beszél, és mindenfélét felolvas olyan könyvekből, melyeket senki nem ismer.

Egy ideig senki nem szól semmit. El kellene kezdeni a délutáni műszakot, már rég itt az ideje. A művezető becsületes ember, mindenki jól ismeri, idevaló a környékre. Nem szokott feleslegesen piszkálódni, de bajba kerülhet, ha a munkát nem kezdik el. Ennek ellenére ott ácsorognak tovább, rosszkedvűek és határozatlanok. Mi volna, ha valahol összegyülnénk, és ezt rendesen megbeszelnénk, veti fel Johannes. Itt sok szempontot kell figyelembe venni, és azzal, hogy itt állunk és bámulunk, nem oldjuk meg a problémát_ Egyetértő mormolás. Kérdés az, hogy hol gyűlhetünk össze, folytatja Johannes. A Vasműből is el kell hívni az embereket, nem elég, ha csak magunk vagyunk. Ha a Vasmű valamelyik helyiségét használjuk, kizavarnak bennünket, és abból újabb összetűzés lehet. A szabadban nem gyűlésezhetünk ilyen nyavalyás időben, Robert pajtájában pedig hidegebb van, mint a szabadban.

Elmehetünk a kápolnába, szól közbe Henrik, meg se gondolva, mit mond. A kápolnában meleg van, legalábbis a vasárnapi istentisztelet után. Olyankor egész délelőtt fűtünk. A kápolnában elfér százötven ember, ennyi hely talán elég. Henrik kérdő tekintettel körülnéz. Zárt, gyanakvó, meglepett arcok. Menjünk a kápolnába?, kérdezi Johannes. Mit gondol, tiszteletes úr, mit fog hozzá szólni a nagytiszteletű úr? Jogom van összejöveteleket és találkozókat szervezni, ez tulajdonképpen az én jogköröm. Vagy úgy, mondja Lagergren továbbra is némi csodálkozással hangjában. Elfogadjuk a tiszteletes úr meghívását? Éppenséggel elfogadhatjuk, ha a tiszteletes úr nem gondolja meg magát. Nem gondolom meg magam, mondja Henrik a tőle telhető legnyugodtabb hangon. Akkor legyen vasárnap kettőkor?, kérdezi valaki. Rendben van, feleli Henrik. Eljön a tiszteletes úr is? Hát persze. Hiszen nálam van a kulcs.

Aznap éjei Anna és Henrik arra ébred, hogy vihar vonul át Forsboda felett. Mintha folyamatos ágyúdörgés zengene a Storsjö, a dombok és a hegyek fölött. A jégzápor hullámokban veri végig a háztetőt. Soha nem láttam még ehhez fogható különös vihart, suttogja Anna. Gyertyát gyújt, és magához veszi Dagot, aki az égzengés ellenére mélyen alszik. Így fekszenek hárman Henrik ágyában. Mennydörgés februárban, mondja Henrik, ez már-már olyan, mint az utolsó ítélet.

Lassan alábbhagy a lárma, már csak a távolban villámlik, és csak az eső cseperészik halkán. Mi zörög lent a verandán?, riad fel hirtelen Anna. Nem zörög semmi, csak képzelődsz. De igen, hallok valamit, mintha valaki a külső ajtó üvegjét zörgetné. Mi lehet az, kísértet? Hallgass csak, nem hallod? Tényleg, igazad van, valaki van a verandán.

Anna meggyújt egy petróleumlámpát, köntösbe bújnak és papucsba, a lépcső megnyikordul lábuk alatt. Lent már tisztán hallani a gyenge, szabálytalan kopogást. Henrik elfordítja a kulcsot, és kinyitja az ajtót. Anna felemeli a lámpát: a lépcsőn sötét kis árnyék kuporog, alakja halványan kirajzolódik a hófedte udvar derengő fényében. Petrus áll előttük egy túlságosan hosszú női kabátban, nagy ellenzős sapkában és csizmában. Mozdulatlanul áll, csüngő karral, az ellenző beárnyékolja tekintetét, szája félig nyitva van. Anna kinyújtja kezét, behúzza a fiút az előszobába, és leveszi fejről a sapkát. A kék szempár kifejezéstelen, az arc sápadt, az ajkak remegnek. Fázol?, kérdezi Anna. Petrus a fejét rázza. Mit keresel itt?, kérdezi Henrik. Újabb fejrázás. Gyere, melegítek egy kis tejet, hívja Anna. Vedd le a kabátod és a csizmád. A fiú lehorgasztott fejjel, engedelmesen kullog Anna után.

Másnap reggel Mia viszi a hírt Johanssonékhoz, akik épp akkor kelnek és fedezik fel a fiú eltűnését. Johannes és a felesége nemsokára már ott áll a paplak konyhájának közepén, és egymás szavába vágva mentegetőznek. Mia a konyhaasztalnál ül, és reggeli kását eszi. Mejan a tűzhelynél matat. Henrik unszolja a vendégeket, hogy igyanak egy csésze kávé, vagy legalább üljenek le, de hiába. Anna bemegy a vendégszobába, hogy felébressze Petrust, de a fiú már ébren van. Piros takaróba bugyolálva, összekuporodva ül az ágy végében, a takaróból csak vértelen arca és két tágra nyílt, nedves szeme látszik ki. Tekintete vakon örvénylik, kiszáradt ajkát szorosan összeszorítja. Anna odahúz egy széket, és óvatosan leül különös vendégével szemben. Most velem kell jönnöd, mondja kedvesen. Eljöttek érted a szüleid.

Petrus: (csend után) Nem a szüleim.

Anna: A pótszüleid.

Petrus: Nem akarok.

Anna: De hát ők kedves emberek, Petrus.

Petrus: Igen.

Anna: Nincs ennél jobb megoldás számodra.

Petrus: Igen.

Anna: Akkor kijössz?

Petrus: Igen.

Anna: Nem haragszik rád senki.

Petrus: Miért kellene rám haragudni?

Anna: Ebben igazad van.

Petrus: De nem akarok.

Anna: Ezt te nem döntheted el egyedül, Petrus.

Petrus: Nem.

A fiú engedelmesen feláll, Anna hagyja, hogy magán tartsa a takarót. Megadóan és szomorúan lépdél Anna háta mögött az előszobán és az ebédlőn át ki a konyhába. Amikor megpillantja nevelőszüleit és a többieket a konyhában, megáll, és szorosabbra húzza össze magán a takarót. Anna a háta mögé áll, és megpróbálja előrébb tolni, de eredménytelenül, a fiú nem mozdul.

Johanssonné épp valamilyen jóindulatú, de sajnálkozó megjegyzést fűz valamihez, de elhallgat. Na gyere, Petrus, mondja a nevelőapa, és egy lépést tesz a fiú felé. Petrus rögtön Annához fordul, átöleli, beléje kapaszkodik, *arcát* a hasához nyomja. Anna tanácstalanul áll, és zavartan megsimogatja a fiú nyakát. Johannes megpróbálja óvatosan lefejteni Petrus kezét Annáról, de a fiú nem engedi, a férfi erre erősebben meghúzza a karját, de így a fiúval együtt Annát is előrerántja. Johannes erre teljes erejéből lefeszíti Annáról a fiú karját, majd derékon kapja Petrust, és felemeli. Petrus hang nélkül viaskodik vele, és megpróbál kiszabadulni. Vagdalkozik, hányja-veti magát, rúg és karmol. Megpróbál beleharapni nevelőapja kezébe.

Eressze el, szólal meg Henrik. Eressze el, ez így nem lesz jó. Johannes elereszti a gyereket, aki rögtön belekapaszkodik Annába. Johanssonné kezét a szája elé emelve dermedten áll. Johannes zihál, arca kivörösödik, szemébe könnyek gyűlnek. Nem értem, mondja. Nem értem. Hiszen mi ketten jó barátok vagyunk Petrusszal. Ugye, Petrus? De a fiú nem válaszol, nem mozdul, csak erősen kapaszkodik Annába, aki két kezével átfogja a fejét. Mia kezében megáll a kanál, kásája lassan megdermed tányérjában. Mejan megfélekedzik a hamuról, amit épp kiszedni készült a tűzhelyből.

Talán jobb lesz, ha Petrus néhány napig nálunk marad, mondja végül Henrik. Kell egy kis idő neki, amíg megnyugszik, és átgondolja a dolgot. Szívesen látjuk néhány napra, mondja Anna. A nevelőszülők tanácstalanul néznek egymásra, talán megalázónak is érzik a helyzetet, de mindenképp mélységes zavarban vannak. A pap ajánlatát köszönet nélkül elfogadják.

A gyülekezet, melynek középpontja a tizenkilencedik század elején épült túlméretezett templom, négy egyházközséget foglal magába. A lelkeszi hivatal már hosszú ideje a lelkipásztori parókia nyugati szárnyában működik. Maga a hivatal egy hosszúkás, hideg szoba, melynek ablak felőli oldalán három íróasztal sorakozik egymás mellett. Az egyik a körzeti lelkészé, a másik a segédlelkészé (ez Henrik), a harmadik a kántoré. A szemben lévő falnál kopott bőrhuzatú, hosszúkás kanapé áll, előtte tölgyfa asztal és két szék. Az asztalon vizeskancsó áll, és néhány egyházi folyóirat hever. A szoba végében vaskályha birkózik a hideggel, de az öreg ablakok erősen húznak, és a három egyházi férfiú csak télikabátban, sálban, kalocsniban és nemezcsizmában tudja ellátni hivatalát. A pad mellett ajtó nyílik a nagytiszteletű úr fogadószobájába, mellette rövid folyosó indul, amely az irattárba és a kis könyvtárszobába vezet. A padlót kopott linóleumok borítják, a kanapé fölött a falon fekete farámás kép lóg, amely a jó pásztort ábrázolja báránnyal és oroszlánal. A helyiség nyirkos, dohos, a levegőt a vastag felöltők szaga tölti be.

A hivatal nyolctól tízig van nyitva minden hétköznap. Itt intézik a keresztelőkkel, temetésekkel, esküvőkkel, egyházkezelésekkel és a lakhelynyilvántartással kapcsolatos gyakorlati teendőket. A lelki gondozás a civakodó házastársak közötti rendszeres békítési kísérletekre korlátozódik. Ezekre a nagytiszteletű úr hivatali szobájában szokott sor kerülni. A többi „bizalmas természetű” beszélgetésnek általában az irattár a színhelye, ahová beállítottak két ingatag karosszéket.

Reggel van, ezerkilencszáztizenöt márciusának elején járunk. Jégdarás esővíz csordogál a piszkos ablaktáblákon. A fény szürke és barátságatlan.

A kántor, aki egyben a népiskola tanítója is, dolgozatokat javít. Henrik kiköltözési tanúsítványt állít ki, fiatal pár áll az íróasztala előtt, a nő láthatólag várandós. A körzeti lelkész egy temetés részleteit beszéli meg. Az özvegy, a nővér és a sógor halkán beszélgetnek, a gyászruhás, érthetetlenül motyogó, síró asszonyt le kell ültetni egy székre. Gransjö lelkipásztor ajtaja résnyire nyitva áll. Nagy hangon tárgyal valakivel telefonon, fehér szakálla remeg, szemüvege csillog.

A tornácra nyíló ajtó kivágódik, és belép Nordenson igazgató. Övvel összefogott rövid bunda van rajta, nadrágja be van tűrve nehéz csizmája szárába, prémkucsmáját lerántja fejéről, őszes, gyér haja az égnek mered. Fejét előretartja, orra a széltől és náthától piroslik. Sötét szeme egyetlen villanással megtalálja, akit keres. A szoba végéből, ellentmondást nem tűrő hangsúllyal kijelenti, hogy Bergman tiszteletessel kíván beszélni - de azonnal. Foglaljon helyet néhány percre, mérnök úr, feleli Henrik, amíg ezt az ügyet befejezem. Nordenson türelmetlen mozdulatot tesz, kesztyűjét ledobja az újságos asztalra, először állva marad, mintha azon gondolkodna, hogy mérgében inkább távozik, aztán sóhajt egyet, és leül a nyikorgó

kanapéra. Előveszi a szemüvegét, és néhány pillanatig tanulmányozza A *Váltság* legfrissebb számát, de aztán visszadobja a lapot az asztalra, és rágyújt egy cigarettára. Elnézést kérek, mondja a kántor, de a lelkészi hivatalban nem szabad dohányozni. Most kivételesen szabad, feleli Nordenson, és mosolyra húzza száját, de a szeme nem mosolyog. A kántornak elszáll a bátorsága. Erőtlen mozdulattal az ajtó melletti nyomtatott feliratra mutat, majd folytatja a dolgozatjavítást.

Az öreg lelkipásztor befejezi a telefonálást, és nyomban megérzi, hogy valami történik az irodában. Kilép a szobájából, és észreveszi Nordensont, aki feláll, és szívélyes kézfogással köszönti: Most nem hozzád jöttem, kedves bátyám, hanem a segédedhez, mondja Nordenson, és Henrikre mutat. Semmi akadálya, hogy beszélj velem, mondja Gransjö készségesen. De igen, úgy látszik, el van foglalva, feleli Nordenson. Gyere ide, fiam, majd a kántor befejezi helyetted. Légy oly kedves.

Henrik felnéz a papírjaiból, és kelletlenül, de engedelmesen feláll. A mérnök úr beszélni akar veled, menjetek be a szobámba, én úgyis reggelizni megyek. Előhúzza a zsebóráját: mindjárt tíz óra van. Tessék, fáradjatok be! Itt zavartalanul beszélgethettek.

Nordenson leül a látogatók székére, és rágyújt egy újabb cigarettára. Henrik előrehúzza egy magas támlájú, nehéz széket, neon ül le az íróasztal mögé. Az ablak ebben a szobában színes. A falon óra ketyeg.

Nordenson: Mindig itt éltem a Storsjö mellett, de ilyen időjárást februárban még soha nem tapasztaltam. Mintha elszabadult volna a pokol.

Henrik: A helybeliek szerint az influenzának is az időjárás az oka. Nem tudom, mit gondoljak róla.

Nordenson: Nem az adójárás az oka. Hanem a háború, tiszteletes úr. Milliósok rothadnak a földön a temetetlen holtak. A szél viszi a fertőzést. A háborúnak nemsokára vége. Az amerikaiak is belépnek valamilyen ürüggyel, és akkor vége. Higgye el nekem.

Henrik: Mikor? Egy év múlva, két év múlva, öt év múlva?

Nordenson: Viszonylag hamar. Néhány héttel ezelőtt Kölnben jártam. Minden megváltozott. Fogytán az élelmiszer. Rossz a közbiztonság. Senki nem bíz a győzelemben. Bár egyelőre még jól mennek a dolgok.

Henrik: Jól?

Nordenson: Mármost nekünk. Amíg tart a háború, addig van kenyerünk. Ha a háborúnak vége, a kenyerünknek is vége.

Henrik: Ez biztos?

Nordenson: A tiszteletes úr nem így gondolja?

Henrik: Nem.

Nordenson: Gondoltam. *(Csend)*

Henrik: A mérnök úr beszélni akart velem?

Nordenson: Itt jártam a hivatal mellett, és hirtelen eszembe jutott, hogy

benézek, és csevegek egy kicsit az ifjú segédlelkéssel. Hogy megy a lányaimnak a tanulás?

Henrik: Jól, köszönöm.

Nordenson: Hallom, hogy tiszteletes úr megszüntette a katekizmustanulást a konfirmációs felkészítésben?

Henrik: Hát, többé-kevésbé igen.

Nordenson: Ehhez joga van?

Henrik: Nincs részletesen szabályozva, hogyan kell tanítani. Csak az van kimondva, hogy „a konfirmandusokat megfelelő módon fel kell készíteni első úrvacsorájukra”.

Nordenson: Tehát akkor a tiszteletes úr most fölkészíti a lányaimat? Tudja, ugye, hogy ez az én kifejezett óhajom ellenére történik? De, ne, az istenért, ne értsen félre! Emiatt nem voltak közöttünk konfliktusok. Susanna, Helena és az anyjuk szabadon döntöttek ebben az ügyben. Én csak megemlítettem, hogy a magam részéről ellenzem ezt a hisztérikus pancsolást Jézus vérével. De az én kis Susannám ragaszkodott a dologhoz, és akkor persze már az én jámbor Helénám sem akart lemaradni mögötte, és végül rábeszéltek az anyjukat, aki maga is - hogy is mondjam - ábrándos lélek, és ezzel a dolog el is volt intézve. Mivel védekezhetne egy szőröslelkű, vén pogánya, ha három fiatal nő megostromolja? Semmivel, tiszteletes úr, semmivel.

Henrik: Susanna és Helena szépen halad a tanulásban.

Nordenson: Hogy haladhatnak, ha egyszer nem kell tanulniuk? Ezt nem tudom megérteni.

Henrik: A gyerekek felfedezhetnek dolgokat, amiknek aztán hasznát vehetik hétköznapi életükben. Beszélgetünk.

Nordenson: Beszélgetnek?

Henrik: Arról, hogy hogyan élünk. Hogy mit csinálunk, is mit nem csinálunk. A lelkiismeretről. A halálról és a lélek életéről...

Nordenson: A lélek életéről?

Henrik: Aminek nincs köze a test életéhez.

Nordenson: Aha. Ilyen van?

Henrik: Igen, ilyen van.

Nordenson: A feleségem újabban esténként együtt imádkozik a lányaival. Ez volna, az ön szavaival, a „lélek életének” megnyilvánulása?

Henrik: Azt hiszem, igen.

Nordenson: Amikor a lányok lefekszenek, a feleségem bemegy hozzájuk, bezárja az ajtót, és aztán mind térdre esnek és imádkoznak, ahogy a tiszteletes úr tanította nekik.

Henrik: Nem az én szavaimat mondják. Az Augustinus imája.

Nordenson: Engem nem érdekel, hogy kinek az imája. Engem csak az zavar, hogy kívül maradok.

Henrik: A mérnök úr is együtt imádkozhatna velük.

Nordenson: Hogy az istenbe nézne az ki? Még hogy én ott térdepeljek a nők

között?

Henrik: Azt mondhatná: ebben én talán nem hiszek, de együtt akarok lenni veletek. Azt akarom csinálni, amit ti csináltok, mert szeretlek benneteket.

Nordenson: Higgye el, tiszteletes úr, hogy ez végtelenül feszélyezné a hölgyeket az ájtatosságban.

Henrik: Azért meg lehetne próbálni.

Nordenson: Nem, ezt nem lehet.

Henrik: Hát akkor...

Nordenson: ...akkor reménytelen?

Henrik: Azt hiszem, Susanna és Helena megértik ezt a nehéz helyzetet. Akárcsak az édesanyjuk.

Nordenson: Akárcsak az édesanyjuk. Tiszteletes úr talán beszélt rólam a feleségemmel?

Henrik: A mérnök úr felesége felkeresett engem a házamban, és kérte, hogy négy szemközt beszélhesen velem.

Nordenson: Igazán? Elin felkereste a tiszteletes urat? Nem volt neki elég jó a nagytiszteletű úr, a vén kecske? Aki pár percnyi járásra lakik tőlünk?

Henrik: Aki lelki támaszt keres, szabadon választhatja meg a lelkipásztort, nincs helyhez kötve.

Nordenson: És a hozzátartozóira sem kell tekintettel lennie?

Henrik: Nem egészen értem, mire gondol a mérnök úr...

Nordenson: Felejtse el. Tehát rólam beszéltek. És miről volt szó? Ha szabad érdeklődnöm.

Henrik: Szabad érdeklődnie, mérnök úr, de én nem válaszolhatok a kérdéseire. A papok és az orvosok, mint köztudott, titoktartásra vannak kötelezve.

Nordenson: Bocsánat, tiszteletes úr. Erről megfeledkeztem. *(Nevet)* Hát ez azért nevetséges.

Henrik: Mi nevetséges?

Nordenson: Én is tudnék mondani egyet s mást. De én ezt méltatlannak tartom. Nem kívánom befeketíteni a feleségemet.

Henrik: Azt hiszem, nem szegem meg a titoktartási kötelezettségemet, ha annyit elmondok, hogy a nagyságos asszony a legnagyobb gyengédséggel beszélt a férjéről.

Nordenson: Szóval *magával, énrólam*, „a legnagyobb gyengédséggel” beszélt. Értem. Gyengédséggel. Hogy a fene enne meg.

Henrik: Sajnálom, hogy szóba hoztam ezt a beszélgetést.

Nordenson: Ugyan. Emiatt ne fájjon a feje, tiszteletes úr. Kicsúszott a száján. Emberi dolog.

Henrik: Remélem, a nagyságos asszonynak emiatt nem kell...

Nordenson: *(mosolyog)* Ugyan! Legyen egészen nyugodt, tiszteletes úr. Azokhoz a bonyodalmakhoz képest, melyek az utóbbi években támadtak köztem és a feleségem között, ez igazán semmiség.

Henrik: Ez megnyugtató.

Nordenson: Tiszteletes úr tehát tudja a titkunkat.

Henrik: Nem tudok semmiféle titokról.

Nordenson: De azt természetesen tudja, ugye, hogy a feleségem elhagyott? Már kétszer is, hogy pontos legyek. *Henrik:* Nem, ezt nem tudtam.

Nordenson: Hm. (Szünet) És egyébként hogy zajlott le a gyűlés vasárnap?

Henrik: Mérnök úr, ha nem tévedek, gondoskodott hírszerzőkről. Magam is láttam valakit a Vasmű irodistái közül.

Nordenson: Nagyszerű gondolat volt, hogy helyet ad a fűrésztelep munkásainak.

Henrik: Én nem nevezném nagyszerűnek, csak logikusnak.

Nordenson: A nagytiszteletű úr mondott róla valamit?

Henrik: Mondott.

Nordenson: Szabad kíváncsiskodnom?

Henrik: A nagytiszteletű úr igen határozott véleményt nyilvánított ebben az ügyben. Azt mondta, hogy ha még egyszer megengedem, hogy egyházi helyiségben szocialista vagy *forradalmi* gyűlést tartsanak, jelenteni fogja az egyháztanácsnak. Azt mondta továbbá, hogy a maga részéről nem tudja elfogadni, hogy Isten háza anarchisták és gyilkosok gyülekezőhelye legyen.

Nordenson: (derülve) Tényleg ezt mondta a vén bakkecske?

Henrik: A gyűlés sajnos hiábavaló volt. Arvid Fredinnek így is mennie kellett.

Nardesson: Ez kétségtelen.

Henrik: Nekem is fel kellett volna szólalnom, de hallgattam.

Nordenson: Néha jobb, ha az ember nem szól semmit, ugye?

Henrik: Ha cselekedni kell, meglehetősen gyáva vagyok.

Nordenson: Ne bánkódjon, tiszteletes úr. Majd legközelebb ön is kiáll a barikádra.

Henrik: Soha nem fogok kiállni semmiféle barikádra.

Nordenson: Csak nem arról van szó, hogy a fiatal tiszteletes asszony nem értett egyet férje gyors elhatározásával, hogy felajánlja a kápolnát gyűlés céljára?

Henrik: Nagyjából igen.

Nordenson: (derülve) Na látja! Na látja!

Henrik: Mit kellene látnom?

Nordenson: Azt nem mondom meg.. Mondja, tiszteletes úr, valamilyen együttműködést nem tudna elképzelni?

Henrik: Kivel?

Nordenson: Velem. Ha legközelebb kitör valami viszály, tiszteletes úr felmegy a szószékre, vagy feláll egy ládára vagy egy gép tetejére, és beszél a „tömegekkel”.

Henrik: És mit mondanék?

Nordenson: Azt mondhatná, például, hogy nem kell mindenáron vért

ontani.

Henrik: A Vasműben az embereket kifosztják és megalázzák. Éppen én mondjam nekik, hogy hagyják magukat kifosztani és megalázní?

Nordenson: Ez nem ilyen egyszerű.

Henrik: Nem? Hát akkor hogy van ez?

Nordenson: Nem hiszem, hogy ezt nekünk kettőnknek most itt meg kellene vitatnunk.

Henrik: Én ráérek.

Nordenson: Eddig se volt sok haszna ennek a beszélgetésnek.

Henrik: Bennem leginkább félelmet keltett.

Nordenson: Igen?

Henrik: Vannak emberek, akik megrémítenek.

Nordenson: Tiszteletes úr nem kedvel engem.

Henrik: Félek.

Nordenson: Arra nem gondol, tiszteletes úr, hogy nekem is legalább ennyi okom lehetne a félelemre? Csak másképpen?

Henrik: Nem.

Nordenson: Talán egyszer majd rájön.

Nordenson feláll, és szótlánul kezét nyújt. Henrik kikíséri, és kinyitja előtte az ajtót. Vigasztalanul esik a havas eső. Az út szürke és jeges. Henrik az ajtóban állva nézi, ahogy a fekete alak távolodik a kerítés felé. Hirtelen rádöbben, hogy most olyan emberrel beszélt, aki meg akarja őt ölni.

IV.

TAVASZI NAGYTAKARÍTÁS a paplakban: leakasztják a belső ablaktáblákat, porolják a szőnyeget, szellőztetik a szekrényeket, súrolják a padlót, összeütögetik a könyveket, kitisztítják a petróleumlámpákat, felakasztják a nyári függönyöket. Napsütés, enyhe szellő, kékes árnyékok a fák tövében, egyetlen nap alatt kipattanó rügyek. A folyó tajtékozva vágat, vízállása magas. Fehér felhők húznak át sietősen az égen. Jack a lépcső aljában napozik, figyel és örködik. Közeliében áll a gyerekkocsi, benne alszik Dag. Anna nagy kötényben és kócosan a díványpárnákat porolja. Mia és Mejan a takarókat rázza ki, gomolyogva száll fel a por. A szomszédasszony és a lánya a padlót és a

lépcsőt súrolja. A tiszteletes úr elvonult valahova, nem lábatlankodik.

Anna bonyolult hadműveletének kellős közepén, a legnagyobb sürgésforgásban egyszer csak megjelenik Gransjö nagytiszteletű úr. Egy csokor tavaszi virágot tart a kezében, buzgón szabadkozik, de fontos ügyben jött, igen, voltaképpen Annát is érinti, úgyhogy nyomban szeretne Annával és Henrikkel beszélni, nem tart sokáig, nem valami kellemetlenséget akar közölni, éppen ellenkezőleg. Nem, a kocsi ott maradhat a kapunál, Nordenson adta kölcsön a fogatot. Anna azt mondja, hogy Henrik valószínűleg lement horgászni. Elküldi érte Petrust, jöjjön azonnal. Aztán beljebb invitálja a nagytiszteletű urat a házba, fel az emeletre, szól, hogy főzzenek kávé, de a vendég nem kér. Anna leveti nagy, kék csíkos kötényét, és leül.

Gransjö: Látom, ez a Farg gyerek még mindig itt lakik maguknál. Nincs terhükre?

Anna: Nem is tudom, mit mondjak. Nem akar hazaköltözni, nálunk meg jól érzi magát. Kedves, szófogadó, figyelmes gyerek. Szeret játszani Daggal, és nagy türelme van hozzá.

Gransjö: És olyasféle problémák már nincsenek vele, mint...

Anna: Néha szórakozott lesz, a tekintete elkalandozik, és nem hallja meg, ha szólnak hozzá. De ez ritkán fordul elő. Most nyárra kiköltözik egy kis szobába a melléképületbe. Ott jól érzi magát.

Gransjö: De azért előbb-utóbb meg kell valahogy oldani ezt a problémát.

Anna: Igen, igen. Csak tudnám, hogyan.

Gransjö: Úgy látom, jól van, kedves Anna.

Anna: Igen, köszönöm.

Gransjö: És elégedett?

Anna: Miért ne volnék elégedett? Mindenünk megvan, amit csak kívánhatunk. És nemsokára itt a nyár!

Gransjö: Egy szokatlanul mogorva tél után.

Anna: Azt felejtsük el. *(Nevet)*

Gransjö: Felejtsük el. *(Mosolyog)*

Anna: Hallom már Henriket.

Anna az ajtóhoz megy, és lekiabál: Itt vagyunk fent, a te szobádban. De vedd le a csizmádat, frissen van súrolva minden. Hol találtad meg ezt a régi inget? Pedig olyan jól eldugtam. Henrik kopott, hosszú ingben, buggyos munkanadrágban és harisnyában jön fel az emeletre, arcát már megfogta a nap. Az öreg lelkész és a segédlelkész kissé mereven, de szívélyesen üdvözli egymást. Leülnek.

Henrik: Nem kínáljuk meg a vendéget valamivel?

Gransjö: Nem, köszönöm, nem kérek semmit. Épp eléggé zavarok így is.

Henrik: Minek köszönhetjük a megtiszteltetést?

Gransjö: Levelet kaptam.

Kinyitja kopott, fekete aktatáskáját, és némi kotorászás után előhúz egy borítékot, amelyen a stockholmi óvárosi gyülekezet emblémája látható.

Gransjö: Szóval levelet kaptam. *(Körülményesen és lelkesen)* Kitűnő barátom, a stockholmi óvárosi gyülekezet Pastor Primarius, Anders Alopéus írta. A Pastor Primarius egyben a királyi udvar lelkésze is, és öreg barátom ezúttal ebben a minőségében írt nekem levelet.

Az öreg lelkész hatásszünetet tart, és vastag szemüvegén keresztül figyeli Henriket és Annát.

Henrik: És?

Gransjö: A levél tartalmát olyannyira fontosnak tartom, hogy úgy gondoltam, késedelem nélkül ide kell hoznom.

(Feltartja a levelet)

Henrik: Ez már komoly dolog.

Gransjö: Bizony, fiam. Lehet, hogy nagyon is komoly.

Anna: És ránk vonatkozik?

Gransjö: Talán az volna a legjobb, ha felolvasnám. *(Megigazítja a szemüvegét)* Igen, itt az elején személyes természetű dolgokról van szó, vagyis hát inkább személyes, mint közérdekű dolgokról. Na, itt! Itt kezdhetjük. Jól figyeljenek: „Amint azt ön is bizonyára jól tudja, kedves barátom, a Sophia-kórházat Sophia királyné alapította. Erősen foglalkoztatta a svéd beteggondozás helyzete, és mintakórházat kívánt létrehozni a legmagasabb európai színvonalon. A királynénak sikerült is megteremtenie, javarészt saját erőből, egy olyan intézményt, amelyet ma messze földön ismernek, s amely fontos eredményekkel gazdagította az orvostudományt. A kórház felügyelőbizottságának elnöki tisztét egészen haláláig maga a királyné töltötte be, jelenleg pedig őfelsége Viktorig királyné a bizottság elnöke.” Na igen, és így tovább. Térjünk a fontosabb tárgyra! „A királyné őfelsége a bizottsággal egyetértésben elhatározta, hogy létrehoz egy lelkészi félállást. A lelkésznek az lesz a feladata, hogy szervezi és vezeti a kórházban a lelki szolgálatot, és - amennyire ideje engedi - tanít a Nővérképzőben, és ezáltal gondoskodik az ifjú növendékek lelki képzéséről. Megbeszélték Källander nagytisztetű úrral, a Hedvig Eleonora gyülekezet lelkészével, hogy a kórházi munka mellett kiegészítő szolgálati lehetőséget kap az említett gyülekezetben, és így módon biztosítják számára a segédlelkészi beosztásnak

megfelelő javadalmazást. A bizottság továbbá azt tervezi, hogy a kórház területén kialakít egy korszerűen berendezett és felszerelt lelkészi lakást.” Na igen. Na. Szóval: most ön a lényeg, ha szabad így mondanom. *(Szünet)* „A királyné őfelsége, aki megrendült egészségi állapota miatt többnyire külföldön tartózkodik, néhány héttel ezelőtt hazatért bizonyos fontos családi ügyek elintézése céljából, melyekben csekélységem is némi szerepet kapott. Az egyik összejöveten őfelsége szóba hozta a Sophia-kórházat, melynek ügyét őfelsége ugyancsak a szíven viseli. Kivált a tervezett lelkészi állás okoz gondot őfelségének, aki nem győzi hangsúlyozni, milyen fontosnak tartja, hogy ennek ellátására megfelelő embert találjanak. Püspökünk, aki ezen az összejöveten történetesen részt vett, tüstént felkiáltott: Én már tudom, ki az a megfelelő ember! És miután megkérdezték tőle, hogy mégis ki volna az, a püspök megnevezett egy Henrik Bergman nevű fiatal papot.”

A nagytiszteletű úr imígyen eljutva drámai felolvasó szerepének végszaváig, diadalmas hatásszünetet tart, színlelt csodálkozással megismétli a nevet, és bólogatással erősíti meg, igen, itt valóban az áll, hogy Henrik Bergman, és ez minden bizonnyal ugyanaz az ember, aki itt ül velem szemben, s akinek a nap éppen a szemébe süt. Anna megragadja Henrik karját, rajta jobban látszik az öröm, mint Henriken.

Henrik: Hát ez hihetetlen.

Gransjö: A püspök úrnak ezek után szerencsésen eszébe jutott, hogy Henrik Bergman Forsbodában segédlelkész. A Pastor Primariusnak pedig eszébe jutott, hogy a helybeli lelkész az ő régi barátja és iskolatársa, és nyomban megírta ezt a levelet. Talán még azt is el kell mondanom, hogy a Pastor Primarius nyolcoldalas levelében, valahol lentebb még megemlíti, hogy *abban az esetben*, ha Henrik Bergmant *alkalmatlannak* tartom erre a rendkívül megtisztelő feladatra, tekintsem levelét tárgytalannak. Ezután azzal zárja sorait, hogy Isten áldása és békéje legyen velem és házam népével.

Henrik: Hát ez hihetetlen.

Anna: Ez nem igaz. Ez nem lehet igaz.

Gransjö: De, de, kedves Anna asszony, ez bizony igaz. Miután megkaptam, elolvastam és megemésztettem ezt az írást, vettem magamnak a bátorságot, és saját költségemen felhívtam barátomat, a Pastor Primariust. Mindenben megerősítette az írottakat, és azt is elmondta, hogy a püspök úr egyszer, sok évvel ezelőtt, egy hajnali órán találkozott Henrik Bergmannal a mittsundai lelkészház kertjében. Beszélgetésük mély benyomást tett a püspök úrra. Azonkívül a püspök úr meghallgatta az ifjú Bergman egyik prédikációját, és az is meggyőzően hatott rá.

Henrik: Nem tudom, mit mondjak.

Gransjö: Nem kell semmit sem mondanod, fiam. Gondold meg a dolgot alaposan, és beszéld meg Anna asszonnyal.

Henrik: Mikor kell válaszolnunk?

Gransjö: Amilyen gyorsan csak lehet. Igenlő válasz esetén látogatást kell tenni őfelségénél, még mielőtt őfelsége megkezdí szokásos borgholmi nyaralását. Vagyis viszonylag rövid időn belül csinosan fel kell öltözködni, el kell utazni Stockholmba, és egy délután teázni kell menni a kastélyba. Az udvari számvevőség kifizeti az utazás és a tartózkodás költségeit. *(A levélre mutat)* Ez is itt van az utóiratban. *(Olvas)* Hangsúlyoznom kell, hogy őfelsége mindkettőjünkkel találkozni kíván, tehát a segédlelkész úr ifjú feleségével is - no, nézd csak, ideírt valamit keresztben is, ezt észre se vettem -, Anna asszonnyal, aki ÅKERBLOM lány volt, s aki kitűnő eredménnyel végezte tanulmányait a Sophia-kórház Nővérképző Intézetében ezerkilencszázkilenc tavaszán. Itt áll, észre se vettem.

Anna: De hát én akkor megbetegedtem.

Gransjö: Itt nincs szó semmiféle betegségről. Itt csak az áll, hogy „kitűnő eredménnyel”. Na, hát szóval ez minden, ami nem kevés persze, és most magukra hagyom fiatal barátaimat, akiknek, remélem, az örömük nagyobb, mint a tanácsstalanságuk. De még megragadom az alkalmat, hogy elsőként gratulálhassak a kitüntető ajánlathoz, bár épp nekem van a legkevesebb okom a gratulációra, hiszen elveszítem fiatal munkatársamat, akit kedvelek, és egy fiatal lelkészfeleséget is, akit szintúgy kedvelek, s aki szépen kiveszi részét a gyülekezeti munkából.

Gransjö nagytiszteletű úr kinyújtja öreg kezét, és megveregeti Anna arcát. Aztán megveregeti Henrik arcát is, csak erősebben.

Henrik: Ugye nem tilos elhárítani az ajánlatot?

Gransjö: Nem tilos, de szinte lehetetlen. Ilyen súlyú ajánlatot ritkán kap az ember. Ez egy életre szól.

Henrik: Igen. Az biztos. Egy életre.

Gransjö: Én most már mindenesetre megyek.

Anna: Köszönjük a megtisztelő látogatást. *(Térdet hajt)*

Gransjö: Isten vele, Anna asszony. Tiszteltetem a kisfiát.

Henrik: Isten vele, nagytiszteletű úr.

Gransjö: Isten áldjon, Henrik Bergman, és Isten legyen veletek ebben a fontos döntésben.

A kertben virágzanak a gyümölcsfák. Anna és Henrik a kissé kopott, fehér padon ül. Dag egy takarón fekszik, és alszik. Petrus hason fekszik, olvas, kezét a fülére szorítja. Jack, a kutya olyan stratégiaileg fontos pontot választott magának őrhelyül, ahonnan minden védencét egyszerre szemmel tarthatja. Szombat délután van (a döntés napja), a kápolna harangja

ünnepestére szól. A lejtő alján csendesen folyik a folyó, a napfény lágyan játszik a tükrén. A zuhatag robaja csak a távolból hallatszik. Könnyű szellő fúj, kellemes illatok szállnak, a levegőben rovarok zümmögnek. Henrik a pipáját szívja, Anna kardigánt köt a fiának. A csend békés, de teli van fel nem tett kérdésekkel és ki nem mondott válaszokkal.

Henrik: (némán nevet)

Anna: Min nevetsz?

Henrik: A dédapámra gondolok, aki nagy prédikátor volt, és szinte szent embernek tartották. Ha valamilyen nehéz döntés előtt állt, találomra felütötte a bibliát, és mindig úgy gondolta, hogy a szentírás valamilyen helyes választ ad a kérdésére.

Anna: És te is ezt csináltad most?

Henrik: Csak tréfából. (Lapozgat egy zsebkönyv méretű bibliában)

Anna: Na?

Henrik: Ezt hallgasd meg. A Jelenések könyvé-nél nyitottam ki, a harmadik fejezetnél, ahol ez áll: „Ébredj fel, és erősítsd meg a többieket, akik halódóban vannak; mert nem találtam cselekedeteidet teljesnek az én Istenem előtt. Emlékezzél tehát vissza, hogyan kaptad és hallottad: tartsd meg azt, és térj meg!”

Anna: Biztos csaltál.

Henrik: Nem. Becsületszavamra.

Anna: És ez mit jelent?

Henrik: Csak egyféleképpen tudom értelmezni.

Anna: Úgy, hogy itt maradunk Forsbodában?

Henrik: Efelől semmi kétség.

Csend. Méhek donganak, a harang elhallgat, egy frissen érkezett énekes rigó a hangját próbálgatja. Anna kisimítja a kötést, és figyelmesen vizsgálja.

Anna: Nem kérdezed, hogy én mit akarok?

Henrik: Nem kérdezem, mert tudom.

Anna: Biztos vagy benne?

Henrik: Egészen biztos.

Újra csend. Anna leteszi a kötést, és a feje fölött himbálózó, virágzó faágakon át a napot nézi. Henrik előrehajol, és magához hívja Jacket, aki nyomban ott terem, és leül gazdája lába elé. Henrik megvakarja a kutyát a nyakörve alatt.

Anna: Ez esetben az én kívánságom másodlagos jelentőségű. A lelkiismereted szavát kell követned.

Henrik: Ebben egészen biztos vagy?

Anna: Igen, Henrik. Biztos.

Henrik: Nem fogod megbánni?

Anna: Dehogynem. Ezerszer is meg fogom bánni, csak hogy akkor már késő lesz. Emiatt neked nem kell...

Henrik: (félbeszakítja) Most olyan itt, mint a paradicsomban. Néhány hónap múlva viszont tudod, mi lesz itt: harminc fok hideg, áthatolhatatlan sötétség szinte reggeltől estig, vörös lesz az orrunk, és állandóan köhögni fogunk.

Anna: És üres lesz a templom, és összetűzések lesznek a Vasműben, és Nordenson majd a gyűlöletről és az anarchiáról szónokol. És a kannában megfagy, a víz.

Henrik: És megfeledkezünk róla, hogy mi ketten együtt vagyunk.

Anna: Nem, arról nem feledkezünk meg soha.

Anna a két keze közé fogja Henrik kezét. Henrik leteszi pipáját, amely amúgy is elaludt, és lehunyja szemét.

Anna: De ismerd el, hogy jópofa dolog lett volna a királyné öfelségével teázni a királyi palotában.

Henrik: Főként azért, mert a Trädgårdsgata lakói sárgultak volna az irigységtől.

Anna: És esténként váratlanul olyanokat mondhattunk volna egymásnak, hogy mit szólnál hozzá, ha elmennénk a Drámai Színházba, és megnéznénk Anders de Wahlt.

Henrik: Vagy egy koncertre, Beethoven-szimfóniákat hallgatni.

Anna: Vagy vásárolni egy selyemblúzt.

Henrik: Hát igen, ábrándozni lehet.

Anna: Veszélyes ábrándok ezek, Henrik! *(Mosolyog)*

Henrik: Veszélyesek? Miért? *(Mosolyog)*

Anna: Nem, igazából nem veszélyesek. Hiszen már eldöntöttük a dolgot, jobban mondva, ez a könyv eldöntötte.

Henrik: (könnyeden) Ezt most ironikusan mondod?

Anna: Én? Egyáltalán nem. Éppolyan komoly vagyok, mint Selma Lagerlöf bármelyik hősnője. A döntés megszületett. És ez a mi kettőnk közös elhatározása.

Petrus abbahagyja az olvasást, és hallgatózni kezd. Odaguggol a pad mellé, és sápadt, zárkózott arcát Anna felé fordítja.

Petrus: El akartok utazni?

Anna: Nem, Petrus, éppen ellenkezőleg.

Petrus: Mintha azt mondtátok volna, hogy elutaztok.

Anna: Akkor rosszul értetted. Épp azt határoztuk el, hogy maradunk.

Petrus: Szóval akkor nem utaztok el?

Anna: Ne beszélj számárságokat, Petrus. Maradunk.

Petrus hétéves, koravén arca gyanakvó és szomorú: Azt hittem, arról beszéltek, hogy el akartok utazni, mondja alig hallhatóan, és úgy tesz, mintha folytatná az olvasást. Szeme könnybe lábad, és szipogni kezd, szinte észrevétlenül.

Henrik: Apropos! Levelet kaptál a mamádtól?

Anna: Igen, el is felejtettem mondani. Azt kérdezi, nem akarunk-e a szabadságod idején lemenni a nyaralóba. Ernst és Maria a Lofoten szigetekre utaznak barátokkal. Oscar és Gustav a Stockholm környéki szigetekre bérelnék valami házat. Csak Carl lenne ott, és mi.

Henrik: Mit gondolsz?

Anna: Te mit gondolsz? Mama meglehetősen egyedül lesz.

Henrik: Azt hittem, jól érzi magát egyedül.

Anna: Jó, rendben van.

Henrik: Mi van rendben?

Anna: Hát válaszoltál, nem?

Henrik: Jobb nekünk itt. *(Szünet)*

Anna: Egy hétre se?

Henrik: Fontos?

Anna: Nem, nem. Mama nem számít rá, hogy jövünk. Inkább csak a rend kedvéért kérdezte.

Henrik: Nem kellene egyébként még egy gyereket csinálnunk?

Anna: De igen.

Henrik: Már nem hangzol annyira elszántnak. A te ötleted volt!

Anna: *(nevet)* Annyi minden történik mostanában. Egészen össze vagyok zavarodva.

Henrik: Ne menjünk be? Kezd hűvös lenni.

Anna felemeli fiát, aki felébred, és nyöszörögni kezd. Henrik összeszedi a többi holmit: cumit, csörgőt, takarót, pipát és bibliát, szól Jacknek, és elindul a ház felé. Félúton megáll, és visszaszól.

Henrik: Gyere, Petrus.

Petrus: Csak befejezem ezt a részt.

Henrik: Kezd hűvös lenni.

Petrus: Nem fázom.

Henrik: Ne felejtse kinn a könyvet.

Petrus: Jó.

Henrik: Nem akarsz egyet sakkozni?

Petrus: Csak ezt előbb befejezem.

Henrik: Ahogy akarod.

Anna felmegy a veranda lépcsőjén, megáll, és rámosolyog Henrikre. Petrus le nem veszi róla a szemét. A veranda ajtaja becsukódik. Petrus a hátra fordul, felnyújtja két kezét, és kifeszíti ujjait.

Egy meleg, kora nyári napon, ezerkilencszáztizenhét júniusának közepén Anna és Henrik Bergman a királyné magánlakosztályához tartozó zöld szalonban várakozik. A szalon a királyi palota nyugati szárnyában található, ablakaiból a Strömmenre, a Nemzeti Múzeumra és a Skeppsholmenre nyílik kilátás. Ott van velük a Pastor Primarius, a hatalmas termetű, borvörös képű Anders Alopéus is. Az egyik nagy ablaknál állnak, halkán beszélgetnek a pompás kilátásról. Húz az ablak, jegyzi meg Alopéus. Annyira húz, hogy érzem, és úgy látom, még a függönyöket is meglebegteti a huzat, igaz, épp erről fúj a szél. Még szerencse, hogy nem tél van.

A háttérben két libériás, fehér kesztyűs inas a teázáshoz teríti az asztalt. Hangtalanul mozognak, és kimért kézmozdulatokkal kommunikálnak egymással.

A szalon majdnem szabályos négyzet alaprajzú helyiség, arányai kellemesek. A berendezés a nyolcvanas évek elegáns, de túlságosan cikornyás stílusát idézi: a fényes szövetekkel behúzott gömbölyded pamlagok és fotelek, a kézzel festett selyemtapéta, a mennyezet és a magas ajtók felső szegélyeinek díszes stukkótata, az egymással szemben elhelyezett aranyozott keretű tükrök, melyekben a szoba végtelen hosszúságúnak látszik, a mélyen lelógó üvegcsillárok, a kecses állólámpák, a nyikorgó parkettát fedő süppedő szőnyegek. Az összhatást még dúsabbá teszik a díszesen keretezett, sötét tónusú festmények, a pálmák, a vajszínű szobrok, a dísz tárgyakkal megrakott karcsú asztalok, a keleti szőnyeggel letakart zongora, melyen mindenféle hercegek fényképei sorakoznak.

Anna vadonatúj, szürkéskék alkalmi ruhát visel és felhajtott karimájú kalapot, melyet kis, fehér toll díszít. A két férfi papi talárban van, Henrik cipőjén látszik, hogy most viseli először, túl szűk és túl fényes. Henrik rémülten néz Annára, és megragadja a kezét: a hasam szörnyű hangokat hallat, ebből baj lesz. Nem kellett volna megenned azt a zöldséglevest, suttogja Anna. Próbálj mélyeket lélegezni. Henrik mélyeket lélegzik, arca szürkésfehér. Ebbe nem lett volna szabad belemennem, ezt soha nem lett volna szabad...

Kinyílik az egyik ajtó, és belép Segerswärd udvarmester. Egyenruhát visel, szélesen mosolyog, és felfedi bámulatosan fehér fogsorát. Árad belőle a pomádészag és a leereszkedő szívélyesség. Fehér kis kezének

lagymatag a szorítása: á, az ifjú tiszteletes asszony, isten hozta, és Berglund tiszteletes úr, isten hozta. Alopéus nagytiszteletű úrral ma már találkoztam a jótékonyági bizottság ülésén. Most csupán néhány apróságra szeretném gyorsan felhívni a figyelmüket: őfelségét, ha szükséges, „felséged”-nek kell szólítani, bár a közvetlen megszólítást jobb elkerülni. A társalgást őfelsége irányítja, ő tesz fel kérdéseket, és nem tanácsos eltérni a tárgytól. Meg kell említenem egyébként, hogy őfelsége gyengélkedik, és nagyon fáradt. En javasoltam is, a legnagyobb alázattal, hogy a találkozót egy alkalmasabb időpontra kellene halasztani, de őfelsége rendkívüli módon szívén visel mindent, ami a Sophiakórházzal van kapcsolatban, és kötelességének tartja, hogy foglalkozzon a kórház ügyeivel. Ezért őfelsége nem fogadta el a javaslatomat. A találkozó viszont várhatólag egészen rövid lesz. A gyakorlati teendőket a Pastor Primarius úrral kell megbeszélni, aki mindenről tájékoztatva van. Van valami kérdés? Nincs kérdés. A királyné őfelsége azon az ajtón fog belépni. Javaslom, hogy - a szokásoknak megfelelően - a vendégek ide álljanak. Őfelsége először a nagytiszteletű urat fogja köszönteni, azután az ifjú tiszteletes asszonyt, amit a legszebb és legmélyebb térdhajtással illik fogadni. Azután köszönti majd őfelsége Berglund tiszteletes urat.

Alopéus: Bergman. Henrik Bergman.

Udvarmester: Rosszul mondtam volna?? Nem értem, hogy történhetett!! Bizonyára rosszul írták föl nekem!! Bocsánatot kérek, igazán szégyellem magam, kedves Bergman tiszteletes úr. Bocsásson meg egy öregembernek!

Káprázató mosoly, tágra nyílt, szürke szempár, göcsörtös, erőtlen kéz Henrik karján. A kandalló márványpárkányán álló óra hármát üt. Nyílik az ajtó, és történetünkbe belép Viktória királyné. Magas, sovány, széles vállú asszony, dús, őszes haja kontyba van kötve a tarkóján. Arca sápadt, mélykék tekintetében fájdalom bujkál. Vékony ajkát az önuralom tartja összeszorítva és a csömör. Gazdagon redőzött, szürke selyemruhát visel, csipkés gallérral és melldísszel. Ékszer alig van rajta: egysoros igazgyöngy nyaklánc, apró gyémánt fülbevaló és egy drágaköves gyűrű a két jegygyűrű között. Udvarhölgye kíséri, aki hangtalanul becsukja mögötte az ajtót. Bielke grófnő ezüstös hajú, pirosposzgás arcú, kis termetű, gömbölyded asszony, tekintetéből őszinte, gyermeki derű sugárzik. Hosszú, sötétzöld szoknya és a gallérjánál kámeatűvel összefogott santungblúz van rajta. Karján könnyű kasmírkendőt tart.

A királyné lassan és alig észrevehetően bicegve közeledik a várakozó vendégekhez. Kezet nyújt Annának, gyors és kedves mosoly fut át az arcán. Anna kecsesen térdet hajt (begyakorolta). A királyné ezután Henriket üdvözli, majd utoljára a nagytiszteletű urat.

Enyhe akcentussal beszél svédül: örülök, hogy találkozhatunk, kedves

maguktól, hogy vállalkoztak erre a hosszú útra, talán ülünk le, remélem, jól fog esni egy csésze tea, még van igazi teánk. Jómagam egyébként szívesen iszom almavirágteát és kamillateát is.

A libériás inasok felszolgálják a teát, közben a királyné megtudakolja, milyen volt az utazás, hogy van a kis Dag (jól felkészült), nem akarnak-e egyik este színházba menni, ő maga néhány nappal ezelőtt látta az *Akárki* című moralitás egyik előadását, megrázó élmény volt, mintha istentisztelet lett volna, nem tudtuk abbahagyni a tapsolást.

A fájdalmas arckifejezés szelídülni látszik, a sápadt arcszínt kap, a hang halk, néha alig érthető, de lágyan cseng. A királyné beszéd közben egyre csak Annát és Henriket nézi, arca nyílt és sebezhető.

Királyné: Most tehát erősen reménykedünk.

Henrik: Feleségemmel együtt egy kicsit még meg vagyunk rémülve. Olyan gyorsan történik minden. Még azt se tudjuk, mit várnak tőlünk. Úgy értem, mi az, amit *igazán* várnak tőlünk. Csak azt tudjuk, hogy mi mindent megteszünk, ami tőlünk telik.

Királyné: A legutóbbi bizottsági ülésen az építészünk elmondta, milyen új építkezésekre kerül sor az elkövetkező években. Forsell professzor úr számára felépül a világ legmodernebb röntgenosztálya, lelkészcsaládunk számára pedig a külön lelkészház. Hol is van az a boríték, grófnő? Nos, nézzük csak; ez itt a tervezett ház vázlatos rajza. Kis magaslaton fog állni. A nagy erdő, a Lill Jansskogen szélén. Mintha vidéken volna, miközben benn van a városban. Eszményi a gyerekek számára.

Anna: Pontosan tudom, hol van. Szemben az idős nővérek menhelyével.

Királyné: Persze hogy tudja. Hiszen a tiszteletes asszony oda járt iskolába, alig pár száz méternyire leendő otthonától. Az alsó szinten három nagy szoba van, és egy jól felszerelt konyha. Az emeleten négy szoba. A gyerekszoba lenne a sarokban. Egész nap oda süt a nap. És persze minden kényelemmel el lesz látva. Egy-két éven belül elkészül. Addig a Hedvig Eleonora-gyülekezet gondoskodik lakásról.

Anna: Ez lenyűgöző.

Királyné: Gondolom, nehéz lesz otthagyniuk Forsbodát!

Henrik: Igen, nehéz.

Anna: Eleinte kétségeink voltak, és haboztunk. Úgy éreztük, mintha meg akarnánk szökni a feladatunk elől.

Henrik: Az életre szóló feladatunk elől.

Anna: Én magam talán nem félttem annyira, mint Henrik.

Henrik: Úgy éreztem, olyan embereket hagyok magukra, akik ínségben élnek...

Királyné: Ugyanolyan nagy lehet az ínség egy kórházban is, tiszteletes úr.

Henrik: Igen. Tudom. (*Mosolyog, fejét csóválja*) Tudom.

Királyné: Mondjon meg nekem valamit, tiszteletes úr. Gondolja, hogy a

szenvedést Isten küldi ránk?

Segerswärd udvarmester óvatosan megszívja a műfogsorát, arca teljesen kifejezéstelenné válik, őfelsége kérdését szemérmetlennek tartja. A derék Bielke grófnőnek könnybe lábad a szeme, de hát ő mindenben könnyen meghatódik. A Pastor Primarius hátradől, méretes felsőtestét nekifeszíti a fotel törekeny támlájának, bátorító pillantást vet fiatal kollégájára, mosolya hivatásszerű, a kérdéshez van igazítva. Anna nyomban felfogja, hogy a magas, elgyötört asszony kérdése egyáltalán nem konvencionális.

Henrik: Csak azt mondhatom, ami a saját véleményem.

Királyné: Épp ezt akarom tudni.

Henrik: Nem, nem hiszem, hogy a szenvedést Isten küldi ránk. Azt hiszem, Isten szomorúan és rémülettel nézi teremtményét. Nem, a szenvedés nem Istentől jön.

Királyné: De a szenvedés megtisztít bennünket, nem?

Henrik: Soha nem láttam még, hogy a szenvedés bárkin is segített volna. Arra viszont már láttam példát, hogy a szenvedés rombol és deformál.

Királyné (az udvarhölgyéhez): Legyen szíves, grófnő, adja ide a kendőmet.

A grófnő nyomban feláll, és a királyné vállára teríti a könnyű kendőt. A királyné néhány másodpercre lehunyja szemét, jobb kezét a mellére teszi.

Királyné: (Henrikre néz) Ha úgy van, ahogy a tiszteletes úr mondja, hogyan lehet bárkinek is vigaszt nyújtani?

Henrik: Minden vigasz esetleges.

Királyné: Esetleges?

Henrik: Igen. Az egyetlen lehetőség az, ha a segítséget kérő embert meggyőzzük, hogy kössön békét önmagával. Hogy bocsásson meg magának.

Királyné: Nem Istentől kell kérnünk a bocsánatot?

Henrik: Az ugyanaz. Az önmagunknak adott bocsánat Isten bocsánata.

Királyné: Isten ilyen közel van!

Henrik: Isten és ember egy és oszthatatlan. Istent elválasztani az embertől szörnyű kegyetlenség! Isten mint fensőbbség, mint büntető hatóság, mint az igazság bajnoka - ez ellenkezik mindazzal, amire Krisztus tanított. Márpedig ő tudta!

A királyné ismét lehunyja szemét, kissé hátradőlve ül, vértelen ajkai elválnak egymástól. Ma rettenetesen fáradt vagyok, nézzék ezt el nekem, kérem. Nagy nehezen feláll, és kissé bizonytalan léptekkel elindul, az udvarhölgy diszkrétan támogatja. Hálás vagyok az őszinteségéért, mondja halványan mosolyogva.

Aztán Annához fordul: vegye rá a tiszteletes urat, hogy foglalja el az új állomáshelyét. Azt hiszem, bőven lesz itt tennivaló mindkettőjük számára.

Biccentéssel vesz búcsút a Pastor Primariustól és az udvarmestertől. A két inas előrelép, elhúzza a foteleket, és kinyitja az ajtót. Bocsássanak meg nekem, kérem, hadarja Segerswärd báró, és kinyújtja püffedt és ernyedtt kezét. Most már új fogsorának kivillantására sem futja erejéből: Jansson, legyen szíves, kísérje ki a vendégeket.

Ellibben a tükrök között. A távozás gyors és néma. A vendégekre felsegítik kabátjaikat, és Jansson elkíséri őket a nyugati kapuhoz. Egykettőre odaérnek, nincs további udvariaskodás. Kurta biccentés, csukódó kapu. A Pastor Primarius kilép a palotaudvarra, és felsandít a napra. Erős, meleg szél fúj.

Primarius: Na nézzük csak, mindjárt öt óra van, el kell intéznem valamit, remélem, tudják nélkülözni egy öregember társaságát. Isten vele, tiszteletes asszony, isten vele, Bergman tiszteletes úr, gratulálok ehhez a rendkívül érdekes, és felettébb rendhagyó próbaprédikációhoz. Láthatólag nagy hatást gyakorolt öfelségére. Új hang ez, semmi kétség, új hang, érdes és kemény: Isten sírva nézi, amit teremtett, miért ne? Változnak az idők, a merész, egyéni értelmezések divatját éljük. Ha arra gondolok, hogy ha én, amikor fiatal voltam, ilyet... *(Nevet)* Á, butaságokat beszélek. Gratulálok, és sok szerencsét! Ha a tiszteletes úr meg akarja beszélni a gyakorlati dolgokat, forduljon Källander lelkész úrhoz, ő tud mindenről.

Kezet nyújt, kalapot emel, és ott hagyja őket a napsütötte, kietlen palotaudvaron. Henrik néhány pillanatig nézi a távolodó, természetes prelátust, aztán gyors léptekkel elindul a Slottsbacken felé, mozdulatai erőteljesekek, fújtatva szedi a levegőt. Anna bosszúsán kéri, hogy lassítson, mert nem tud vele lépést tartani.

Anna: Mi az? Mi van veled? Miért vagy ilyen mérges? Hiszen jól ment minden. A Primariusszal igazán nem kellene törődnöd, begyepesedett fejű vénember, és irigy, ez messziről lerí róla. Ne rohanj már. Én nem bírok ilyen gyorsan merni!

Henrik: Nem! Nem és nem!

Anna: Mi nem? Mi az, ami nem?

Henrik: Nem és nem! Nem költözöm Stockholmba, nem vállalom a Sophiakórházat, nem kívánom udvari lelkészekkel, udvarmesterekkel és királynékkal tölteni az időmet. Ott akarok maradni Forsbodában. Hülye vagyok. Címeres hatökör. Ezt most már tisztán látom. Hála a Primariusnak, és hála annak a felséges nőszemélynek! Vajon Isten küldi ránk a szenvedést? Micsoda kifinomultság, és micsoda felülmúlhatatlan ostobaság! Hallottad, miket összezagyváltam, milyen hiú és hazug és nagyképű

voltam? Gyerünk vissza a szállodába, szájat akarok mosni. Nem értem, mi ütött belém. Elvakultam és elcsábultam, Anna! Elvakított szegény királyné, és teljesen levett a lábamról az orrhangú nyájasságával. De nem. Ebből elég. Elegem van a tulajdon bárgyúságomból. Hazautazunk Forsbodába, és gondjainkba vesszük kopár, sziklás földjeinket és szegény, keserű és konok embertársainkat. Erre nemet mondok. Ez nekem nem kell. Nem és nem.

Anna: (dühösen) Állj meg! Nem hallod?

Megfogja és húzza Henrik karját, amíg Henrik meg nem áll. Anna ott áll férje előtt a Slottsbacken obeliszkje alatt, kicsi, dühös, és ki van fulladva.

Anna: Bárcsak hallanád magadat! Örülhetsz, hogy ebben az élményben nem lehet részed. Én, én, mindig csak én! „Én nemet mondok. Nekem ez nem kell.” Hát micsoda beszéd ez! Micsoda *istenverte* beszéd ez! Ha nem tudnád, *ketten* vagyunk, de persze ez ilyenkor nem jut eszedbe, mert ilyenkor csak azokat a nagyszabású álmaidat kergeted. Én mondom ezt neked, Anna, a feleséged. Ketten vagyunk, és ebből a kettőből egy én vagyok. És jogom van megmondani, mit gondolok. És azt gondolom, hogy úgy viselkedsz, mint egy hisztérikus primadonna. Tudod te egyáltalán, miről beszélsz? Tudod te, miféle döntést hozol te itt? Honnan veszed magadnak a bátorságot, hogy eldöntsz egy ilyen... életre szóló... ha ezt annak lehet nevezni... de igenis annak lehet nevezni, életre szóló kérdést, Henrik, úgy, hogy engem meg se kérdezel? A feleséged vagyok, és jogom van rá, hogy megmondjam a véleményemet. És most sírok, de ha azt hiszed, hogy bánatomban sírok, akkor tévedsz, mint mindig. Azért potyognak a könnyeim, mert fáj, hogy *rám tiporsz*. A leghúségesebb barátodra tiporsz rá, és azért sírok, mert szörnyen dühös vagyok! El vagyok keseredve, és majd felrobbanok a méregtől, és legszívesebben megpofoználak, itt helyben, a Nagytemplom előtt, te... marha.

Henrik: Ne ordíts, mert meghallják; térj már észhez. Ezt nyugodtan is megbeszélhetjük, nem? (*Nevetni kezd*) Igazán édes vagy, amikor így dühöngsz.

Anna: Ne legyél nekem ilyen fölényes! És ne vigyorogj! Ha még egy szót szólsz, itt hagylak faképnél, hazamegyek a Trädgårdsgatába, és többé nem állok szóba veled, még ha térden csúszva jössz Upsalába, akkor sem.

Henrik: (hirtelen kedvesen) Bocsáss meg, Anna.

Anna: (enyhültebben) Megijedtél, mi?

Henrik: Félelmetes, hogy milyen dühös tudsz lenni.

Anna: Nagyon harapós kedvemben vagyok. És a továbbiakban - ha lesznek továbbiak - gyakrabban fogod érezni, hogy milyen élesek a fogaim.

Henrik: Van egy tiszteletteljes javaslatom.

Anna: Javaslatod?

Henrik: Vegyünk egy fagylaltot, aztán ülünk fel a kompra, és menjünk át a Djurgårdenre.

Anna: Úgy érted, hogy megbeszéljük a dolgot?

Henrik: Anna, kedvesem. Ez nagyon fontos neked, és nagyon fontos nekem, és mi ketten nagyon fontosak vagyunk egymásnak. Mindenképp kell valamilyen megoldást találnunk.

Anna: A fagylalt biztosan meg fog nyugtatni, és le is fog hűteni.

A komp buzgón eregeti a gőzt, teste enyhén remeg, a víz olajosan sima, a hajó hullámcsíkjának taraján csillog a napfény. Anna és Henrik külön padon ül egészen elöl, a hajó orrában, arcukat finom szellő simogatja. Anna leveszi kalapját, és leteszi maga mellé a padra. Tölcséres fagylaltot nyalogatnak mind a ketten.

Anna: Vedd le a kalapod.

Henrik: (leveti kalapját)

Anna: Megkóstolhatom a fagylaltodat?

Henrik: Cseréljünk. (Fagylaltot cserélnek)

Anna: Te kezd.

Henrik: Nincs mit mondanom.

Anna: Tíz perccel ezelőtt még mást mondtál.

Henrik: Elismételhetem, ha akarod.

Anna: De barátságosabban.

Henrik: Barátságosabban.

Anna: Hallgatom.

Henrik: Én az ilyesmit *érezni* szoktam. Most is csak azt láttam hatalmas betűkkel kiírva, hogy NEM... nem! Semmi mást. És szomorú voltam, és haragudtam magamra meg arra a hájas Primariusra. (Elhallgat)

Anna: És?

Henrik: Nem tudom. Nem tudok semmit.

Anna: (csendesesen) Mi legyen?

Henrik: Te mit akarsz?

Anna: Már nem is tudom. Olyan nagy a felelősség. Miért nem tudjuk egy kicsit könnyedebben venni a dolgokat?

Henrik: Nem ilyen fából vagyunk faragva.

Anna: Te nem vagy ilyen fából faragva.

Henrik: Nem kényszeríthetlek rá, hogy Forsbodában éld le az egész életedet. Ha le kellene mondanod a jobb életről kialakított elképzeléseidről, gondolom, szomorú lennél és dühös. Még talán bosszúálló is?

Anna: Az ugyanaz, Henrik.

Henrik: Igen. Valóban.

Anna: Igen.

Henrik: Elmondani sem tudom neked, mennyire nehéz nekem ez a beszélgetés.

Anna: Valamelyikünknek engednie kell. És én leszek az, tudom. Nem is értem, miért veszekszem. Te a hivatásodnak élsz, és a hivatásod azt kívánja, hogy a vadonban éld le az életed pogányok és kannibálok között. Ez a hivatásod, ezt kell követned - én pedig követlek téged. Talán ez az *én* hivatásom. De én ebben nem vagyok olyan biztos, mint te. Én azt hittem, hogy az élet sokszínű lesz és csillogó. Nagy áldozatokat kíván, és *nagy* érzéseket kavarr fel. Nem azt, hogy elevenen eltemetkezzünk. Emlékszel, hogyan álmodoztunk valamikor a papról, a nővéréről és a szenvedő emberiségről?

Henrik: Ez az álmunk be is teljesült.

Anna: Nem, Henrik. *Mi nem Forsbodáról álmodtunk.*

Henrik: Olyan szörnyű?

Anna: Néhány héttel ezelőtt még nem volt az. Addig nem volt alternatívája.

(Sóhajt) Oh, Henrik, én azt hittem, hogy minden olyan csodálatos lesz.

(Ismét sóhajt) De hát ez kissé gyerekes elképzelés volt. *(Mosolyog)*

Henrik: Szegény Anna. A mesebeli királyfi helyett egy buta pap jutott neked. Inkább Torsten Bohlint kellett volna választanod.

Anna: Ugye milyen furcsa? Eszembe se jutott, hogy Torsten Bohlint válasszam. Csak te kellettél nekem.

Henrik: Torsten Bohlin azért nem kellett neked, mert a családod rajongott érte.

Anna: Gondolod? Igen, lehetséges.

Henrik: Aztán engem választottál, mert engem az anyád utált.

Anna: *(mosolyog)* Ebben van valami.

Ennyi elég ebből a jelenetből.

Most részlet következik egy levélből, melyet Anders Alopéus, a Pastor Primarius írt nagyra becsült kollégájának, Samuel Gransjönek, Forsboda lelkipásztorának. „Miután kézhez kaptam e hónap tizenharmadikán kelt becses leveledet, és felfogtam közlendőd lényegét, nyomban audienciát kértem öfelségétől, a Királynétől. Kénytelen vagyok tudatni veled, hogy öfelsége *mélységes csalódással* vette tudomásul az ifjú Bergman éppannyira meglepő, mint oktan *elutasító* válaszát. A tanácsstalanság e fájdalmas pillanatában mindazonáltal bátorkodtam azt javasolni, hogy némileg *retardáljuk* terveinket. A legnagyobb alázattal megjegyeztem, hogy a rábeszélés talán túlságosan erőteljesre sikerült, és hogy nem tudom, nem kellene-e esetleg fiatal barátunknak és bájos feleségének némi gondolkodási időt adnunk, mondjuk, *egy évet*. A Királyné öfelsége megfontolásra méltónak találta az ötletemet, ezért azt javaslom neked, kedves barátom,

hogy egy *megfelelő alkalommal* ismételten vesd fel öfelsége kegyes ajánlatát. Biztos vagyok benne, nagyra becsült kollégám, hogy bölcsességeddel a *kívánt irányba* tudod terelni fiatal barátaink gondolatait, és nem feledkezel meg arról sem, hogy az elbűvölő Anna asszonynak minden bizonnyal *döntő* befolyása van férje érzéseire és gondolkozására. Lehet, hogy tévedek, de úgy láttam, hogy a fiatalasszony *lelkesen* fogadta ezt a ragyogó és megtisztelő ajánlatot. A Királyné öfelsége megkért, hogy adjam át neked, nagyra becsült kollégámnak, üdvözetét, és tudassam veled, hogy teljes mértékben megbízik bölcsességedben és tapasztalatodban, amikor ezt a kényes feladatot a gondjaidra bízza. Isten békéje és áldása legyen rajtad, szeretett testvérem Jézus Krisztusban, és egész házad népén. Tuus Anders Alopéus.”

A nagytiszteletű úr kétszer is elolvasta a levelet, majd ledőlt a sezlonyjára, meghányta-vetette magában az olvasottakat, és elhatározta, hogy kivárja a megfelelő pillanatot. Ezután nyugodt lélekkel elszenderedett, és átaludta a délutánt egészen a vacsoráig, amikor halk kopogtatással Säll kisasszony ébresztette fel azzal a hírrel, hogy várja a főtt burgonya és a lazackocsonya. Válságos idők járták ugyan, de a krumpliföldeken és a folyókban nyoma sem volt semmiféle válságnak.

A nyári napforduló előtti szombaton a segédlelkész összehívja konfirmációra készülő növendékeit, hogy feldíszítsék a kápolnát virágokkal és frissen vágott nyírfaágakkal. Anna és Henrik már kora délután elindul otthonról, és velük tart Mia és Mejan, Petrus, a kis Dag és Jack, a kutya is. Miután alaposan megkopasztották a színpompás, illatos lugast, Jack kivételével most mindenki nagy köteg fehér és lila orgonát visz a karjában. A ház ura és egész családja tehát a kápolnába tart. Anna baljával hirtelen átkarolja férje derekát, homlokát a vállához nyomja, és azt mondja, hogy boldog: most boldog vagyok, Henrik, érzem, hogy újra igazán boldog vagyok. Bizony, akkor neked volt igazad, engem teljesen elvakított a fény. Most érzem, hogy végre túl vagyok rajta, túl vagyok a gyerekes elképzeléseimen. Neked volt több eszed, és ez nem azt jelenti, hogy mindig neked van több eszed, de ebben az esetben te voltál az okos, és én az ostoba.

Anna mindezt suttogva mondja, miközben átkarolja férje derekát, lépéseit is hozzá igazítja, most egy ütemben mennek, tempósan, Anna hosszú derekú, bő szoknyájú, fehér nyári ruhában van, cipőjét és harisnyáját levette, mezítláb van és hajadonfőtt, dús barna haja összefonva lóg a hátán. Henrik minden átmenet nélkül azt mondja, hogy gyakran töpreng azon, milyen lehet a Paradicsom, valószínűleg nem létezik Paradicsom, de ha létezik, akkor az egészen biztosan itt van a földön, egy szombat délután, június hónapban, Valbo járásban. Itt lépdelek most én, Henrik Bergman, az Édenkertben, a

tökéletes boldogság állapotában. Ezt bizony soha nem hittem volna. Soha nem hittem volna, hogy ez megtörténhet velem. Soha. És angyalok vesznek körül! És egy paradicsomi kutya! Ez hihetetlen, ez felfoghatatlan !

A tizenöt konfirmandus közül hét a fiú és nyolc a lány, néhányan a fűrésztelep barakkjaiból jöttek, néhányan a Vasműből, köztük van a körorvos legkisebb fia és Nordenson két lánya is. Az igazgató két lánya a legidősebb a csoportban, Susanna tizenhét, Helena tizenhat éves. Mindenki buzgón takarít és díszít Magda kisasszony irányításával (aki világos nyári ruhája elé sötétkék kötényt kötött, fejére pedig széles karimájú szalmakalapot tett).

Megérkezik a segédlelkész a háza népével, most már huszonegy ember van a kis kápolnában, valamint egy kisgyerek és egy kutya. Félbeszakítják a munkát, üdvözlik egymást, beszélgetnek, Anna leül az orgonához, Petrus taposni kezdi a fűjtatót, és már éneklük is von Düben nyári zsoltárát: *Boldog nyárnak idejében, Ámul lelkem örömeiben Teremtés bőségén! Viráglombos ruhájának, Gyümölcshozó pompájának Tündöklő szépségén!*

Senki nem veszi észre, hogy belép a kápolnába Nordenson, és megáll az ajtó mellett. Elegáns nyári kabát van rajta, világos öltöny és nyakkendő. Kalapját a bal kezében tartja. Arca sápadt, soványabb, mint utoljára, szája jobb sarka időnként megrándul, tekintete fátyolos, pomádés haja simán és fényesen csillog.

Henrik veszi észre először, de az ének után még elmondja az áldást. Utána néhány lépést tesz Nordenson felé. Mindenki őt nézi, a kápolna elcsendesedik.

Henrik: Isten hozta. Nem akar helyet foglalni, mérnök úr? Vagy talán segíteni? Még sok tennivalónk van.

Nordenson: Sajnálom, hogy zavarok. A lányaimért jöttem.

Henrik: Ez nagyon szép öntől, mérnök úr, de Susannának és Helenának még egy órára itt kell maradnia. Még egyszer át szeretnénk venni a kérdéseket és feleleteket a holnapi vizsga előtt.

Nordenson: Tudom, hogy ezzel bonyodalmat okozok, de sajnós a lányaimnak erről most le kell mondaniuk.

Henrik: Sáll kisasszony bizonyára lesz olyan kedves, és elkíséri a lányokat, mihelyt végeztünk. Mérnök úrnak nem kell megvárnia őket.

Nordenson: Azért jöttem, hogy elvigyem őket. A lányaimat. Susannát és Helenát.

Henrik: Értem, hogy a mérnök úr el kívánja vinni a lányait. Sajnos ez még egy óra hosszat nem lehetséges. A lányok nem érnek rá. Más dolguk van.

Nordenson: Aha. Nem érnek rá. Más dolguk van. Helena és Susanna nem ér rá.

Henrik: Mérnök úr tehát nem viheti el őket, csak egy óra múlva.

Nordenson: Susanna, gyere ide.

Susanna: (nem mozdul)

Nordenson: Helena, gyere ide!

Helena: (nem mozdul)

Nordenson: (nyugodtan) Gyertek, lányok. Nem tudok sokáig várni rátok.

Henrik: Azt javaslom, mérnök úr, hogy menjünk ki a templomudvarra, mi ketten, és beszéljük meg a problémát. Úgy látom, itt valami félreértés van.

Nordenson: E tekintetben nyugodt lehet a tiszteletes úr. Itt nincs semmiféle félreértés. Helenának és Susannának, helytől és időtől függetlenül, kutya kötelességük, hogy engedelmeskedjenek apjuknak.

Henrik: Biztos lehet valamilyen megoldást találni.

Nordenson: (nyugodtan) Természetesen, tiszteletes úr. A megoldás az, hogy a lányaim velem jönnek. *Most azonnal!*

Henrik: És ha nem engedelmeskednek?

Nordenson: Tudom, hogy engedelmeskednek.

Henrik: És mi történik, ha megkérem, hogy hagyja el a templomot?

Nordenson: (halkan) Akkor erőszakhoz folyamodom.

Henrik: Kivel szemben?

Nordenson: Bárkivel szemben.

Henrik: Az lehetetlen.

Nordenson: (békülékenyen) Hagyjuk ezt a cirkuszt, tiszteletes úr. Nagyon kérem, szólítsa fel a lányaimat, hogy kövessék az apjukat.

Henrik: Ön részeg.

Nordenson: Ön is részeg, tiszteletes úr. De veszedelmesebb módon. Megrészegíti a tudat, hogy hatalma van a lányaim felett. Tudatosan megaláz a gyermekeim előtt. Ezzel megfosztja Susannát és Helenát attól a lehetőségtől, hogy részt vegyenek a konfirmáción és úrvacsorán.

Henrik: (rövid szünet után) Susanna, Helena! Menjetek az apátokhoz.

A két lány félbehagyja, amit épp csinál. Lesütött szemmel odamennek apjukhoz, és csüngő karral, fejüket elfordítva megállnak előtte.

Nordenson: Elkésett a felszólításával, tiszteletes úr, pontosan fél percet. Tizenöt másodperccel ezelőtt elhatároztam, hogy megakadályozom a lányaim részvételét az önök vérgőzös rituáléjában. Ezt egyszer még meg fogja köszönni nekem.

Henrik: Ezt nem teheti meg.

Nordenson: Mit nem tehetek meg? Talán nem akadályozhatom meg, hogy érzelmi erőszakot kövessenek el a gyerekeimen, hogy belevigyék őket valamilyen gusztustalan bohóctréfába, valamilyen visszataszító, könny- és vérorgiába? Mit nem tehetek én meg, Bergman tiszteletes úr?

Henrik átlépi a láthatatlan koreográfia határait, előrébb megy, és odaáll Nordenson elé. Arca viaszfehér, szeme alatt kékes árnyékok jelennek meg, szája remeg.

Henrik: Maga hitvány ember. Bosszúálló, féltékeny és visszataszító.

Nordenson (szenvtelenül): Érdekes hallani, hogy egy pap egy apát gyaláz a gyermekei előtt, tanúk jelenlétében. Szinte szédítő élmény ilyen szavakat hallani a lelkek pásztorának szájából Isten tulajdon házában. Isten a szeretet, és a szeretet Isten, nem így van, tiszteletes úr? Ez Isten és a szeretet háza. Úgy is mondhatnám, a szeretet lakhelye.

Henrik: (hangtalanul) Meg tudnám ölni magát.

Nordenson: Tessék? Alig hallani a hangját, tiszteletes úr. Mintha azt mondta volna, hogy „ölni”. Lehetséges ez? Üssön agyon. Könnyen megteheti. Nem fogok védekezni. Maga fiatal és erős! Üssön meg. Öreg vagyok, fáradt és, mint mondta - részeg.

Anna: Henrik. Hagyd abba!

A hang messziről jön, alig jut előre. A gyűlölettel teli mozdulatlanság repedezni kezd. Nordenson sarkon fordul, és kimegy. A lányai követik.

A tél korán beköszöntött. Az első hóvihár már október elején végigsöpört Forsbodán, eltépte a villany- és telefonvezetékeket, eltorlaszolta az utakat és a vasúti pályát. A vihar után megérkezett a sarkvidéki hideg. A fűrészmalomnál és a Vasmű körüli erdőkben mínusz harminc fokot mértek. A Storsjö és a kisebb patakok befagytak. Csak a paplak aljában hömpölygő folyó és a zuhatag nem engedte magát megkötni, a parti jégperem tövében feketén száguldott a víz, és a távolban tompán dübörgött a vízesés.

A rendkívüli és szokatlan hideghez társultak a gazdasági válság megpróbáltatásai, melyek vidéken talán nem voltak annyira érezhetőek, mint a városokban. Jegyre adták a kenyeret és a kávé (egy egész évig csak pitypangkávé lehetett inni). A karbid eltűnt, a sztearingyertya és a petróleum hiánycikk lett. De az erdőben bőven akadt tűzifa, a kályhákat és tűzhelyeket melegen lehetett tartani. Forsboda viszonylag jól átvészelte a nehéz időket. A Vasműben és a fűrészmalomban teljes gőzzel folyt a termelés, mindenkinek jutott ennivaló, a házakat és barakkokat melegen tartották, a kenyérjegyekkel nem kellett takarékoskodni. De sötét és csendes volt a sarki éjszaka.

Végre meglátogatja őket Henrik anyja. Vidámnak látszik és többé-kevésbé egészségesnek. Az erős hideg miatt ugyan gyötri az asztma, de a vendégszoba kályháját éjjel-nappal fűtik. Alma asszony ideje nagy részét a hintaszékben tölti, olvas vagy kézímunkázik, Dag csendben játszik mellette a földre terített pokrócon, vagy odaáll nagyanyja térdhez, hogy

meghallgasson egy mesét. Alma szívesen mond mesét.

Egy napfényes délutánon, nem sokkal elutazása előtt, Almának megfájdul az oldala, és noha beveszi az orvosságát, nem enyhül a fájdalom. Feláll a hintaszékből, hogy segítséget hívjon, de lezuhan a földre. Hogy ne ijessze meg a gyereket, nevet egy kicsit, és azt mondja, hogy a nagymama nemcsak kövér, hanem ügyetlen is, és talán az volna a legjobb, ha Dag behívná a mamát vagy a papát.

Dag azonban ott marad, és elkomolyodva nézi a földön fekvő nagymamát: most meg fogsz halni? Aztán leül a földre, szoroson nagyanyja mellé, és a homlokára teszi kezét. Alma behunyja szemét, és talán arra gondol, hogy így is jó. De bal oldalát újra hasogatni kezdi a fájdalom, és alig kap levegőt. Kinyitja szemét, és szigorúan azt mondja Dagnak, hogy most már ki *kell* mennie, és szólania kell a papának, mamának vagy valamelyik felnőttnek, hogy segítsenek ágyba fektetni a nagymamát.

Dag kelleetlenül feláll, és kimegy a konyhába a mamáért. Anna épp Jacket szappanozza a mosóteknőben. Mejan káposztalevest főz, Petrus a konyhaasztalnál ül, és indiánkönyvet olvas. Mia a postára ment a taposószánnal.

Almát felsegítik a földről, ajka elkékül, a fájdalom újra megrohanja, kisugárzik a lapockájába, megint alig kap levegőt. Egyesült erővel levetkőztetik a kövér asszonyt, és befektetik az ágyba. Petrus és Dag félrehúzódva, komoly arccal nézi a furcsa színjátékot, de nincsenek különösebben megijedve. Jack közben kiugrik a teknőből, megrázza magát, és jól összevizezi a konyhát. Utána beoldalog a cselédszobába, és bebújik Mejan ágya alá.

Henrik megpróbálja felhívni a körorvost, de a központ közli, hogy a valbói vezetéklet leszakította a hó, és hogy a hibát a következő hét végére kijavítják. Mivel Henrik kiválóan síel, elhatározzák, hogy nyomban útnak indul. Úgy számol, hogy két órán belül visszaér az orvossal. Mejan gondjaiba veszi a fiúkat (és Jacket, akinek a bundáját még le kell öblíteni és meg kell szárítani). Az egyik doboz alján még van egy kis kakaó. Mejan tejet melegít, kakaót főz, és megken egy-egy szelet kenyeret zsírral. A paplak ismét elcsendesedik. Kint mozdulatlan a fehérség, a nap az erdő széle felett pihen. A vendégszobában még mindig világos van (ez voltaképpen gyerekszoba; nagymama látogatása idején Dag a szülők hálószerájában alszik, aminek nagyon örül).

Anna az ágy mellett ül, és fogja az idős asszony kezét. Amikor a fájdalmak enyhülnek, Alma néhány percre elszenderedik. Teljes a csend égen és földön. Süt a nap. Az ebédlő órája kettőt üt. Mejan és a fiúk nevetnek. Jack ugat. Aztán újra csend.

Alma: Anna.

Anna: Tessék.

Anna előrehajol, egész közel, nézi a finom redőkkel és ráncokkal szabdalt lágy kezet, a lehunyt, de gyengén remegő szemhéjat, a lélegzés most alig hallható, a pulzus lassú, egyre lassabb, nézi a csepp nyálat a száj sarkában, az alacsony, széles homlokba hulló ős hajfürtöt. A kezet.

Alma: Lehet, hogy megijesztettem a gyereket?

Anna: Nem hiszem.

Alma: Amikor elestem, arra gondolok.

Anna: Kint van a konyhában, és kakaót iszik Petrusszal és Mejannal. És ott van Jack is.

Alma: Nagyon ügyetlen vagyok. Elvesztettem az egyensúlyom. Óriásit estem.

Anna: Nem is értem, miért nem hallottuk meg.

Alma: Gondolod, hogy Henrik időben visszaér?

Anna: Nem hosszú az út. És a körorvos lovas szánon jön, és az út meg van tisztítva.

Alma: Elhagyod Henriket?

Anna: Nem.

Alma: Ez a furcsa érzés van bennem.

Anna: Voltak nehézségeink. De most már nincs semmi baj.

Alma: Nem értem, miért nyugtalankodom.

Anna: Jól vagyunk, nagymama.

Alma: Henrik olyan... nem.

Anna: Magányos?

Alma: Zárkózott... de nem. Nem tudom. Nem tudom.

Anna: Én nem hagyom el soha. Ezt megígérem.

Alma: Tudod, az történt, hogy amikor Henrik még kicsi volt, és az apja meghalt, és nekem sejtelmem se volt, hogyan fogunk élni azután...

(Elhallgat)

Anna: Igen.

Alma: Akkor egy szörnyű ostobaságot csináltam.

Anna: De hát ezért nem kell...

Alma: De igen. Ez olyan rettenetes. Egy egész évig laktunk Henrik nagyapjának a házában. Henrik nagyapja meg a bátyja, odafent éltek, tudod. Hindrich lelkész volt, a másik meg, a hosszú, képviselő. Akkor még nem volt az, csak később. Nem tudtuk, hova menjünk, úgyhogy odaköltöztünk a házukba. Az ajtóban állva néztem, hogy Hindrich veri a fiamat; akkora lehetett, mint most Dag, talán hároméves. Ez valamiféle nevelés akart lenni. Hindrich azt mondta, hogy a gyerek érdekében teszi. Henrik nagyapja látta, de nem szólt semmit. Teljesen tehetetlen voltam. Csak álltam, és néztem.

Alma nyugodtan beszél, érzelemnyilvánítás nélkül, mintha a büntetések emlékéből már kiürült volna minden érzés, és csak egy különös kép maradt volna belőle, melyet valami homályos oknál fogva fontosnak tart előhívni.

Anna: Gyakran előfordult?

Alma: Hindrich rögeszmésen komolyan vette ezt a „nevelést”, ahogy ő mondta. Pedig felnőtt gyerekei voltak, az egyik lánya ott is lakott velünk, de ő se szólt tulajdonképpen semmit. Csak azt mondta: hidd el, hogy apám jót akar, nem olyan nagy dolog ez, minket is elvert, és nem lett tőle semmi bajunk. Nagyon érzékeny vagy. A fiad is olyan érzékeny, mint te. Kicsit meg kell keményíteni. Ilyeneket mondott. Henrik nagyanyja kedves asszony volt, de félt, soha nem mert szólni... talán egyszer-kétszer azért igen.

Anna: De Alma néni végül is nem maradt ott, ugye?

Alma: Nem. Egy szép napon fogtam a fiam, és elmentünk Elfvikbe, tudod, az elfviki lányokhoz, akkor még nem éltek olyan nagy lábon, mint később. De azért jól éltek. Kölcsönkértem egy kis pénzt Blendától, tudod, ő kezelte ott az ügyeket. Nem akarta, hogy ott lakjak, mert nem szívelt engem. De egy kis pénzt azért adott. Akkor költöztünk Söderhamnba.

Anna: Bátor tett volt.

Alma: Bátor?

Anna: Nem akar inni valamit, Alma néni? Egy kis teát?

Alma: Az jó lesz, köszönöm. Kiszáradt a szám az orvosságtól.

Anna ráfekteti Alma kezét a takaróra. Alma most egész csendesen lélegzik. A nap még mindig süt, de már leereszkedett a fák közé; a szobában mélyülnek az árnyékok. Zöldes hideg öleli körül a mozdulatlan, hosszúkás felhőket.

A konyhában nyugodt és derűs a hangulat. Petrus felolvas valamit Dagnak, a két gyerek szorosán egymás mellett ül a konyhaasztalnál. Mejan kézímunkázik. A káposztaleves békésen rotyog a lábosban, és illatosan gőzölög. Jack tisztán és kimerülten nyúlik végig a földön. Lassan sötétedik.

Mejan: Hogy van az öreg nagyságos asszony?

Anna: Azt hiszem, elaludt.

Mejan: Nagyon rosszul érezte magát, ugye?

Anna: Igen. Egy kis teát kellene neki adnunk.

Mejan: Mindjárt megcsinálom.

Anna: Dagnak most aludnia kell. Felmegyek, és lefektetem. Henrik és az orvos bármelyik percben itt lehet.

Helyreálló hétköznapi rend. Nyugodt hangok, megszokott mozdulatok, tennivalók. Anna hívogatja fiát, aki nem szívesen hagyja ott Petrust és az olvasást. Jack bágyadt farkcsóválással jelzi, hogy ébren van, csak nagyon elfáradt. Mejan hársfateát főz, melyet beletölt egy nagy virágmintás bögrébe, és egy tányérra kitesz néhány szelet kétszersültet. Anna karjába veszi Dagot, és felviszi a lépcsőn: egyedül akarok menni, mondja Dag szomorúan, de nem ellenkezik; már rajta áll az ágyon, lekerül róla a pulóver és a nadrág: akarsz pisilni, nem, már pisiltem. Lyukas a zoknid, másikat kell felvenned ! Nem akarok, az új zokni szúrós. Be az ágyba, így ni, adj egy puszit a mamának, így. Hova kéri Dag az ő pusziját? Az orrára? Tessék.

Anna az alváshoz odahúzza a zöld spanyolfalat Dag ágya mellé. Nagymama most meg fog halni?, kérdi a fiú csendesen. Nem, mindjárt itt lesz a doktor bácsi.

Ha a halál eljön a nagymamáért, és felteszi a taligájára, akkor lehet, hogy valaki mást is magával visz?, kérdezi Dag. Ugyan, miket beszélsz, mondja Anna, és megáll a spanyolfal mellett. A fehér szobát egyre jobban betölti a szürkület, a hó árnyéktalan, derengő fénye akadálytalanul jut át az ablakon. Lehet, hogy összekever minket, és engem visz el helyette? Vagy téged? A halál nem taligával jár, mondja Anna. Honnan veszed ezt? Apa olvasta fel a néniknek egy könyvből! Ja, és ezt te hallottad? De hát az egy mese, tudod. A halál nem taligával jár, és nem keveri össze az embereket. Ha nagymama meghal, akkor ez azért van, mert nagyon fáradt, és nagyon rosszul érzi magát. Dag figyelmesen hallgatja anyja magyarázatát. Aztán azt kérdezi: gyerekek is meghalnak? Anna eltöpreng a kérdésen, közben hallja, hogy Henrik megérkezik, lecsatolja a sílécét, és veri le a havat a bakancsáról a tornác lépcsőjén.

Apa visszajött, mondja Anna. Most aludj, kisfiam, majd beszélgetünk erről valamelyik nap, ha több időnk lesz. Gyorsan megsimogatja fia homlokát és arcát, Dag pedig kötelelességtudón lehunyja szemét.

Henrik: Az orvos nem volt otthon, de Blenda nővér megígérte, hogy szól neki, amint visszajön. Valami baleset történt a kovácsműhelyben.

Mejan: Az öreg nagyságos asszony alszik. Felvittem neki a teát, és azt mondta, hogy álmos és aludni akar, de azért ivott egy kis teát. Segítettem neki.

Henrik az előszobában áll, a bakancsát fűzi ki, arca piros a hidegtől, lába körül havas a padló, rövid bundája és kucsmája a fásládán fekszik. Kicsit szipákol.

Anna: Benn ültem nála sokáig, teljesen tiszta volt a feje. Lehet, hogy már túl van a roham nehezen

Henrik: Felmegyek, és megnézem.

Anna: Inkább én! Egészen kiizzadtál, odakészítettem neked száraz ruhát a dolgozószobádba, a kályha elé.

Henrik: Nem tudnánk ma kicsit korábban vacsorázni? Találkozóm van hat órákor a kurátorral meg a többi öreggel lenn a kápolnában.

Méjan: Tíz perc múlva ehetünk.

Anna: Nekem is veled kéne mennem. A karácsonyi vásárról lesz szó. Mentsél ki valahogy.

Henrik felmegy a lépcsőn átöltözni, Anna pedig óvatosan benyit a szobába, ahol Alma asszony alszik. Nyomban látja, hogy meghalt, de a biztonság kedvéért odamegy az ágyhoz, és gyors, szakszerű módon ellenőrzi. Lefogja a halott félig nyílt szemét, kezét keresztbe fekteti a mellén, és haját kisimítja a homlokából, amely még meleg és kicsit nedves. Aztán meggyújtja az éjjeliszekrényen álló, félig leégett gyertyát, és egy másik gyertyát is, amelyik a magas, zöld fiókosszekrényen áll. Azután visszamegy az ágyhoz, és nézi a halott asszonyt. Azon gondolkodik, hogy mit érez: igen, ünnepélyességet. Sajnálatot. A halál fenségét. A te méhed gyümölcse Henrik.

Meghallja Henrik lépteit a lépcsőn, kimegy hozzá, becsukja maga mögött az ajtót. Henrik azonnal felfogja, mi történt, egy pillanatig mozdulatlanul áll a lépcső utolsó fokán, aztán megfogja Anna jobb kezét, és elsírja magát, hangosan, hevesen és könnyek nélkül. Sírása különös és megrázó. Anna először tanácstalanul áll, aztán magával húzza Henriket, be a halotthoz. Henrik megáll az ajtóban, hirtelen abbahagyja a sírást, mintha valami tiltott dolog volna, amit a lehető leggyorsabban le kell küzdeni.

Anna: Elaludt, ezt látni rajta.

Henrik: Igen, de egyedül volt. Egyedül. Mindig egyedül.

November elején a Storsjö vidékén kisebb megszakításokkal egy teljes hétig hóvihár tombol. A hideg belemarja magát az emberekbe és házaikba, velőkéig hatol, mínusz harminc fok van, a levegőben szüntelenül kavargó a hó, mintha a pokol kapui nyíltak volna meg, vagy a világvége jött volna el.

Az egyik félhomályos reggelen Annának hánynia kell; először arra gondol, hogy az esti heringgel rontotta el a gyomrát, zsíros volt és gusztustalan. Aztán másodszor is a vödör fölé kell hajolnia, és a rémülettől most már kiveri a veríték. Ennek nem a hering az oka. Henrik hosszú alsónadrágban és trikóban áll mellette, és fogja a homlokát; most kezdett borotválkozni, szappanos az arca. Akkor biztos a kolbász volt rossz, amit lefekvés előtt ettünk a kenyérhez, éreztem is, hogy már avas. Én nem ettem kolbászt, mondja Anna, és tanácstalanul bámul a tükörbe. Nem ettem

kolbászt. Akkor nem tudom, mi lehet, talán megfáztál kinn az árnyékszéken. Nem, nem hiszem, motyogja Anna, és lehúzza ingét, és kiveszi bal mellét. Látod?, kérdi. Mit? Mit kéne látnom?

Anna: Hát nem látod, hogy a mellem milyen...

Henrik: Gyönyörű?

Anna: Hülye! Nem látod, hogy megváltozott?

Henrik: Egyetlen éjszaka alatt?

Anna: Lehet, hogy teherbe estem?

Henrik: Micsoda? Hiszen olyan...

Anna: ...óvatosak voltunk, igen. Bár nem tudom, hogy te *valójában* mit értesz az óvatosságon.

Henrik: De te azt mondtad, hogy *akarsz* gyereket.

Anna: Ilyesmit mond az ember.

Henrik: Amikor anyám...

Anna: Eh!

Henrik: Meglátszanak rajta az erek.

Anna: Óriási lett tegnap óta. És most megint hányingerem van.

Henrik: Térdelj le. Fogom a homlokod.

Anna: Nem jön semmi.

Henrik: *(leül a földre)* Gyere, bújj ide hozzám.

Anna: Fázom. Miért van mindig ilyen hideg?

Henrik: *(takarót terít rá)* Mindjárt megmelegszel.

Anna: Rám kened a szappanhabot.

Henrik: Édesem. Zsörtölődj csak, panaszkodd ki magad!

Anna: Nagyon boldogtalan vagyok, Henrik.

Henrik: Nagyon boldogtalan?

Anna: Miért van itt mindig ilyen kellemetlen hideg és ilyen kellemetlen sötét? Meg tudod ezt mondani nekem?

Henrik: Mi választottuk ezt az életet.

Anna: És ilyen csönd? És kietlenség? Nem utazhatnánk el valahova?

Csak néhány hétre? Csak egyetlen hétre?

Henrik: Honnan vennénk ilyesmire a pénzt?

Anna: *Nekem* van pénzem. Én fizetem.

Henrik: Most nem utazhatom el, amikor a nagytiszteletű úr influenzás. Ezt te is tudod.

Anna: Jaj, de pokolian rosszul vagyok.

Henrik: Nem akarsz bebújni az ágyba?

Anna: Nem, jobb itt veled. *(Ölelés)*

Henrik: Panaszkodj még.

Anna: Hiányzik a mama! Tudom, hogy ez örültség, de nagyon hiányzik.

Henrik: Írok egy udvarias levelet, és megkérem az anyádat, hogy jöjjön

el hozzánk: „Szívünk minden melegével váránk Karin nénit, ha végre rászánna magát a hosszú útra, és meglátogatna minket itt a pusztaságban.”

Anna: Az borzalmas volna.

Henrik: Akkor nem tudok segíteni.

Anna: Hiányzik a Trädgårdsgata. Mama, Lisen és a Trädgårdsgata. És *Ernst!* (*Elpityeredik*) Nagyon hiányzik az öcsém !

Henrik: Szegénykém. Édesem.

Anna: Akarsz még egy gyereket? Mondd meg őszintén. Akarsz még egy gyereket?

Henrik: Tízet akarok. Ezt tudod.

Anna: Főként lányokat, ugye?

Henrik: Ha már kérdezed, megmondom, hogy most örülnék egy lánynak. De te is inkább lányt szeretnél.

Anna: Nekem most semmi kedvem gyereket szülni.

Henrik: Megígérem, hogy nagyon kedves leszek.

Anna: Te olyan vagy, amilyen vagy.

Henrik: Ezt miért ilyen hangon mondd?

Anna: Olyan gyerekes vagy, Henrik. Nekem most már egy érett, felnőtt férfi kell.

Henrik: Hogy te magad lehess kicsi és gyerekes, ugye?

Anna: (*kedvesen*) Ez nagy butaság.

Henrik: Ha el akarsz menni néhány hétre az anyádhoz...

Anna: Hogy diadalmaskodjon? Soha!

Henrik: Hát akkor nem tudom.

A nagy ágytakaróba bugyolálva ülnek a földön, és átölelik egymást. Lassan világosodik, kint száguldva kavargó a hó, hangtalanul, de kíméletlenül.

Csütörtök este, december elején. Kézimunkakör a paplakban. Minden a megszokott módon zajlik, csak a résztvevők vannak kevesebben a szokásosnál, összesen öten, és ennek nemcsak a hideg az oka és a járhatatlan utak, és nem is pusztán a petróleum, a gyertya, a kávé és az egyéb kellékek hiánya.

Érdemes bemutatni a jelenlevőket: Gertrud Tallrot hetvenéves, már jó néhány éve özvegy, férje a kovácműhelyben dolgozott. Ő maga időnként a postán segédkezik, ha van számára valami különmunka. Magas, sovány, görbe hátú asszony, tekintete tiszta, csíptetőt visel, haja ritkás, erőteljes állán vastag szőrszálak nőnek, derűs természete van és mély hangja. Vastag kardigánt visel és csizmát. Kötőtűvel vakarja a fülét, rémes látvány.

Alva Nykvist az ötvenes éveiben jár, a Vasmű irodájának régi

alkalmazottja. Gömbölyded, sápadt bőrű nő, szereti a társaságot, fekete szeme kíváncsian és elevenen csillog. Előszeretettel terjeszti a helybeli pletykákat és a különféle balesetek híreit. Hajadon, a nyomorék unokatestvérét gondozza különösebb odaadás nélkül. Sokat olvas, vallásos, gyakran utazik külföldre. A Vasmű arisztokratái közé tartozik, mivel örökségből él, amit apja, a tehetős gävlei nagykereskedő hagyott rá.

Magna Flink asszony az évek során a család barátja lett. Férje egy enköpingi szerszámgyár képviselője, az év nagy részét utazással tölti. Magna délceg termetű, sötét hajú szépség, energikus, és tudatában van saját fontosságának: ő a helybeli nők védegyletének szervezője. Gyerekei felnőttek, Upsalában tanulnak. Magna kevésbé vonzó tulajdonságai közé tartozik, hogy féltékeny természetű, és uralkodni akar a környezetén, amit mindazonáltal ügyesen leplez.

Märta Werkelin harmincéves, ő az elemi iskola új tanítónője. Rendkívül kedves, jószívű, halk beszédű nő, kissé kiálló, kék szeme van, olyan, mintha mindig csodálkozna. Sűrű, szőke haja van, nagyon nőies jelenség, de ennek nincs tudatában. Minthogy csak nemrég költözött erre a vidékre, nem sokat tud a helybeli dolgokról.

Tekla Kronström az egyik fűrésztelepi munkás felesége, öt gyermek anyja. Szürke szeme, széles homloka, kiálló arccsontja, nagy szája (ép fogazata), nagy melle és nagy hátsó fele van. Az orra pisze, haja rövid, termete tömzsi. Ez az öt nő vesz részt az aznap esti kézimunkakörön. Pitypangkávét isznak, és hallgatják a felolvasást.

Henrik: (felolvas) A kudarc nem törte le Lucient, hanem dühössé tette, és új erőt kölcsönzött becsvágyának. Mint minden ember, aki ösztönösen törekszik arra, hogy bejusson a magasabb körökbe, és be is jut mielőtt megtanulná az ottani viselkedés szabályait, Lucien hajlandónak mutatkozott mindent feláldozni annak érdekében, hogy megőrizze helyét a főrangúak társaságában. Miközben az utcákat róttá, sorban kihúzogatta magából a gúnyos megjegyzések mérgezett nyilait. Hangosan beszélt magában, legorombította ostoba ellenfeleit, csípős válaszokat adott buta kérdéseikre, és bosszankodott, hogy szellemes riposztjai csak *post festum* születnek...

Henrik elhallgat, lapoz: új fejezet kezdődik, kis csattanással összecsapja a könyvet, és leteszi a petróleumlámpa mellé a kerek asztalra. Anna feláll, és kávét visz neki. Mindenki láthatólag elmélyedve kézimunkázik. Henrik iszik a keserű italból, aztán leteszi a csészét.

Henrik: Én most Balzac hőisével ellentétben egyenesen a tárgyra akarok térni.

Senki nem reagál. Anna körbejár a kávéskannával, és teletölti a csészéket.

Jack kutya ásít.

Henrik: Szeretném kideríteni, miért vagyunk ilyen kevesen az utóbbi időben.

Csend.

Henrik: Az ősz elején még huszonegy és harmincöt között mozgott a létszám. Most *(számol)* öten vagyunk. Meg Anna és én - és persze Jack.

Csend.

Henrik: Ráfoghatjuk a hidegre és a járhatatlan utakra, de nem hiszem, hogy ez mindent megmagyaráz.

Csend.

Henrik: Szeretném tudni, hogy van-e valami más magyarázat. Hogy maguk közül tud-e valaki valamilyen más magyarázatot adni.

Csend. Mindenki a munkájába mélyed.

Henrik: Akkor közvetlenül is felteszem a kérdést. Maga mit gondol, Tallrotné asszony? *(Szünet)* Hiszen maga időnként a postahivatalban dolgozik, és ott egy csomó emberrel találkozik.

A közvetlenül megszólított Gertrud Tallrot megvakarja nagy állát, és csíptetője fölött Henrikre sandít.

Gertrud: Nem tudom, mit válaszoljak. *(Szünet)* Azt hiszem, az emberek kicsit félnek, vagy nem is tudom, hogy mondjam. Nem tudom, de valahogy így gondolom.

Henrik: (elképedve) Félnek?

Tekla: Én bizony nem tartozom a legszorgalmasabb templomjárók közé, ezt megmondom nyíltan. De azért az ember így is észrevesz bizonyos dolgokat.

Henrik: Hát igen, oda se járnak már olyan gyakran.

Tekla: Ennek a két dolognak egyáltalán nem biztos, hogy köze van egymáshoz.

Magna: Én sem hiszem, hogy volna.

A többiek is helyeselnek: ennek más oka van. Csend.

Henrik: Nos?

Märta: Lehet, hogy ez a pünkösdisták prédikátora miatt van.

Henrik: Hagyjuk most a templomot; beszéljünk csak a mi csütörtök estéinkről.

Alva: (élénken) Hát azt mindenki tudja.

Henrik: Én nem.

Alva: Az irodán állítólag van egy *lista* mindazokról, akik eljárnak a kézimunkakörbe.

Henrik: Ez igaz?

Alva: Én ugyan nem láttam ezt a listát, de Torstensson, aki az irodán dolgozik, azt mondta, hogy van ilyen lista, és hogy az igazgató a páncélszekrényében tartja.

Henrik: Minek Nordensonnak egy ilyen lista?

Tekla: Hát azt nem nehéz kitalálni. Már hogyha ez tényleg igaz.

Alva: Miért ne volna ez igaz?

Tekla: (dühösen) Azért, mert az a Torstensson egy hitvány alak, aki mindenfélét kitalál, csak hogy ijesztgesse az embereket. Pontosan úgy, mint az ura és parancsolója.

Henrik: Én mindenesetre nem értem. Nordenson talán...

Märta: Én is hallottam már valamit erről a listáról. De van *bárki is*, akit emiatt piszkáltak vagy bántottak?

Gertrud: Hát persze. Johanssont, Bergkvistet és Frydént minden magyarázat nélkül kirúgták, Granströmöt pedig áthelyezték, és most rosszabb munkát végez kevesebb pénzért.

Tekla: A művezető, vagyis Santesson, megkérdezte az én Adolfomat, hogy járok-e még a tiszteletes úrhoz csütörtök esténként. Eljár még az öreglány kézimunkázni a vén banyák közé csütörtökönként? Adolf méregbe gurult, és megmondta Santessonnak, hogy neki ne banyázzon, és ne üsse bele az orrát abba, hogy ő meg az ő Teklája mit csinál csütörtökönként.

Henrik: (sápadtan) Ez nem lehet igaz!

Märta: Mindenki arra gondol, hogy mi történt Nordensonnal a kápolnában a múlt nyáron.

Gertrud: Hát igen. Ezt meg kell érteni.

Märta: Elég jóban vagyok Susannával, az idősebbik lányával. Susanna többször is mondta, hogy apa azt soha nem tudja megbocsátani - vagyis hogy Nordenson soha nem tudja megbocsátani a megaláztatását a konfirmandusok előtt.

Henrik: (ijedten) De nekem miért nem...

Tekla: Miért nem szólt senki? Hát ilyet azért mégsem lehet megkívánni senkitől, tiszteletes úr.

Alva: Sokan beszélnek már ezt, de a tiszteletes úrnak nem mondják. És a tiszteletes asszonynak sem.

Anna: Magna, te ezt tudtad? Miért nem szóltál nekünk? Hiszen...

Magna: Hallottam valami szóbeszédet, de nem törődtem vele, mivel úgy gondolom, hogy...

Anna: De hát te magad is látod, hogy a mi csütörtökjeink...

Magna: Látom, persze hogy látom. De én azt hiszem, van erre jobb magyarázat is.

Anna: Jobb magyarázat? Hogy érted ezt?

Magna: Majd egyszer elmondom.

Anna: Miért nem most?

Magna: Mert akkor elszomorítanám Kronströmnét és Tallrotnét is, és ezt nem akarom.

Henrik: Azt akarom... azt követelem, (*feldúltan*) igen, *kdvetelem*, hogy mondd el, amit tudsz. Vagy tudni vélsz.

Tekla: Miattam ne zavartassa magát. Én már úgyis olyan dühös vagyok, hogy majd szétrobbanok.

Gertrud: Ha arról van szó, amit *mindannyian* tudunk, akkor egyszerűbb, ha megkérdezzük egyenesen a tiszteletes úrtól.

Alva: (*hirtelen*) Szerintem van még egy harmadik magyarázat is.

Henrik: (*nagyon ijedten*) Magna, te azt állítod, hogy a barátunk vagy. Nagyon kérlek, mondd el, amit tudsz.

Magna: A nagytiszteletű úr elmondta a házvezetőnőjének, Säll kisasszonynak, hogy Henrik és Anna látogatást tett Viktorig királynénál a királyi palotában júniusban, valamikor június elején. Säll kisasszony pedig kifecsegte a dolgot a védegylet néhány tagjának, gondolom úgy, hogy amikor mindenki Henriket dicsérte, megjegyezte, hogy ő bizony nem sokáig lesz nálunk, mert felajánlották neki az *udvari lelkészséget*. Aztán jött a nyár meg az ősz, mindenki erről beszélt, és sokan szomorkodtak is miatta, gondolom. Sokan meg nyilván úgy gondolták, hogy Henrik kétszínű, mert nem mondja meg, hogy el fog menni.

Anna: Te miért nem szóltál semmit?

Magna: (*megbántva*) Ha ti ketten el akartok menni, és erről egy szót sem szóltok, akkor én nem fogok nyomozni, hogy megtudjam az okát.

Anna: Na de, Magna!

Magna: Van, aki örül annak, ha egy-két jó szót szólnak hozzá. Erről nem is érdemes beszélni.

Anna: De, Magna! Mi ezt az ajánlatot *nem fogadtuk el!* Henriket tavasszal kérdezték meg. Szó sem volt udvari lelkészségről. Egy nagy kórházban kellett volna lelkésznek lennie, ahol a királyné a felügyelőbizottság elnöke. Csábított az ajánlat, ez gondolom, érthető. De Henrik *nem fogadta el!* Én bizonytalanabb voltam nála. De Henrik *nem fogadta el!*

Magna: Értem. (*Továbbra is megbántottan*)

Anna: Most már tudsz mindent. Erről nem volt mit beszélni.

Magna: Nem biztos, hogy ezt mindenki így gondolja.

Anna: Semmi nem változik. Itt maradunk. Ezt eldöntöttük.

Magna: Ez valamiféle áldozathozatal?

Anna: Itt akarunk maradni.

Magna: Ez szép dolog.

Henrik: Nem értem, miért haragszol.

Magna: Nem haragszom. Szomorú vagyok.

Henrik: Nem értem, miért vagy szomorú.

Magna: Na persze.

Tekla: Amikor ideköltöztek Forsbodába, annak... hogy is mondjam... örültünk. Úgy értem, nemcsak azok, akik rendszeresen templomba járnak, hanem nagyjából mindenki.

Az ajtó kinyílik, és bejön Mia egy kosár fával. Beteszi a fát a kályhába, megfűjja a parazsat, és a tűz fellángol.

Gertrud: Az ember egyszer csak úgy érezte, hogy itt van valami összetartozás.

Märta: A tiszteletes úr néha lejött hozzánk az iskolába reggeli imádságra, vagy olykor tartott egy bibliaórát. Ennek nagyon örültünk. A gyerekek is, meg én is. Nagyon vártuk a tiszteletes urat. Mondogattuk is, hogy most már régen volt itt a tiszteletes úr, úgyhogy hamarosan jönni fog.

Henrik: Miért nem mondta ezt nekem senki?

Märta: (zavartan) Mit kellett volna mondani?

Henrik: Mondhatták volna, hogy jöjjenek el újra.

Märta: Ezt kellett volna mondanunk?

Henrik: Például.

Märta: Bocsásson meg, tiszteletes úr, de ez nem lett volna illendő. Ez tolakodás lett volna.

Henrik: De hát mi úgy gondoltuk, hogy ide tartozunk.

Csend. Gertrud Tallrot kisimítja kötését az asztalon, fejét csóválja. Alva Nykvist egy anyagot szeg be, kezében gyorsan jár a tű. Fényes, fehér fogával elharapja a szálát, pillantása fürge és kíváncsi. Magna Flink tétlenül ül, keze az ölében, hímzórámája az asztalon fekszik előtte. Meg van bántva, arca piros, nagyokat nyel. Märta Werkelin kezébe veszi a könyvet, amelyikből Henrik felolvasott, és szórakozottan lapozgatja. Halkan sóhajtozik. Tekla Kronström hátrafordítja nehéz testét, és Annára néz, aki a háta mögött áll a kávéskannával. Henrik a széke karfáját markolja, önkéntelenül is megjelenítve, amit érez: mi történik itt, a saját ebédlőnkben, a saját lámpánk szelíd fényében? A lámpa egyébként füstöl egy kicsit, gyenge a petróleum az utóbbi időben. Oda kell mennem az asztalhoz, és igazítanom kell a lángon, hogy ne kormozza össze a

mennyezetet. Henrik óvatosan feláll, odamegy az asztalhoz, felnyújtja karját, és kisebbre csavarja a vörösesen füstölgő lángot.

Henrik: Füstöl.

Gertrud: Rossz a petróleum.

Alva: Gävlében nem lehet petróleumot kapni. Az irodán mesélték.

Tekla: Hamarosan úgy fogunk ücsörögni a sötétben, mint az ősemberek. És a lerágott csontokat fogjuk szopogatni.

Märta: Papa azt írja a levelében, hogy biztosan belesodródunk a háborúba. Mert segítenünk kell Finnországnak. És akkor ide jönnek az oroszok a flottájukkal, megtámadják Söderhamnot és Gävlét és Luleát, és gyűjtogatnak és fosztogatnak, úgy, mint régen.

Anna: A háborúnak most már nemsokára be kell fejeződnie.

Tekla: Nem lesz addig vége, amíg az emberek a saját kezükbe nem veszik a dolgok irányítását, és agyon nem csapják a generálisokat.

Újra csend van. Henrik leül egy székre az ebédlőasztal mellé, végigsimítja arcát, az érzés, mintha szédülne, nem hagyja el.

Henrik: Ezek szerint Anna meg én csak képzelődtünk?

Tekla: Ezt hogy érti, tiszteletes úr?

Henrik: Mi azt hittük, hogy... *(elhallgat)*

Gertrud: Senki nem hibáztatja a tiszteletes urat vagy tiszteletes asszonyt. Megteszik, amit tehetnek. A szándékaik a legjobbak, semmi kétség. Csak végül valahogy minden összekuszálódik.

Tekla: A tiszteletes úr helyében én bizony elfogadtam volna az ajánlatot, és elmentem volna innen amilyen gyorsan csak lehet. Semmi értelme itt maradni Forsbodában.

Anna: *(halkan)* Azt hittük, hogy hasznosak lehetünk.

Tekla: Már bocsánatot kérek, de hogyan?

Anna: *(tanácstalanul)* Hát, hasznosak.

Tekla: Hát ez igazán megható.

Gertrud: Ne legyél ilyen undok, Tekla.

Tekla: Mit tehet egy csinos, fiatal lelkész és a szép felesége itt az isten háta mögött ebben a nyomorúságban?

Gertrud: Most meg úgy beszélsz, mint a bolsevikok.

Tekla: Eredj már, Gertrud. Nem kell itt neked senkit megvédened.

Legkevésbé a tiszteletes urat. Nincs rá szüksége, ő az államtól kapja a fizetését.

Alva: Én hallottam egy másféle magyarázatot is.

Tekla: Nem érdekelnek senkit a magyarázataid. Én most hazamegyek, mielőtt még hülyeségeket kezdenék beszélni.

Tekla Kronström felsóhajt, aztán körülményesen pakolni kezdi a holmiját. Utoljára a szemüvegét is leveszi, és becsúsztatja kopott tokjába. Hosszan Annára néz.

Anna: Kérdezhetek valamit, Kronströmné asszony?

Tekla: Tessék.

Anna: Kronströmné asszony miért jött el hozzánk eddig minden csütörtökön? Ügy értem, ha egyszer...

Tekla: Semmi nem köti össze a maguk dolgait és a mi dolgainkat. Maguk nem tudják, hogy mi hogy gondolkodunk, és nem értenek meg minket. Ez mindenben így van.

Anna: Nem válaszolt a kérdésekre.

Tekla: Ja, igen. Persze. A válasz egyszerű. Kedvelem a tiszteletes urat és a feleségét. Szívesen hallgatom a felolvasást ezekből a regényekből. Szívesen elüldögélek itt néhány órát az asszonyokkal. Tetszik nekem ez az egész.

Szóttan kézfogással búcsúzik, bólint a többi asszonynak. Mindenki szedelőzködik, alig szólnak, zavarban vannak, az elhangzott szavak úgy csüngenek a levegőben, mint a nedves mosogatórongyok. Alva Nykvist hasznossá teszi magát, leszedi az asztalt, összesepri a morzsákat a kis ezüst asztali seprűvel, és segít összehajtani az abroszt. Hirtelen azt mondja, nahát, a többiek már el is mentek, már csak én maradtam. Anna és Henrik lehangoltak, nem néznek egymásra.

Alva: Annyi mindenről szó esett itt. Még arról a bizonyos listáról is. De én azt hiszem, másról van itt szó. Valami kellemetlenebb dologról. Persze ez is csak szóbeszéd, mint minden egyéb.

Anna, Henrik és Alva Nykvist állva marad. Henrik a pipáját próbálja meggyújtani, Anna a piszkavasat veszi a kezébe, hogy megkotorja vele a paraszt. Alva keresztbe fonja karját, fejét kissé hátrahajtja, és félig leeresztett szempillái alól figyelni őket. Sem Anna, sem Henrik nem kéri, hogy maradjon és beszéljen.

Alva: Ha nem tudnám, hogy amit most elmondok, gyalázatos, igen, gyalázatos rágalom, akkor nem szólnék egy szót sem, az biztos. Ezt tudniuk kell.

Valami reakcióra számít, de az elmarad. Megköszörüli a torkát, és lehajtja a fejét. Most a cipőjét nézi, melynek hegye kilátszik szoknyája szegélye alól.

Alva: Bizony az a helyzet, hogy *a leggonoszabb* vádat senki nem akarja

szóba hozni. Én nagyon sajnálom mind a kettőjüket. Kiváltképp a tiszteletes asszonyt.

Vár néhány pillanatot, de senki nem szólal meg. Jack feláll, és Anna lábához telepszik.

Alva: Arról van szó, hogy sokan úgy vélik, hogy a legnagyobb baj a titkos viszony Nordensonnal. Igazából nem is rá gondolnak, hanem Nordensonné asszonyra. Pontosabban *a tiszteletes úr* kapcsolatára Nordensonnéval. Ez sokakat nyugtalanít. És sokan mondják, hogy megértik, miért gyűlöli Nordenson annyira a tiszteletes urat. Mert ugye ismeretes ez a történet a lányokkal. Amelyikben nem is annyira a lányokról volt szó. Sokan sajnálják Nordensont. Sajnálják, és meg vannak botránkozva. En nem adok a pletykákra, de hát az köztudott, hogy Nordensonnénak, mármint Elinnek kissé könnyű vére van. Nagyon szép asszony, és nagyon finom. És nagyon kedvesen tud mosolyogni, de mégis messziről látni, messziről lerí róla, hogy feslett. Úgyhogy, ha egyáltalán létezik, nem az a bizonyos lista az oka annak, hogy az emberek elmaradoznak a templomból és a csütörtök estékről.

Mindezt udvarias, tárgyyszerű hangon mondja. Alva Nykvist nem izgatja fel magát, de nem is siet. Hol Annára, hol Henrikre néz, olykor gyorsan és bocsánatkérően elmosolyodik. Amikor végre befejezi mondókáját, széttárja a kezét: most hát mindent elmondtam. Tudom, hogy ez fájdalmas dolog, de meg kellett tennem, bocsássanak meg, mi nem hisszük el ezeket a szörnyű képtelenségeket...

Henrik egyetértően bólogat, és megszorítja a kezét.

Henrik: Köszönöm a felvilágosítást. Ez számunkra nagyon értékes volt. Anna is meg én is nagyon hálásak vagyunk magának. Micsoda este volt ez a mai, Nykvistné asszony! Meg vagyok döbbenve. Meg vagyunk döbbenve mind a ketten. Es hálásak vagyunk. *(Mosolyog)*

Alva Nykvist végre elmegy. Az előszobaajtó becsapódik. Henrik bezárja az ajtót, és Annához fordul. Arca sápadt, de nevet.

Henrik: Igen. Most már tudom, Anna! Most már tudom, miért olyan fontos, hogy ne hagyjuk cserben ezeket az embereket. Anna!

Meghatottan átöleli Annát, és így nem látja az arcát. Valaki hirtelen megkocogtatja az előszobaajtó üvegét, aztán óvatosan bekopog. Anna kiszabadítja magát az ölelésből, és ajtót nyit.

Märta Werkelin áll a lépcsőn. Fel van dülva, könnyes a szeme: bocsássanak meg, hogy zavarok, bocsássanak meg, de valami fontosat szeretnék mondani. Anna beengedi. Märta megáll az ajtó közelében, a mennyezetről lógó petróleumlámpa alatt, nekidől a falnak, és miközben húzkodja a kezéről vastag, egyujjas kesztyűjét és leveszi fejről szőrmesapkáját, heves sírásban tör ki, szőke haja kibomlik és a vállára hull. Anna és Henrik tehetetlenül és kelletlenül nézi: mi volna, ha bemennék és leülnénk, mondja Anna erőtlenül.

Märta Werkelin erőteljesen megrázza a fejét, és kifújja az orrát: nem, nem, én már megyek is, csak valamit el akarok mondani. Ott maradnak az előszobában, Märta a falnak támaszkodik, Henrik a lépcső korlátját fogja, Anna az ebédlő ajtajában áll. Märta idegesen gyűrögeti hosszú sálját.

Märta: Szörnyű ez a helyzet, és én nagyon el vagyok keseredve. Hogy fordulhat elő ilyesmi, mint ami ma este történt? Ez... groteszk. Ez... beteg dolog. Szégyellem magam. Szégyellem magam, mert nem mertem előhozkodni azzal, ami mindvégig a fejemben járt. Arra gondoltam, hogy ami itt folyik, az *pontosan* olyan, mint az én blúzom története.

Újra kifújja az orrát, feldúltságában most nagyon szép, enyhén kiálló szeme könnyesen csillog, ajka duzzadt a sírástól, fényes haja a vállára omlik.

Märta: Mint a blúzom. Egyik nap felvettem egy szép blúzt. Tavasz volt, kellemes idő. Azt akartam, hogy a gyerekek lássák, hogy a tanítónőjük szépen tud öltözködni. Hogy lássanak valami szépet. Igazi csipkeblúzról van szó, a gallérja magas, orosz gombolású - ugye, tudják, milyen az -, a karja lefelé bővül, a kezelője más anyagból van. A csipke át van törve, alatta vörös selyem van, és egy arany brosstű tartozik hozzá, amit örököltem. A brosstűt ide a gallérra tűztem, a hajamat pedig vastag copfba fontam össze. Így mentem be az iskolába, aztán kivittem a gyerekeket a rétre, az iskola mellé, és ott tartottam meg az órákat, és nem történt semmi különös. Aztán jött a szóbeszéd. A blúzról. De soha nem nyíltan. És én rettenetesen szégyelltem magam. Úgy éreztem magam, mintha valami illetlenséget követtem volna el. De hozzám soha senki nem jött oda, nekem senki nem mondott semmit. *(Szünet)* És ma este *pontosan* ugyanaz történt, mint a blúzommal. Nem tudom, ezt hogy magyarázzam meg, de ugyanarról van szó. Miféle gyűlölet van itt, miféle rosszakarat? Persze nehéz itt az élet, ebben a sötétségben. És a tiszteletes úr most elmegy, ezt megértem. A tiszteletes úr és a felesége nem köteles eltérni ezt a nyomorúságot és ezt a sötétséget. Nekem maradnom kell. Engem nem hívnak tanítónőnek a királyi palotába. *(Nevet)* Ez irigységnek hangzik, de nem vagyok irigy, bocsánatot kérek ! Örülök, hogy el tudnak innen menni, megérdemlik. És most már megyek is, szegények, már biztosan elégük van ezekből a csúnya dolgokból egy ilyen este után, és akkor még én

is idejövök sírni. jó éjszakát, és bocsássonak meg nekem. Ne, ne is mondjanak semmit, hálás vagyok, hogy a tiszteletes úr és a tiszteletes asszony ilyen türelmesen végighallgatott. Jó éjszakát.

Märta Werkelin kinyújtja törekeny kis kezét, és még egyszer jó éjszakát kíván. Aztán nekivág a sarki éjszakának, futva teszi meg az utat a kertkapuig, és eltűnik a sötétben.

Anna eloltja az ebédlőben a lámpát, és becsukja a kályha ajtaját. Valahol a gyomra tájékán szótlanul gyúlik benne a harag. Henrik az előszobában oltja el a lámpát. Az emeleti előtérben, a hálószoba és a dolgozószoba előtt pislákoló lánggal ég az éjszakai lámpa. Holdfény süt be a lépcsőtől jobbra nyíló ablakon. A rongyszőnyegen játékok és építőkockák hevernek. Petrus és Dag játszószobának használják az emeleti előteret, ami voltaképpen meg van nekik tiltva, amióta Dag egyszer legurult a meredek lépcsőn. Henrik bemegy a hálószobába, meggyújtja az éjjeliszekrényeken álló gyertyákat, gyorsan kibújik a ruháiból, megmosakszik a lavórban, és fogat mos. A kályha még meleg, a függönyök gondosan össze vannak húzva.

Anna a játékokat és építőkockákat szedegeti. Fel-alá járkál az előtér szőnyegén. Nem átgondoltan csinálja, és nem is gyorsan. Belehajít valamit a nagy faládába, csak úgy csattan. Aztán otthagy mindent, és benyit a szobába, ahol Dag és Petrus alszik. (Ez voltaképpen Anna szobája, amely Alma látogatásának idején gyerekszobává alakult. Alma halála óta még nem tudták rászánni magukat, hogy visszaköltöztessék a gyerekeket.) A két fiú mélyen alszik. Dag Petrus ágyában fekszik. Anna felemeli fiát, és átfekteti a saját ágyába, kezét ott hagyja egy percig a fején, az arcán, a haján. Dúhe szótlan. Petrus hangtalanul lélegzik, arca sima, szája félig nyitva van, szemhéja meg-megrándul, kinyújtott nyakán lüktet a verőér. Lehet, hogy ébren van? Hogy csak tetteti az alvást? Nem, szinte biztos, hogy alszik.

Henrikkel szemben érzett dühe néma és vak. Csapkod és botladozik. A gyerek megmozdul hasában, nyugtalan, és nincs benne kímélet.

Behúzza az ajtót, és folytatja a rakodást az előtérben. Famozdony, fenyőtobozok, kartonlap, építőkockák, nagy ólomkatona, fületlen mackó. Henrik a fogát mossa, beleköp a lavórba, a lavórba köp, már százszor kérte, hogy a vödörbe köpjön. Anna súlyos lépéseinek hangját alig tompítja a rongyszőnyeg. Henrik befejezi a fogmosást, mosdóvizét kiönti a vödörbe. Csend támad, mivel Anna, kezében egy rongybabával, megáll. Holdfény.

Henrik: (bentről) Jössz?

Anna: Mindjárt.

Henrik: (bentről) Valami baj van?

Anna: Nem, mi volna.

Anna néhány lépést tesz előre, tétován megáll, visszamegy, újra megáll, a rongybabát behajítja a ládába.

Henrik: (bentről) Szörnyű, milyen hangosan trappolsz.

Anna: Azt mondd?

Henrik: De a cipőd szép. *(Kinéz)* Magas sarkú.

Anna: Lehet, hogy kevésbé megfelelő?

Henrik: Hogy érted ezt?

Anna: Tekintettel az esti összejövetelre.

Henrik: Hogyhogy? *(Vár, kis szünet)* Bejössz?

Anna: Mindjárt.

Henrik: (tétován) Én már lefekszem.

Anna: Mindjárt jövök.

Henrik: Jó. *(Eltűnik az ajtóból)* Hát jó... *(Szünet)*

Anna: Henrik.

Henrik: Tessék. *(A párnákat szedi le az ágyról)*

Anna: El kell küldenünk Petrust. Minél előbb.

Henrik: Kedvesem. Ezt inkább holnap beszéljük meg, jó?

Anna: Nem. *Most!*

Anna a hálószoba ajtajában áll, kezdi kihúzni a hajtűket a hajából, arcát félig elfordítja, hangja kissé bizonytalan, mélyeket lélegzik.

Henrik: Miért lett hirtelen ilyen sürgős, hogy elküldjük szegény gyereket. Nem zavar senkit.

Anna: Soha nem mondtam, hogy örökké itt lakhat. Soha nem mondtam, hogy a pótmamája leszek. Beszélned kell Johanssonnéval.

Henrik: Jó. *(Engedékenyen)* Beszélek Johanssonnéval.

Anna: (belső remegéssel) Így is elég nehéz. Nem tudok még egy gyereket vállalni, ezt meg kell értened.

Henrik: Ne legyél ilyen dühös, Anna.

Anna: Nem vagyok dühös. Miért lennék az?

Henrik: (felül az ágyban) Gyere, ülj ide.

Anna: Nem, jól állok itt.

Henrik: Beszélek Johanssonnéval.

Anna: De sürgősen. Már holnap.

Henrik: Amint tudok.

Anna: Igyekeztem megszeretni szegény kis gyereket, de nem tudom. Olyan, mint egy *kutya*.

Henrik: De hát te szereted a kutyákat.

Anna: (kicsit elmosolyodik) Marha.

Henrik: Igen, valahogy idegen maradt nálunk.

Anna: Idegen természete van. Jobb, ha minél gyorsabban elintézzük ezt az ügyet.

Henrik: Persze szörnyű megpróbáltatás lesz szegény gyerekeknek.

Anna: Jön a saját gyerekünk.

Henrik: *(engedékenyen)* Na persze.

Anna: Már kapálódzik és rugdal a fiatalúr.

Henrik: A kisasszony. Lány lesz, meglátod.

Anna: Petrus... hogy is mondjam, rám néz a kutyaszemével, és dühös leszek rá, aztán dühös leszek magamra, mert az ember nem érezhet ellenszenvet egy gyerek iránt.

Henrik: *(fáradtan)* Hosszú esténk volt, és holnap hatkor kelek, nem alhatnánk már végre?

Anna: Érted, mit akarok mondani?

Henrik: *(beletörődve)* Persze hogy értem.

Anna: *(lefekszik)* Akkor aludjunk. Jó éjszakát.

Henrik: *(megcsókolja Annát)* Jó éjszakát, méregzsákom.

Anna: *(megcsókolja Henriket)* Jó éjszakát, tiszteletes úr.

Anna elfújja a gyertyát. Holdfény. Petrus Farg mozdulatlanul áll kinn az előtérben. Piros szegélyű, hosszú hálóingben van és hálópapucsban.

Dermesztően hideg, szélcsendes, ködös reggel. Szállingózik a hó. A fáradhatatlan Mejan beteg, magas láza van, rekedten köhög, és harisnyával a nyakában, piros arccal és párás szemmel fekszik az ágyban. Mia, aki fejtől-lábtól ugyanabban az ágyban alszik, szintén meg van hűlve, de ő kinn áll a konyhában, és az ebédet csinálja. (A paplakban fél nyolckor van a reggeli, általában kása, tojás és kenyér. Egy órakor valamilyen meleg italt fogyasztanak, szendvicset és valamilyen meleg ételt, ez voltaképpen az ebéd. Ötkor vacsoráznak, kétfogásos, meleg vacsorát. Lefekvés előtt teát vagy tejet isznak, és egy kis kétszersültet esznek sajttal.) Mia tehát az ebédet csinálja a konyhaasztalnál, kenyérszeleteket ken meg zsírral, kolbászt vág, megteríti az asztalt, rendet rak. A béreslegény fát hoz be, és berakja a fásládába. Anna és Petrus egy-egy kosár aprófát visz be a csillapíthatatlan étvágyú kályhák mellé.

Dag már fent ül a székén, kenyérhéjat szopogat, nyafog és szipog.

Anna: *(bejön)* ...mától kezdve nem fűtünk a nappaliban, az ebédlőben és a gyerekszobában. Be kell érnünk azzal, hogy melegen tartjuk a konyhát, a lányszobát és az emeleti szobákat. Nem tudom, Dagnak nincs-e láza.

Mia: Hát az orra folyik, az biztos.

Anna: Te hogy vagy, Mia?

Mia: Mejan rosszabbul van. Úgy köhög, hogy rázkódik tőle az egész ágy. Nem nagyon lehet mellette aludni.

Anna: Hurcolkodj fel Petrushoz és Daghoz. Felállítjuk a tábortábori ágyat.

Mia: Csak Mejan szedje össze magát.

Anna: Meleg folyadékot kell innia, és fő az, hogy melegen tartsa magát.

Anna forró kamillateát tölt egy csészébe, és bemegy Mejanhoz, akinek szeme gyulladt, ajka kicserepedett, köhögése száraz.

Mejan: Jobban érzem magam, azt hiszem, mégiscsak felkelek az ebédhez.

Anna: Idd ezt meg, és maradj ágyban.

Mejan: De lehet, hogy még ki is kell mennem.

Anna: Akkor ülj a vödörre, nincs más megoldás.

Mejan: Micsoda nyomorúság.

Anna: Lehetne rosszabb is. Tudunk fűteni, van mit ennünk, és még a petróleumunk sem fogyott el. Hadd nézzem, mennyi a lázad. Pontosan harminckilenc, tehát egy kicsivel lejjebb ment. Meglátod, néhány nap alatt talpra állsz.

Mejan: (köhög) Alighanem tüdőbajom van.

Anna: Nincs tüdőbajod, Mejan. Ezt hidd el nekem.

Mejan: A nagyságos asszony persze nővér volt. Úgyhogy biztosan jobban tudja.

Anna: Ez így van. Na, most fekédj le, majd behozom a köhögésre való szirupot is.

Anna kimegy a konyhába, és behúzza a cselédszoba ajtaját. Mejan köhög. Mia közben kabátot és csizmát húzott.

Anna: Hova mégy?

Mia: A postára. A tiszteletes úr várja az újságot.

Anna: Kimégy ebben a hidegben, mikor meg vagy fázva?

Mia: Taposószánnal megyek, el van kotorva az út.

Anna: Felmegyek, megcsinálom az ágyakat. Egy óra múlva eszünk, addigra visszaérsz, ugye?

Mia: Biztosan.

Mia kigázol a hóba, távolodik a kapu felé, tolja maga előtt a taposószánt. Anna elővesz egy képes mesekönyvet, és odaadja Petrusnak: ülj ide, és olvass fel Dagnak, amíg én felmegyek és beágyazok. Jackkel együtt vigyázatok Dagra és egymásra. Jack, aki eddig a tűzhely melegében szunyókált, felpattan, és nyomban szolgálatba áll.

Anna felveszi a nagy, kötött kardigánját, és átvág a fűtetlen nappalin és ebédlőn. Felszalad a lépcsőn a felső előtérbe, ahol a rongyszőnyeg közepén még mindig ott áll a játékokkal teli láda. Felemeli és beviszi a gyerekek szobájába. Gyors, mérges mozdulatokkal rögtön hozzáfog az ágyazáshoz. Henrik jelenik meg az ajtóban.

Anna: Gyere be, és csukd be az ajtót, ne engedd ki a meleget.

Henrik: (engedelmeskedik) A beszélgetésünk jár a fejemben.

Anna: Melyik beszélgetésünk?

Henrik: Melyik? Hát Petrus dolgáról.

Anna: Ja, Petrusról. Azzal ráérünk.

Henrik: Tegnap este azt akartad, hogy rögtön küldjük el.

Anna: Ja, úgy.

Henrik: Nem tudok úgy ülni odabent, és írni a vasárnapi prédikációm, hogy közben tudom, hogy Petrust el fogom küldeni. Ezt nem tudom megtenni.

Anna (barátságosan): Tégy, ahogy akarsz.

Henrik: De hát ezt mégiscsak együtt kell eldöntenünk.

Anna: Hát persze. Most együtt eldöntjük, hogy azt csinálsz, amit akarsz. A vasárnapi prédikációd ugyanis fontos. *(Irónia nélkül)* Ezt nem szabad elfelejtenünk.

Henrik: Petrus a felebarátunk.

Anna: (abbahagyja az ágyazást, nézi Henriket)

Henrik: Mi az?

Anna: Semmi.

Henrik: (megfogja Anna karját) Anna, ne legyél ilyen barátságatlan.

Anna: Én is a felebarátod vagyok, annak ellenére, hogy történetesen feleségül is vettél.

Henrik: Nem segíthetünk egymásnak?

Anna: Segíthetünk?

Henrik: Anna!

Anna: (barátságosan) Hát persze, kedvesem! Segítünk egymásnak. Menj be a szobádba, írd meg a prédikációd, és a többit egyelőre felejtjük el. Jó lesz így?

Henrik még ott marad, szívogatja kialudt, halkán szörcsögő pipáját. Bő pulóver van rajta, a vállán sál, kitérdelt nadrág, papucs, téli zokni, a nadrág szára be van tűrve a zokniba. Vélhetőleg még mondani akar valamit, de Anna hátat fordít neki, és folytatja az ágyazást. Így hát visszakullog a prédikációjához és az evangéliumi passzusához, melyet a szószékről majd értelmeznie kell, tehát a munkájához, amiért a fizetését kapja: „És lesznek jelek a napban, holdban és csillagokban; a földön pedig a tenger zúgása és forrongása miatt kétségbeesnek a népek tanácstalanságukban. Az emberek

megrendülnek a félelemtől és annak sejtésétől, ami az egész földre vár, - mert az egek erősségei megrendülnek.” Szemben velem ott áll majd egy fél tucat ember, belenézek a szemükbe, és beszélek nekik a Felfoghatatlanról. Henrik leharapja egyik rojtos szélű körmének a sarkát: egy ideje rágja a körmét, mint gyerekkorában. És Anna barátságtalan és terhes!

Anna a hálószobában folytatja az ágyazást, az erős mozgás jót tesz neki: szegény Henrik, gonosz vagyok veled, úgy viselkedem, mint egy igazi házisárkány. Magában kuncog, felegyenesedik, nyújtózkodik, kinéz az ablakon.

Először nem fogja fel, mit lát, aztán felfogja, és sikolt, mintha álmodna: azt látja, hogy Petrus harisnyában, fedetlen fővel és kabát nélkül rohan. A karjában viszi Dagot, aki két kezével erősen a nyakába kapaszkodik. Jack ugrálva fut utánuk. Petrus botladozva, tántorogva, csúszkálva rohan a kiásott ösvényen lefelé a mosópalló irányába. Petrus a karjában viszi Dagot, és rohan. A folyó felé.

Anna lerohan a lépcsőn, ki a házból, keresztben indul neki a lejtőnek, hogy Petrus elé vágjon. Nyomban térdig süpped a hóba. Látja, hogy Petrus egyre jobban távolodik, az út utolsó szakasza meglehetősen meredeken lejt a folyó felé. Nagy léptekkel gázol a hóban, mintha álmodna, alig jut valamit előre. Ordít Petrusnak, hogy álljon meg, a fiú hátranéz, de fut tovább. Most fenékre esik a csúszós lejtőn. Anna látja, hogy Henrik kirohan a házból, ő a kiásott utat választja, most orra bukik, feláll, botladozik, újra elesik. Petrus eltűnik a lejtő mögött, óvatosan viszi a karjában Dagot, és Dag ordít. Jack körben ugrál körülöttük, nem érti a helyzetet.

Anna végre kievickél a hóból, átvág a kiásott ösvényen, és lecsúszik a lejtő utolsó, meredek szakaszán. Henrik ott áll a folyó partján, és fiát a karjában tartja. Petrus a földön ül. Vérzik az orra, ajka felhasadt. A vér a hóra csöpög, fejét előrehajítja, szótlanul előrehajlik, tenyerével a hóba támaszkodik. Anna átveszi Dagot, aki még mindig ordít, próbálja nyugtatgatni, Dagnak potyognak a könnyei, folyik az orra, hó van a hajában. A mosópallónál nyílt víz kavarg, a folyó szörcsögve, ijesztően és feketén hömpölyög a part fehér jégpereme alatt. Henrik a gallérjánál fogva felemeli Petrust, zihálva állnak egymás mellett. Anna elindul a ház felé, Jack szalad utána. Anna megfordul, körülnéz. Henrik megpofozza a fiút, nagyot üt, Petrus elesik. Felállítja, újra megüti, Petrus az oldalára esik, és úgy marad.

Henrik a gallérjánál fogva lábra állítja a fiút, és maga után vonszolja az útra. Megöli, gondolja Anna közönyösen. Petrus nem sír, arca fel van dagadva és véres, a két keze is véres.

Johanssoné másnap reggel ott ül a paplak konyhájának asztalánál. Henrik a konyhaajtóban áll, csizma és a rövid bunda van rajta, kötött sapkáját a kezében tartja. Az udvaron lovas szán áll. Anna jön be a konyhába, Petrust maga előtt tereli, középen megállnak. Jack nyugtalanul járkál a lábuk körül.

Anna: Jó napot, Johanssonné.

Johanssonné: Jó napot, tiszteletes asszony.

Anna: Elnézést kérek a rendetlenségért. Mind a két lány beteg.

Johanssonné: Mindenki beteg. A fűrésztelepen fél létszámmal folyik a munka, az iskolában a tanítónő beteg, az öreg tanító néni helyettesíti.

Anna: Azt hiszem, Petrus minden holmija össze van pakolva. Beraktam a csomagjába néhány könyvet is. Petrus szeret olvasni.

Petrus a szoba közepén áll, nem néz senkire. Tekintete kifejezéstelen. Egyik szeme be van dagadva, ajka felhasadt.

Johanssonné: A tiszteletes úr mindent elmondott. Ehhez nincs mit hozzáfűzni.

Anna: Remélem, Johanssonné megérti, hogy a jelen körülmények között nem merjük...

Johanssonné: Persze, persze. Ez természetes. Erről nem is érdemes többet beszélni.

Anna: Akkor hát isten veled, Petrus.

Anna megveregeti Petrus arcát, a fiú félrehúzza a fejét.

Johanssonné: Legjobb, ha mindjárt el is indulunk.

Nehézkesen feláll, és megszorítja Anna kezét: igazán nagyon köszönöm a türelmüket és jóságukat. Anna elfordítja fejét: kár, hogy így fejeződik be. Johanssonné zavarban van: a tiszteletes úr mégsem tarthatták volna maguknál a fiút örökre.

Így állnak egy darabig. Végül Johanssonné megfogja a fiú nyakát, és kitereli az ajtón. Henrik felkapja a csomagot, és csöndben kivonulnak a konyhából. Jack utánuk megy, szeret szánon közlekedni. Henrik felsegíti Johanssonnét és Petrust, eligazítja rajtuk a bundát, felül a bakra, és megrántja a gyeplőt. A csengettyűk megcsendülnek, és a szán elindul felfelé, a kapu felé.

Anna néz utánuk. Nagy sötétség van. Lassan kimozdítja magát mozdulatlanságából, és bekopog a cselédszoba ajtaján. Odabent nagy a zsúfoltság. Mia tábori ágya miatt alig lehet kinyitni az ajtót. Mia veritékes homlokkal kucorog az ágyban. Mejan a kihúzhatós díványon ül, és köt, tompán köhög. A kályhában lobog a tűz, a vasajtók rezegnek, olyan meleg van, mint egy gőzfürdőben, izzadságszag és testszag tölti be a levegőt.

Holnap felkelek, jelenti ki Mejan határozottan. Csak ha nincs lázad, mondja Anna. Mia hogy van? Azt hiszem, félrebeszél. Olyan furcsa

dolgokat mond, hogy nevetnem kell, mondja Mejan. Talán szellőztetni kellene, jegyzi meg Anna. Fülledt itt a levegő. Nem akarom kiengedni ezt a jó kis meleget, feleli Mejan, és köhög. Iszod a kamillatead? Persze. Na és Petrus elment? Igen, elment. Soha nem szerettem azt a gyereket, jelenti ki Mejan határozottan, és tovább csattogtatja kötőűit. Tényleg ne mosogassak el? Maradj csak az ágyadban!, mondja Anna, és kimegy a konyhába, és becsukja az ajtót.

A tűzhely fölött réztartályban melegszik a víz. Anna kinyitja a tartály csapját, és a forró víz gőzölögve folyik a mosogatódézsába. Hideg vizet tölt hozzá, és belerak a vízbe egy darabka zöld szappant (*hiánycikk*). Felemeli a dézsát a mosogatópadra, jó nehéz, de Anna mélyen elmerül tulajdon sötétségében, és potyognak a könnyei. Elkezd mosogatni a tegnapi esti összejövétel edényeit. Aztán hirtelen abbahagyja, megtörli a kezét, és leül a konyhaasztal mellé. A tűzhely halkán dorombol, egyébként csend van. Gigantikus csend, amely mint valami oszlop emelkedik Anna válláról a jeges ürbe.

Viszonylag sokáig ül így, talán pár percre el is szenderedik. Aztán hallja a csengettyűket a kapunál, futva jön ki a szomszéd, aki a szánt kölcsönadta. Henrik köszön, leszáll, átadja a gyepelőt. A két férfi néhány mondatot vált, Henrik leveri lábáról a havat a lépcsőn. Anna feláll, nyújtózkodik, néha fáj a háta, lehet, hogy ő is megbetegedett, nem is volna csoda. Ajtók nyílnak és csukódnak. Anna mosogat. Henrik az ajtónál áll, veti le a bundáját. Anna mosogat. Henrik leül egy székre, húzza le a csizmáját. Anna mosogat. Csörömpölnek az edények: üveg, porcelán, villák, kanalak, kések. Henrik az ablaknál ül, bundája a térdén, csizmája mellette, sapkája és kesztyűje az asztalon. Egyre csak Annát nézi, aki mosogat. Jack befekszik a konyhaasztal alá.

Henrik: Így a legjobb.

Anna: (mosogat)

Henrik: Semmiképpen sem tudjuk itt tartani.

Anna: (mosogat)

Henrik: Azt hiszem, ő is megértette.

Anna: (csörömpöl)

Henrik: Még csak nem is sírt.

Anna: (berakja a tányérokat a dézsába)

Henrik: Miért nem válaszolsz?

Anna: (nem válaszol)

Henrik: Ez így nem mehet tovább, Anna!

Anna: (mosogat)

Henrik: Semmi okod rá, hogy így viselkedj.

Anna: (abbahagyja a mosogatást, áll)

Henrik: Mintha mindenért én volnék a hibás.

Anna: (megrázza a fejét, mosogat)

Henrik: Hagyd abba a mosogatást, és fordulj meg!

Anna: (nem hagyja abba, és nem fordul meg)

Henrik: (hallgat)

Anna: (hallgat)

Henrik hirtelen feláll, odamegy Annához, kirántja a tányért a kezéből, és úgy csapja a mosogatóállványhoz, hogy a szilánkjai szétrepülnek. Aztán keményen megragadja Anna vállát, és maga felé fordítja. Zihálva lélegzik. Arca remeg.

Henrik: Beszélj velem!

Anna: A tányér elvágta a kezed. Vérzik az ujjad.

Henrik: Nem érdekel.

Anna: (nyugodtan) Menjünk innen. Nem kell, hogy a lányok halljanak bennünket.

Kezét a kötényébe törli, és elindul Henrik előtt a nappaliba. A szoba dermesztően hideg.

Henrik: Nem mehetnénk fel az én szobámba? Itt szörnyű hideg van.

Anna: Nem. Dagot beköltöztettem a hálósobánkba. Csak a hálósobában és a te dolgozószobádban fogunk fűteni. Mit akarsz mondani?

Henrik: Beszélned kell velem.

Anna: Az nem vezet semmire.

Henrik: Bármiről, Anna. Minden jobb, mint a hallgatás.

Anna: Ezt te mondod?

Henrik párafelhőket fújva lélegzik. Anna háttal áll az ablaknak, kezét behúzza gyapjúkardigánjába, és karját keresztbe fonja a mellén. Mejan kék köténye túlságosan nagy neki. Haja kócos, arca szürke.

Henrik: Bármiről.

Anna: Felelős vagyok bizonyos dolgokért. Felelős vagyok Daltért, és a másik gyermekért, aki útban van. A felelősségérzetem azt mondja, hogy el kell innen mennem. A gyermekekkel szembeni felelősségem fontosabb, mint az irántad való lojalitásom.

Henrik: Nem értem.

Anna: Daggal együtt el kell innen mennem. Te maradni akarsz, mert ez a meggyőződésed. Tisztelem a meggyőződésedet, de nem osztom.

Henrik: És hova akarsz menni?

Anna: Hova mehetnék. Haza, természetesen.

Henrik: A te otthonod itt van.

Anna: (hallgat)

Henrik: Ezt nem teheted meg velem.

Anna: Már írtam a mamának.

Henrik: Micsoda győzelem. Számára.

Anna: Tehát neked ez az első gondolatod.

Henrik: Megtiltom, hogy elutazz.

Anna: Nem tilthatsz meg semmit, Henrik.

Henrik: És mennyi időre akarsz elmenni?

Anna: Ha majd megjön az eszed, beszélhetünk a jövőről.

Henrik: Miféle jövőről?

Anna: Beszéltem a nagytiszteletű úrral. Pontosabban ő beszélt velem.

Azt mondta, hogy az ajánlat még fennáll.

Henrik: Tehát a hátam mögött ügködsz.

Anna: Így is lehet mondani, igen.

Párafelhők gomolyognak a szájuk körül. A hideg rátapad arcukra és testükre. Mozdulatlaná dermeszti őket: Annát, háttal az ablaknak, Henriket, az ajtónál.

Henrik: (nyugodtan) Ezt soha nem bocsátom meg neked.

Anna: Most már ezt is tudom. Kimegyek a konyhába, és befejezem a mosogatást.

Anna elmegy Henrik előtt, Henrik megfordul, és elkapja Anna karját, hogy megállítsa, Anna kiszabadítja magát, és felnevet. Henrik pofon vágja, Anna megáll, és elképedve néz rá.

Henrik: (pánikban) Csak menj! (Ordít) Menj a pokolba!

Soha nem akarlak látni többé! Menj el! Hazudsz, alakoskods, áskálódsz a hátam mögött. Menj el! (Ordít) Csak menj!

Még egyszer megüti. Anna hátralép, és kezét lassan az arcához emeli. Merőn nézi Henriket, inkább csodálkozással, mint rémülettel.

Anna: (fojtottan) Te nem vagy normális.

Henrik: Tudtam, hogy így lesz. Tudtam, hogy el fogsz hagyni. Tudtam!

Anna nem hallgatja végig, kimegy a konyhába, becsukja maga mögött az ajtót. Henrik járkálni kezd, a hideg a padlódeszkák közül szivárog felfelé, felkúszik lábán, hasán és mellén, átjárja torkát, száját és szemét.

Három nappal később minden készen áll a békés elutazáshoz. Anna bejelenti, hogy a fiával együtt meglátogatja anyját Upsalában, amit mindenki természetesnek tart. A házastársak barátságosan és udvariasan beszélnek egymással. Jack némán sír a kofferok között. Anna azon kapja magát, hogy csomagolás közben énekel. Mia és Mejan nagyjából meggyógyult, és a háztartás hétköznapi menete visszazökkent a régi kerékvágásba.

A tiszteletes úr kikíséri feleségét az állomásra. Fúj a szél, felkavarja a könnyű havat, a nap úgy vöröslik az égen, mint egy seb, fél tíz van, délelőtt. A hideg elől behúzódnak a váróterembe: tágas helyiség, barnára pácolt falak, rögzített padok és egy hatalmas vaskályha, amelyik több fényt ad, mint meleget. Mia a poggyászfeladást intézi, majd kiviszi a bőröndöket oda, ahol a poggyászkocsi szokott megállni. Henrik és Anna magára marad a váróteremben. Egymás mellett ülnek egy padon, Henrik az ölében tartja Dagot, aki le akar mászni a földre. Egyikük sem szól semmit. Felhangzik a vonatfütty, csattognak a kerekek a váltókon, sűrű, fehér gőzfelhő bodorodik a hidegben.

Az imaház fából épült hideg helyiség, négy magas ablaka mögött hóvihar tombol a sarki éjszakában. Dísztelen falai zöldre vannak festve. Pódiumán szószék és harmónium áll. A szószék mögött feketére festett fakereszt lóg. Két magas vaskályha szolgáltatja a meleget. Nyolc karbidlámpa csüng a mennyezet vaskampóin, és tölti be a helyiséget erős, kékesfehér fénnel. A teremben tizenöt, támla nélküli pad sorakozik egymás mögött. A rossz idő ellenére mindenki eljött, telt ház van, sőt, több, mint telt ház, van, akinek csak a földön jut hely, vagy a padsorok között kell álldogálnia. Fullasztó meleg van, a piinkösdista testvérek arcáról csurog a veríték.

Most azt éneklik: „Nincs hová lennem, nincs hová fognom elveszett fejemet, Féli, rettegi elbúsult lelkem igaz Istenemet: Vajon mikoron mossa le rólam az én bűneimet?”

Henrik a falhoz szorulva áll, körülnéz. Mindenki énekel, hóförgeteg zuhog az ablakra, a karbidlámpák élesen megvilágítják a sápadt arcokat, az öregeket, a fiatal lányokat, a sokgyermekes családokat, az egyenruhás fiúkat, a magányos lelkeket. Az ő gyülekezetének tagjait.

Az emberek leülnek, helyezkednek, a padokat tologatják, halkan zsidonganak. Levander tiszteletes úr fellép a szószékre, és némán imádkozik. Aztán felemeli és nyíltan körbehordozza tekintetét az egybegyűlteken, majd tiszta, átható hangon beszélni kezd.

Levander: Ekkor egy dadogó süketet vittek hozzá, és kérték Jézust, hogy tegye rá a kezét.

Gyülekezet: Igen, igen, áldott legyen az úr!

Levander: Jézus félrevonta őt egymagában a sokaságból, ujját a süket fülébe dugta, majd ujjára köpve megérintette a nyelvét...

Gyülekezet: Halleluja! Áldott legyen az Úr neve.

Levander:...azután az égre tekintve fohászkodott, és így szólt hozzá: „Effata”, azaz: nyílj meg!

Gyülekezet: Effata, jézus, megváltóm!

Levander: És megnyílt a füle, nyelvének bilincse is azonnal megoldódott, úgyhogy hibátlanul beszélt.

Gyülekezet: Beszélt, beszélt. Ó, jézus! Jézus!

Levander: Jézus meghagyta nekik, hogy ezt senkinek se mondják el; de mennél inkább tiltotta, annál inkább híresztelték!

Gyülekezet: Jöjj el hozzám, Jézus! Nyisd ki szívemet!

Levander: Az emberek pedig szerfölött álmélkodtak, és azt mondták: „Mindent helyesen cselekedett: a süketeket is hallókká teszi, a némákat is beszélőkké.” Halleluja, testvéreim, dicsérjük együtt urunkat, Jézus Krisztust a csodákért, melyeket naponta és óránként tesz velünk. Emeljük fel hangunkat örömteli dicséretre és imára.

Csikorogva megszólal a harmónium, hangját hamarosan elnyomja az éneklés.

Mind: (énekelnek) Jézusom, ki árva lelkem megváltottad véreddel, kárhozattól óvtál engem, bűnös szívem, ó, vedd el! Add, hogy néked megháláljam, hogy nem hagytál a halálban, S megmutattad: bármit adj, én oltalmam csak te vagy!

Levander: Isten kegyelme és békéje legyen veletek mind, de kivált veled, testvérem, aki sötétségben jársz, kivált veled, aki tetteid rabja vagy, kivált veled, aki úgy érzed, hogy kitaszított vagy, és keserű könnyeket hullatsz, veled, akit fojtogatnak gonosz szavaid és gonosz gondolataid, veled, akinek földdel teli a szád, és kígyó mérgezi lelked. Béke legyen veled! Jézus Krisztus kegyelme legyen veled. Jézus könyörüljön meg rajtad ezen az éjszakán, és adjon neked békét.

Gyülekezet: Halleluja! Isten kegyelme! Krisztus szeretete!

Levander: Te, aki eltévelyedtél, nyújtsd Atyádnak kezedet. Neked, aki magányos és kitaszított vagy, ragyogjon fényesen már a mai éjszaka az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.

Gyülekezet: (kiáltva) Ámen, ámen, ámen !

Henrik megpróbál utat törni magának a kijárat felé, fulladozik a melegtől és a zsúfoltságtól. A gyülekezet most feláll, a pódiumon egy trombitás jelenik meg. A trombitás nem más, mint Tor Axelin, a boltos, az önkéntes védegyelet zenekarának tagja.

Gyülekezet: (teli torokból) Jézus, világ Megváltója, Üdvösségem megadója, Megfeszített Isten Fia, Bűnömnek fán függő díja: Jézus, engedj hozzád térnem, Veled halnom, veled élnem.

Henrik lassan eljut az ajtóig. Csodálkozó arcokat lát, mosolyt, valaki suttog. Végre kilép az ajtón, kikerül a nyomasztó, különös embertömegből, a tömeg testéből. A széljeges tükkel csap az arcába. A fájdalmat úgy fogadja, mint a szabadulást.

Karin ÅKERBLOM asszony a pályaudvaron várja a vonatot, amely az észak-upplandi hóvihar miatt késik. Anya és lánya a peronon találkozik, de itt nincs idő érzelmekre. Az unoka nyugós, intézkedni kell: az előre felbérelt hordárt elküldik a poggyászáért, a bérkocsi már a bejáratnál várakozik.

Az előszobaajtóban Lisen fogadja őket, feltörnek az érzelmek: ő még nem is látta a kisfiút, mindenütt fény, meleg. A vacsora már az asztalon áll, a kézzel festett angol teás szervizzel van terítve. Anna és Karin asszony gyorsan körbejárja a lakást, a szobákra nem ismerni rá, újabb érzelmek törnek fel. Az ebédlő ketté van osztva, dolgozószoba lett belőle íróasztallal és könyvespolcokkal, a dívány már meg van ágyazva: én fogok itt aludni, mondja Karin asszony. Te a kisfiúval az én szobámban alszol, majd meglátod, milyen szép az a szoba! A szalonnak mintegy harmadát leválasztottam, és nagyon kellemes hálószobát csináltam belőle. Szereztünk a kisfiúnak egy gyerekágyat, remélem, tetszik majd neki.

Vacsora után Dag lefekszik, és rögtön elalszik, még az esti imádságát sem tudja elmondani. Lisen visszavonul a szobájába (az egyetlen, amelyik nem változott). Karin asszony és Anna kettesben marad : hadd nézzelek meg végre, mondja Karin, és átfogja Anna derekát, hadd nézzelek meg magamnak rendesen.

A két asszony a zöld szőnyegen áll a szalonban. Az üvegcsillár már nem világít, csak a falikarok tükrei szórják szét a szobában a szelíd gyertyafényt: rettenetesen vágyódtam már haza, mondja Anna. Karin a fejét rázza, és megsimogatja lánya homlokát és arcát: végre mégiscsak itt vagy nekem.

Anna: Nagyon elfáradtam.

Karin: Hát ez természetes, hiszen a harmadik hónapban vagy.

Anna: Mindenki beteg lett, és megijedtem.

Karin: Mikorra várod?

Anna: A körorvos azt mondja, júliusra várhatom.

Karin: Elmehetnél Eirstenberghez. Beszéltem vele. Hétfőn szeretne látni.

Anna: Mama...

Karin: Tessék.

Anna: Legjobb ha... *(Elhallgat)*

Karin: *(szünet után, óvatosan)* Mi az?

Anna: Össze vagyok zavarodva, és csak sírni volna kedvem.

Karin: Egész nap utaztál.

Anna: Nem akarom felbontani a házasságomat. Nem akarom elhagyni Henriket. Mama talán ezt olvashatta ki a levelemből.

Karin: (halkan) Gyere, Anna, üljünk ide a pamlagra. Mint régen. Kérsz egy kis cherryt vagy konyakot? Én azt hiszem, konyakot iszom... te is, ugye? Az érzések zűrzavara után.

Karin tölt, és kerek kis ezüsttálcákra teszi a poharakat. Aztán elhelyezkednek a barátságosan gömbölyödő zöld pamlagon. Karin asszony zsámolyt húz a lába alá, Anna kibújik papucsából (már alváshoz vannak öltözve és fészülködve), és maga alá húzza a lábát. Kis, festett ernyőjű lámpa áll a dohányzóasztalon. A kályhaajtók ki vannak tárva, a békésen hunyorgó parázs meleget áraszt. A dupla ablakok hímezett ellenzői mögött jégvirágok derengenek. Anna lehunyja szemét. Karin asszony vár. Az utcán egy szán csengettyűje szól. A Nagytemplom harangja tompán háromnegyedet üt.

Ezerkilencszáztizenhét december huszadikán a Vasmű csődbe megy, és beszüntet minden kifizetést. Aznap reggel Nordenson igazgatót holtan találják a dolgozószobájában. A vadászpuskájával szájba lőtte magát. Koponyája hátsó fele a könyvespolchoz csapódott.

A sápadt, fagyos, reggeli fényben több mint száz ember gyűlik össze az üzemiroda bezárt ajtaja előtt. A hirdetőtáblán takaros betűkkel írt felirat díszleg: A kifizetés szünetel. Az udvar kerítése mögött néhány Valbóból hívott rendőr ácsorog. A rendőrkapitány és a segédei a szalonban ülnek, és Elin asszonyt próbálják faggatni, aki kifejezéstelen arccal és udvarias mosollyal az ajkán mondogatja, hogy igen és nem és nem tudom. Nem beszélt velem a nehézségeiről, az utóbbi időben egyáltalán nem mondott semmit. A férjem nem akart engem nyugtalanítani, nem tudok semmit.

A lelkészi hivatalban csípős hideg van. A nagytiszteletű úr testvériesen megosztja kollégáival a jelentéktelen kis meleget, amely harcban áll a rosszul záródó ablakokkal, és félig nyitva hagyja szobája ajtaját. A körzeti lelkész pillanatnyilag házon kívül van, a kántor pedig épp a templomba igyekszik, hogy megjavítson egy letört billentyűt. Az orgona, mihelyt levegőt kap, magas, kellemetlen hangon sípolni kezd, és ezt el kell hallgattatni.

A nagytiszteletű úr beszólítja magához segédlelkészét, Henrik Bergmant. Gyere be, fiam, és csukd be az ajtót. Foglalj helyet. Hol az új kántor? Hogy képzeled, hogy csak úgy elmegy, és nem mondja meg, hova? Persze új ember még, és jól énekel. Jó hangja van, meg kell adni.

Henrik: A templomba ment, hogy megjavítsa az orgonát. A felső manuál egyik billentyűje letört. Megpróbálja kiiktatni a sípját.

Gransjö: Menj fel, Henrik fiam, a Vasműbe, és nézd meg, hogy tudsz-e valamit segíteni, akár kint, akár bent. Én itt maradok, őrzöm a házat. Ebben a

hidegben annyira fáj a derekam, hogy alig bírok mozogni, csak terhére volnék mindenkinek odafent.

Henrik: Már megyek is. *(Feláll)*

Gransjö: Nem tudod, mi van a Nordenson lányokkal? Otthon vannak, vagy elmentek a nagyanyjukhoz?

Henrik: Elmentek.

Gransjö: Ül le egy pillanatra.

Henrik: Tessék.

Gransjö: Hogy vagy?

Henrik: Nagyszerűen.

Gransjö: Hallom, Anna elutazott Upsalába.

Henrik: Igen, így van.

Gransjö: A gyerekekkel?

Henrik: Anna édesanyja szeretne volna már látni az unokáját.

Gransjö: Karácsonyra visszajön?

Henrik: Nem tudom.

Gransjö: Tudod-e egyáltalán, hogy mikor jön vissza?

Henrik: Nem.

Gransjö: Mi történt?

Henrik: Bocsásson meg, de ezt nem kívánom meggyónni. Elmehetek?

Gransjö: Természetesen.

Henrik: Nem akarok barátságtalan lenni, és hálás vagyok nagytiszteletű úrnak az érdeklődéséért, de úgy érzem, hogy az időpont nem alkalmas az én magántermészetű problémáim megbeszélésére, hiszen a Vasművet katasztrófa fenyegeti.

Gransjö: A Vasmű katasztrófája már bekövetkezett. A te katasztrófádat talán még el lehet kerülni.

Henrik: Van még valami?

Gransjö: Szeretném megemlíteni, hogy az ajánlat még fennáll.

Henrik: Az ajánlat? A magam részéről az szóba sem jöhet.

Gransjö: Megírhatom tehát az érdekelteknek, hogy Henrik Bergman semmi körülmények között nem reflektál rá? Ezt akarod?

Henrik: Végtelenül lekötelezne, ha megírná.

Gransjö: Végtelenül lekötelezne. Értettem.

Henrik: Tudom, hová tartozom.

Gransjö: És a feleséged?

Henrik: Ő is eldöntötte már.

Gransjö: Na menj, fiam. És tedd magad hasznossá.

Henrik udvariasan meghajol az öreg lelkész előtt, és kimegy az irodába. Begombolja rövid bundáját, felhúzza kesztyűjét, és leakasztja a fogasról kucsáját. Szeme száraz, ég a kialvatlanságtól. A Vasműhöz vezető

bekötőútnál találkozik Magda Säll-lel, aki barátságosan üdvözi.

Magda: A Vasműbe mégy?

Henrik: Samuel bácsi oda küldött.

Magda: Azt beszélnek, hogy katonákat hívnak.

Henrik: Ilyen rossz a helyzet?

Magda: Nem tudom. De valaki ezt mondta. Anna mikor jön vissza?

Henrik: Nem tudom pontosan.

Magda: Meg kell beszélnünk a jótékonysági vásárt. Most valószínűleg el kell halasztani.

Henrik: Samuel bácsi ott maradt a hivatalban.

Magda: Épp arra gondoltam, hogy elmegyek érte. Nagyon nehezen jár a hidegben. Állandóan fájdalmai vannak szegénynek.

Henrik: Majd jelentkezem.

Magda még mond valamit, de Henrik már elindult a Vasműhöz vezető hepehupás úton. Az állomáson egy mozdony és néhány üres tehervagon áll. Embert nem látni sehol. Kezd sötétedni. A fény szürke, mint az ólom.

Az iroda előtti térségen és a kerítésen túl feketélik a tömeg. A rendőrkapitány fent áll a raktár falának támasztott létrán. Kiabálva beszél, azt mondja, nem érdemes várni. Mindenki menjen haza, és otthon várja meg az újabb fejleményeket. Talán holnapra kialakul valami, vagy holnaputánra. Az állami munkaügyi bizottságtól már útban van ide valaki, és azt vizsgálják, hogyan lehetne újraindítani az üzemet, talán már újévkor. A Vasműnek vannak még megrendelése, a hitelezők pedig épp most tanácskoznak Gävlében arról, hogy folytatni kell a termelést. Arra kérem tehát magukat, hogy menjenek haza. Kérem, menjenek haza. Menjenek haza, legyenek szívesek. Nincs különösebb ok az aggodalomra. És mindezekelőtt meg kell őriznünk a nyugalmat.

Kemény hógolyó csapódik a falhoz. A kapitány csodálkozva nézi a becsapódás helyét, aztán a néma embertömeget. Talán azon gondolkodik, hogy mond még valamit, de nem szól többet, hanem lemászik a létráról. Az emberek utat nyitnak neki. Henrik csüggedten áll. Felismeri gyülekezetének tagjait, de nem mer odamenni hozzájuk. Átvág a hallgatag csoportok között, néha köszön, és visszaköszönnek neki.

Nordenson igazgató a dolgozószoba bördíványán fekszik. Feje át van kötve, arca kilátszik a kötésből, nagy orra még hosszabb, mint máskor, vékony ajkai félig nyitva vannak, látni lehet a felső fogsorát, bőre elszíneződött, álla borostás, szemhéja piros. Még mindig a foltos házikabátjában van, gallér nélküli ingben, kitérdesedett nadrágban és papucsban. A mennyezeten villanylámpa ég, a szoba sarkaiban már sötét van.

Elin asszony odamegy Henrikhez, és megérinti a karját. Kezében levelet

tart, felismerni rajta Nordenson szabályos kézírását.

Elin: Ez a búcsúlevele. A tiszteletes urat talán érdekli, mi áll benne. *(Nem vár választ, olvasni kezdi a levelet nyugodt hangon)* „Az elmúlt évben, vagy inkább az elmúlt két évben szinte minden este bementem a dolgozószobámba, becsuktam az ajtót, és a szájamba dugtam a puskám csövét. Nem mondanám, hogy különösebben el voltam keseredve. Csak az akaraterőmet kívántam edzeni az elkerülhetetlen feladat előtt. Nagy megkönnyebbüléssel fogok belépni a végső, és amint elképzelem, abszolút magányba. Legközelebbi hozzátartozóimról, Elinről és a lányaimról gondoskodom, a gazdasági helyzet őket nem rázza meg. Nincs okom rá, hogy bocsánatot kérjek a halálom miatt, még ha némi gyakorlati és higiénikus természetű problémát okozok is vele. Nem kell bocsánatot kérnem senkitől az életemért sem. Mint köztudott, mindig vonzottak a játékok. Olykor nyertem is, aminek örültem, bár lényegében nem érdekelt. Maga az élet is az unalmasabb játékok közé tartozott, melyet legtöbbször valaki másnak a szabályai szerint kellett játszanom. Még a véletlen sem szólhatott bele. Lehet, hogy néha éppen saját magam ellen játszottam. Ha ez így van, ez volna az egyetlen igazán szellemes poén. Most már részeg vagyok, eléggé részeg, úgyhogy kiteszem a végére a pontot.”

Elin asszony leereszti a levelet, kapkodva lélegzik, mintha könnytelenül zokogna. Zavartan mosolyog.

Elin: Nem akar elmondani egy imát, tiszteletes úr?

Henrik: Nem.

Elin: Tiszteletes úr nem hiszi, hogy...

Henrik: Nem hiszem, hogy a mérnök úrnak tetszene, ha én itt imádkoznék. *(Szünet)* Nagyságos asszony beszélt a lányokkal?

Elin: A nagyanyjuknál maradnak karácsonyra.

Henrik: Segíthetek valamiben? *(Tanácstalan)*

Elin: Nem, nem. Köszönöm. Mondja meg a nagytiszteletű úrnak, hogy holnap reggel elmegyek hozzá, hogy megbeszéljük a temetést.

Henrik: Meg fogom mondani.

Elin: Köszönöm magának is, tiszteletes úr, a kedvességét.

Henrik nem válaszol, csak kézfogással búcsúzik, és meghajol. Visszafelé az üzemiroda mellett halad el. Még mindig zárva van, de az ablakok világosak, idegenek jönnek-mennek odabent kalapban és kabátban, iratkötegeket bontogatnak, ülnek az asztalnál, és lapozgatnak. Feltámad a szél, és sűrű tömegben hordja a part felé a Storsjö sötét jégsivatagának felkavart hórétegét. *Az* erdő széle fölött zöldes színű, imbolygó fénycsík vibrál. A kikötő és az út kietlen. *Az* emberek hazamentek. *Az* összetűzés elmaradt.

Csupán egyetlen hógolyó repült el, de az sem talált.

Anna bokáig érő, magas derekú, a mell alatt széles szalaggal átkötött, bő ujjú és oválishan dekoltált galambkék selyemruhába öltözik, pántos, magas sarkú cipőt húz, áttört selyemharisnyát vesz fel, nyaklánccal és fülbevalóval ékesíti magát. Dús haját copfba fonja, amely derekáig ér, parfümöt szór magára, és kihúzza a szemöldökét. Dag először életében fehér tengerészruhát visel, fehér térdzoknit, és új, fényes félcipőt. Karin asszony könnyű, szürke gyapjúruhát ölt, melynek csipkés gallérja és széles, fodros kezelője van, ősz haját elegáns kontyba fonja. Lisen kisasszony a nap tiszteletére a brosstüvel ékesített fekete ünneplőruháját veszi fel, fülébe kis arany fülbevalót tesz, hajába valódi teknősbéka fésűt tűz, lábára a finoman csikorgó magas szárú cipőjét húzza fel.

Imígyen felcicomázva szándékozva megünnepelni a három nő és a kisgyerek a család történetének legszomorúbb karácsonyát. A szalon ablakai között felállított fenyőfa a megszokott módon van feldíszítve. A gazdasági válság és a jegyrendszer ellenére teljes a kivilágítás. A fa alatt színes papírba csomagolt ajándékok sorakoznak. Az üvegcsillár sziporkázva szórja a fényt, a falikarok tükrei megsokszorozzák a gyertyalángok csillogását. Az egyik asztalon a betlehemi jászol áll, a bibliai képet arasznyi figurák jelenítik meg. A piros selyempapírral bevont, rejtett villanylámpa a Szűz és a Gyermekek mögül sugározza fényét. A kályhában ropogó tűz izzó lövedékekkel bombázza az elébe állított rézellenzőt.

Öt órakor dörömbölnek az ajtón, és beviharzik a szobába a karácsonyi manónak öltözött Carl bácsi: Hát ez mégiscsak rettenetes, kiáltja. Ez borzasztó! Mindjárt megbolondulok! Kutya teremtette! Hol vannak a gyerekek? Hát itt csak mosolygós öregasszonyok meg szökött fiatalasszonyok vannak? Nem, nem, mamuska, csak őrizze meg a komolyságát, épp elég, ha én pukkadok szét a nevetéstől a nagy igyekvés láttán, ez kész örület. Na, vágjunk bele, *a közepibe*: Nincs itt egyetlen aranyos kisfiú sem? Carl bácsi ijesztő manómaszkjával most a négyéves Dag felé fordul, aki nyomban elsírja magát. Carl letépi arcáról a maszkot, ölébe veszi Dagot, meglovagoltatja, és közben az orrához tartott kézzel trombitál. Dag abbahagyja a sírást, és elragadtatva bámulja a jóságos arcot, amely felfúvódik, fintorog, és hangokat ad ki magából. Na, most már megérdemlek egy pohár italt, sóhajtja Carl bácsi, és felteszi orrára csíptetőjét. Bámulatos, hogy a hölgyek hogy kicsípték magukat! Nem hiszek a szemeknek.

Most akkor üljünk asztalhoz, mondja Karin asszony, és megfogja a gyerek kezét. Te a nagymama mellett fogsz ülni.

A konyhában minden úgy van, ahogy mindig is lenni szokott. Itt aztán nyoma sincs válságnak és éhínségnek, mondja Carl, és összecsapja húsos

tenyerét. Először úgy döntöttünk, hogy idén nem ünnepeljük meg a karácsonyt, mondja Karin asszony. De aztán meggondoltuk magunkat. Hadd lássa a kisfiú, hogy ez a karácsony is olyan, mint a többi.

Néhány órával később mindenki kimerül, a maszkok repedeznek, a gyertyatartókban pislákolni kezdenek és kihunynak a gyertyák, a tűz alig parázslík, félhomály ereszkedik a szobára. Dag elalszik a karácsonyi ajándékai között a túlságosan nagy ágyában. Carl bácsi magába roskadva ül a zöld pamlagon. Nyelve összeakad, beszéd közben időnként leragad a szeme. Lisen egy egyenes támlájú széken ül, kezét ruhája selyemfodrán tartja. A fenyőfán égő egyik gyertyát figyeli, a láng pislákol, kialszik, újra fellángol, aztán hirtelen kékes színűvé válik.

Karin asszony és Anna a kályha felé fordított fotelokban ül, a parazsat bámulják, átadják magukat a már kissé hamuszagú melegnek.

Karin: Rászoktam, hogy lefekvés előtt iszom egy pohár konyakot. Használ, és átmelegít.

Anna: Használ?

Karin: Nehezen alszom el.

Anna: Pedig mama mindig jól aludt.

Karin: Most már nem. A nagy viharok idején jól aludtam. Mostanában nehezebben alszom el. *(Iszik)*

Anna: Köszönöm, mamuska, ezt a szép karácsonyestét.

Karin: Nekem valahogy szomorú volt.

Anna: Dag jól érezte magát.

Carl: (dörmögve) Én is jól éreztem magam, mamuska.

Karin: Köszönöm Carl, ez kedves tőled. *(Nyújtózkodik)* Nem mondhatom, hogy különösebben érzélgős volnék. De sírni szerettem volna. Többször is. És akkor azt mondtam magamnak: te nem vagy normális, Karin ÅKERBLOM, mi bajod van?

Carl: Fő az, hogy ne veszítsük el a bátorságunkat. *(Csendben vigyorog)*

Anna: Levél jött Henriktől ma reggel.

Karin: Nem akartam kérdezni.

Anna: Azt írja, minden rendben van.

Karin: Az jó.

Anna: Üdvözetét küldi.

Karin: Köszönöm. Én is üdvözlöm, ha írsz neki.

Carl: (dünnyögve) Én figyelmeztettem. Óvakodj az ÅKERBLOM családtól, ha kedves az életed, azt mondtam neki.

Anna: (nem vesz tudomást róla) A nagy templomban prédikál a karácsonyi istentiszteleten. A kápolnát egyelőre bezárták. Tönkrement a kályha.

Karin: Hát akkor egész jól érezheti magát.

Anna: Úgy hangzik. Mejjant és Miát hazaküldte az ünnepekre. Jackkel kettesben hosszú sítúrákat tesz.

Karin: És mit eszik?

Anna: A nagytiszteletű úr gyakran meghívja vacsorára.

Karin: (iszik) Örülök, hogy ilyen jól megvan.

Anna: (sír)

Karin: (nézi a lányát)

Lisen: (megfordul, és nézi Annát)

Carl: Itt az ideje, hogy a manó visszatérjen a szállodájába. Köszönöm ezt a szép estét, mamuska. Magának is köszönöm, Lisen. És neked is, böggömasina. (Gyengéden) Veled bizony nehéz zöld ágra vergődni. Nesze, kapsz egy cuppanós puszit. Csak sírjál, angyalom! A nők azért sírnak, hogy szebb legyen a szemük. Jó, jó, mamuska. Megyek. Holnap nem találkozunk, mert a reggeli vonattal elmegyek Stockholmba. Nyugalom, boldogulok magam is. Maradjanak csak ülve, maradjanak, az istenit neki. Nem vagyok annyira részeg. A manóruhát a szállodában hagyom. Adja át egyébként az üdvözetemet a fivéreimnek, meg az újévi jókívánságaimat. Azazhogy *ne*, inkább ne mondjon a fivéreimnek semmit. Az én hazugságkapacitásomnak is van határa. Ma este már elértem, sőt át is léptem. Az újabb fejadagot csak az új évben kapom meg.

A bejárati ajtó becsapódik. Carl füttyörészve megy le a lépcsőn. Lisen feláll egy székre, és elfújja a fenyőfán az utolsó gyertyákat is. Aztán jó éjszakát kíván, és kimegy a konyhába, ahol leszedi az asztalt, és rendet rak. Karin kinyújtja karját, és megfogja lánya kezét.

Karin: Fázol?

Anna: Nem, nem, melegem van.

Karin: A kezed.

Anna: Igen, tudom. Ha bánkódom, a kezem és a lábam is jéghideg lesz.

Mama biztosan emlékszik rá. (Átmenet nélkül) Nagyon féltem Henriket: borzasztóan rossz a lelkiismeretem.

Henrik végül is meghatározatlan időre hazaküldi Miát és Mejant. Ugyanakkor kiderül, hogy jó szervezőképessége van, és van érzéke a gyakorlati dolgokhoz: célszerű visszavonulást hajt végre, és beköltözik a kiürült cselédszobába. Így harcba tud szállni a kozmikus hideggel. A tűzhelyben egész nap ég a tűz, a mellette levő fal és a kályha melegen tartja a kisszobát. A háztartást egyébként példás rendben vezeti: mindennap elmosogat, beágyaz, beosztja és pótolja a lámpákban a petróleumot, kikeféli a talárját, kivasalja a nadrágját, és egyszer egy nap rendes főtt ételt eszik. A szükséges dolgokat a szomszéd szerzi be számára, aki mindennap megy a boltba. Henrik reggelente sível megy be a lelkeszi hivatalba, jó időben félóra alatt beér. Sötétedéskor indul haza. Jack mindenhova elkíséri, és noha

gyászolja Valakinek az érthetetlen távozását, kötelességtudóan teszi a dolgát.

Henrik a konyhaasztalnál írja prédikációit, otthon általában a hosszú ujjú, vastag gallérú kardigánját hordja, amelyik olyan meleg, mint egy bunda. Nadrágszárát betűri szürke zoknijába, lábán facipő van. Szakállt növeszt, de Anna otffelejtett körömollójával rendszeresen nyírja. A cselédszobába beállít egy könyvespolcot a fontosabb könyveinek. Tolsztoj, Rydberg, Fröding, Lagerlöf, Walter Scott, Jules Verne, Albert Engström és Nathan Söderblom.

Az időt az ébresztőóra mutatja, a rézből és bádogból készült vén monstrum csörgése a halottat is felkeltené, de most békésen ketyeg. A tűzhelyben dorombol a tűz, a segédlelkész a konyhaasztalnál ül, és az újévi prédikációját írja. A prédikáció a terméketlen fügefáról és a gondos vincellérről szól: „Uram, hagyd meg ezt a fát még ebben az évben, míg körülásom és megtrágyázom, hátha terem jövőre.

Rágyújt jól kiszívott pipájára: igazi dohánya van, karácsonyra kapta a nagytiszteletű úrtól, aki abba hagyta a dohányzást; füstjének finom, édeskés illata van. Jack az asztal alatt alszik a rongyszőnyegén, lába meg-megrándul, halkán morog álmában. Hirtelen felugrik, az ajtóhoz fut, valaki taposószállal közeledik a kertkapuhoz. Henrik kimegy a konyhai belépőbe, behúzza maga mögött az ajtót, hogy a meleg ki ne szökjön. Magda Säll rántja fel erőteljesen a külső ajtót, mert a konyhai lépcsőfeljárót éhjel belepte a hó.

Magda: Szervusz, Henrik, és további kellemes ünnepeket. Egy kis finomságot hoztam neked meg Jacknek. Samuel bácsi azt üzeni, hogy szívesen lát szilveszterestére. Nem leszünk sokan, talán heten vagy nyolcan.

Magda Säll felemeli kosarát, melyet a kezében tart. A magas, széles vállú nő szinte betölti a parányi konyhai belépőt. Kendője alól kibomlik, és a homlokába hull őszülő haja, arca és méretes orra piros a hidegtől. Fekete szemével nyíltan Henrik szemébe néz, szája mosolyog: Csak nem fogunk itt kint álldogálni, mondja, és barátságosan nevet. Megkínálsz valami meleg itallal? Lehúzza nemezcsizmáját: egészen összefagytak a lábujjaim. Még ebben a meleg csizmában is. Ide rakhatom a tűzhely elé? De jó meleg van itt. Nocsak! Látom, beköltöztél a cselédszobába, a konyhából meg dolgozószobát csináltál. Aha. Most látom csak, hogy a tiszteletes úr a prédikációját írja, és akkor én itt bizonyára zavarok, de nem maradok sokáig. Csak leülök, és kifújom magam. Érzem, hogy a kávéskanna még meleg. Kaphatok egy csészével? Milyen szép rend van itt, Henrik. Látom, még mosogatsz is.

Kibújik a vastag télikabátjából, és leveszi magáról a kendőt is, amely a mellén keresztbe van hajtva. A mellényt Samuel bácsitól loptam, a szoknyám

húszéves, de jó ebben a hidegben. Jack miért morog? Dühös rám, hogy ilyenkor zavarok?

Magda: Hogy vagy?

Henrik: Jól. Nagyszerűen.

Magda: (mosolyog) Ennek örülök.

Henrik: Látom a mosolyodon, hogy nem hiszed el.

Magda: Na de, Henrik...

Henrik: Hogyan is tudna egyedül boldogulni egy férfi, akit elhagyott a felesége. Ez kizárt dolog, ugye?

Magda: Én ezt csak afféle udvarias érdeklődésnek szántam.

Henrik: Akkor most udvarias választ kapsz rá. Jól vagyok. Jól érzem magam. Boldogulok.

Magda: Ezt úgy mondod, mintha dühös volnál.

Henrik: A hangomon nem tudok uralkodni. Ide jössz, rám törsz, tele vagy együttérzéssel. Ettől én zavarba jövök. Nem tudok megfelelni a várakozásodnak.

Magda: Na de, drága Henrik! (Nevet)

Henrik: Elmondok neked valamit, Magda. Én afféle magamnak való ember vagyok. Tulajdonképpen mindig is az voltam. Anna és a fiam mellett összezavarodtam, nem értettem a dolgot. Ez az élet nem vágott egybe a korábbi tapasztalataimmal. Elhittem például, hogy létezik, és már évek óta vár rám valamilyen kizárólag nekem szóló boldogság. Anna elhitette velem. És ezért szinte nevetségesen hálás voltam neki. És, mint mondtam, nem értettem.

Magda: Ez meggyőzően hangzik... de én mégis azt hiszem...

Henrik: Nincs semmiféle *de*, Magda! Amint látod, teljesen nyugodt vagyok, nyugodtan beszélek. Lehet, hogy az előbb ideges voltam, de az nem jellemző. Nem szeretem, ha piszkálnak. Ha nem piszkálsz, megígérem, hogy kedves leszek és szeretetre méltó.

Magda: (mosolyog) Készséggel elismerem, arra számítottam, hogy egy magába roskadt, szomorú embert fogok itt találni, akit majd néhány kedves szóval és a maradék karácsonyi sonkával megvigasztalok.

Henrik: (mosolyog) Kedves tőled, hogy gondoltál rám. Örülök, hogy eljöttél.

Magda leteszi a kávéscsészéjét a tűzhelyre, fog egy széket, leül Henrikkel szemben, és töprengve néz rá.

Magda: Beszéltem Samuel bácsival. Tudod, hogy szeret téged. Az utóbbi időben sokat betegeskedik. Na, mindegy. Szóval rólad beszélgettünk, és kezdtük megérteni, hogy az elhatározásod szilárd, és hogy minden nehézség

ellenére itt akarsz maradni a gyülekezetben. *(Henrik mondani akar valamit)* Várj egy kicsit, Henrik, hadd mondjam végig. Samuel bácsival kiötöltük, hogy egy ajánlatot teszünk neked. Na, most tégy úgy, mintha érdekelne a dolog, és kérdezd meg, hogy miféle ajánlatot.

Henrik: (kegyesen) Miféle ajánlatot?

Magda: Azt, hogy egyszerűen költözz le hozzánk a parókiára. Viszonylag könnyen és olcsón teljesen külön lakássá tudnánk neked átalakítani az épület jobb oldali szárnyát. *(Leplezett lelkesedéssel)* Alul lenne a nappalid és a konyhád, felül a hálósobád, és a lépcső másik oldalán a dolgozósobád, tóra néző kilátással. Felfogadnánk egy alkalmazottat, aki takarítana és főzne neked. A főépületben lakhatna, a padláson van több kis szobánk. *(Továbbra is visszafogott lelkesedéssel)* Azt hiszem, az egyháztanács és a községi elöljáróság nagyon elégedett volna. Minden lelkifurdalás nélkül bezárhatják a kápolnát, és felszámolhatják ezt a paplakot.

Henrik: Bezárják a kápolnát?

Magda: Legalábbis télre.

Henrik: Erről nem is hallottam.

Magda: Jacobson tegnap járt Samuel bácsinál. Arról beszéltek, hogy esetleg bezárnák a kápolnát. Télre. A fűtés nagyon sokba kerül.

Henrik: Érdekes hírek.

Magda: Ne vedd a szívedre. Ezek nem hírek, csak szempontok. Semmit nem döntenek el nélküled. Ezt ugye tudod?

Henrik: És ha Anna visszajön?

Magda: Gondolod, hogy Anna visszajön?

Henrik: Semmi nem dőlt még el. Néhány hónapra utazott Upsalába. A gyerek júliusban fog megszületni.

Magda: És utána Anna visszajön?

Henrik: Ne legyél ilyen kishitű, kedves Magda. Miért ne jönné vissza? Miért ne volna joga két fiatal embernek ahhoz, hogy külön éljenek néhány hónapig, és hogy próbának vessék alá érzelmeiket?

Magda: Az előbb erről még nagyon határozott véleményed volt.

Henrik: Határozott?

Magda: Igen, a magányodról. „Afféle magamnak való ember vagyok, mindig is az voltam. Anna csak összezavart.” És így tovább.

Henrik: Most pontosan ezt érzem. De néhány hónap múlva, vagy néhány hét múlva, vagy akár már holnap talán másképp fogok érezni.

Magda: Szeretsz mindig ellentmondani, ugye?

Henrik: (nevet) Most ugyan ellent kell mondanom, de erre azt felelem, hogy nem, egyáltalán nem. Általában bizonytalan vagyok, engedékeny és kissé nyúlászívú. Legtöbbször azt gondolom, hogy mindenki másnak igaza van, csak nekem nincs.

Magda: Jól áll neked a szakáll.

Henrik: Lehet, hogy kifejezi az igaz egyéniségemet? Vagy egyszerűen

csak lusta vagyok? Örülök, hogy nem kell minden reggel vizet melegítenem és borotválkoynom?

Magda: Szerinted nem volna jó, ha beköltöznél a parókiára?

Henrik: Szerinted jó volna?

Magda: (*mosolyogva*) Sakkozni, kártyázni, muzsikálni, felolvasni egymásnak, jókat enni? Együtt lenni, Henrik?

Henrik: Hát igen. Persze.

Magda: Mire gondolsz?

Henrik: Mondani akartam valamit, mielőtt összezavartál volna azzal, hogy a szakállamról kezdted beszélni.

Magda: Bocsánat. (*Mosolyog*) Mit akartál mondani?

Henrik: Azt hiszem, nekem az volna a legjobb, ha a világ végén élnék. Képletesen szólva és valóságosan is. Ott érhetném csak el azt a keménységet, azt az élességet... csak ilyen banális szavakat találok ennek a fontos dolognak a megfogalmazására. Ezt próbáld megérteni, Magda. Lemondásban kell élnem. Akkor, *csakis akkor* nyílik talán lehetőségem rá, hogy jó pap legyek. Amilyen *szerefnék* lenni, de amilyen soha nem *tudok* lenni. Én nem értem a nagy összefüggéseket, én nem vagyok különösebben okos... nem, ezt nem álszerénységből mondom. De tudom, hogy jó szőlőmunkás lenne belőlem, ha nem kellene fél szemmel mindig másra figyelnem.

Magda: Ez nagyon meggyőzően hangzik. Már megyek is.

Henrik: Most ironikus vagy?

Magda: (*lágyan*) Nem vagyok ironikus. Sírással küszködöm.

Henrik: Bizony sokszor jól jönnek a könnyek.

Magda: (*megsimogatja Henrik arcát*) Megyek, mielőtt késő lesz. Úgy értem, mielőtt teljesen besötétedik. Sok sikert a prédikációdhoz.

Henrik: A példázat a fügefáról szól, amelyiken nem terem gyümölcs. És a gazda azt mondta: vágd ki ezt a fát, már évek óta foglalja itt a földet hiába.

Magda: Tudom, tudom. És a vincellér azt mondta: hadd ápoljam különös gonddal ezt a fügefát, hátha akkor terem rajta gyümölcs...

Henrik átöleli Magdát, néhány másodpercig így állnak, imbolyogva, némán. Aztán Magda kibontakozik az ölelésből, és nagy kezével félresimítja haját a homlokából.

Henrik: Jól vagyok, Magda. Nem különösebben kellemes ez így, de jól megvagyok. Arra kényszerülök, hogy mindennap szembenézzek magammal. Nem valami épületes élmény, de megfizethetetlen.

Magda: Legalább a vacsorára eljöhetsz szilveszterkor.

Henrik: (*mosolyog*) Azt hiszem, nem fogok.

Magda: Hát akkor isten veled.

Henrik: Köszönöm, hogy meglátogattál.

Magda öltözni kezd. Csizma. Sál, kabát, kesztyű. Jack feláll, örül, hogy a vendég láthatólag indulni készül.

Magda: Nordenson temetése Sundsvallban lesz, mert ott van a krematórium. Samuel bácsi ragaszkodik hozzá, hogy elmenjünk. Furcsa, de jó barátok voltak. Sokszor elnéztem őket, amikor sakkoztak. Különös látvány volt, mondhatom neked : a szelíd és angyalszerű Samuel bácsi és vele szemben a kárhozott, pokolbeli lélek, a démoni Nordenson. A szakállad igazán elragadó. Remélem, Annának tetszeni fog.

Henrik: Anna nem szereti, ha szakállas vagyok.

Magda: De sajnálom!

Henrik: Még hazaérsz, mielőtt teljesen besötétedik.

A konyhaajtó ismét kinyílik. A külső ajtót nehéz kinyomni, a szél még több havat hordott eléje. Az ajtó tompa puffanással becsapódik. Magda gyors léptekkel megy a kapu felé, a taposószánt maga előtt tolja. Kosarát a mosogatóállványon felejtette.

Így hát Henrik egyedül van. Ordít? Nem.

Rádől a konyhaasztalra, és sír? Nem valószínű. Fel-alá járkál a dermesztően hideg ebédlőben? Ez elképzelhető, de nem teszi. Hát akkor mit csinál?

Leül a konyhaasztalhoz, és félig kész prédikációja fölé hajol.

Rágyújt a pipájára. Meggyújtja a petróleumlámpát. Egy pillanatra kinéz az ablakon. Szürkület, félhomály, hó.

Hideg.

Itt véget is érhetne a játék, hiszen minden vég és minden kezdet önkényes, és amit mesélek, a való élet egy darabja, nem kitalált történet. Mégis elhatároztam, hogy hozzáfűzök egy *epilógust*, melyet teljes egészében én találtam ki. Ezerkilencszáztizennyolc első félévéből ugyanis nem maradt fenn semmilyen dokumentum.

Most mindenesetre tavasz van, kora nyár, június. A diákok túl vannak a vizsgákon, a mulatozáson, ünneplésen, éneklésen, és eltűntek a városból, a tanárok lehúzták ablakaikban a rolettákat, és elutaztak vidékre. Az utcák kihaltak, a parkok lángolnak és illatoznak. A fák árnyékai mindennap mélyülnek. A Fyris medre közepébe húzódva csendesen folydogál. A villamosok ritkábban járnak, és az utcákon hirtelen megjelennek a fekete ruhás, apró öregasszonyok, akik télen az orrukat sem dugták ki házaikból. Megkapálják a sírokat, függönyeik mögül lesik a járókelőket, kiülnek a Botanikus Kert vagy a Városi Park padjaira, és hagyják, hogy a nap melege

átjárja ízületeiket és csontjaikat.

Június elején, egy verőfényes csütörtökön, reggel hét órakor tehervonat érkezik Norrlandból az upsalai központi pályaudvar egyik külső vágányára. A vonat végén (akkori szokás szerint) két ósdi, fapados, köpöcsészés, vaskályhás, minden kényelmi berendezést nélkülöző személykocsi található. Egyetlen utasuk leszáll. A resti épp most nyit ki, beül, egyszerű reggelit rendel (a súlyosbodó gazdasági válság miatt amúgy sem nagy a választék). Aztán kimegy a mellékhelyiségbe, megmosakodik, megborotválkozik és inget vált. Csinos, sötét öltöny van rajta, mellény, keménygallér, fekete nyakkendő. A holmiját tartalmazó kopott, fekete aktatáskát a kalapjával és az esőköpenyével együtt beadja a poggyászmegőrzőbe.

Aztán lassan elindul felfelé a Drottninggatán, majd befordul a Trädgårdsgatába. A tizenkettes számú házzal szemben behúzódik az egyetem rácsos kerítése mögé, és elfoglalja őrhelyét. Senki nem jár az utcán. A villamos csikorogva fordul, majd eltűnik a kanyarban. A Svandammen vízében kacsák hápognak. Süt a nap, rövidülnek az árnyékok. A Nagytemplom harangja tized üt.

Nyílik a kapu, és Karin ÅKERBLOM lép ki az erős, fehér fénybe. Nagyobb gyereknek való, nyitott gyerekkocsit húz ki az utcára, Dag mellette lépdél, erősen kapaszkodik a kocsi karfájába. Aztán megjelenik az is, aki eddig a kaput tartotta. Anna. A hasa óriási, könnyű, nyári ruhában és magas szárú, fehér cipőben van. Feje fedetlen. Nyári kabátja a gyerekkocsin lóg. A kis társaság jobbra fordul, és lassú tempóban elindul a Svandammen felé. Nem látják Henriket, aki a fák és a házak mély árnyékában lassan követi őket az utca túloldalán. A két nő megáll, Karin asszony felemeli Dagot és berakja a kocsiba, Dag feltérdel az ülésre, előrefordul, és elégedett képpel bámulja az előtte feltáruló világot. Újra elindulnak. Karin asszony mond valamit a lányának, Anna oldalra hajtja a fejét, mosolyog, válaszol. Mindketten mosolyognak, valószínűleg Dagról beszélgetnek.

Megkerülik a Svandammet, és megállnak a Kaptár előtt, ahol épp most nyitják a kerthelyiséget. Szellő ringatja a nagy fák lombjait. Henrik a Svandammen túloldalán áll. Dag a kacsákat eteti. Anna kenyérdarabkákat ad neki egy zacskóból. Karin asszony mond valamit, Anna nevet. Henrik hallja a nevetését, pedig viszonylag messze van tőlük. A szellő kapja fel és hozza magával a nevetést.

Anna kezébe veszi a nyári kabátját és egy könyvet, lehajol, és szorosabbra köti a cipőfűzőjét, a fiához fordul, mond neki valamit, és megcsókolja. Aztán feláll, biccent Karin asszonynak, és lassú léptekkel elindul a városi park árnyas és nyugalmas sétányai felé. Henrik követi.

Anna megáll egy padnál a hársfák árnyékában. A sétaút másik oldalán,

színpompás virágágyak gyűrűjében szökőkút csobog. Anna nehézkesen leül, kinyújtóztatja hátát, félrehúzza haját a homlokából (hiszen szellő fúj), és kinyitja könyvét.

Henrik a közelben rejtőzködik. Talán láthatatlan, talán csak gondolatban van itt, talán ez csak álom. Nézi Annát: a nyak ívét, a dús szemöldököt, a lány száját, az összefont haját, a kezét, amely a könyvet tartja, a hasat, a hatalmas hasat, a szoknya széle alól kilátszó cipőt. Anna lapoz, abbahagyja az olvasást, felemeli tekintetét, csobog a szökőkút, susog a hársfa lombja, méhek donganak a virágok között, rigó fütyönt és ismétli konokul dallamát, a messze távolban valahol gőzduda szól. De hát itt vagyok, egészen közel, nem látsz? Anna leereszti a könyvet, leteszi a padra, tenyerével a pad ülőkéjére támaszkodik. Nem látsz? Nem. De igen. Most Henrik felé néz, meglátja, arcát a kezébe rejti, mozdulatlanul ül.

Anna: Mit akarsz?

Henrik: Hirtelen ötlet csupán. Hallottam, hogy éjszaka tehervonat indul.

Anna: Mit akarsz?

Henrik: Nem tudom. Azt akarom mondani, hogy... (*Hallgat*)

Anna: (*hallgat*)

Henrik: Mindig csak rád és a gyerekekre gondolok. Nagyon hiányoztok nekem.

Anna: Nem megyek vissza soha.

Henrik: Tudom.

Anna: Soha. Bármit mondjál is.

Henrik: Tudom.

Anna: Rettenetes nyugtalanság emészt, amióta eljöttem. Úgy érzem magam, mint egy áruló. Most már jobb. Ne szakíts fel újra mindent. Nem bírnám elviselni.

Henrik: Soha többé nem kell visszamenned, Anna. Ígérem. Írtam a Pastor Primariusnak, és igent mondtam neki. Ősszel Stockholmba költözünk.

Elhallgat, és a szökőkutat nézi. Anna vár. Fel vannak dülva, reszketnek, de nyugodt hangon beszélnek. Itt ül. Anna, és ott ül Henrik. Külön padon.

Anna: Mit akartál mondani.

Henrik: (*mosolyog*) Nem vagyok tehetséges mártír. Nem elég a jó szándék.

Anna: Talán soha nem fogunk tudni megbocsátani egymásnak.

Henrik: Tehát nem akard, hogy folytassuk?

Anna: Tudod jól, hogy akarom. Semmi mást nem akarok. Csak ezt akarom, semmi mást.

Aztán már nem tudják, hogy mit kell és mit lehet mondani. Sokáig ülnek némán

a két külön padon gondolataikba merülve. Annának bizonyára a kilátásba helyezett költözésen jár az esze, a gyakorlati teendőkön. Henrik arra gondol, hogyan fog majd híveinek szemébe nézni a hátralévő időben.

Fårö, 1988. október 29.